

Rondane-Dovre
nasjonalparkstyre

Møteinnkalling

Utvalg:	Rondane-Dovre nasjonalparkstyre
Møtested:	Ringebu kommunehus, kommunestyresalen
Dato:	22.04.2025
Tidspunkt:	12:00

Eventuelt forfall må meldes snarest til nasjonalparkforvalter. Vararepresentanter møter etter nærmere beskjed.

Saksliste

Utvalgs- saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv- saksnr
ST 13/2025	Godkjenning av innkalling og valg av medlem til å skrive under protokoll		
ST 14/2025	Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - uttalelse - høring - forslag til tiltaksplaner etter kvalitetsnormen for villrein - Rondane villreinområde		2025/2968
ST 15/2025	Eventuelt		

**ST 13/2025 Godkjenning av innkalling og valg av medlem til å skrive under
protokoll**

Arkivsaksnummer: 2025/2968-3

Saksbehandler: Trond Stensby

Dato: 04.04.2025

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	14/2025	22.04.2025

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - uttalelse - høring - forslag til tiltaksplaner etter kvalitetsnormen for villrein - Rondane villreinområde

Innstilling fra forvalter

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre tar forslaget til tiltaksplan for villrein i Rondane til orientering (jf. brev fra KLD 4. mars 2025), og vil følge opp aktuelle problemstillinger og tiltak i arbeidet med forvaltningsplaner for verneområdene.

Det blir ellers vist til vurderingen i saksframlegget.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

Vedlegg:

- 1 Høringsnotat tiltaksplaner etter kvalitetsnorm for villrein i Knutshø, Snøhetta og Rondane villreinområder.pdf
- 2 Vedlegg 3 - Forslag til tiltaksplan for Rondane villreinområde.pdf
- 3 Tiltaksplan 2025 - orientering om forslag.pdf

Andre dokumenter:

- Brev, Klima- og miljødepartementet, 04.03.25.

Saksopplysninger

Klima- og miljødepartementet har sendt brev med høring av Forslag til tiltaksplan for Rondane villreinområde. Rondane-Dovre nasjonalparkstyre er listet opp som adressat og høringspart. Klima- og miljødepartementet skriver i brevet:

«Forslagene til tiltaksplaner bygger på faggrunnlag utarbeidet av prosjektgrupper ledet av statsforvalterne i Innlandet og Trøndelag. Etter at faggrunnlagene ble oversendt til Klima- og miljødepartementet i desember 2023, har departementet gjennomført åpne folkemøter, en omfattende forhåndsinvolvering av berørte fylkeskommuner og kommuner på politisk nivå, og møter med andre berørte organisasjoner og aktører lokalt og nasjonalt i forkant av alminnelig høring.

Departementet inviterer nå høringsinstanser og andre interesserte til å komme med innspill til tiltaksplanforslagene. Liste over høringsinstanser følger vedlagt. Høringsinstansene bør vurdere om saken skal sendes til eventuelle underliggende etater eller tilsluttede virksomheter eller samarbeidende organisasjoner. Alle som ønsker det kan uttale seg, selv om de ikke er oppført på listen over høringsinstanser.

I løpet av høringsperioden vil politisk ledelse i Klima- og miljødepartementet i tillegg gjennomføre et nytt åpent folkemøte i hvert av de tre villreinsområdene for å sikre at alle relevante innspill blir hørt. (...)

Bakgrunn

Bakgrunnen for forslagene til tiltaksplaner er kvalitetsnormen for villrein som ble vedtatt i juni 2020 og den tilhørende klassifiseringen av de nasjonale villreinområdene i 2022 som konkluderte med at ingen av de ti nasjonale villreinområdene klassifiserer til god kvalitet. Kvalitetsnormen fastslår at dersom en fastsatt kvalitetsnorm ikke blir nådd, eller det er fare for dette, bør Klima- og miljødepartementet i samråd med andre berørte myndigheter utarbeide en plan for hvordan kvaliteten likevel kan bli nådd. Slike planer skal avveies mot hensynet til igangværende virksomhet av stor samfunnsmessig betydning i området.»

Høringsnotatet (vedlegg) kan sammenstilles i følgende punkter:

Formål

- Bakgrunnen for å etablere tiltaksplaner for villreinområdene er kvalitetsnormen for villrein etter naturmangfoldloven § 13 som ble fastsatt ved kongelig resolusjon i 2020 og den tilhørende klassifiseringen av de nasjonale villreinområdene i 2022.
- Klassifiseringen viser at ingen av de ti nasjonale villreinområdene har god tilstand, (...)
- (...) bør Klima- og miljødepartementet i samråd med andre berørte myndigheter utarbeide en plan for hvordan kvaliteten likevel kan bli nådd. Slike planer skal avveies mot hensynet til igangværende virksomhet av stor samfunnsmessig betydning i området.
- Tiltaksplanene har en tidshorisont på inntil åtte år, og vil måtte evalueres og oppdateres jevnlig basert på ny kunnskap.
- Målsetningene etter kvalitetsnormen og etter stortingsmeldingen og Stortingets behandling av denne er på mange punkter langsiktige.
- Departementet anerkjenner også at villreinen står overfor mange utfordringer i tiden fremover som ikke alene kan utbedres gjennom tiltaksplanarbeidet, eksempelvis er klimaendringer en av de største påvirkningsfaktorene i økosystem fjell.

- Departementets forslag til tiltaksplaner for Knutshø, Snøhetta og Rondane villreinområder er tenkt å være de første byggesteinene som skal være såpass kraftfulle at de skal bringe oss et godt stykke på veien til å oppnå god kvalitet i disse villreinområdene.

Villrein i Norge – status og utfordringer

- Norsk villrein finnes i dag i 24 villreinområder i fjellområder sør for Trondheimsfjorden med et samlet areal på omtrent 50 000 km², hvor 10 av områdene er utpekt til nasjonale villreinområder. Flere av de større nasjonale villreinområdene består allerede av to eller flere delbestander, og det er fare for ytterligere fragmentering i fremtiden.
- Grunnet trekkbarrierer og andre forstyrrelser som hindrer områdebruken til villreinen, er det i de fleste av dagens villreinområder ikke et balansert forhold mellom viktige funksjonsområder som sommerbeite, vinterbeite og gode kalvingsområder.
- Den norske totalbestanden av villrein i Norge er på omtrent 25 000 dyr vintertid.
- Vi har god kunnskap om den økologiske tilstanden i de norske villreinområdene og effekten av ulike påvirkninger, basert på en lang rekke med informasjon fra utredninger, FoU-arbeid og overvåking.

Om Meld.St 18 (2023-2024) og Innst. 374 (2023-2024)

- Med utgangspunkt i kvalitetsnormen for villrein har regjeringen satt følgende målsettinger for tilstanden til villreinen:
 - å stoppe den negative utviklingen i villreinområdene innen 2030
 - å oppnå minimum middels kvalitet for alle villreinområder innen 2050
 - å oppnå god kvalitet for alle nasjonale villreinområder innen 2100
- Uten nye og sterkere tiltak er det ikke mulig å nå disse målene. Regjeringen har derfor lagt frem ny politikk innenfor fem strategiske områder, som skal bidra til å løse de komplekse utfordringene i villreinfeltet. De fem strategiske områdene er:
 1. helhetlig og restriktiv arealforvaltning i villreinfeltet
 2. økt tilrettelegging av villreinvennlig ferdsel
 3. bedre villreinhelse
 4. mer bærekraftig bestandsforvaltning av villrein
 5. målretta restaurering av leveområdene til villreinen.
- Flertallet mener blant annet at
 - må gi Statsforvalteren et tydelig mandat for å gripe inn mot tiltak i villreinområdene for å sikre at målet om en høy terskel for nye inngrep i villreinområdene følges opp i praksis.
 - gjennom tiltaksplanarbeidet må vurderes midlertidige ferdselsrestriksjoner som er forankret i lovverk, men også om varig endret tilrettelegging i noen tilfelle kan være nødvendig (omlegging av merkete ruter, turisthytter mv.). I slike tilfeller må særlig frivillig sektor sikres gode avbøtende tiltak og kompensasjon.
 - Samtidig sier et flertall at kommunene har hovedansvaret i utøving av arealpolitikken gjennom vedtak av planer etter plan- og bygningsloven.

Om kvalitetsnormen for villrein

- Det følger av forarbeidene til naturmangfoldloven at kvalitetsnormer bør fastsettes når det finnes en negativ status, eller når utviklingen for naturmangfoldet er i strid med forvaltningsmålene i §§ 4 eller 5, og en slik norm kan bidra til at målene nås (...)
- (...) bør myndighetene utarbeide en plan for hvordan man likevel kan nå kvaliteten. (...) For eksempel: restaurering, fastsette forskrifter etter naturmangfoldloven eller andre lover, å begrense effekten av negative påvirkninger, å gi tilskudd til positive tiltak eller å innføre strengere regler for å styrke vernet.

- Kvalitetsnormen fastsetter grenseverdier for god, middels og dårlig kvalitet for villrein i villreinområder, basert på delnormene bestandsforhold, lavbeiter, og leveområde og menneskelig påvirkning.
- Det gjøres en helhetsvurdering av hver delnorm, og der delnormen består av flere måleparameter, vektes disse likt og parametere med den dårligste klassifiseringen blir avgjørende for delnormens endelige tilstandsklassifisering.

Tabell 1: System for klassifisering av villrein etter kvalitetsnormen. Samlet fremstilling av de enkelte delnormenes tilstandsvurdering og samlet helhetsvurdering per villreinområde. Fargekodene grønn, gul og rød angir henholdsvis tilstandskategoriene god, middels og dårlig. Grå fargekode angir manglende datagrunnlag.

	Bestandsforhold	Lavbeiter	Leveområde og menneskelig påvirkning	Helhetsvurdering
Villreinområde 1				
Villreinområde 2				
Villreinområde 3				
Villreinområde 4				

- Delnorm 1 Bestandsforhold Variasjon i naturgitte og klimatiske forhold påvirker beitetilgangen i ulike villreinområder, men forvaltningen gjennom regulering av bestandens størrelse er avgjørende for graden av beitekonkurranse som påvirker produksjon og kondisjon. Måleparametere som slaktevekt for kalv, antall kalver per 100 simler og ungdyr, og andel eldre bukk per simle angis i absolutte verdier, og statistisk sikre trender vektlegges. Ved negativ trend senkes tilstandsklassifiseringen ett nivå, mens ved positiv trend heves den ett nivå.
- Delnorm 2 Lavbeiter Direkte overvåking av beitene er nødvendig på grunn av forsinkelser mellom overbeiting og endringer i dyrenes kondisjon. Dette er spesielt viktig for lavbeiter som vokser sakte og kan ta tiår å komme seg etter overbeiting.
- Delnorm 3 Leveområde og menneskelig påvirkning Redusert arealutnyttelse på grunn av inngrep og forstyrrelser vil blant annet kunne føre til redusert høstingspotensial og/eller redusert kondisjon. Imidlertid vil ofte bestandsforvaltningen kunne redusere bestandstettheten for å unngå nedgang i kondisjon. Det er derfor inkludert et eget mål på arealutnyttelse.

Klassifisering etter kvalitetsnormen

- Klassifisering av villreinområdene etter kvalitetsnormen gjøres hvert fjerde år.
- (...)den første klassifiseringen av tilstanden i de nasjonale villreinområdene og la frem sin rapport i 2022.
- Klassifiseringen av de enkelte parameterne i de ulike delnormene viser også at det er forskjell på de største utfordringene i de ulike villreinområdene, men at både Knutshø, Snøhetta og Rondane har et sammensatt utfordringsbilde:
 - Rondane har dårlig kvalitet på: trekkpassasjer
 - Snøhetta har dårlig kvalitet på: trekkpassasjer, antall kalv per simle og ungdyr og slaktevekt på kalv
 - Knutshø har dårlig kvalitet på: slaktevekt på kalv.
- Når det gjelder områdene som ikke oppnår tilfredsstillende kvalitet på leveområdene til villreinen (delnorm 3), herunder Rondane og Snøhetta der viktige trekkpassasjer har dårlig kvalitet, er det flere momenter som går igjen. Fellesnevneren for disse områdene er at veier og vannkraftutbygging i kombinasjon med ferdsel i sårbare områder for villreinen har stor negativ effekt på villreinens vandringsmuligheter og derfor reinens utnyttelse av arealer.

Prosesen for utarbeidelse av tiltaksplaner etter kvalitetsnormen

- Etter klassifisering av villreinområdene i 2022, besluttet regjeringen at det skulle iverksettes arbeid med å utarbeide tiltaksplaner for nasjonale villreinområder som ikke har god status etter kvalitetsnormen. På denne bakgrunn har prosjektgrupper, ledet av statsforvalterne, i løpet av 2023 gjort et omfattende arbeid med å lage faggrunnlaget til de første seks tiltaksplanene for sju villreinområder: Knutshø, Snøhetta, Rondane, Hardangervidda, Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei, og Nordfjella.
- For nærmere redegjørelse for innholdet i faggrunnlagene for tiltaksplanene fra prosjektgruppene, se kapittel 6-8. Faggrunnlagene som ble oversendt til Klima- og miljødepartementet i desember 2023 er tilgjengelig i sin helhet gjennom følgende lenker:
- Rondane:
<https://www.statsforvalteren.no/contentassets/b5bb2cd75b924d88a2f31b5a1e88e09f/kvalitetsnorm-for-villrein-i-rondane-tilradinger-fra-villreinfaglig-prosjektgruppe.pdf> .
- Etter at faggrunnlagene ble oversendt Klima- og miljødepartementet i desember 2023, er det gjennomført omfattende forhåndsinvolvering av berørte fylkeskommuner og kommuner på politisk nivå, og med andre berørte organisasjoner og aktører lokalt og nasjonalt i forkant av alminnelig høring.

Om departementets forslag til tiltaksplaner for villrein

Format og status for tiltaksplanene

- Aktuelle tiltak i tiltaksplanene vil derfor i en del tilfeller være avhengig av hjemmelsgrunnlag i naturmangfoldloven eller annet regelverk.
- Klima- og miljødepartementet ønsker å etablere tiltaksplaner som er mest mulig omforente. Det innebærer at vi for en rekke tiltak søker å få en enighet med blant annet kommuner, fylkeskommuner, frivillige organisasjoner, veieiere med flere om tiltakene, og at de aktørene som skal gjennomføre tiltak forplikter seg til dette i planene.
- Tiltaksplanene inneholder også en del generelle føringer som alle berørte interesser må forholde seg til, og som allerede er vedtatt. Eksempler på dette er føringer fra Stortingets behandling av *Meld. St. 18 (2023-2024)*, jf. *Innst. S 374 (2023-2024)* og de vedtatte statlige planretningslinjene for areal og mobilitet.
- Forslagene til tiltaksplaner som sendes på høring inneholder en rekke ulike tiltak, sammenstilt i ulike geografiske eller tematiske tiltakspakker.
- Tiltaksplanen er ikke i seg selv et juridisk bindende dokument, men en samlet plan for tiltak som det søkes å oppnå enighet om å gjennomføre innenfor de respektive villreinområdene. En rekke enkelttiltak i forslaget til tiltaksplanene vil måtte vedtas, avtales eller på andre måter gjennomføres i samsvar med et selvstendig rettsgrunnlag, eller gjennom frivillig tilslutning.
- For at høringspartene skal få et helhetlig inntrykk av de ulike tiltakene som foreslås gjennomført i villreinområdene, har departementet valgt å sende de samlede forslagene til tiltaksplaner på høring. For tiltak som følger opp allerede vedtatt politikk, eller allerede er påbegynt gjennomført gjennom andre prosesser, er denne høringen ikke ment å åpne for realitetsendringer, eller å forsere allerede pågående prosesser. Departementet imøteser likevel gjerne synspunkter og betraktninger om konsekvenser for berørte parter for disse tiltakene.
- Regulering av veier i villreinområdene, herunder begrensninger i adgangen til både ferdsel til fots, sykling og motorferdsel, krever hjemmel i lov.

Forholdet til sentrale eksisterende rammeverk

- Tiltaksplaner etter kvalitetsnormen har skjæringspunkter til flere eksisterende rettslige og politiske rammeverk.

- stortingsmeldingen om villrein og Stortingets behandling av meldingen (*Meld. St. 18 (2023-2024) og Innst. S 374 (2023-2024)*)
- rettslige grunnlag i gjeldende regelverk - naturmangfoldloven, plan- og bygningsloven, friluftsløven, og motorferdselloven.
- Meld.St. 35 (2023-2024) – Norsk handlingsplan for naturmangfold. Tiltaksplanene vil videre kunne bidra positivt inn mot øvrige nasjonale bidrag i naturmeldingen.

Forholdet til pågående og fremtidige prosesser

- Enkelte tiltak vil også kreve regelverksendringer eller andre vedtak fra offentlige myndigheter før de kan gjennomføres.
- gitt Miljødirektoratet et oppdrag om å utføre ulike utredninger som kan få betydning for gjennomføringen av tiltaksplanene. Direktoratet skal blant annet utrede virkemidler for ferdselsregulering med hjemmel i naturmangfoldloven, vurdere behovet for endringer i verneforskrifter for verneområder som har overlappende areal med villreinområder og å redegjøre for veilednings- og informasjonsbehovet i villreinområdene.
- arbeid med kommunale og regionale planer og handlingsprogrammer, arbeid med forvaltningsplaner for ulike verneområder med overlappende areal med villreinområdene, sti- og løypeplaner og besøksstrategier.
- Tiltaksplanene som et utgangspunkt skal legges til grunn som et rammeverk for kommende planer.
- Oppfølgingen og evalueringen av tiltaksplanene må derfor også tilpasses til eksisterende systemer for klassifisering av villreinområdene etter kvalitetsnormen, som skjer hvert fjerde år.
- En prosjektgruppe har på eget initiativ siden 2004, jobbet for å få kulturmiljøer knyttet til jakt og fangst på villrein i Dovrefjell på verdensarvlisten. (...) Når et revidert kunnskapsgrunnlag foreligger, og forutsatt en anbefaling fra direktoratene om oppføring på tentativ liste, vil Klima- og miljødepartementet gjøre en vurdering av saken.

Overordnet om hovedtrekk i tiltaksplanforslagene fra departementet

- Departementet har i forkant av den alminnelige høringen foretatt flere endringer i forslagene til tiltaksplaner for villrein i Knutshø, Snøhetta og Rondane villreinområder. De største endringene gjelder omfang, struktur og form.
- Komiteen trakk i denne forbindelse frem at *«at sumvirkningene for rettighetshavere, grunneiere, brukere av allemannsretten og friluftslivet må vurderes nøye og en må sikre en forholdsmessig fordeling av tiltakene mellom de ulike brukerinteressene.»*
- På generelt grunnlag, og i tråd med Meld. St. 18 (2023-2024), ønsker departementet å legge opp til at tiltakene i så begrenset grad som mulig innebærer statlig inngripen overfor kommunene og befolkningen i villreinområdene.
- Kommunene har hovedansvaret for arealplanlegging etter plan- og bygningsloven, og det vurderes ikke som aktuelt å innføre nye statlige forbud eller restriksjoner for den kommunale arealforvaltningen i forbindelse med tiltaksplanene.
- I forslaget til tiltaksplan for Rondane villreinområde og Snøhetta villreinområde, er det foreslått tiltak som berører Den Norske Turistforening (DNT) direkte. Ettersom disse tiltakene i stor grad forutsetter at man oppnår enighet, har departementet gjennom høsten 2024 hatt omfattende dialog med DNT. Vi vil fortsette dialogen om tiltakene som berører DNT gjennom høringsperioden.
- Til tross for at tiltaksplanene er områdespesifikke mener departementet at tiltak som innholdsmessig går ut på det samme, som et utgangspunkt bør utformes likt dersom det ikke er fornuftige grunner til det motsatte.

Vurderinger etter naturmangfoldloven kapittel II

§ 8 Kunnskapsgrunnlaget

- Kunnskapsgrunnlaget om villrein i Norge er omfattende og godt, og i tillegg til de store rovdyrene er villreinen den viltarten som har blitt mest overvåket i Norge. Kunnskapsgrunnlaget for forvaltningen av villrein bygger på en rekke vitenskapelige arbeider, men erfaringsbasert kunnskap er også viktig.
- I tillegg har vi fått økt innsikt i hvor påvirket villreinen blir av arealinngrep, menneskelige forstyrrelser og klimaendringer. Dette gjelder særlig i de nasjonale villreinområdene, (...)
- I 1991 ble det startet et nasjonalt bestandsovervåkingsprogram for hjortevilt, med et eget delprogram for villrein som omfatter seks av de større villreinområdene.
- Leveområdene til villreinen har blitt kartlagt i samarbeid med lokale ressursgrupper som har systematisert kunnskap om arealbruken til reinen over tid.
- Det er samtidig behov for mer kunnskap om enkelte temaer, blant annet er det gjort få konkrete studier av tap av villrein til rovvilt i Norge.
- Det er samtidig behov for mer kunnskap om enkelte temaer, blant annet er det gjort få konkrete studier av tap av villrein til rovvilt i Norge.

§ 9 Føre var-prinsippet

- Etter departementets vurdering er det videre i mange tilfeller tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger forslagene til tiltaksplaner vil ha for villreinen og villreinens leveområder. I disse tilfellene er føre var-prinsippet mindre relevant i vurderingen av fastsettelsen av tiltak i tiltaksplaner etter kvalitetsnormen.
- For andre enkelttiltak, og for summen av tiltaksplanene, er det noe mer usikkert hvilken effekt som kan forventes for villreinen og dens leveområder.
- Blant annet er det usikkerheter knyttet til forventet måloppnåelse for enkelte av de ulike måleparameterne etter kvalitetsnormen, på grunn av manglende erfaring med utprøving av ulike typer tiltak.
- er det blant annet avgjørende med en god overvåking av utvikling på bestandsforhold, endring og utvikling av beiteområder, og overvåking av villreinens arealbruk og respons på de tiltakene som gjennomføres. Evaluering av tiltakene på bakgrunn av tilpasset overvåking vil være et viktig premiss for tilpasning og utvikling av en villreinforvaltning som er tilpasset villreinens behov fremover.
- Prinsippet innebærer blant annet at mangel på kunnskap ikke skal brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak, dersom det foreligger risiko for alvorlig skade på naturmangfoldet.
- Vektleggingen av føre var-prinsippet vil sannsynligvis gradvis avta i kommende reviderte tiltaksplaner, ettersom det kommer kunnskap om effekten av ulike tiltak.

§ 10 Økosystemtilnærming og samlet belastning

- Departementet vurderer at det foreligger et svært godt grunnlag for å kunne vurdere den samlede belastningen som villreinen utsettes for, og at gjennomføringen av tiltaksplanene vil gi god kunnskap om effekten av ulike tiltak for å redusere de negative påvirkningsfaktorene i leveområdene til villreinen. Dette vil gi grunnlag for en bedre og mer treffsikker forvaltning fremover.

§ 11 Kostnadene ved miljøforingelse skal bæres av tiltakshaver

- Kvalitetsnormen gir i seg selv ikke hjemmel til å pålegge private tiltakshavere, eller kommuner og fylkeskommuner, kostnader med gjennomføring av tiltak eller undersøkelser. Pålegg om tiltak og gjennomføring av undersøkelser som medfører kostnader for private tiltakshavere kan likevel bli aktuelt med hjemmel i sektorregelverk(...)

§ 12 Miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder

- Klima- og miljødepartementet anser at dette har ligget til grunn for vurderingene som ligger bak faggrunnlagene for tiltaksplanene. Hensynet til naturmangfoldloven § 12 vil primært vil få betydning når tiltak i tiltaksplanene fremover skal gjennomføres, der dette er relevant.

§ 14 Vektlegging av andre viktige samfunnsinteresser og samiske interesser

- Departementet vurderer overordnet at forslagene til tiltaksplaner slik de foreligger før høring er tilstrekkelig balansert, og at det er tatt nødvendig hensyn til igangværende virksomhet av stor samfunnsmessig betydning.

Overordnet om effekt og konsekvenser

- Generelt inneholder tiltaksplanene mange tiltak med potensial for å bidra til å forbedre tilstanden for villrein.
- Samtidig er det for mange av tiltakene knyttet usikkerhet til om de, etter justeringer i forkant av alminnelig høring, vil få virkningen som var ment i de opprinnelige faggrunnlagene til tiltaksplaner.
- Overordnet vurderer departementet at tiltaksplanene som foreslås vil ha liten mulighet til å stoppe den negative utviklingen for villreinen i Knutshø, Snøhetta og Rondane villreinområder innen 2030.
- Oppsummert vurderer departementet at tiltaksplanene som foreslås vil ha følgende forventede måloppnåelse for målet om å oppnå middels kvalitet innen 2050:
 - Knutshø – liten til middels mulighet
 - Snøhetta – middels til stor mulighet
 - Rondane – liten mulighet
- Departementet viser videre til at tiltaksplanene gjennom justeringer i løpet av forhåndsinvolveringsprosessen også har blitt avveid mot hensynet til igangværende virksomhet av stor samfunnsmessig betydning i området, jf. kvalitetsnormen artikkel 5. Dette øker usikkerheten av om tiltaksplanene vil ha den tilsiktede virkningen for villrein som var ment i faggrunnlagene som ble oversendt til departementet i desember 2023.
- Å stoppe dagens negative utvikling for villreinen vil over tid kreve tydeligere prioriteringer av hensynet til villrein opp mot andre samfunnsinteresser enn tiltaksplanforslagene som er foreslått alene.

Administrative og økonomiske konsekvenser av tiltaksplanene

- Utviklingen for villreinen har gått feil vei i lang tid, som følge av at andre hensyn og samfunnsinteresser har blitt vektet tyngre enn villreinen over tid.
- Flere tiltak vil på ulike måter kunne ha konsekvenser for lokalsamfunnet, men forslagene til tiltaksplaner har lagt stor vekt på at konsekvensene for lokalbefolkningen ikke skal være større enn det som er nødvendig.
- Det er samtidig et sentralt mål å oppnå målsetningene for villreinen til en lavest mulig kostnad for samfunnet.
- Tiltaksplanforslagene inneholder både overordnede og svært detaljerte tiltak, der ansvarlig for gjennomføring varierer mellom nasjonale, regionale og lokale myndigheter og privat og frivillig sektor.
- Videre er det gjennomgående at tiltakene legger opp til at den ansvarlige aktøren frivillig må tilslutte seg til det enkelte tiltak.
- Overordnet, gjør disse to forholdene det krevende å gi en presis og utfyllende samlet fremstilling av de samlede økonomiske og administrative konsekvensene av tiltakene i de respektive tiltaksplanene for Knutshø, Snøhetta og Rondane villreinområder.

- Kompensasjon for frivillig sektor i forbindelse med gjennomføring av tiltak i tiltaksplanen må også ses i sammenheng med oppfølgingen av Stortingets anmodningsvedtak nr. 785 (2023-2024).
- Gjennomføring av tiltakene vil dekkes innenfor de til enhver tids gjeldende budsjetttrammer over de årene tiltaksplanen skal gjelde for.
- De mest aktuelle ordningene på Klima- og miljødepartementets budsjett som det kan være aktuelt å søke om støtte til gjennomføring av enkelte tiltak på er:
 - Kap. 1420, post 60 – Natursats:
 - Kap. 1420, post 80 – Naturrestaurering:
 - Kap. 1420, post 81 - Villrein fjellet som verdiskaper:
 - Kap. 1420, post 31 - Tiltak i verneområder og naturrestaurering:
- Forvaltningen av naturarealene i villreinområdene er derfor sentral for mange distriktskommuner. Samtidig er naturarealer viktig i regional og nasjonal sammenheng, blant annet for å bevare leveområdene til villreinen eller annen verdifull natur.
- I forslagene til tiltaksplaner er det lagt vekt på å verne om det lokale selvstyre i arealforvaltningen, og gjennom dialog med kommunene og fylkeskommunene, å finne gode felles løsninger på utfordringene for villreinen.
- I forslagene til tiltaksplaner er det lagt vekt på å verne om det lokale selvstyre i arealforvaltningen, og gjennom dialog med kommunene og fylkeskommunene, å finne gode felles løsninger på utfordringene for villreinen.

Departementets gjennomgang av forslag til tiltaksplan i høringsnotatet er gjengitt i sin helhet nedenfor. Det som er vurdert som er viktige avsnitt er vist med grå utheving. I tillegg har departementet laget et vedlegg 3, med kart og utfyllende beskrivelser av forslaget (vedlagt saksframlegget)

8 Forslag til tiltaksplan for Rondane villreinområde

8.1 Hovedinnholdet i departementets forslag til tiltaksplan

Særlige utfordringer i Rondane villreinområde er:

- *Få kalver per simle/ungdyr:* Det fødes få kalver per simle.
- *Lave slaktevekter på kalv:* Kalvene veier for lite.
- *Dårlig funksjonell arealutnyttelse:* Infrastruktur og menneskelig aktivitet fører til at reinen viker unna områder hvor den ellers ville oppholdt seg.
- *Dårlige funksjonell trekkpassasjer:* Trekkpassasjene er forringet, slik at villreinens leveområde er fragmentert.

Disse problemene må løses for at villreinområdet skal oppnå middels kvalitet. Det er også viktig å forvalte villreinen og villreinområdet på en slik måte at de andre parameterne i kvalitetsnormen ikke blir dårligere i fremtiden.

Tiltak for forbedring er:

- *Redusere ferdselens påvirkning på villrein:* Kanalisering av ferdsel for å gjenopprette trekkveier og gi reinen ro i viktige områder.
- *Restaurere, opprettholde og bedre villreinens trekkmuligheter og ivareta urørte områder som reinen bruker i dag:* Bevare villreinens leveområde og gjøre det lettere for reinen å bruke mer av leveområdet.
- *Helhetlig arealforvaltning:* Følge Stortingets føringer for en helhetlig og restriktiv arealforvaltning og økt tilrettelegging av villreinvennlig ferdsel, jf. Meld. St. 18 (2023-2024) jf.

Innst. S 374 (2023-2024).

- *Bestandsforvaltning*: Mer bærekraftig bestandsforvaltning av villrein
- *Redusere sykdomsrisiko*: Sikre gode sykdomsforebyggende tiltak, samt fortsatt effektiv håndtering og bekjempelse av alvorlige sykdomsutbrudd
- *Oppfølging og evaluering*: Jevnlig oppfølging og revidering av tiltakene for å sikre at målene nås.

8.2 Faggrunnet fra prosjektgruppen

Statsforvalteren i Innlandet, sammen med Norsk villreinsenter Nord (sekretariat), har ledet arbeidet med utforming av utkast til tiltaksplan for Rondane villreinområde. Statsforvalteren nedsatte en villreinutvalg prosjektgruppe med representanter fra Statsforvalteren, kommuner, Fylkeskommuner, villreinutvalg og villreinnemnd. Prosjektgruppa har underveis hatt møter med organisasjoner og virksomheter som på ulike vis vil være berørt av en tiltaksplan for villrein i Rondane. Innenfor den tidsrammen og føringene som ble gitt har Statsforvalteren lagt vekt på å skape så mye involvering som mulig og gjennomføre en transparent prosess, bl.a. gjennom orienteringer i formannskap/kommunestyre i alle berørte kommuner.

Prosjektgruppen leverte sin tilråding til Statsforvalteren 29. november 2023.

Prosjektgruppens vurdering er at utfordringene i Rondane er så mange og så tett sammenvevde at det må tas noen overordnede grep. Å gjennomføre isolerte tiltak i enkeltområder vil kunne ha en positiv effekt, men vurderes ikke å være tilstrekkelig i et langsiktig perspektiv.

Prosjektgruppen foreslår fem hovedgrep for å bringe Rondane Nord villreinområde fra rødt til gult nivå, og å opprettholde middels (gul) kvalitet for Rondane Sør:

- 1.En «fot i bakken» for hyttebygging.
- 2.Sentrale trekkruiter må restaureres og ytterligere fragmentering må unngås.
- 3.Kalvings- og oppvekstperioden må skjermes.
- 4.Områder som er relativt uforstyrret må forbli uforstyrret.
- 5.Etablering av et overvåkingssystem, en samarbeidsarena og et koordinerende ledd for en helhetlig forvaltning av villreinen og dens arealer.

Forslagene til tiltak utgår fra disse hovedgrepene.

Noen utfordringer i Rondane er områdespesifikke, mens andre gjelder for Rondane som helhet. Prosjektgruppen har vurdert at følgende utfordringer gjelder for området som helhet, og foreslått overordnede tiltak for disse:

- Ikke-motorisert ferdsel
- Fritidshus
- Sykdom og parasitter
- Jaktorganisering
- Predasjon – rovdyr
- Motorferdsel i utmark
- Bestandsforvaltning
- Klimaendringer
- Fragmentert forvaltning

I tillegg er situasjonen vurdert spesifikt for 12 ulike delområder, der menneskelig aktivitet allerede har skapt eller kan skape utfordringer for villreinens arealbruk. Prosjektgruppens tilråding omfatter tiltak som regulerer ferdsel, en mer restriktiv arealforvaltning,

bestandsforvaltning, naturrestaurering rovvilt og dyrehelse. Noen tiltak kan igangsettes relativt raskt, men mange tiltak krever videre utredning, planlegging og politiske prosesser. Noen tiltak forutsetter også endring i lov eller forskrift.

Prosjektgruppa peker bl.a. på hvordan hyttebebyggelsen i området fører til et for stort volum av ferdsel inn i villreinområdet og foreslår «en fot i bakken» for hyttebygging for å kunne gjennomføre en regional analyse av handlingsrommet for videre utbygging. For den ikke-motoriserte ferdselen dreier tiltakene seg om kanalisering av eksisterende ferdsel gjennom nedlegging av stier, begrensning av fremtidig ferdsel i det som i dag fremstår som relativt rolige «lommer» for villreinen, og begrensning av ferdselen i sårbare perioder av året. På noen felt, som dyrehelse og rovvilt, mener prosjektgruppa det er behov for å øke kunnskapsnivået før tiltak kan iverksettes. Her er det behov for økt FOU-innsats. Innenfor bestandsforvaltning og jaktorganisering er det foreslått tiltak for å minimere forstyrrelsen på villrein under jakten samt bedre kunnskap om mulige årsaker til bestandssvingningene man har sett i Rondane de siste årene. For den motoriserte ferdselen er det foreslått en bedre samordning mellom kommunene og et bedre saksbehandlingssystem.

8.3 Departementets vurderinger og forslag

8.3.1 Innledning

Som det kommer frem av departementets vurderinger i kapittel 4.4. over, har departementet gjort en rekke justeringer i forslaget til tiltaksplan for Rondane villreinområde, både knyttet til innhold og fremstilling. I fremstillingen av tiltakene har departementet valgt å slå sammen enkelte tiltakspakker, der det er naturlig overlapp mellom utfordringsområder i faggrunnlaget. Videre er det noen tiltakspakker som utgår fordi at tiltak er flyttet andre steder eller fordi tiltakene i tiltakspakken av andre grunner utgår fra departementets forslag til tiltaksplan. Nedenfor gjennomgås de sentrale endringene i departementets forslag sammenlignet med faggrunnlaget nærmere.

8.3.2 Tematiske tiltakspakker

8.3.2.1 En mer helhetlig og restriktiv arealplanlegging og arealforvaltning

Hovedformålet med denne tiltakspakken er å styrke vektleggingen av villreinhensyn i arealforvaltningen i villreinfjellet for å forebygge tap av villreinens leveområder. Departementet har gjort flere endringer i tiltakspakken som knytter seg til arealforvaltning, både grunnet forhåndsinnspill og for å sikre bedre samsvar mellom tiltaksplanen og Stortingsmeldingen om villrein. I departementets forslag tas det utgangspunkt i utfordringstema 4.2 *fritidshus*, men også andre tiltak som omhandler arealforvaltning i faggrunnlaget. Tiltakspakken får nytt navn: *arealplanlegging og arealforvaltning*. I departementets forslag utgår tiltak om at regional analyse av status for hyttebygging skal gi bindende bestemmelser for videre hyttebygging, forslag om midlertidig statlige planbestemmelser og forslag om igangsetting av lovarbeid for å klargjøre grensene mellom næringsbygg og fritidsbygg spilles inn i andre prosesser. Departementet foreslår som erstatning for de overnevnte tiltakene blant annet tiltak om statlige planretningslinjer, vurdering av endringer i T- 2/16, regionale tiltak for arealforvaltningen i villreinområdet og tiltak om høy terskel etter sektorregelverk for arealinngrep i villreinfjellet. Forslaget fra faggrunnlaget om etablering av nasjonalt fond for å innløse tomter i særlige viktige funksjonsområder for villreinen utgår og innpasses i et felles tiltak om operasjonalisering av villreinfond.

Departementet foreslår også tiltak om kompetanseheving om villrein for kommunestyrer og fylkesting, dialogforum for villrein, styrking av Norsk Villreinsenter som kompetansesenter for villrein og tiltak om å sikre at villreinnemnda er høringspart i alle arealsaker i villreinfjellet i villreinområdet.

Samtlige tiltak i denne tiltakspakken er felles for departementets forslag til tiltaksplaner for Knutshø, Rondane og Snøhetta. Se nærmere om tiltakene i denne tiltakspakken i vedlagte tiltaksplan.

8.3.2.2 Skjerming av kalvings- og oppvekstperioden

Hovedformålet med denne tiltakspakken er å skjerme villreinen i den kritiske kalvings- og oppvekstperioden. I departementets forslag til denne tiltakspakken er det tatt utgangspunkt i to utfordringstemaer/innsatsområder i faggrunnlaget: *Skjerming av kalvings- og oppvekstperioden og motorferdsel*.

I faggrunnlaget legges det vekt på å prøve ut mindre inngripende tiltakene fremfor et forbud. Tiltak som foreslås er: senere åpning av flere vinterstengte veger, sluttdato for motorisert ferdsel på snøføre, begrensinger i åpningstider for overnattingstilbud og generelt streng dispensasjonspraksis. Videre foreslås det i faggrunnlaget tiltak for å få en mer fullstendig oversikt over motorferdsel i utmark, samt kommunale forskrifter for en sterkere styring av motorferdsel i utmark.

Departementet går i hovedsak videre med de foreslåtte tiltakene, med noen små justeringer og tilpasninger i utformingen av tiltakene slik at de blir likt utformet på tvers av forslag til tiltaksplan for Rondane, Snøhetta og Knutshø. Dette er gjort, både grunnet forhåndsinns spill og for å sikre bedre samsvar mellom tiltaksplanen og stortingsmeldingen om villrein. Departementet foreslår følgende tiltak i denne tiltakspakken, som også går igjen i Knutshø og Snøhetta: Reduksjon og tilpasning av motorferdsel i utmark i villreinområder, økt kunnskap og bedre samordning av motorferdsel i utmark i villreinområder og digital saksbehandling og rapportering for motorferdsel i utmark. I tillegg så foreslås det i Rondane at villreinhensyn bør vektlegges i større grad ved søknad om nye landbruksveier i villreinområdet. Videre foreslås det i Rondane å innskrenke åpningstiden for tilbydere av overnatting i området, som innebærer at disse ikke tilbyrovernatting mellom dagen etter andre påskedag og 18.juni. Se nærmere om tiltakene i dette innsatsområdet i vedlagte tiltaksplan.

8.3.2.3 Ikke-motorisert ferdsel

Hovedformålet med denne tiltakspakken er å redusere den ikke-motoriserte ferdselens negative påvirkning på villrein. Menneskelig ferdsel er en sentral påvirkningsfaktor for villreinen, og gjør det utfordrende for reinen å flytte seg fritt innenfor villreinområdet.

I faggrunnlaget inneholdt denne tiltakspakken følgende tiltak; informasjonstiltak for sporløs (villreinvennlig) ferdsel, ny hjemmel for å nedlegge et midlertidig, tidsavgrenset ferdselsforbud og sertifiseringsordninger for organisert ferdsel. Det presiseres her at dette er de overordnede tiltakene for villreinområdet og at det i geografiske tiltakspakker i tillegg foreslås tiltak om fjerne merking av en rekke stier, samt nedleggelse av flere av DNTs selvbetjeningstilbud som har til hensikt å kanalisere og redusere ferdselen i området.

Departementet viderefører i stor grad innholdet i de foreslåtte tiltakene, men innpasser de i tiltak som er felles for Rondane, Knutshø og Snøhetta. I tillegg foreslår departementet også nye ferdselstiltak. Departementet foreslår følgende tiltak for dette innsatsområdet; regulering av ferdsel utenfor verneområder i Rondane villreinområde, vurdere regelverksendringer for å muliggjøre regulering av ulike former for ferdsel innenfor verneområder, ferdselsrelaterte informasjons- og veiledningstiltak, kanalisering av ferdselen gjennom sti- og løypeplaner i villreinområdet, vurdere styrking av villreinoppsyn og forvaltning og tilrettelegging for økt sikkerhet, kvalitet og profesjonalitet i guidede reiselivsopplevelser, ved å støtte opp under arbeidet med en Norsk Standard for guider. Endringen er gjort både grunnet forhåndsinns spill og for å sikre bedre samsvar mellom tiltaksplanen og stortingsmeldingen om villrein. Se nærmere om tiltakene i dette innsatsområdet i vedlagte tiltaksplan.

8.3.2.4 Redusere risiko for sykdom og parasitter, samt økt kunnskap om rovvilt og klimaendringers påvirkning på villrein

Hovedformålet med denne tiltakspakken er å få økt kunnskap om påvirkningsfaktorer på villrein, herunder klimaendringer og rovviltets påvirkning på villrein, samt å redusere risiko for overføring av sykdom og parasitter.

I departementets forslag til denne tiltakspakken har vi tatt utgangspunkt i tiltak under følgende utfordringstemaer, slik de ble presentert i faggrunnlaget: sykdom og parasitter, predasjon – rovdyr og klimaendringer. Under disse utfordringstemaene ble det foreslått tiltak om økt kunnskap om ulike sykdommer og parasitter, en strukturert datainnsamling og overvåking av forekomster av sykdommer og parasitter i Rondane, utvikle veiledningsmateriell og tekniske løsninger for saltsteinplasser, økt oppsyn for å forhindre utplassering av saltsteiner for hjortedyr og at lokalisering av saltsteinplasser fastsettes gjennom beitebruksplaner. Videre ble det foreslått at man får bedre dokumentasjon av tapsomfanget til rovdyr.

Departementet viderefører i all hovedsak innholdet i tiltaket knyttet til kunnskap om rovvilt og villrein fra faggrunnlaget, med mindre justeringer gjennom tilpasning av tiltaket på tvers av de tre foreslåtte tiltaksplanene. I tillegg foreslår departementet et tiltak om et FoU-prosjekt om klimaendringers påvirkning på villrein, for å bedre forstå hvordan klimaendringer virker inn på villrein nå, og særlig hvordan dette kan påvirke villreinen på lengre sikt. Det foreslås videre å inngå et samarbeid med beitenæringen om felles kunnskapsutfordringer knyttet til beite, for å redusere eventuelle negative påvirkninger av beitedyr i enkelte områder.

Se nærmere om tiltakene i denne tiltaksplanen i vedlagte tiltaksplan.

8.3.2.5 Jaktorganisering Hovedformålet med denne tiltakspakken er å minimere negativ stress for villreinen under villreinjakten og annen jakt. Det er foreslått en rekke mindre lokale tiltak i faggrunnlaget som gjennomføres av rettighetshaverne i samarbeid med departementet. Departementet har foretatt justeringer i disse tiltakene. I faggrunnlaget vektlegges det å øke kunnskapen om mulige årsaker til bestandssvingningene man har sett i Rondane Nord de siste årene, og om lav tilvekst i sør. Dette er forsøkt hensyntatt gjennom fellestiltak for Rondane, Knutshø og Snøhetta i FoU-tiltak om rovvilt og villrein og klimaendringers påvirkninger på villrein.

Tiltakene som foreslås i departementets tiltaksplan er; Vurdere jaktfrie soner langs vei eller i andre viktige trekkområder, vurdere justeringer i jaktorganiseringen og jaktutøvelsen for å redusere forstyrrelser fra villreinjakten, vurdere omfang, tidspunkt og alternative områder for andre typer av jakt, treningsfelt og prøver i viktige funksjonsområder for villreinen og forbedre mengden av og kvaliteten på jegerrapportering.

Se nærmere om tiltakene i denne tiltakspakken i vedlagte tiltaksplan.

8.3.2.6 Evaluering, oppfølging og revidering av tiltaksplanen

Tiltakspakken er foreslått fra departementet. De øvrige tiltakspakkene inneholder en rekke tiltak som skal bedre tilstanden for villreinen i Rondane villreinområde. Koordinering av videre arbeid med gjennomføring av tiltakspakkene, samt evaluering av tiltaksplanen og revidering av tiltaksplanen er sentrale elementer for å sikre at tiltaksplanen kan bidra å stoppe den negative utviklingen og forbedre tilstanden i villreinområdet.

8.3.3 Geografiske tiltakspakker

I tillegg til de overordnede tematiske tiltakspakkene er det i Rondane foreslått en rekke geografiske tiltakspakker som knytter seg til fokusområder, dvs. områder hvor det er, eller man mistenker at det kan bli, utfordringer for villreinen som skyldes arealinngrep og menneskelig aktivitet. Departementet viderefører denne organiseringen av tiltaksplanen og legger frem våre justerte forslag til tiltak i de geografiske innsatsområdene nedenfor.

Departementet har redusert antall geografiske tiltakspakker sammenlignet med faggrunnlaget, på grunn av overlappende tiltak i enkelte områder (en rekke tiltak gjentas i de ulike områdene). Departementet har også funnet det hensiktsmessig å se enkelte områder i sammenheng med hverandre. Der tiltakspakker tilknyttet geografiske områder slås sammen eller utgår, omtales dette under beskrivelsen av tiltakspakkene nedenfor.

8.3.3.1 Tiltak for å redusere ferdsel og trafikk i området mellom Grimsdalen og E6 over Dovrefjell

Hovedformålet med denne tiltakspakken er å bevare gode funksjonsområder for villreinen ved å hindre økning av infrastruktur og ferdsel i et svært viktig område for villreinen.

I faggrunnlaget er det foreslått tiltak for å kanalisere ferdselen i området. Disse innebærer en senere markedsføring av pilegrimsleden i området og en senere utlegging av broen over elva Hondyrju, som leden går over. Det foreslås også å opparbeide en alternativ pilegrimstrasé ned i skogen vest og nordvest fra dagens trasé som kan brukes før 18. juni. I tillegg foreslås det å forby sykling på hele denne strekningen, fra Åteigen i Dovre kommune til Fokstugu. Departementet viderefører disse tiltakene. I faggrunnlaget ligger det også inne et forslag om at stien til Kattuglhø ikke brukes. Hovedinnholdet i dette tiltaket videreføres, men justeres noe og flyttes til neste tiltakspakke (beskrevet under 8.3.3.2).

Det er for området også foreslått tiltak om forbud mot aktiviteter med stor rekkevidde eller som sprer ferdselen i området, streng dispensasjonspraksis for inngrep og ferdsel og et krav om sertifisering av organiserte virksomheter som operer i området. Disse tre tiltakene går igjen i flere av fokusområdene. Departementet justerer disse tiltakene og innpasser de i mer overordnede tiltak.

Tiltak om forbud mot aktiviteter med stor rekkevidde eller som sprer ferdselen i området utgår og innpasses i overordnet tiltak om å vurdere regelverksendringer for å muliggjøre regulering av ulike former for ferdsel innenfor verneområder og regulering av ferdsel utenfor verneområder.

Tiltaket om streng dispensasjonspraksis for inngrep og ferdsel utgår som de står, men innpasses i de overordnede tiltakene knyttet til arealforvaltning og motorferdsel.

Tiltaket om et krav om sertifisering av organiserte virksomheter som operer i området videreføres i hovedsak, men justeres noe og innpasses i overordnet tiltak om tilrettelegging for økt sikkerhet, kvalitet og profesjonalitet i guidede reiselivsopplevelser, ved å støtte opp under arbeidet med en Norsk Standard for guider

Endringene er gjort, både grunnet forhåndsinnsnitt og for å sikre bedre samsvar mellom tiltaksplanen og stortingsmeldingen om villrein. Se nærmere om tiltakene i denne tiltakspakken i vedlagte tiltaksplan.

8.3.3.2 Tiltak for å opprettholde og bedre villreintrekket over Grimsdalen og Haverdalen

Hovedformålet med denne tiltakspakken er å opprettholde og bedre villreintrekket over Grimsdalen og Haverdalen. Uten at det blir gjennomført tiltak for å regulere ferdselen i området, er det stor sannsynlighet for at det blir vanskeligere for reinen å bruke områdene som i dag, og fare for at trekket sør over Grimsdalen blir brutt eller sterkt forskyvet i tid.

I faggrunnlaget er det foreslått en innskrenking av åpningstiden på Grimsdalsvegen og Haverdalsvegen, som er veier som går inn i et sårbart villreinområde. Det foreslås også sykkelforbud i perioden veien ikke er åpen. Det foreslås også forbud mot camping i en sone på 1 kilometer fra begge sider av Grimsdalsvegen og Haverdalsvegen. Videre er det foreslått et tiltak som oppfordrer til at lokalt innførte tiltak for å redusere forstyrrelser fra villreinjakt fra 2023 videreføres, samt senere preparering av skiløype fra Eftansåe mot Vegaskillet.

Departementet viderefører tiltakene som er foreslått i faggrunnlaget, med mindre justeringer. I tillegg foreslår departementet å legge ned selvbetjeningstilbudet på Grimsdalshytta. Se nærmere om tiltakene i denne tiltakspakken i vedlagte forslag til tiltaksplan.

8.3.3.3 Tiltak for å redusere ferdsel i området Einsethø-Hornsjøhø-Haverdalen-Sletthø

Hovedformålet med denne tiltakspakken er å unngå økning av infrastruktur og ferdsel i området. Dette er et større område reinen i dag bruker og hvor det er særskilt viktig å unngå forstyrrelser for villreinen.

Det er i faggrunnlaget foreslått å fjerne T-merking og rutebeskrivelser på kart og nett for sti fra Høvringen over Sletthø til Grimsdalshytta (stisegment 11) og å ikke stikke skiløype 3 og 4 ved Haverdalen i de vintrene Haverdalseter turisthytte ikke har åpent. Departementet viderefører disse tiltakene.

I tillegg er det også i dette fokusområdet foreslått tiltak om forbud mot aktiviteter med stor rekkevidde eller som sprer ferdselen i området, streng dispensasjonspraksis for inngrep og ferdsel og et krav om sertifisering av organiserte virksomheter som operer i området. Disse innpasses i andre overordnede tiltak. Beskrivelse av hvordan tiltakene innpasses i andre tiltak og begrunnelsen for dette er omtalt i delkapittel 8.3.3.1.

Se nærmere om tiltakene i denne tiltakspakken i vedlagte tiltaksplan.

8.3.3.4. Tiltak for å gjenopprette villreintrekket på vestsiden av Rondane-massivet

Hovedformålet med denne tiltakspakken er å gjenopprette det som en gang var et viktig villreintrekk på vestsiden av Rondane-massivet. Dette er antatt å være sentralt for å komme fra rødt til gult nivå i Rondane nord (i henhold til kvalitetsnormen).

I faggrunnlaget foreslås det bl.a. å fjerne T-merking og rutebeskrivelser for to stier i området, senere utlegging av broer over Vesle-Ula og Bråkdalsbekken, stenge Bro over Ula for allmenn ferdsel og å redusere åpningstiden på selvbetjeningskvarteret til Rondvassbu. Departementet viderefører disse tiltakene. I tillegg foreslår departementet at DNT legger ned selvbetjeningstilbudet på Rondvassbu.

I faggrunnlaget ble det også foreslått å flytte nasjonalparkgrensa fra Spranget til øvre del av Tjønnbakken og at sykling fra toppen av Tjønnbakken til Rondvassbu er kun tillatt i perioden fra 18.juni til 10.oktober. Dette vil innebære flytting av parkeringa på Spranget ned til Mysusæter. Etter dialogen med kommunene i forkant av høring, utgår tiltaket slik det står i faggrunnlaget. Blant annet på bakgrunn av at det fremstår uønsket med utvidelse av nasjonalparken lokalt, går ikke departementet videre med dette forslaget fra faggrunnlaget. I stedet foreslår departementet tre alternative tiltak for å redusere ferdselen ved Spranget, som vil sendes på høring. Se nærmere om de tre alternativene og de øvrige tiltakene i denne tiltakspakken i vedlagte forslag til tiltaksplan.

8.3.3.5 Tiltak for å gjenopprette villreintrekket på østsiden av Rondane-massivet

Hovedformålet med denne tiltakspakken er å gjenopprette det som en gang var et viktig villreintrekk på østsiden av Rondane-massivet. Dette er antatt å være sentralt for å komme fra rødt til gult nivå i Rondane nord (i henhold til kvalitetsnormen).

Det er i faggrunnlaget foreslått å; redusere åpningstiden for Bjørnholia turisthytte og redusere åpningstiden for selvbetjeningskvarteret, fjerne t-merking og rutebeskrivelser for stien fra Bjørnholia til Eldåbu, at broen ved Atna kun er åpen i tiden Bjørnholia er åpen som betjent hytte og bruk av virtuelt gjerde for beitende storfe i Musvollidalen.

Departementet viderefører i hovedsak tiltakene som er foreslått i faggrunnlaget, med noen justeringer. Tiltaket om bruk av virtuelt gjerde for beitende storfe i Musvollidalen utgår da mobildekningen i området er for dårlig til at denne teknologien blir effektiv. Departementet foreslår å stenge selvbetjeningstilbudet på Bjørnholia, men at åpningstiden på den betjente hytta i praksis er tilsvarende som i dag.

Endringene er gjort etter forhåndspill og dialog med berørte aktører. Se nærmere om tiltakene i denne tiltakspakken i vedlagte tiltaksplan.

8.3.3.6 Tiltak for å ivareta trekkområdet mellom Gråhø/Tjønnsseterfjellet og Vulufjell

Hovedformålet med denne tiltakspakken er å ivareta viktige funksjonsområder som fortsatt brukes, men der konsekvensene ville vært store dersom bruken opphører.

I departementets forslag til tiltak i dette innsatsområdet har vi slått sammen to fokusområder med tilhørende tiltakspakker i faggrunnlaget; trekkområdet til Gråhø/Tjønnsseterfjellet og Vulufjell. Dette er gjort ettersom områdene ligger nært hverandre og fordi det i faggrunnlaget foreslås relativt få tiltak i begge områdene. I faggrunnlaget foreslås det å overvåke trafikkutviklingen på Peer Gynt Seterveg, at det ikke skal gis dispensasjon til tidligere brøyting enn 1. juni, en streng dispensasjonspraksis for utvidelser av boarealet av eksisterende hytter og setrer i området og at stiog løypenettet i området ikke skal utvides. I Vulufjell er det foreslått å unngå tilrettelegging for økt vinterbruk gjennom merking av skiløyper. I tillegg er det også i dette fokusområdet foreslått tiltak om forbud mot aktiviteter med stor rekkevidde eller som sprer ferdsele i området, streng dispensasjonspraksis for inngrep og ferdsel og et krav om sertifisering av organiserte virksomheter som operer i området. Disse innpasses i andre overordnede tiltak. Beskrivelse av hvordan tiltakene innpasses i andre tiltak og begrunnelsen for dette er omtalt i delkapittel 8.3.3.1.

Departementet viderefører tiltak om å overvåke trafikkutviklingen på Peer Gynt Seterveg og at det ikke skal gis dispensasjon til tidligere brøyting enn 1. juni. Tiltaket om at sti- og løypenettet i området Gråhø/Tjønnsseterfjellet ikke skal utvides og unngåelse av tilrettelegging for økt vinterbruk gjennom merking av skiløyper i Vulufjell, innpasses i overordnet tiltak om kanalisering av ferdsel gjennom stiog løypeplan i villreinområdet. Tiltaket om en streng dispensasjonspraksis for utvidelser av boarealet av eksisterende hytter og setrer i området innpasses i overordnet tiltak om høy terskel for nye arealinngrep i Rondane villreinområde.

Endringene er gjort, både grunnet forhåndsinns spill og for å sikre bedre samsvar mellom tiltaksplanen og stortingsmeldingen om villrein. Se nærmere om tiltakene i denne tiltakspakken i vedlagte tiltaksplan.

8.3.3.7 Tiltak for å bedre trekkmulighetene over Venabygdsfjellet

Hovedformålet med denne tiltakspakken er å bedre trekkmulighetene mellom Rondane nord og Rondane Sør.

I faggrunnlaget foreslås det to tiltak knyttet til fylkesvei 27 over Venabygdsfjellet. I det første tiltaket foreslås det å forlenge perioden for dagens stopp- og parkeringsforbud til 18. juni, fra 1.mai som er dagens praksis. Det andre tiltaket retter seg mot sommerperioden og det foreslås å sanere avkjørsler og veilommer, samt å innføre et campingforbud langs veien.

Departementet viderefører i hovedsak de foreslåtte tiltakene, men foreslår at stopp- og parkeringsforbudet skal gjelde frem til 1. juni, istedenfor 18. juni. I tillegg legger departementet til at det er unntak fra stopp- og parkeringsforbud for nødvendig ferdsel i forbindelse med landbruksvirksomhet og parkering for bruk av eksisterende hytter. Endringene er gjort, både grunnet forhåndsinns spill og for å sikre bedre samsvar mellom tiltaksplanen og stortingsmeldingen om villrein. Se nærmere om tiltakene i denne tiltakspakken i vedlagte tiltaksplan.

8.3.3.8 Tiltak for å opprettholde og bedre villreintrekket ut til Fampen

Hovedformålet med denne tiltakspakken er å opprettholde og bedre trekket ut til Fampen. Dette er viktige funksjonsområder som fortsatt brukes, men der konsekvensene vil være store dersom bruken opphører.

I faggrunnlaget foreslås det følgende tiltak; observasjonsområdet E i regional plan gis status som nasjonalt villreinområde, utvidelse av nasjonalt villreinområde sørover fra

Famphøgdene, forlenget vinterstengning på Friisvegen i Ringebu (til 1. juni) og at det innføres stopp og parkeringsforbud i perioden 1.-18. juni, forlenget vinterstengning på Vinjevegen, mellom kryss mot Lauvåsen i StorElvdal (til 18. juni). I tillegg foreslås det å bruke mindre påler for å stikke skiløyper og at stier og løyper i området bør begrenses.

Departementet viderefører i all hovedsak tiltakene slik de er foreslått, men med noen justeringer. Tiltakene knyttet til veiene består som de er, men det legges til at det vil være unntak for nødvendig ferdsel i forbindelse med landbruksvirksomhet og for grunneiere/eiere av fritidshus. Tiltaket om å bruke mindre påler for stikking av skiløyper utgår fra tiltaksplanen, da dette kan ivaretas lokalt og tiltaket om begrensnig av stier og løyper innpasses i overordnet tiltak om kanalisering av ferdsel gjennom sti- og løypeplan i villreinområdet.

Endringene er gjort, både grunnet forhåndsinnspill og for å sikre bedre samsvar mellom tiltaksplanen og stortingsmeldingen om villrein. Se nærmere om tiltakene i denne tiltakspakken i vedlagte tiltaksplan

8.3.3.9 Tiltak for å opprettholde og bedre sesongtrekket fra nordlige til sørlige områder i Rondane Sør

Hovedformålet med denne tiltakspakken er å opprettholde og bedre sesongtrekket til villreinen i Rondane Sør.

I departementets forslag til tiltak i denne tiltakspakken har vi slått sammen to fokusområder i faggrunnlaget; Rondane sør for Friisvegen til Hedmarksvidda og Bringbu - trekkpassasje til Hedmarksvidda. Dette er fordi områdene ligger relativt nærme hverandre og områdene adresserer lignende problemer.

I faggrunnlaget foreslås det tiltak i Rondane sør for Friisvegen til Hedmarksvidda for å unngå større nye hyttebygginger inn mot villreinens område, få en sti- og løypeplan i Rondane Sør, fjerne flyvraket fra Øverlihøgda, redusere åpningstid for Birkebeinervegen, at løypekjøring avsluttes rett etter påske, at sonen for nasjonalt villreinområde utvides og at ved anlegging av nye skogsveger må nytteverdien vurderes strengt opp mot villreinhensyn.

Departementet viderefører tiltak om å fortsette arbeidet med å fjerne flyvraket fra Øverlihøgda og redusere åpningstid for Birkebeinervegen slik de står i faggrunnlaget. De øvrige overnevnte tiltakene innpasses i henholdsvis overordnede arealtiltak, tiltaket om at villreinhensyn bør vektlegges i større grad ved søknad om nye landbruksveier i villreinområdet og kanalisering av ferdsel gjennom sti- og løypeplan i villreinområdet.

I tillegg er det også i dette fokusområdet foreslått tiltak i faggrunnlaget om forbud mot aktiviteter med stor rekkevidde eller som sprer ferdselen i området, streng dispensasjonspraksis for inngrep og ferdsel og et krav om sertifisering av organiserte virksomheter som operer i området. Disse innpasses i andre overordnede tiltak. Beskrivelse av hvordan tiltakene innpasses i andre tiltak og begrunnelsen for dette er omtalt i delkapittel 8.3.3.1.

For fokusområdet Bringbu foreslås det å overvåke ferdselen i området på sommerstid. Departementet viderefører dette tiltaket. Videre anmodes det i faggrunnlaget om at området må forbli rolig ved at det ikke etableres ny bebyggelse eller infrastruktur og at ferdselen her ikke øker. Departementet innpasser dette i overordnede arealtiltak, gjennom bl.a. høy terskel etter sektorregelverk for nye arealinngrep i villreinområdet med mer. Hensynet om å unngå økt ferdsel ivaretas gjennom tiltak i innsatsområde *ikke-motorisert ferdsel*.

Endringene i innsatsområdet er gjort, både grunnet forhåndsinnspill og for å sikre bedre samsvar mellom tiltaksplanen og stortingsmeldingen om villrein. Se nærmere om tiltakene i denne tiltakspakken i vedlagte tiltaksplan

8.3.3.10 Trekkområder mot andre villreinområder; Snøhetta, Knutshø og Sølnekletten

Denne tiltakspakken utgår i departementets forslag til tiltaksplan. Hovedformålet med tiltakene i denne tiltakspakken, slik de er foreslått i faggrunnlaget er å holde mulighetene

åpne for å gjenopprette trekket over Dovrefjellaksen, få økt kunnskap om det er utveksling, og ev. omfang av utveksling av dyr mellom villreinområder, herunder Rondane og Sølnekletten og hvorvidt det har sammenheng med uforklarlige bestandssvingninger i Rondane Nord.

I faggrunnlaget foreslås det tiltak for å holde mulighetene åpne for å gjenopprette trekket over Dovrefjellaksen og øke kunnskapen om villrettrekk mellom Rondane og Sølnekletten. Tiltakene går ut på å anmode om å ikke øke mengden av tekniske inngrep i området ved Fokstugu, hvor Dovre kommune er plan- og bygningslovsmyndighet og Dovrefjell nasjonalparkstyre er forvaltningsmyndighet. Det anmodes også om at det i Atndalen særlig skal hensynta villreinen i vurdering av nye arealinngrep. Disse tiltakene innpasses i overordnede tiltak i det tematiske innsatsområde om arealplanlegging og arealforvaltning. Det ble i faggrunnlaget også foreslått to alternativer til tiltak for å få sikrere kunnskap om det fortsatt er utveksling av dyr mellom Rondane og Sølnekletten. Departementet viderefører ikke disse tiltakene i forslag til tiltaksplan.

8.4 Forventet effekt for villreinen

Klima- og miljødepartementet har etter innspill fra Miljødirektoratet vurdert den forventede effekten av tiltakspakkene i forslag til tiltaksplan for Rondane villreinområde. Den forventede effekten for villrein er vurdert basert på muligheten for å stoppe den negative utviklingen innen 2030 og muligheten for å oppnå middels kvalitet innen 2050.

Rondane er klassifisert som dårlig kvalitet på grunn av store utfordringer med funksjonelle trekkpassasjer og fragmentering. Det er også ytterligere utfordringer med kondisjon, produksjon av kalv, og generell arealunnavvikelse i delbestanden i Rondane Nord. De største påvirkningsfaktorene er menneskelig bruk og ferdsel i et område som er langt og smalt. Spesielt vil det være viktig å hindre ytterligere fragmentering og gjøre grep for å få tilbake trekkpassasjer som er gått ut av bruk. Tiltakene er spesifikke og målrettede når det gjelder bruk av vei og der menneskelig ferdsel på populære stier utgjør barrieren, men for svake og usikre til å gi sikker forbedring på dette punktet.

Klimaendringer vil gjøre konsekvensene av fragmenterte og degraderte leveområder større, og også i lys av dette vil spesielt arealforvaltning, ferdselsforvaltning og restaurering være spesielt viktige for å oppnå middels kvalitet innen 2050. Det gjelder blant annet utbygging av fritidsboliger i randsonene som gir et økt press inn i villreinområdet, infrastruktur og regelverk. Virkemidlene i tiltaksplanen innenfor dette feltet er begrensede og usikre, og det er derfor lite sannsynlig at det vil være tilstrekkelig for å oppnå middels kvalitet innen 2050. Jo lenger tid det tar før tap av leveområder stanser, jo større jobb vil det være å reversere og jo større grep vil det kreve å kompensere på andre måter, for eksempel gjennom ferdselsforbud.

På denne bakgrunn vurderes det at de samlede tiltakene i tiltaksplanen for Rondane har lav mulighet for å oppnå målet om middels tilstand innen 2050.

Når det gjelder muligheten for å stoppe den negative utviklingen innen 2030 er virkemidlene i tiltaksplanen som retter seg mot aktive negative påvirkningsfaktorer svake og usikre, og flere ligger mange år frem i tid. I tillegg vil det kunne ta flere år før tiltakene får målbar effekt på reinen. Noen tiltak er imidlertid igangsatt og vil kunne ha effekt raskt. Spesielt er det utfordringer knyttet til arealbruksendringer som vurderes som for svakt, og vi vurderer det som sannsynlig at samlet belastning fremdeles vil være økende i 2030 i Rondane villreinområde. På denne bakgrunn vurderes det at de samlede tiltakene i tiltaksplanen for Rondane har lav mulighet for å stoppe den negative utviklingen innen 2030.

8.5 Administrative og økonomiske konsekvenser

Samlet vil tiltakene i tiltaksplanen for Rondane villreinområde, dersom de gjennomføres som foreslått, ha konsekvenser for en rekke ulike aktører. Det omfatter allmennheten, lokalsamfunn, forvaltningen og andre aktører.

For veieiere og andre brukere av veiene det oppfordres til å gjennomføre tiltak knyttet til, kan tiltaksplanen få konsekvenser i form av ulike begrensninger på bruken av veier eller reduksjon i veiinntekter. For eksempelvis for hytteeiere kan tiltaket som legger begrensning på bruk av veier vanskeliggjøre bruk av hytter. For DNT og andre reiselivsaktører kan begrensninger på bruk av veier medføre færre besøkende og reduserte inntekter. Veiltiltakene kan i noen tilfeller påvirke allmennhetens, inkludert lokalbefolkningens, tilgang til enkelte deler av villreinområdet. For allmennheten kan tiltak knyttet til kanalisering av ferdsel føre til endringer i utøvelsen av friluftslivet.

For DNT og annen reiselivs- eller opplevelsesnæring kan tiltak knyttet til turisthytter, fjerning av stier, begrensninger på bruk av veier, regulering av organisert ferdsel, kanalisering av ferdsel og skrinlegging av utbyggingsplaner innebære tap av inntekter og tap av utviklingsmuligheter.

For beitenæringen vil tiltak knyttet til å redusere risiko for overføring av sykdom og parasitter ved smittepunkt, eksempelvis endret plassering, inngjerding og fjerning av saltsteinplasser, innebære økt bruk av ressurser i form av tid og innsats for å føre tilsyn med beitedyrene. I enkelte tilfeller vil en slik endring kunne innebære beiterestriksjoner. Videre vil kostnader knyttet til eksempelvis utstyr og parasittbehandling før beiteslipp kunne utgjøre betydelige kostnader for beitenæringen og Mattilsynet. Tiltak knyttet til endret bruk av beite vil også kunne føre til gjengroing, noe som potensielt vil kunne gi dårligere beitegrunnlag for beitedyr og villrein. Det er usikkert hva de samlede konsekvensene vil bli, derfor er det behov for å utrede dette nærmere. For tiltak knyttet til veier er det gjennomgående foreslått unntak for landbruksvirksomhet, og det antas derfor at konsekvensene for landbruket vil bli begrensede. Det bes i tillegg særskilt om at næringsaktører kommer med innspill knyttet til konsekvensene av tiltak som foreslås. Tiltakene knyttet til jaktorganisering kan, dersom de får tilslutning fra rettighetshavere, medføre noe inntektsbortfall for rettighetshaverne, og vil kunne medføre blant annet kortere jakttid for jegerne. For kommunen og fylkeskommunen vil tiltakene knyttet til eksempelvis arealforvaltning og samordning og reduksjon av motorferdselspraksis ha konsekvenser i form av økt ressursbruk. Forslaget til tiltaksplan for Rondane villreinområde pålegger ikke kommunen eller fylkeskommunen nye oppgaver, men inneholder flere tiltak der kommunene eller fylkeskommunene oppfordres til å være ansvarlig for gjennomføringen av tiltakene, enten alene eller sammen med andre myndigheter eller aktører. Eksempelvis oppfordres kommunene i villreinområdet til å gjennomføre planvaskprosesser, til å samordne og redusere motorferdselen kommunen er ansvarlig for å tillate, og til å regulere ferdselen på veier der kommunen har myndighet til å gjøre dette. Fylkeskommunen oppfordres blant annet til å revidere eksisterende regionale planer på grunnlag av klassifiseringen etter kvalitetsnormen og tiltaksplaner for villreinen med sikte på bedre ivaretagelse av villreinens leveområder.

Samtlige av disse tiltakene forutsetter at kommunene eller fylkeskommunene frivillig slutter seg til gjennomføringen. De konsekvenser som vil inntreffe for kommunene og fylkeskommunene, vil derfor følge av i hvilken grad de frivillig velger å tilslutte seg tiltakene. Felles for tiltakene er også at de må følges opp i ordinære prosesser dersom kommunene og fylkeskommunene slutter seg til tiltaket i tiltaksplanen, for eksempel planprosesser etter plan- og bygningsloven eller prosesser for å fastsette lokale forskrifter etter friluftsloven.

Konsekvensene for kommunene og fylkeskommunene er stort sett både på kort og lang sikt at gjennomføringen av tiltakene kan medføre behov for noen administrative ressurser for aktuelle kommuner og fylkeskommuner. I mange tilfeller finnes det også tilskuddsordninger som kommunene kan søke om midler til å gjennomføre tiltak.

For forvaltningen vil også forskjellige tiltak som innebærer kunnskapsinnhenting innebære økonomiske konsekvenser. I tillegg vil både gjennomføringen, oppfølgingen og evalueringen av tiltaksplanene generelt ha konsekvenser i form av behov for administrative og økonomiske ressurser.

Tiltaksplanen inneholder videre tiltak som forutsetter frivillig tilslutning og som kan få økonomiske konsekvenser for staten. Klima- og miljødepartementet vil eksempelvis kunne være delansvarlig for gjennomføring av tiltak som oppfordrer kommuner eller private aktører til å gjennomføre tiltak. For noen av disse tiltakene kan det søkes om tilskudd til gjennomføring, eller det eksisterer investeringsposter som verneområdeforvaltningen kan melde inn behov for midler til. Se nærmere om dette i pkt. 5.2 over og i vedlagte forslag til tiltaksplan. Omfanget av kostnader for staten vil først kunne klargjøres i den videre oppfølgingsprosessen i etterkant av høring. Tiltak som fastsettes i endelige tiltaksplaner og som krever økonomiske og administrative ressurser dekkes innenfor berørte departementers gjeldende budsjetttrammer. Gjennomføring av tiltakene vil dekkes innenfor de til enhver tids gjeldende budsjetttrammer over de årene tiltaksplanen skal gjelde for. Klima- og miljødepartementet har under vurdert forventede administrative og økonomiske konsekvenser på bakgrunn av de overordnede samfunnsøkonomiske vurderingene som fremgår av faggrunnlaget, samt det som har fremkommet i løpet av involveringen av berørte kommuner og andre i forkant av høringen. De mer konkrete fremstillingene av konsekvensene for de ulike tiltakene i tiltaksplanen fremgår av vedlagte forslag til tiltaksplan for Rondane villreinområde.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for verneområdene til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for verneområdene til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77. I brev av 6. juni 2013 fra Miljøverndepartementet ble forvaltningsmyndigheten for Hemmeldalen naturreservat også delegert til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

Vedtekter for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, 2024

1. Vedtektenes formål

(...)

Vedtektene skal videre legge til rette for en helhetlig og kunnskapsbasert forvaltning av verneområdene som forvaltes av nasjonalpark-/verneområdestyret i samsvar med verneformålet og i tråd med nasjonale mål og internasjonale forpliktelser.

6.5 Utarbeide og revidere forvaltningsplaner

Nasjonalpark-/verneområdestyret skal utarbeide og revidere forvaltningsplan for verneområdet. Oppstart av planarbeidet skal skje i dialog med Miljødirektoratet. Forvaltningsplaner skal utarbeides innenfor rammene av naturmangfoldloven og verneforskriftene. (...)

Vurdering

Forslaget til tiltaksplan er en bredt anlagt pakke av tiltak, som geografisk berører forhold både utenfor og innenfor verneområdene. Nasjonalparkstyrets hovedoppgave er å forvalte verneområdene i tråd med verneforskriftene, og nasjonalparkforvalterens vurdering er gjort med dette som et premiss.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyres viktigste handlingsrom for oppfølging av tiltaksplanen for villrein er å utarbeide og revidere forvaltningsplaner for verneområdene.

Departementet skriver:

- «Overordnet vurderer departementet at tiltaksplanene som foreslås vil ha liten mulighet til å stoppe den negative utviklingen for villreinen i Knutshø, Snøhetta og Rondane villreinområder innen 2030.
- Oppsummert vurderer departementet at tiltaksplanene som foreslås vil ha følgende forventede måloppnåelse for målet om å oppnå middels kvalitet innen 2050:
 - Knutshø – liten til middels mulighet
 - Snøhetta – middels til stor mulighet
 - Rondane – liten mulighet»

Oppretting av de store verneområdene er i hovedsak gjort med grunnlag i St.meld. nr. 62 (1991-92) Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge. Etter nasjonalparkforvalterens vurdering er områdevern den mest effektive grepet for å sikre villreinens leveområder. I tillegg vil regional plan etter plan- og bygningsloven gi rammer for god styring.

Som alternativ til eller oppfølging av tiltaksplanen kunne regjeringen derfor gått til Stortinget for å få et mandat for styrking av områdevernet etter naturmangfoldloven. Det vil gi gode rammer for prosess og involvering. Videre vil det være grunnlag for å gi erstatning til berørte parter, og en mulighet for lokalsamfunnet til å kreve kompensasjon.

Nedenfor er det gitt en vurdering av de tiltakene (tiltakspakke 7 – 15) som departementet har foreslått i forslaget til tiltaksplan for Rondane:

Tiltakspakke 7 - Tiltakspakke for å redusere ferdsel og trafikk i området mellom Grimsdalen og E6 over Dovrefjell (Dovre nasjonalpark)		
Nr	Tiltak	Kommentar
32	Pilegrimsleden markedsfører ikke turen før etter 18. juni og brua over elva Hondyrju skal ikke legges ut før 18. juni.	Tas til orientering.
33	Opparbeiding av alternativ pilegrimstrasé i skogen vest- og nordvest fra dagens trasé som kan brukes før 18. juni.	Tas til orientering.
34	Sykling forbys på Kongevegen/pilegrimsleden på strekningen fra Åteigen i Dovre kommune til Fokstugu.	Sykling på Kongevegen er i dag tillatt etter forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane i en egen sone, sør og øst for Dombås. Tiltaket følges opp i arbeidet med forvaltningsplanen.

Kartutsnitt:

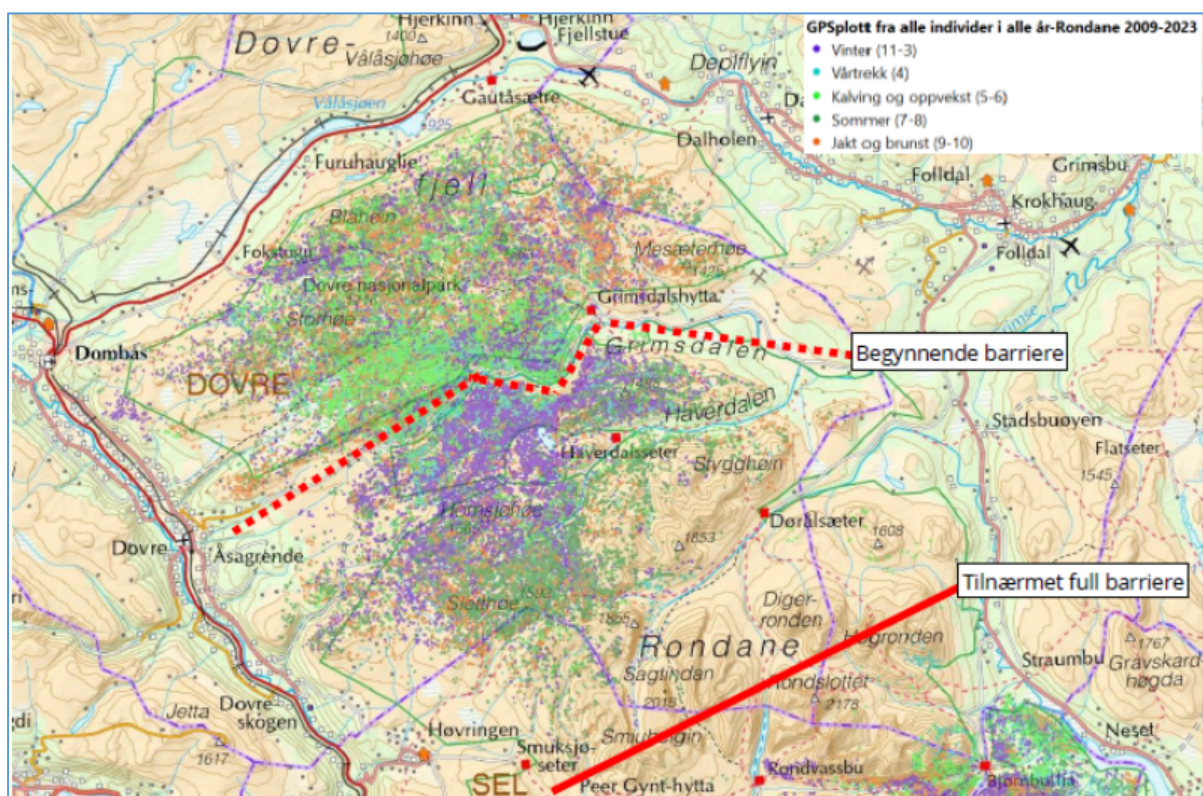
Figur 1 Kart over området. Merkede stier er vist med blå, prikkede linjer

Tiltakspakke 8 - Tiltakspakke for å opprettholde og bedre villreintrekket over Grimsdalen og Haverdalen

Nr	Tiltak	Kommentar
35	Regulering og innskrenking av åpningstid for Grimsdalsvegen og Haverdalsvegen.	Krever endring av verneforskriften for Grimsdalen LVO. Tas til orientering.
36	Sykling, både motorisert og ikke-motorisert, på Grimsdalsvegen og Haverdalsvegen forbys i samme periode (før 18. juni og etter 10.oktober), samt nattestengning også for syklist (21.00-07.00) fra 18.juni til 15.juli.	Krever endring av verneforskriften for Grimsdalen LVO, og eventuelt lokal forskrift om ferdselsregulering. Tas til orientering.
37	Forbud mot camping i en sone på 1 km fra begge sider av Grimsdalsvegen og Haverdalsvegen, inkludert fjelltelt. Camping tillates kun på fjellcampen ved Barthbua, ved Steinbrotet i Haverdalen og på eksisterende vinterparkeringsplass ved Eftansåe.	Krever ferdselsregulering gjennom lokal forskrift. Nasjonalparkforvalteren er ikke kjent med at camping i området har et omfang som krever et så inngripende tiltak. Tas til orientering.
38	Videreføre lokalt innførte tiltak for å redusere forstyrrelser fra villreinjakt.	Tas til orientering.

39	Skiløype fra Eftansåe mot Vegaskillet prepareres først en uke før påske.	Tiltaket vurderes i sammenheng med arbeidet med forvaltningsplanen.
40	Det bør ikke anbefales topturer i området rundt Grimsdalshytta.	Tiltaket følges opp i dialog med DNT Oslo og Omegn.
41	Selvbetjeningstilbudet på Grimsdalshytta legges ned.	Tas til orientering.

Kartutsnitt:

Figur 2 GPS-plott fra aller merkede individer etter sesong 2009-2023

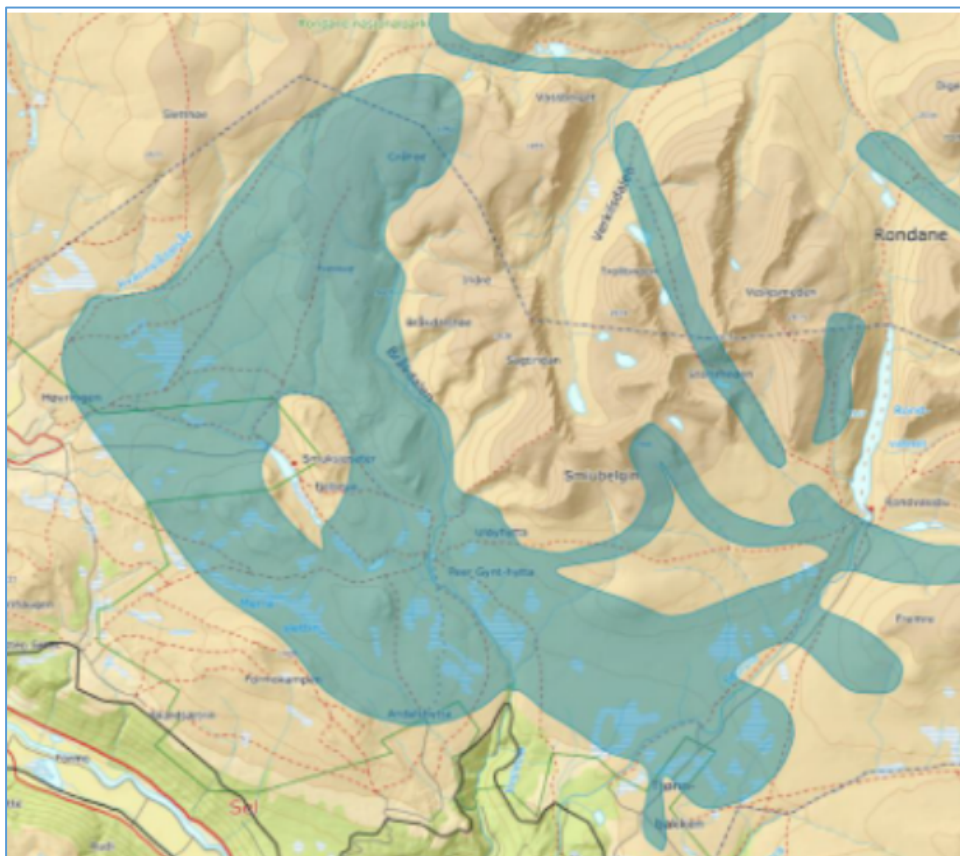
Tiltakspakke 9 - Tiltakspakke for å redusere ferdsel i området Einsethø – Hornsjøhø – Haverdalen - Sletthø

Nr	Tiltak	Kommentar
42	Fjerning av T-merking og rutebeskrivelser på kart og nett for sti fra Høvringen over Sletthø til Grimsdalshytta (stisegment 11)	Tiltaket antas å redusere ferdselen i området. Tiltaket følges opp i arbeidet med forvaltningsplanen.
43	Skiløype 3 og 4 ved Haverdalen stikkes ikke de vintrene Haverdalsseter ikke har åpent	Tas til orientering.

Tiltakspakke 10 - Tiltakspakke for gjenoppretting av villreintrekket på vestsiden av Rondane-massivet		
Nr	Tiltak	Kommentar
44	Fjerning av T-merking og rutebeskrivelser på kart og nett for sti fra Høvringen gjennom Kvannslådalen til Dørålen (stisegment 14)	Tiltaket antas å redusere ferdselen i området. Tiltaket følges opp i arbeidet med forvaltningsplanen.
45	Bruene over Vesle-Ula og Bråkdalsbekken legges tidligst ut 18. juni og tas senest vekk 10. oktober.	Tas til orientering.
46	Fjerning av sti fra Peer Gynt til Mysusæter over Randen.	Tiltaket følges opp i arbeidet med forvaltningsplanen.
47	3 alternative tiltak for å redusere ferdsel ved Spranget	
Alt. 1	Sel kommune i samarbeid med nasjonalparkstyret og Statskog fjerner parkeringsplassen på Spranget og flytter den ned til Mysusæter. Veien stenges også for bilkjøring og sykling fra krysset Storulvegen/Tjønnebakkvegen og inn til Spranget. Sistnevnte følges opp ved endring av forskriften for Frydalen landskapsvernområde. Tiltaket skal følges opp med oppsyn av at bestemmelsene overholdes.	Nasjonalparkstyret har ikke hjemmel for å fjerne parkeringsplassen på Spranget. Tas til orientering.
Alt. 2	Sel kommune utarbeider en forskrift etter friluftsløven §15 for parkeringsområdet på Spranget og veien fra Tjønnebakkvegen og inn til Spranget. Forskriften skal inneholde tidsbestemmelser for når det er tillatt å kjøre på veien og bruke parkeringsplassen fra 18. juni til 10. september, forbud mot overnatting på parkeringsplassen, samt forbud mot parkering langs veien på veistrekningen fra krysset Storulvegen/Tjønnebakkvegen og til Spranget. For å hindre sykling på veien i samme tidsrom (før 18. juni og etter 10. september) må det i tillegg utarbeides en forskrift etter friluftsløven § 2. Denne vedtas av kommunen, med samtykke fra grunneier. Klima- og miljødepartementet må endre verneforskriften for Frydalen landskapsvernområde slik at motorferdsel på veien ikke er tillatt. Tiltaket skal følges opp med oppsyn av at bestemmelsene overholdes. Nasjonalparkstyret vurderer fysiske tiltak for å hindre parkering og overnatting på vegstrekningen fra krysset Storulvegen/Tjønnebakkvegen til Spranget.	Nasjonalparkstyret har behandlet og imøtekommet innspill fra Sel fjellstyre om å vurderer fysiske tiltak for å hindre parkering og overnatting på vegstrekningen fra krysset Storulvegen/Tjønnebakkvegen til Spranget. Tas til orientering.

Alt. 3	Klima- og miljødepartementet foreslår å endre verneforskriften for Frydalen landskapsvernområde slik at landskapsvernområdet også blir vernet som biotopvernområde. Det kan da legges føringer om at det ikke er lov med overnatting i området og at det kun skal være tillatt med motorisert ferdsel og sykling langs veien på veistrekningen fra krysset Storulvegen/ Tjønnbakkvegen til Spranget i en viss periode på sommeren (18. juni – 10. september). Tiltaket skal følges opp med oppsyn av at bestemmelsene overholdes.	Tas til orintering.
48	Bro over Ula ved Spranget stenges for allmenn ferdsel utenom den perioden Rondvassbu har åpent vinterstid.	Tas til orintering.
49	Selvbetjeningstilbudet på Rondvassbu legges ned.	Tas til orintering.

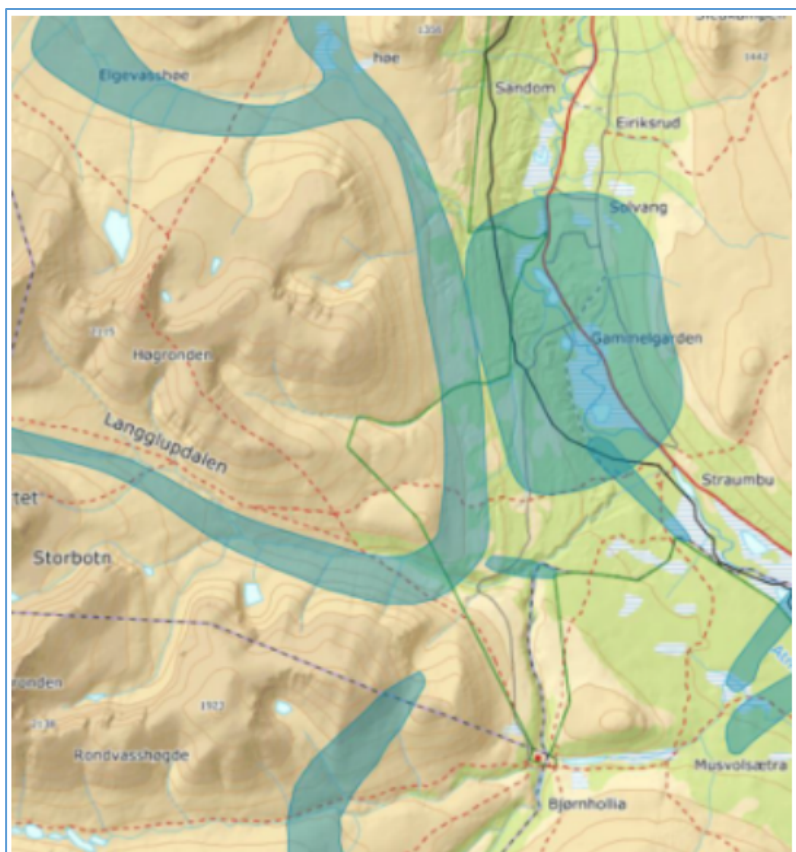
Kartutsnitt:

Figur 3 Trekkpassasjer på vestsiden av Rondane-massivet

Tiltakspakke 11 - Tiltakspakke for gjenoppretting av villreintrekket på østsiden av Rondane-massivet		
Nr	Tiltak	Kommentar
50	Selvbetjeningstilbudet på Bjørnhollia legges ned.	Tas til orintering.
51	Broen over Atna ved Straumbu holdes kun åpen i tida Bjørnhollia er åpen som betjent hytte (utenom dette tidsrommet stenges brua)	Tas til orintering.
52	T-merking og rutebeskrivelser på kart og nett fjernes for stien fra Bjørnhollia til Eldåbu i en prøveperiode på minimum 4 år eller til neste klassifisering.	Stien har en viktig kanaliserende funksjon for ferdselen i sørlige delen av Rondane nord. Tiltaket vurderes i samband med arbeidet med forvaltningsplanen.

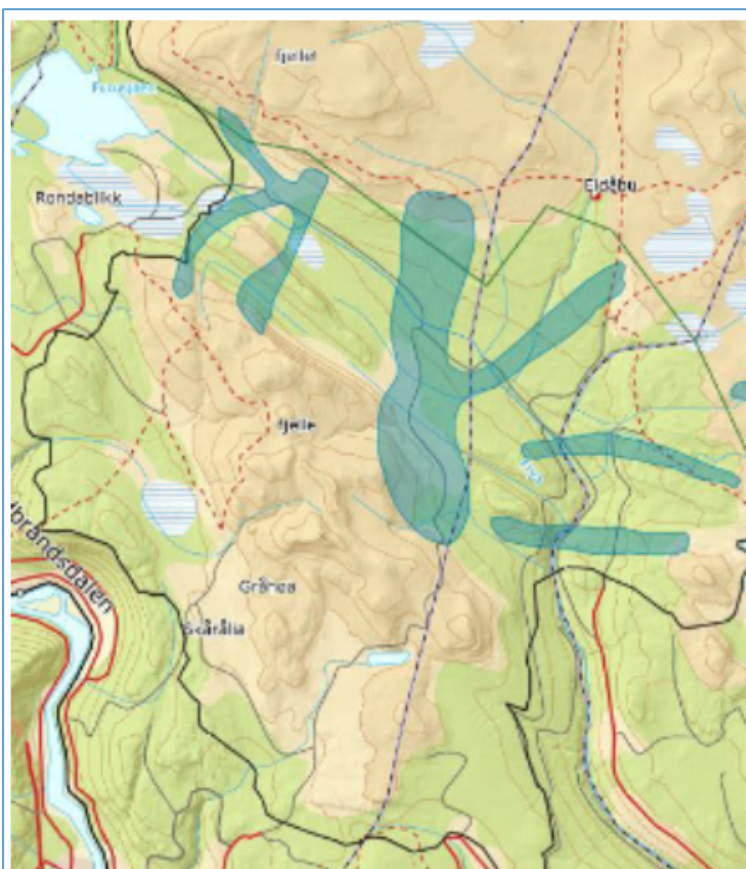
Kartutsnitt:

Figur 4 Trekkpassasjer på østsiden av Rondane-massivet

Tiltakspakke 12 - Trekkområdet mellom Gråhø/Tjønnseterfjellet og Vulufjell		
Nr	Tiltak	Kommentar
53	Overvåking av trafikkutviklingen på Peer Gynt seterveg.	Tas til orientering.
54	Det bør ikke gis dispensasjon til tidligere brøyting av Peer Gynt seterveg enn 1. juni.	Tiltaket krever endring av verneforskriften for Frydalen LVO. Tas til orientering.

Kartutsnitt:

Figur 5 Trekkpassasjer til Tjønnseterfjellet

Tiltakspakke 13 - Venabygdsfjellet, fylkesvei 27		
Nr	Tiltak	Kommentar
55	Stopp og parkeringsforbud langs fv. 27 over Venabygdsfjellet forlenges til 1. juni.	Tas til orientering.
56	Sanering av avkjørsler og veilommer og andre naturrestaureringstiltak, samt campingforbud langs til fv. 27 på strekningen Spidsbergseter-Enden vurderes i pågående prosjekt.	Tas til orientering.

Tiltakspakke 14 - Trekk ut til Fampen:
Friisvegen/Storfjellseter/Skjerdingen/Vinjevegen/Lauvåsen

Nr	Tiltak	Kommentar
57	Observasjonsområdet E i regional plan gis status som nasjonalt villreinområde.	Tas til orientering.
58	Utvidelse av nasjonalt villreinområde sørover fra Famphøgden.	Tas til orientering.
59	Fv. 2204 på strekningen mellom Øksendalen og Storfjellsetra holdes vinterstengt til 1. juni og det innføres stopp og parkeringsforbud i perioden 1-18. juni.	Tas til orientering.
60	Fv. 2204 på strekningen på Vinjevegen mellom kryss mot Lauvåsen og Storfjellsætra holdes vinterstengt frem til 18. jun.	Tas til orientering.

Kartutsnitt:

Figur 7 Trekkområder ut til Fampen-området

Tiltakspakke 15 - Rondane sør for Friisvegen til Hedmarksvidda		
Nr	Tiltak	Kommentar
61	Fortsette arbeidet med å fjerne flyvraket ved Øverlihøgda.	Tas til orientering.
62	Utsatt åpningstid for Birkebeinervegen (18. juni) og forbud mot gjennomkjøring etter 10. oktober.	Tas til orientering.
63	Nasjonalt villreinområde utvides i tråd med oppdaterte GPS-registreringer som viser utstrakt bruk av områdene sør for Åsta.	Tas til orientering.
64	Overvåking av ferdselen i trekkområdet over Åsta (ved Bringbusetra)	Tas til orientering.

Høringsnotat – forslag til tiltaksplaner etter kvalitetsnorm for villrein for Knutshø, Snøhetta og Rondane villreinområder

Innhold

1 Innledning.....	2
2 Formål og bakgrunn for tiltaksplanene for villrein.....	3
2.1 Formål.....	3
2.2 Villrein i Norge – status og utfordringer.....	4
2.3 Om Meld.St. 18 (2023-2024) og Innst. 374 S (2023-2024).....	4
2.4 Om kvalitetsnormen for villrein (<i>Rangifer tarandus</i>).....	5
3 Prosessen for utarbeidelse av tiltaksplaner etter kvalitetsnormen	9
4 Om departementets forslag til tiltaksplaner for villrein.....	11
4.1 Format og status for tiltaksplanene	11
4.2 Forholdet til sentrale eksisterende rammeverk.....	13
4.3. Forholdet til pågående og fremtidige prosesser.....	13
4.4 Overordnet om hovedtrekk i tiltaksplanforslagene fra departementet	15
4.5 Vurderinger etter naturmangfoldloven kapittel II	16
5. Overordnet om forventet effekt og konsekvenser	19
5.1 Forventet effekt for villrein	19
5.2. Administrative og økonomiske konsekvenser av tiltaksplanene	20
6 Forslag til tiltaksplan for Knutshø villreinområde	23
6.1 Hovedinnholdet i departementets forslag til tiltaksplan	23
6.2 Faggrunnlaget fra prosjektgruppen.....	23
6.3 Departementets vurderinger og forslag.....	24
6.4 Forventet effekt for villreinen	26
6.5 Administrative og økonomiske konsekvenser	27
7. Forslag til tiltaksplan for Snøhetta villreinområde	29
7.1 Hovedinnholdet i departementets forslag til tiltaksplan	29
7.2 Faggrunnlaget fra prosjektgruppen.....	29
7.3 Departementets vurderinger og forslag.....	30

7.4 Forventet effekt for villreinen	34
7.5 Administrative og økonomiske konsekvenser	35
8 Forslag til tiltaksplan for Rondane villreinområde	37
8.1 Hovedinnholdet i departementets forslag til tiltaksplan	37
8.2 Faggrunnlaget fra prosjektgruppen.....	37
8.3 Departementets vurderinger og forslag.....	38
8.4 Forventet effekt for villreinen	46
8.5 Administrative og økonomiske konsekvenser	46
Vedlegg: forslag til tiltaksplaner for Knutshø, Snøhetta, og Rondane villreinområder	48

1 Innledning

Det haster med å ta grep for å gjøre noe med den negative utviklingen for villreinbestanden i Norge generelt, og i områder som har dårlig tilstand etter kvalitetsnormen for villrein spesielt. Dette gjelder blant annet Knutshø, Rondane og Snøhetta nasjonale villreinområder. Norge har over 90 % av bestandene av vill fjellrein som er igjen i Europa. Det innebærer at villrein er en ansvarsart for Norge, og Norge har på denne bakgrunn et stort ansvar for å ta vare på arten og dens leveområder. Det finnes omfattende kunnskap om påvirkningsfaktorer som påvirker villreinen negativt. Dette inkluderer blant annet naturinngrep og menneskelig ferdsel. Over flere tiår har det blitt iverksatt en rekke tiltak for å ta vare på villreinen, for eksempel opprettelse av verneområder der villrein er del av verneformålet, etableringen av norsk villreinsenter og vedtagelse av regionale villreinplaner etter plan- og bygningsloven, samt en rekke lokale tiltak i regi av kommuner og organisasjoner, uten at dette har vært tilstrekkelig for å snu den negative utviklingen.

Til tross for bruk av disse virkemidlene og ulike iverksatte tiltak fortsetter den negative utviklingen. For å bevare villreinen for fremtiden må man derfor i sterkere grad begrense og regulere de negative påvirkningsfaktorene, og finne virkemidler som bidrar til å gjenopprette gode livsbetingelser for villreinen. Dette vil kunne innebære tiltak som påvirker andre samfunnsinteresser og som kan oppleves inngripende. Samtidig fører dagens situasjon til at vi ikke klarer å ivareta vårt ansvar for villreinen som en nasjonal ansvarsart. Det fører videre til store samfunnskostnader, blant annet ved arealinngrep som fører til tap av naturmangfold og som forverrer forholdene for villreinen.

Klima- og miljødepartementet (KLD) har gjennom sommeren og høsten 2024 gjennomført en omfattende forhåndsinvolvering av lokalbefolkningen, berørte kommuner, fylkeskommuner, interesseorganisasjoner og andre aktører. Dette har gitt konstruktive innspill til tiltaksplanarbeidet.

KLD har invitert til fysiske dialogmøter med politisk ledelse og berørte kommuner og fylkeskommuner, samt Utmarkskommunenenes sammenslutning (USS) og Kommunesektorens Organisasjon (KS). Møtene ble ledet av lokale ordførere, og deltakerne ble oppfordret til å sende skriftlige innspill etter møtene. Oppfølgende digitale møter ble også gjennomført for å diskutere de enkelte tiltaksforslagene i planutkastene nærmere. Det har blitt avholdt åpne folkemøter i hvert villreinområde. Generelt er det departementets opplevelse at kommunene og lokalbefolkningen ønsker å bidra med tiltak for å bedre villreinens situasjon. KLD legger stor vekt på innspillene og er oppfordrer både regionale og lokale aktører til å slutte seg til gjennomføringen av flere av tiltakene i forslagene til tiltaksplaner.

De overordnede føringene for å forbedre tilstanden for villrein følger av Stortingets behandling av regjeringens villreinmelding. Meldingen og Stortingets føringer danner en ramme for arbeidet med tiltaksplaner etter kvalitetsnormen for villrein. Det følger av kvalitetsnormen etter naturmangfoldloven at dersom kvalitetsnormen ikke blir nådd, eller er det fare for dette, bør det utarbeides en plan for hvordan kvaliteten likevel kan bli nådd.

Departementets forslag til tiltaksplaner for Knutshø, Snøhetta og Rondane villreinområder har som mål å bidra til å forbedre tilstanden, legge til rette for at villreinen kan ha en fremtid i villreinområdene, ved å balansere den totale samlede aktiviteten i villreinområdene opp mot målet om en robust villreinbestand.

Forslagene til tiltaksplaner er i seg selv ikke juridisk bindende dokumenter, men samlede planer for tiltak som skal søkes å gjennomføres innenfor de respektive villreinområdene. En rekke enkelttiltak i tiltaksplanforslagene vil måtte vedtas, avtales eller på andre måter gjennomføres i samsvar med et selvstendig rettsgrunnlag eller gjennom frivillig tilslutning. Formålet med tiltaksplanene er å samle de konkrete tiltakene som er, kan eller skal vedtas eller gjennomføres i en felles tiltaksplan, som alle berørte aktører kan bruke som et referansepunkt for arbeidet med å forbedre tilstanden for villreinen i villreinområdene. En rekke av de konkrete tiltaksforslagene forutsetter enighet om tiltak med kommuner, fylkeskommuner, frivillige organisasjoner og veieiere. Det betyr at berørte aktører selv bestemmer om de ønsker å bidra med tiltak og være en del av tiltaksplanen. Tiltaksplanene pålegger ikke kommunen eller fylkeskommunen nye oppgaver, men inneholder tiltak der disse oppfordres til å være ansvarlig for gjennomføringen, enten alene eller sammen med andre. Alle tiltakene forutsetter at kommunene eller fylkeskommunene frivillig slutter seg til gjennomføringen. Konsekvensene for disse vil derfor avhenge av at de frivillig velger å bli med på tiltakene. Felles for mange tiltak er også at de må følges opp gjennom ordinære prosesser etter sektorregelverk, f.eks. gjennom prosesser etter plan- og bygningsloven eller for å fastsette lokale forskrifter etter friluftsloven.

2 Formål og bakgrunn for tiltaksplanene for villrein

2.1 Formål

Bakgrunnen for å etablere tiltaksplaner for villreinområdene er [kvalitetsnormen for villrein](#) etter naturmangfoldloven § 13 som ble fastsatt ved kongelig resolusjon i 2020 og den tilhørende [klassifiseringen av de nasjonale villreinområdene i 2022](#). Klassifiseringen viser at ingen av de ti nasjonale villreinområdene har god tilstand, fire områder har middels tilstand og seks områder har dårlig tilstand. Naturmangfoldloven § 13 sier at dersom en fastsatt kvalitetsnorm ikke blir nådd, eller det er fare for dette, bør Klima- og miljødepartementet i samråd med andre berørte myndigheter utarbeide en plan for hvordan kvaliteten likevel kan bli nådd. Slike planer skal avveies mot hensynet til igangværende virksomhet av stor samfunnsmessig betydning i området. Regjeringen besluttet høsten 2022 at det skulle iverksettes arbeid med å lage tiltaksplaner for de nasjonale villreinområdene som har fått dårlig og middels kvalitet.

Kvalitetsmålet etter kvalitetsnormen er at minimum middels kvalitet opprettholdes eller nås snarest mulig, og på lengre sikt er det også et mål at de nasjonale villreinområdene skal ha god kvalitet. Det følger videre av Meld. St. 18 (2023-2024) at målet er at den negative utviklingen i alle 24 villreinområdene skal stoppes innen 2030, at det innen 2050 skal være minimum middels kvalitet for alle villreinområdene, og innen 2100 er målet god kvalitet for alle nasjonale villreinområder. Disse målene har fått tilslutning av et samlet Storting, jf. Innst. 374 S (2023-2024) s. 8, første spalte. Forslaget til tiltaksplaner er første viktige steg på vei mot å nå disse målsetningene for Knutshø, Snøhetta og Rondane villreinområde.

Det overordnede målet med tiltaksplanene i tråd med naturmangfoldloven § 13 er å heve alle måleparameterne til en god tilstand. Dette samsvarer også med Meld. St. 18 (2023-2024) og Innst. 374 S (2023-2024). Det viktigste er å forbedre de måleparameterne som gjennom klassifiseringen etter kvalitetsnormen ble klassifisert til dårlig kvalitet. Videre er det viktig å hindre at andre parametere som ble klassifisert til middels eller god tilstand får redusert kvalitet, samtidig som det gjøres tiltak for å heve parametere som ble klassifisert til middels til en god tilstand.

Tiltaksplanene har en tidshorisont på inntil åtte år, og vil måtte evalueres og oppdateres jevnlig basert på ny kunnskap. For eksempel der tiltak må justeres eller forsterkes for å oppnå ønsket effekt, eller der tiltak må forkastes fordi de viser seg å ikke ha ønsket effekt. Målsetningene etter kvalitetsnormen og etter stortingsmeldingen og Stortingets behandling av denne er på mange punkter langsiktige. Departementet anerkjenner også at villreinen står overfor mange utfordringer i tiden fremover som ikke alene kan utbedres gjennom tiltaksplanarbeidet, eksempelvis er klimaendringer en av de største påvirkningsfaktorene i økosystem fjell. Departementet presiserer derfor at det har stor betydning å forbedre så mange måleparameter etter kvalitetsnormen som mulig, uavhengig av om det for enkelte måleparameter vil kunne ta lengre tid enn tiltaksplanenes tidshorisont å se tilstrekkelige endringer til å heve klassifiseringen fra dårlig til middels, eller fra middels til god. Departementets forslag til tiltaksplaner for Knutshø, Snøhetta og Rondane villreinområder er tenkt å være de første byggesteinene som skal være såpass kraftfulle at de skal bringe oss et godt stykke på veien til å oppnå god kvalitet i disse villreinområdene.

2.2 Villrein i Norge – status og utfordringer

Norsk villrein finnes i dag i 24 villreinområder i fjellområder sør for Trondheimsfjorden med et samlet areal på omtrent 50 000 km², hvor 10 av områdene er utpekt til nasjonale villreinområder. Flere av de større nasjonale villreinområdene består allerede av to eller flere delbestander, og det er fare for ytterligere fragmentering i fremtiden. Grunnet trekkbarrierer og andre forstyrrelser som hindrer områdebruken til villreinen, er det i de fleste av dagens villreinområder ikke et balansert forhold mellom viktige funksjonsområder som sommerbeite, vinterbeite og gode kalvingsområder. Villreinen er i stor grad hindret i å bruke disse områdene på en best mulig måte, og dyretallet er derfor tilpasset mattilgangen innenfor de ulike områdene gjennom jakt. Den norske totalbestanden av villrein i Norge er på omtrent 25 000 dyr vintertid. Vi har god kunnskap om den økologiske tilstanden i de norske villreinområdene og effekten av ulike påvirkninger, basert på en lang rekke med informasjon fra utredninger, FoU-arbeid og overvåking. Kunnskapen viser at den samlede belastningen på villrein i dag er stor, og at det er svært mange ulike påvirkningsfaktorer som bidrar til det. Utfordringsbildet for villreinen er sammensatt, og det er mange ulike former for menneskelig bruk og andre former for påvirkninger som har en negativ effekt på villrein. I 2021 ble villrein for første gang klassifisert som nær truet på rødlista for arter i Norge.

Mer detaljert kunnskap om tilstanden i villreinområdene er redegjort for i de to første klassifiseringene av de 24 villreinområdene etter kvalitetsnormen, som ble gjennomført i [2022](#) og [2023](#), som beskrives nærmere under i kap. 2.4.3. Klassifiseringene viser at seks av de ti nasjonale områdene har dårlig kvalitet, fire har middels kvalitet, mens ingen har god tilstand. Av de 14 ikke-nasjonale villreinområdene har seks dårlig kvalitet, syv har middels kvalitet og ett har god kvalitet. Til sammen vil det si at 12 av 24 villreinområder i Norge har dårlig kvalitet, 11 har middels kvalitet og 1 har god kvalitet.

2.3 Om Meld.St. 18 (2023-2024) og Innst. 374 S (2023-2024)

Regjeringen la 5. april 2024 frem en stortingsmelding om villrein ([Meld.St. 18 \(2023-2024\) – Ein forbetra tilstand for villrein](#)). Med utgangspunkt i kvalitetsnormen for villrein har regjeringen satt følgende målsettinger for tilstanden til villreinen:

- å stoppe den negative utviklingen i villreinområdene innen 2030
- å oppnå minimum middels kvalitet for alle villreinområder innen 2050
- å oppnå god kvalitet for alle nasjonale villreinområder innen 2100

Uten nye og sterkere tiltak er det ikke mulig å nå disse målene. Regjeringen har derfor lagt frem ny politikk innenfor fem strategiske områder, som skal bidra til å løse de komplekse utfordringene i villreinfeltet. De fem strategiske områdene er:

1. helhetlig og restriktiv arealforvaltning i villreinfeltet
2. økt tilrettelegging av villreinvennlig ferdsel
3. bedre villreinelse
4. mer bærekraftig bestandsforvaltning av villrein
5. målretta restaurering av leveområdene til villreinen

Et bredt flertall på Stortinget har sluttet seg til tiltakene i villreinmeldingen, og har på enkelte punkter også forsterket meldingen. Gjennom innstillingen fra energi- og miljøkomiteen (Innst. 374 S (2023-2024)) og debatten i Stortinget har Stortinget gitt regjeringen mandat til å iverksette tiltaksplaner som er tilstrekkelig ambisiøse til å snu den negative trenden for villreinen, og vektlegger at det er nødvendig med tiltak i alle sektorer for å snu den negative utviklingen. Flertallet mener blant annet at villreinmeldingen, tiltaksplanene og de nye statlige planretningslinjene for arealbruk og mobilitet må gi Statsforvalteren et tydelig mandat for å gripe inn mot tiltak i villreinområdene for å sikre at målet om en høy terskel for nye inngrep i villreinområdene følges opp i praksis. Flertallet mener videre at det gjennom tiltaksplanarbeidet må vurderes midlertidige ferdselsrestriksjoner som er forankret i lovverk, men også om varig endret tilrettelegging i noen tilfelle kan være nødvendig (omlegging av merkete ruter, turisthytter mv.). I slike tilfeller må særlig frivillig sektor sikres gode avbøtende tiltak og kompensasjon. Samtidig sier et flertall at kommunene har hovedansvaret i utøving av arealpolitikken gjennom vedtak av planer etter plan- og bygningsloven.

Det følger av villreinmeldingen at tiltaksplaner etter kvalitetsnormen for villrein vil være regjeringen sitt viktigste tiltak for å snu den negative utviklingen og forbedre tilstanden i villreinområdene. Fordi de ti nasjonale villreinområdene ble klassifiserte allerede i 2022, starter regjeringen med å utforme tiltaksplaner for disse. Når det gjelder de 14 ikke-nasjonale villreinområdene, må det gjøres en helhetlig vurdering av hvilke av disse områdene der det er behov for tiltaksplaner før arbeidet med tiltaksplaner for disse områdene eventuelt igangsettes.

2.4 Om kvalitetsnormen for villrein (*Rangifer tarandus*)

2.4.1 Hjemmel for kvalitetsnormen

Kvalitetsnormen for villrein (*Rangifer tarandus*) ble fastsatt ved kongelig resolusjon 23. juni 2020 og har hjemmel i naturmangfoldloven § 13. Det følger av forarbeidene til naturmangfoldloven at kvalitetsnormer bør fastsettes når det finnes en negativ status, eller når utviklingen for naturmangfoldet er i strid med forvaltningsmålene i §§ 4 eller 5, og en slik norm kan bidra til at målene nås, jf. Ot.prp. nr. 52 (2008–2009) Om lov om forvaltning av naturens mangfold s. 383 andre spalte. Det følger av § 13 tredje ledd at dersom en kvalitet fastsatt i en kvalitetsnorm etter naturmangfoldloven ikke blir nådd, eller at det er fare for dette, bør myndighetene utarbeide en plan for hvordan man likevel kan nå kvaliteten. Tiltak i en slik plan kan være av forskjellig karakter. For eksempel kan det være aktuelt å sette i verk tiltak for restaurering, fastsette forskrifter etter naturmangfoldloven eller andre lover, å begrense effekten av negative påvirkninger, å gi tilskudd til positive tiltak eller å innføre strengere regler for å styrke vernet.

2.4.2 Kvalitetsnormens hovedinnhold

Etter artikkel 1 er formålet med kvalitetsnormen for villrein å bidra til at villrein, og de ulike villreinområdene, forvaltes på en slik måte at internasjonale forpliktelser overholdes, og at nasjonale målsettinger om ivaretagelse av levedyktige bestander innenfor sine naturlige utbredelsesområder nås. Kvalitetsnormen skal være retningsgivende for offentlige myndigheters forvaltning i alle saker som har betydning for villrein, og skal danne et best mulig grunnlag for forvaltningen av villreinen og dens leveområder og de ulike påvirkningsfaktorene som påvirker disse.

Kvalitetsnormen fastsetter grenseverdier for god, middels og dårlig kvalitet for villrein i villreinområder, basert på delnormene bestandsforhold, lavbeiter, og leveområde og menneskelig påvirkning. Det gjøres en helhetsvurdering av hver delnorm, og der delnormen består av flere måleparameter, vektes disse likt og parametere med den dårligste klassifiseringen blir avgjørende for delnormens endelige tilstandsklassifisering. Dette prinsippet gjelder tilsvarende når de tre delnormene sammenstilles i en helhetsvurdering for det enkelte villreinområde. I tilfeller hvor manglende data gjør at enkelte delnormer ikke kan klassifiseres, påvirker ikke dette helhetsvurderingen. Kvalitetsmålet etter kvalitetsnormen er at hvert enkelt villreinområde opprettholder eller når minimum middels kvalitet snarest mulig. På lengre sikt er det også et mål at de nasjonale villreinområdene skal ha god kvalitet. Klima- og miljødepartementet kan i samråd med andre berørte departementer beslutte at målet fravikes for hele villreinområde når viktige samfunnsinteresser veier tyngre enn hensynet til villreinen. Hensynet til villrein veier særlig tungt i fastsatte nasjonale villreinområder.

Tabell 1: System for klassifisering av villrein etter kvalitetsnormen. Samlet fremstilling av de enkelte delnormenes tilstandsvurdering og samlet helhetsvurdering per villreinområde. Fargekodene grønn, gul og rød angir henholdsvis tilstandskategoriene god, middels og dårlig. Grå fargekode angir manglende datagrunnlag.

	Bestandsforhold	Lavbeiter	Leveområde og menneskelig påvirkning	Helhetsvurdering
Villreinområde 1				
Villreinområde 2				
Villreinområde 3				
Villreinområde 4				

2.4.2.1 Delnorm 1: Bestandsforhold

Tilstanden til en villreinbestand avhenger hovedsakelig av tilgang på nok beite av høy kvalitet, som et grunnlag for vekst, reproduksjon og overlevelse. Som et utgangspunkt reguleres veksten og størrelsen på dyrene av mattilgangen på sommerbeitene, mens vinterens mattilgang begrenser antallet dyr og kalveproduksjonen. Variasjon i naturgitte og klimatiske forhold påvirker beitetilgangen i ulike villreinområder, men forvaltningen gjennom regulering av bestandens størrelse er avgjørende for graden av beitekonkurranse som påvirker produksjon og kondisjon. Måleparametere som slaktevekt for kalv, antall kalver per 100 simler og ungdyr, og andel eldre bukk per simle angis i absolutte verdier, og statistisk sikre trender vektlegges. Ved negativ trend senkes tilstandsklassifiseringen ett nivå, mens ved positiv trend heves den ett nivå.

2.4.2.2 Delnorm 2: Lavbeiter

Direkte overvåking av beitene er nødvendig på grunn av forsinkelser mellom overbeiting og endringer i dyrenes kondisjon. Dette er spesielt viktig for lavbeiter som vokser sakte og kan ta tiår å komme seg etter overbeiting. Vinterens mattilgang bestemmer hvor mange rein et område kan bære. Villrein kan fordøye lav som vinterfôr, og lavrike områder er derfor viktige. Lav vokser på lettdrenerte, tørre rabber, ofte på sure og næringsfattige bergarter, og vokser best på snøfri mark.

2.4.2.3 Delnorm 3: Leveområde og menneskelig påvirkning

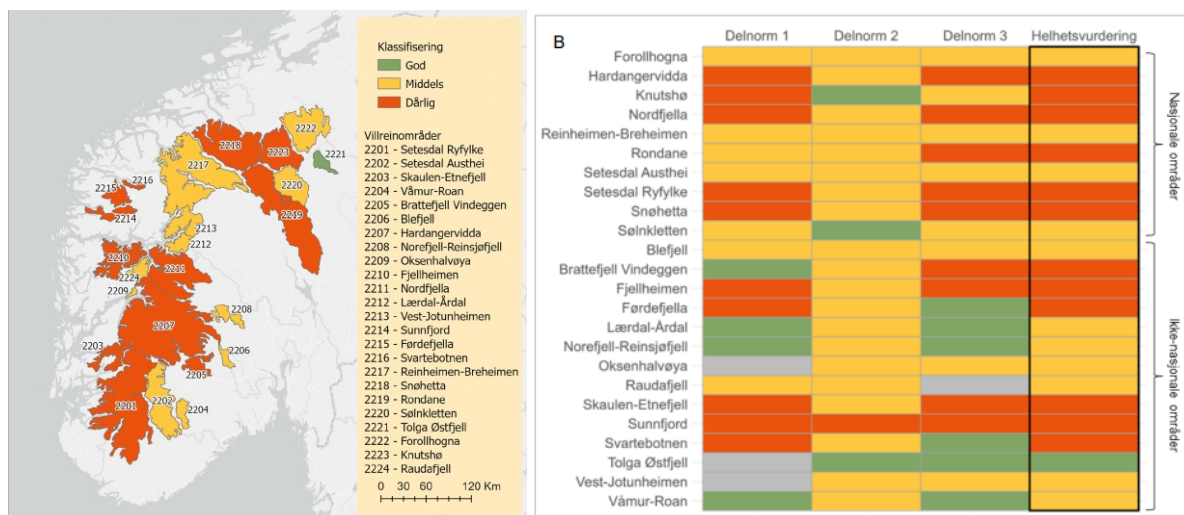
Forstyrrelser og inngrep representerer sentrale utfordringer for villreinen og dens leveområder, og sorteres under delnorm 3. Redusert arealutnyttelse på grunn av inngrep og forstyrrelser vil blant annet kunne føre til redusert høstingspotensial og/eller redusert kondisjon. Imidlertid vil ofte bestandsforvaltningen kunne redusere bestandstettheten for å unngå nedgang i kondisjon. Det er derfor inkludert et eget mål på arealutnyttelse.

Både infrastruktur og menneskelig ferdsel og annen aktivitet kan ha betydelige effekter på villreinens arealbruk, men det er som regel veldig komplekse sammenhenger mellom påvirkning på villrein fra ulike typer infrastruktur og ferdsel. Summen av alle slike påvirkningsfaktorer må også ses i sammenheng med naturforhold, ressurstilgang og dynamikken i de ulike villreinbestandene.

Vi har i dag begrenset tilgang til kartfestet data om ferdsel og menneskelig aktivitet på et detaljert nok nivå til å forstå variasjoner i villreinens arealbruk. Selv om veier, stier og skiløyper som hovedregel er kartfestet, vet man lite om mengden og intensiteten av ferdsel i de områdene der det ikke er gjort eksplisitte ferdselsregistreringer eller lignende. Tilsvarende er det behov for mer kunnskap om direkte sammenhenger mellom forekomst av infrastruktur og forstyrrelseseffekt på villrein. Oppsummert gjør dette det utfordrende å fastsette generelle anbefalinger knyttet til bruk og forvaltning av de aktuelle arealene. Måleparameterne for delnorm 3 tar derfor utgangspunkt i villreinens arealbruk og ikke menneskelig arealbruk.

2.4.3 Klassifisering etter kvalitetsnormen

Klassifisering av villreinområdene etter kvalitetsnormen gjøres hvert fjerde år. En ekspertgruppe oppnevnt av klima- og miljødepartementet i 2021, ledet av Norsk institutt for naturforskning, gjennomførte den første klassifiseringen av tilstanden i de nasjonale villreinområdene og la frem sin rapport i 2022. Klassifiseringen viser at villreinen har betydelige utfordringer i de fleste av villreinområdene. Det er delnormen som skårer dårligst som avgjør den samlede klassifisering av et område. Av de nasjonale villreinområdene har ingen områder god kvalitet, fire områder middels kvalitet (Forollhogna, Sølknkletten, Reinheimen-Breheimen og Setesdal Austhei) og seks områder dårlig kvalitet (Knutshø, Snøhetta, Rondane, Hardangervidda, Nordfjella og Setesdal Ryfylke). De 14 ikke-nasjonale villreinområdene ble klassifisert høsten 2023. Av disse hadde ett område god kvalitet (Tolga Østfjell), syv områder middels kvalitet (Blefjell, Lærdal-Årdal, Norefjell-Reinsjøfjell, Oksenhalvøya, Raudafjell, Vest-Jotunheimen og Våmur-Roan) og seks områder dårlig kvalitet (Brattefjell-Vindeggen, Fjellheimen, Førdefjella, Skaulen-Etnefjell, Sunnfjord og Svartebotnen).

Klassifisering etter kvalitetsnormen for villrein for alle 24 villreinområder. Figurer: NINA Rapport 2372

I Knutshø var delnorm 1 (bestandsforhold) utslagsgivende for at klassifiseringen ble satt til *dårlig*. I Rondane var det delnorm 3 (leveområde og menneskelig påvirkning) som var utslagsgivende. For Snøhetta var klassifiseringen et resultat av at både delnorm 1 (bestandsforhold) og delnorm 3 (leveområde og menneskelig påvirkning) ble satt til *dårlig*. For delnorm 2 (lavbeiter) i de områdene som etter kvalitetsnormen ble vurdert til dårlig kvalitet, var Knutshø det eneste område der delnormen ble klassifisert som *god*, mens lavbeiter i Snøhetta og Rondane ble vurdert til *middels*.

Klassifiseringen av de enkelte parametrene i de ulike delnormene viser også at det er forskjell på de største utfordringene i de ulike villreinområdene, men at både Knutshø, Snøhetta og Rondane har et sammensatt utfordringsbilde:

- Rondane har dårlig kvalitet på: trekkpassasjer
- Snøhetta har dårlig kvalitet på: trekkpassasjer, antall kalv per simle og ungdyr og slaktevekt på kalv
- Knutshø har dårlig kvalitet på: slaktevekt på kalv

Der kvaliteten på en eller flere av delnormene vurderes som dårlig, eller der delnormer står i fare for å få dårlig kvalitet, skal det i henhold til kvalitetsnormen gjennomføres påvirkningsanalyser, og dette ble også gjennomført i forbindelse med klassifiseringen av de nasjonale villreinområdene i 2022. Det ble i den forbindelse gjennomført overordnede analyser av de enkelte områdenes særtrekk, og vurdert resultatene av klassifiseringen i forhold til hvordan en best kan utvikle konkrete vurderinger av tiltak (NINA rapport 2126 (<https://hdl.handle.net/11250/2991315>) s. 4).

Når det gjelder områdene som ikke oppnår tilfredsstillende kvalitet på leveområdene til villreinen (delnorm 3), herunder Rondane og Snøhetta der viktige trekkpassasjer har dårlig kvalitet, er det flere momenter som går igjen. Fellesnevneren for disse områdene er at veier og vannkraftutbygging i kombinasjon med ferdsel i sårbare områder for villreinen har stor negativ effekt på villreinens vandringsmuligheter og derfor reinens utnyttelse av arealer. I påvirkningsanalysene pekes det også på at det i både Snøhetta og Rondane er gjennomført andre prosjekter som har forsøkt å foreslå ulike avbøtende tiltak og strategier for å redusere de negative påvirkningsfaktorene i viktige fokusområder for villreinen (NINA rapport 2126 (<https://hdl.handle.net/11250/2991315>) s. 4). Dette har også ligget til grunn ved utarbeidelsen av faggrunnlagene til tiltaksplanene.

Både Snøhetta og Knutshø villreinområder har videre dårlig kvalitet når det gjelder kjønns- og alderskorrigerte slaktevekter hos kalv (delnorm 1). Sannsynligvis er årsakene til lave vekter i disse

områdene sammensatte. Redusert tilgang til viktige funksjonsområder grunnet menneskelig infrastruktur og forstyrrelser, samt effekter av parasitter og jaktforvaltning, antas å være viktige påvirkningsfaktorer for resultatene. For enkelte av bestandene antas det at tidligere høy bestandstetthet fortsatt preger bestandene (NINA rapport 2126 (<https://hdl.handle.net/11250/2991315>) s. 4). I Knutshø kan de negative trendene for slaktevekter skyldes flere og sammensatte påvirkningsfaktorer, som eksempelvis sterk beitebelastning på de tilgjengelige barmarks-beitene samt eventuelle effekter av stor parasittbelastning, og omfattende ferdsl i terrenget (NINA rapport 2126 (<https://hdl.handle.net/11250/2991315>) s. 101).

Snøhetta var det eneste området som ble satt til dårlig kvalitet når det gjelder antall kalver per 100 simle og ungdyr. Bakgrunnen for dette er en statistisk sikker negativ trend som medfører at kvaliteten klassifiseres som dårlig selv om gjennomsnittsverdien tilsier middels kvalitet. Mulige årsakssammenhenger og anbefalinger fra klassifiseringsrapporten er her de samme som for kjønns- og alderskorrigerte slaktevekter (NINA rapport 2126 (<https://hdl.handle.net/11250/2991315>) s. 4).

3 Prosessen for utarbeidelse av tiltaksplaner etter kvalitetsnormen

Etter klassifisering av villreinområdene i 2022, besluttet regjeringen at det skulle iverksettes arbeid med å utarbeide tiltaksplaner for nasjonale villreinområder som ikke har god status etter kvalitetsnormen. På denne bakgrunn har prosjektgrupper, ledet av statsforvalterne, i løpet av 2023 gjort et omfattende arbeid med å lage faggrunnlaget til de første seks tiltaksplanene for sju villreinområder: Knutshø, Snøhetta, Rondane, Hardangervidda, Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei, og Nordfjella. Arbeidet med tiltaksplanene er ledet av de hovedansvarlige statsforvalterne for vedkommende villreinområde. Norsk villreinsenter har som sekretariat for prosjektene bidratt med villreinfaglig kompetanse. Statsforvalterne har gjennomført gode prosesser der det har vært vektlagt bred involvering og gode innspillmuligheter.

For nærmere redegjørelse for innholdet i faggrunnlagene for tiltaksplanene fra prosjektgruppene, se kapittel 6-8. Faggrunnlagene som ble oversendt til Klima- og miljødepartementet i desember 2023 er tilgjengelig i sin helhet gjennom følgende lenker:

- Knutshø:
<https://www.statsforvalteren.no/contentassets/255f11a3c9fc44eaa19410529c43e70f/faggrunnlag-til-tiltaksplan-for-knutsho-villreinomrade---med-vedlegg.pdf>
- Snøhetta:
<https://www.statsforvalteren.no/contentassets/d531537b5160444f8a8d8c2265ad7f3f/faggrunnlag-til-tiltaksplan-for-snohetta-villreinomrade---med-vedlegg.pdf>
- Rondane:
<https://www.statsforvalteren.no/contentassets/b5bb2cd75b924d88a2f31b5a1e88e09f/kvalitetsnorm-for-villrein-i-rondane-tilradinger-fra-villreinfaglig-prosjektgruppe.pdf>

Etter at faggrunnlagene ble oversendt Klima- og miljødepartementet i desember 2023, er det gjennomført omfattende forhåndsinvolvering av berørte fylkeskommuner og kommuner på politisk nivå, og med andre berørte organisasjoner og aktører lokalt og nasjonalt i forkant av alminnelig høring. Gjennom forhåndsinvolveringen av berørte aktører har departementet mottatt konstruktive innspill og nyttige bidrag.

Departementet har invitert alle berørte kommuner og fylkeskommuner, samt USS og KS, til innledende fysiske dialogmøter. Politisk ledelse i Klima- og miljødepartementet deltok på møtene, som ble ledet av ordføreren i kommunen der møtet ble avholdt. Kommunene og fylkeskommunene ble oppfordret til å delta både politisk og administrativt, og til å sende skriftlige innspill i etterkant av

møtet. Administrasjonen i departementet har også deltatt på møtene sammen med Miljødirektoratet og de aktuelle statsforvalterembetene.

Dialogmøte for Knutshø villreinområde ble avholdt i Folldal 18. juni 2024. Folldal, Alvdal, Tynset, Dovre og Oppdal kommuner samt USS deltok på dialogmøtet. Dialogmøte for Snøhetta villreinområde ble avholdt på Dombås 3. september 2024. Dovre, Lesja, Oppdal, Sunndal og Molde kommuner, Møre og Romsdal og Innlandet fylkeskommuner samt USS deltok på dialogmøtet. Dialogmøte Rondane ble avholdt på Otta 4. september 2024 der Sel, Dovre, Nord-Fron, Sør-Fron, Ringebu og Øyer kommuner, Innlandet Fylkeskommune samt KS deltok.

I etterkant av dialogmøtene har departementet gjennomført oppfølgende digitale møter med kommunene og fylkeskommunene. Formålet med disse møtene var å få kommunenes og fylkeskommunenes synspunkter på de foreslåtte tiltakene som spesielt berører deres områder, samt å diskutere mulige alternativer. I forkant av møtet ble kommunene og fylkeskommunene igjen oppfordret til å sende skriftlige innspill, med særlig fokus på hvilke tiltak det var ønskelig å diskutere nærmere.

Oppfølgende dialogmøte for Knutshø villreinområde ble avholdt 2. oktober 2024. I møtet ble det særlig diskutert tiltak knyttet til arealforvaltning og veier, beitedyr og landbruk, og ferdsel. Departementet har i forbindelse med de to dialogmøtene mottatt seks skriftlige innspill fra kommunene og fylkeskommunene i Knutshø villreinområde.

Oppfølgende dialogmøte for Snøhetta villreinområde ble avholdt 4. oktober 2024. I møtet ble det særlig diskutert tiltak knyttet til veier, arealforvaltning, ferdsel, bestandsforvaltning og forhold knyttet til beitenæringen. Departementet har i forbindelse med de to dialogmøtene mottatt seks skriftlige innspill fra kommunene og fylkeskommunene i Snøhetta villreinområde.

Oppfølgende dialogmøte for Rondane villreinområde ble avholdt 8. oktober 2024. I møtet ble det særlig diskutert tiltak knyttet til veier, ferdsel, arealforvaltning, beitenæring og villreinhelse. Departementet har i forbindelse med de to dialogmøtene mottatt fem skriftlige innspill fra kommunene i Rondane villreinområde.

Videre har departementet avholdt åpne folkemøter med politisk ledelse i Klima- og miljødepartementet der lokalbefolkningen i hvert villreinområde har fått anledning til å komme med sine synspunkter om utkastet til tiltaksplan for de respektive villreinområdene.

Folkemøtet for Knutshø villreinområde ble avholdt i Folldal 18. juni 2024. Blant deltagerne på folkemøtet var blant annet interesseorganisasjoner som Naturvernforbundet, Bondelaget og Fuglehundklubbenes forbund, villreinnemnder, beitelag og beitebrukere og grunneiere og andre privatpersoner. Det ble fremført 18 muntlige innlegg fra ulike organisasjoner, kommuner og grunneiere og andre privatpersoner, og det ble åpnet for skriftlige innspill i etterkant av møtet. Departementet har mottatt totalt ni skriftlige innspill fra ulike organisasjoner, foreninger og privatpersoner.

Folkemøtet for Snøhetta villreinområde ble avholdt på Dombås 3. september 2024. Blant deltagerne på folkemøtet var blant annet interesseorganisasjoner som Fuglehundklubbenes forbund (FKF), Naturvernforbundet, hytteeierforeninger, DNT, beitelag og beitebrukere, grunneiere og andre privatpersoner. Det ble fremført 15-20 muntlige innlegg fra ulike organisasjoner, kommuner og grunneiere og andre privatpersoner, og det ble åpnet for skriftlige innspill i etterkant av møtet. Departementet har mottatt totalt ni skriftlige innspill fra ulike organisasjoner, foreninger og privatpersoner.

Folkemøtet for Rondane villreinområde ble avholdt på Otta 4. september 2024. Blant deltagerne på folkemøtet var blant annet interesseorganisasjoner og andre aktører som Bevar villreinen i Rondane, villreinutvalget for Rondane nord, villreinutvalget fra Rondane sør, villreinnemnda for Rondane-Sølnkletten, Mysusæter stilag, Tjønnebakken vegstyre, Naturvernforbundet, Motvind, kommunepolitikere, beitebrukere, villreinjegere, grunneiere og andre privatpersoner. Det ble fremført om lag 15 muntlige innlegg fra ulike organisasjoner, kommuner og grunneiere og andre privatpersoner, og det ble åpnet for skriftlige innspill i etterkant av møtet. Departementet har mottatt totalt syv skriftlige innspill fra ulike organisasjoner og privatpersoner.

Klima- og miljødepartementet har i tillegg avholdt en rekke møter med sentrale organisasjoner om tiltaksplanene høsten 2024, herunder Norsk Friluftsliv, Norges Jeger og Fiskerforbund (NJFF), Den Norske Turistforening (DNT), og Oslo Kiteklubb. Det er også avholdt egne møter med USS og KS. Departementet har mottatt skriftlige innspill til tiltaksplanarbeidet fra blant annet NJFF, Norsk Friluftsliv, Norges Miljøvernforbund, Nasjonalt Pilegrimssenter, Dovre Pilegrimssenter og Oslo Kiteklubb.

4 Om departementets forslag til tiltaksplaner for villrein

4.1 Format og status for tiltaksplanene

Det følger av kvalitetsnormen at det bør utarbeides en plan for hvordan godkjent kvalitet kan oppnås dersom et villreinområde ikke oppnår fastsatt kvalitetsmål, eller der det er en negativ utvikling som innebærer at det er en fare for at kvaliteten forringes. I [forarbeidene til naturmangfoldloven](#) § 13 tredje ledd, står det at tiltaksplaner kan tenkes å inneholde tiltak av forskjellig karakter, herunder eksempelvis restaureringstiltak, begrensninger i negative påvirkningsfaktorer på villrein eller tilskudd til positive tiltak for villrein. Bestemmelsen innebærer ikke en selvstendig forskriftshjemmel, men at bruk av eksisterende hjemmelsgrunnlag kan være et aktuelt virkemiddel for å nå kvalitetsnormer for naturmangfold. Aktuelle tiltak i tiltaksplanene vil derfor i en del tilfeller være avhengig av hjemmelsgrunnlag i naturmangfoldloven eller annet regelverk.

Klima- og miljødepartementet ønsker å etablere tiltaksplaner som er mest mulig omforente. Det innebærer at vi for en rekke tiltak søker å få en enighet med blant annet kommuner, fylkeskommuner, frivillige organisasjoner, veieiere med flere om tiltakene, og at de aktørene som skal gjennomføre tiltak forplikter seg til dette i planene. Også der staten primært ønsker å bruke statlige virkemidler, for eksempel revisjon av verneforskrifter for å bedre tilstanden for villrein, ønsker vi synspunkter på dette i høringen. Tiltaksplanene inneholder også en del generelle føringer som alle berørte interesser må forholde seg til, og som allerede er vedtatt. Eksempler på dette er føringer fra Stortingets behandling av *Meld. St. 18 (2023-2024)*, *jf. Innst. S 374 (2023-2024)* og de vedtatte statlige planretningslinjene for areal og mobilitet.

Forslagene til tiltaksplaner som sendes på høring inneholder en rekke ulike tiltak, sammenstilt i ulike geografiske eller tematiske tiltakspakker. Selv om rekkefølgen på de ulike tiltakspakkene i enkelte av tiltaksplanene kan gi en indikasjon på hvilke områder som det haster mest å sette i verk tiltak for å forbedre, er inndelingene fra departementets side mest av pedagogisk karakter og ikke ment å innebære en prioritert rekkefølge for gjennomføring av tiltakspakker i de enkelte områdene.

Samtlige tiltaksplaner inneholder tiltak som er diskutert, og i mange tilfeller langt på vei oppnådd enighet om, med lokale og regionale myndigheter, samt også tiltak som ansvarlige myndigheter eller andre aktører (organisasjoner, private m.m.) har eller kan ha intensjon om eller oppfordres til å gjennomføre. Tiltaksplanen er ikke i seg selv et juridisk bindende dokument, men en samlet plan for tiltak som det søkes å oppnå enighet om å gjennomføre innenfor de respektive villreinområdene. En rekke enkelttiltak i forslaget til tiltaksplanene vil måtte vedtas, avtales eller på andre måter

gjennomføres i samsvar med et selvstendig rettsgrunnlag, eller gjennom frivillig tilslutning. Formålet med tiltaksplanene er å samle de konkrete tiltakene som er, kan eller skal vedtas eller gjennomføres i en felles tiltaksplan, som alle berørte aktører kan bruke som et referansepunkt for arbeidet med å forbedre tilstanden for villreinen i villreinområdene. Dette vil også muliggjøre vurdering av samlet forventet måloppnåelse også som grunnlag for fremtidige evalueringer av de kommende tiltaksplanene.

Tiltakspakkene i planene for de enkelte villreinområdene er satt sammen av en rekke ulike tiltak som må følges opp etter at tiltaksplanen er vedtatt. Enkelte av tiltakene er allerede igangsatt eller i prosess, andre tiltak kan gjennomføres innenfor dagens lovverk og med begrensede økonomiske kostnader, mens andre tiltak krever regelverksendringer, enkeltvedtak, privatrettslige avtaler eller ytterligere prosess, utredning, detaljering og planlegging før de kan gjennomføres.

For at høringspartene skal få et helhetlig inntrykk av de ulike tiltakene som foreslås gjennomført i villreinområdene, har departementet valgt å sende de samlede forslagene til tiltaksplaner på høring. For tiltak som følger opp allerede vedtatt politikk, eller allerede er påbegynt gjennomført gjennom andre prosesser, er denne høringen ikke ment å åpne for realitetsendringer, eller å forsere allerede pågående prosesser. Departementet imøteser likevel gjerne synspunkter og betraktninger om konsekvenser for berørte parter for disse tiltakene.

Gjennom tiltaksplanprosessen har departementet hatt et særlig fokus på dialog med og forhåndsinvolvering av berørte kommuner og fylkeskommuner, og har opplevd både kommuner og fylkeskommuner som positive til å bidra med tiltak for å snu den negative utviklingen for villreinen i deres villreinområder. Formålet med forhåndsinvolveringen har vært å sørge for at alle kommuner som ønsket det, kunne delta i tidlig i prosessen og at deres synspunkter ble hørt og vektlagt. I tillegg har det vært et mål å tilrettelegge for at kommunene gjennom den alminnelige høringen politisk gis mulighet til å ta stilling til om de ønsker å forplikte seg til å gjennomføre enkelte av tiltakene i tiltaksplanene. Departementet oppfordrer, som nevnt over, alle berørte kommuner til særlig å kommentere i sine høringsinnspill om de slutter seg til utformingen av tiltakene om planvask av kommunale planer og samordning av motorferdsel vinterstid slik de foreslås. For andre tiltak som primært berører én, eller et fåtall av kommunene, ber vi også om at de aktuelle kommunene kommenterer om de slutter seg til utformingen av tiltakene.

I forlengelsen av dette, innebærer en rekke tiltak knyttet til veinettet i villreinområdene at det på ulike måter også må oppnås enighet med veieier. Vi ber særlig om at berørte veieiere kommer med innspill om konsekvenser av og tilslutningen til foreslåtte veitiltak, enten skriftlig eller gjennom møter med departementet i løpet av høringsperioden.

Faktaboks: Regulering av sykling og motorferdsel på private veier i villreinområdet

Regulering av veier i villreinområdene, herunder begrensninger i adgangen til både ferdsel til fots, sykling og motorferdsel, krever hjemmel i lov.

Det rettslige grunnlaget for ulike former for begrensninger og reguleringer av veier er sammensatt, og varierer i stor grad basert på hva slags type vei det gjelder og hvem som er eier eller har bruksretter på veien. Under følger noen ulike reguleringsgrunnlag for veitiltak:

For ferdsel med sykkel eller lignende på vei eller sti i utmark kan kommunen, etter samtykke fra eier eller bruker, forby slik ferdsel etter friluftsløven § 2 andre ledd. Etter friluftsløven § 4 kan veieier, når ikke annet er bestemt, nedlegge forbud mot kjøring med motorkjøretøy (derunder sykkel med hjelpemotor) på privat vei. Et slikt forbud kan både gjelde generelt og for begrensende

veistrekninger, brukergrupper eller perioder. På samme måte kan veieier forby parkering av motorvogn på eller langs veien.

Et eksempel på at «annet» kan være bestemt, er at det for mange anleggsveier knyttet til vannkraftverk følger dels av konsesjonsvilkår og dels av vassdragslovgivningen at veiene skal være åpne for allmenn motorferdsel. Der en slik vei er privateid, vil begrensninger i motorferdsel på veien kunne kreve at det treffes et vedtak fra NVE i tillegg til forbud nedlagt av veieier.

Et eventuelt enkeltvedtak om stenging av anleggsvei fra NVE treffes etter en høringsprosess der parter og andre med rettslig interesse har mulighet til å uttale seg. Avgjørelsen bygger på en skjønnsmessig helhetsvurdering av relevante hensyn for og imot stenging av en konkret vei for allmenheten, der hensynet til å bevare villreinen i området vil være et viktig hensyn.

Kommunen kan videre, med samtykke av eieren eller brukeren regulere ferdseien på områder der utfarten er stor gjennom å fastsette atferdsregler, blant annet av hensyn til å verne dyrelivet etter frilufsloven § 15. Med samtykke fra kommunen kan veieier også kreve bompenger for ferdsel på privat veg, etter veglova § 56. Kommunen skal òg fastsette størrelsen på avgiften og kan sette vilkår om bestemt bruk av avgiftsmidlene.

4.2 Forholdet til sentrale eksisterende rammeverk

Tiltaksplaner etter kvalitetsnormen har skjæringspunkter til flere eksisterende rettslige og politiske rammeverk. For det første danner stortingsmeldingen om villrein og Stortingets behandling av meldingen (*Meld. St. 18 (2023-2024)* og *Innst. S 374 (2023-2024)*) overordnede føringer for tiltaksplanene. Meldingen er beskrevet nærmere over i punkt 2.3. Videre vil gjennomføring av enkelte av tiltakene i tiltaksplanen være avhengig av rettslige grunnlag i gjeldende regelverk. De mest sentrale regelverkene i forbindelse med gjennomføringen av tiltaksplanene, vil være naturmangfoldloven, plan- og bygningsloven, frilufsloven, og motorferdselloven. I villreinmeldingen kapittel 5 er gjeldende rett, retningslinjer og rammeverk for gjeldende politikk beskrevet nærmere. Departementet viser til denne redegjørelsen.

Av nye sentrale politiske rammeverk som kan ha betydning for tiltaksplanene, vises det særlig til Meld.St. 35 (2023-2024) – Norsk handlingsplan for naturmangfold. Stortingsmeldingen er Norges nye handlingsplan for natur. Meldingen viser hvordan regjeringens politikk skal bidra til bærekraftig bruk og bevaring av naturmangfold. Politikken vil bidra til å nå nasjonale mål og de globale målene i naturavtalen. Meldingen beskriver status for norsk natur, og hvordan Norge jobber nasjonalt og internasjonalt for å ivareta naturen. Regjeringen har lagt frem grep for å sikre at samfunnets bruk av natur skjer på en måte som gjør det mulig å bruke natur og leve gode liv i hele landet også i fremtiden. Tiltak som gjennomføres som oppfølging av naturmeldingen vil også kunne være positive for villrein, for eksempel gjennom målsetting om redusert nedbygging av særlig viktige naturarealer. På tilsvarende måte vil tiltaksplanene for villrein være en del av Norges innsats for bedre ivaretagelse av naturmangfold. Tiltaksplanene vil videre kunne bidra positivt inn mot øvrige nasjonale bidrag i naturmeldingen.

4.3. Forholdet til pågående og fremtidige prosesser

Som nevnt over vil gjennomføringen av tiltakene i tiltaksplanene i flere tilfeller være avhengig av andre rettsgrunnlag utenfor kvalitetsnormen, enten gjennom privatretslige avtaler eller gjennom ulike regelverk. Enkelte tiltak vil også kreve regelverksendringer eller andre vedtak fra offentlige myndigheter før de kan gjennomføres. Slike tiltak vil følges opp av det forvaltningsorganet som er ansvarlig for de respektive tiltakene gjennom alminnelige prosesser.

Videre har departementet, som ledd i oppfølgingen av stortingsmeldingen om villrein, gitt Miljødirektoratet et oppdrag om å utføre ulike utredninger som kan få betydning for gjennomføringen av tiltaksplanene. Direktoratet skal blant annet utrede virkemidler for ferdselsregulering med hjemmel i naturmangfoldloven, vurdere behovet for endringer i verneforskrifter for verneområder som har overlappende areal med villreinområder og å redegjøre for veilednings- og informasjonsbehovet i villreinområdene. Miljødirektoratet har blant annet allerede levert en utredning om samordnet forvaltningspraksis for motorferdsel i villreinområdene. Tiltakene som nå foreslås om motorferdsel, er tilpasset disse vurderingene.

I tillegg er det flere pågående prosesser i de ulike villreinområdene som har berøringsflater til arbeidet med tiltaksplaner, herunder arbeid med kommunale og regionale planer og handlingsprogrammer, arbeid med forvaltningsplaner for ulike verneområder med overlappende areal med villreinområdene, sti- og løypeplaner og besøksstrategier. Departementet mener det er viktig at det sikres god samordning med tiltaksplanene i de enkelte villreinområdene i det videre arbeidet med kommende planer og strategier, og at tiltaksplanene som et utgangspunkt skal legges til grunn som et rammeverk for kommende planer.

Det er også et nært forhold mellom evaluering av tiltaksplanene og klassifiseringer etter kvalitetsnormen. Oppfølgingen og evalueringen av tiltaksplanene må derfor også tilpasses til eksisterende systemer for klassifisering av villreinområdene etter kvalitetsnormen, som skjer hvert fjerde år. Neste klassifisering av de nasjonale villreinområdene vil skje i 2026, og det er viktig at erfaring og kunnskap fra iverksetting av tiltak etter tiltaksplanen blir hensyntatt i klassifiseringsarbeidet, selv om effekten av mange tiltak trolig tidligst vil kunne være synlig først ved senere klassifiseringer.

En prosjektgruppe har på eget initiativ siden 2004, jobbet for å få kulturmiljøer knyttet til jakt og fangst på villrein i Dovrefjell på verdensarvlisten. Området har så langt omfattet de fire nasjonalparkene Rondane, Dovre, Dovrefjell-Sunndalsfjella og Reinheimen. Arbeidet ble startet opp på initiativ fra Lesja kommune og daværende Oppland fylkeskommune. Arbeidet er organisert som et prosjekt med et styre av ressurspersoner og nasjonalparkforvalter for Rondane-Dovrefjell som sekretær. Prosjektet har produsert en rekke utredninger. Riksantikvaren og Miljødirektoratet leverte 3. september 2024 en anbefaling til KLD om å anbefale å videreføre prosessen med å utrede grunnlaget for å oppføre villreinfangsten på Dovre på Norges tentative liste for verdensarv. I tråd med direktoratenes anbefaling mener KLD at det kan være grunnlag for en kulturlandskapstilnærming, hvor en kombinasjon av kultur- og naturverdiene vil kunne defineres som et såkalt relikvt kulturlandskap jf. kriterium (v). Dette innebærer at både kultur- og naturverdier er inkludert, hvor i dette tilfellet at villreinen og dens leve- og trekkområder ivaretas. Det krever imidlertid videre utredninger av grunnlaget for en slik verdi og forutsetter et revidert kunnskapsgrunnlag som følger opp anbefalingene fra Icomos og IUCN. En slik prosess vil innebære i) valg og beskrivelse av verdier – beskrivelse av kulturlandskapets fremragende universelle verdi som et relikvt kulturlandskap med fangstanleggenes historie som tidlig og omfangsrik utnyttelse av naturressurser, ii) definere geografisk avgrensning som ivaretar alle kjennetegn som inngår i verdigrunnlaget og iii) presisere krav til forvaltning med beskrivelse av påvirkningsfaktorer og bevaringstilstand og forankring. Når et revidert kunnskapsgrunnlag foreligger, og forutsatt en anbefaling fra direktoratene om oppføring på tentativ liste, vil Klima- og miljødepartementet gjøre en vurdering av saken.

4.4 Overordnet om hovedtrekk i tiltaksplanforslagene fra departementet

Departementet har i forkant av den alminnelige høringen foretatt flere endringer i forslagene til tiltaksplaner for villrein i Knutshø, Snøhetta og Rondane villreinområder. De største endringene gjelder omfang, struktur og form. Eksempelvis er departementets forslag til tiltaksplaner vesentlig kortere enn faggrunnlagene av hensyn til å innrette formatet for tiltaksplanene på en praktisk måte. Departementet har samtidig også innholdsmessig gjort en rekke endringer sammenlignet med faggrunnlagene.

Ved vurderinger av innholdsmessige endringer i tiltaksplanene, har departementet lagt vekt på føringene fra Stortingets behandling av villreinmeldingen, der flertallet understreket at prosjektgruppens anbefalinger *«bør vektlegges tungt og at tiltak som anbefales, bare bør legges bort når det er svært gode grunner til det»* jf. Innst. S 374 (2023-2024) s. 2-3. Komiteen trakk i denne forbindelse frem at *«at sumvirkningene for rettighetshavere, grunneiere, brukere av allemannsretten og friluftslivet må vurderes nøye og en må sikre en forholdsmessig fordeling av tiltakene mellom de ulike brukerinteressene.»* jf. Innst.S 374 (2023-2024) s. 3.

Departementet har fra juni til oktober 2024 lagt opp til en omfattende forhåndsinvolvering av kommuner, fylkeskommuner, organisasjoner og interesser, og har gjennom en rekke slike forhåndsinnspill fått verdifulle synspunkter knyttet til utformingen av forslagene til tiltaksplaner. De vesentligste innholdsmessige justeringene som departementet foreslår på bakgrunn av forhåndsinvolveringsprosessen er knyttet til tiltak om arealforvaltning, og tiltak der vi har fått signaler fra kommuner, fylkeskommuner eller lokalbefolkningen om nødvendige justeringer for å sikre akseptable sumvirkninger og gode helhetlige tiltaksplaner for berørte aktører.

På generelt grunnlag, og i tråd med Meld. St. 18 (2023-2024), ønsker departementet å legge opp til at tiltakene i så begrenset grad som mulig innebærer statlig inngripen overfor kommunene og befolkningen i villreinområdene. Dette kommer tydeligst til uttrykk i departementets forslag til tiltak om arealforvaltning og regulering av ferdsel, der det på flere punkter er foreslått vesentlige endringer sammenlignet det som fremgår av forslagene til tiltaksplaner for Knutshø, Snøhetta og Rondane villreinområder.

Kommunene har hovedansvaret for arealplanlegging etter plan- og bygningsloven, og det vurderes ikke som aktuelt å innføre nye statlige forbud eller restriksjoner for den kommunale arealforvaltningen i forbindelse med tiltaksplanene. Tiltaksplanene legger i tråd med dette opp til kommunal planvask som et sentralt virkemiddel for å oppnå en mer restriktiv og helhetlig arealforvaltning i villreinområdene. Departementet oppfatter at kommunene har vært positive til et slikt tiltak i dialogen i forkant av høringen.

I forslaget til tiltaksplan for Rondane villreinområde og Snøhetta villreinområde, er det foreslått tiltak som berører Den Norske Turistforening (DNT) direkte. Ettersom disse tiltakene i stor grad forutsetter at man oppnår enighet, har departementet gjennom høsten 2024 hatt omfattende dialog med DNT. Vi vil fortsette dialogen om tiltakene som berører DNT gjennom høringsperioden.

Videre går en rekke tiltak igjen i de respektive utkastene til tiltaksplaner. Til tross for at tiltaksplanene er områdespesifikke mener departementet at tiltak som innholdsmessig går ut på det samme, som et utgangspunkt bør utformes likt dersom det ikke er fornuftige grunner til det motsatte. Klima- og miljødepartementet har derfor sett behov for å samordne og kalibrere tiltakene gjennomgående på tvers av samtlige tiltaksplaner. De aktuelle tiltakene er særlig knyttet til arealforvaltning, motorferdsel, villreinhold og predasjon, naturrestaurering, og ferdsel.

Faggrunnlagene ble ferdigstilt i desember 2023, i forkant av at regjeringen la frem stortingsmeldingen om villrein. Departementet har på bakgrunn av Meld.St. 18 (2023-2024) og Innst. S 374 (2023-2024) gjort justeringer i tiltaksplanene i forhold til faggrunnlagene. Dette er i tråd med Stortingsflertallets forutsetninger om at meldingen skulle gi «*forankring, retning og overordna føringar for det meir detaljerte og områdespesifikke arbeidet som føregår med utarbeiding av tiltaksplanar for kvart enkelt område.*», jf. Innst.S 374 (2023-2024) s. 9. På denne bakgrunn har departementet, i samråd med berørte departementer, gjennomgått faggrunnlagene med sikte på å harmonisere forslagene til tiltaksplaner med regjeringens politikk fra villreinmeldingen. Dette gjelder eksempelvis tiltak om arealforvaltning, reduksjon av risiko for overføring av sykdom og parasitter i villreinområdet, og ferdsel i de respektive tiltaksplanene.

4.5 Vurderinger etter naturmangfoldloven kapittel II

Etter naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet som berører naturmangfoldet, og vurderingen skal synliggjøres i beslutningen. Under følger dels en redegjørelse av vurderingene som ble lagt til grunn ved utformingen av kvalitetsnormen for villrein, jf. Kgl. resolusjon 23. juni 2020 (PRE-2020-06-23-1298), og dels departementets vurderinger i forbindelse med tiltaksplanarbeidet.

4.5.1 § 8 (kunnskapsgrunnlaget)

Kunnskapsgrunnlaget om villrein i Norge er omfattende og godt, og i tillegg til de store rovdynene er villreinen den viltarten som har blitt mest overvåket i Norge. Kunnskapsgrunnlaget for forvaltningen av villrein bygger på en rekke vitenskapelige arbeider, men erfaringsbasert kunnskap er også viktig. Bestandsforvaltningen er preget av stor lokal medvirkning, hvor villreinutvalg og villreinnemnder bidrar til kunnskapsinnhenting og praktisk forvaltning. En del av den generelle artskunnskapen om rein stammer fra forskning gjennomført på tamrein eller på villrein/caribou i andre deler av verden. Slik kunnskap har ofte stor overføringsverdi til norsk villrein, og bidrar dermed til det generelle kunnskapsgrunnlaget. Dette gjelder særlig forståelsen av økologiske prosesser og hvordan naturlig variasjon i miljøforhold som klima, fødetilgang, predasjon mv. påvirker livsvilkårene og bestandsdynamikken til reinen.

I tillegg har vi fått økt innsikt i hvor påvirket villreinen blir av arealinngrep, menneskelige forstyrrelser og klimaendringer. Dette gjelder særlig i de nasjonale villreinområdene, og kunnskapsgrunnlaget om bestandsforhold og konsekvenser av tidligere inngrep og forstyrrelser er ofte mindre utfyllende i de mindre områdene enn i de store. Gjennom kvalitetsnormen har kunnskapsgrunnlaget for samtlige villreinområder blitt styrket, og det er gjennomført klassifiseringer etter kvalitetsnormen for samtlige 24 villreinområder i Norge, som ytterligere styrker det eksisterende kunnskapsgrunnlaget.

I 1991 ble det startet et nasjonalt bestandsovervåkingsprogram for hjortevilt, med et eget delprogram for villrein som omfatter seks av de større villreinområdene. Gjennom programmet blir det årlig gjennomført kalvetellinger om sommeren, strukturtellinger om høsten og innsamling av kjever og slaktevekter fra felte dyr. Overvåkingen finansieres hovedsakelig av Viltfondet gjennom kontrakt med Norsk institutt for naturforskning (NINA). Resultatene fra slike undersøkelser er et sentralt kunnskapsgrunnlag for forvaltningen. Flere andre villreinområder har også valgt å etablere slike tiltak i egen regi, men det er variasjoner i metodikken og tilgjengelige ressurser.

Leveområdene til villreinen har blitt kartlagt i samarbeid med lokale ressursgrupper som har systematisert kunnskap om arealbruken til reinen over tid. Helseovervåkingsprogrammet for vilt (ViltHOP), etablert i 1998 og drevet av Veterinærinstituttet, gir oversikt over helsetilstanden i norske viltbestander. Etter at klassisk skrantesyke ble påvist hos villrein i Nordfjella våren 2016, ble det etablert et overvåkings- og kontrollprogram for skrantesyke.

Det er samtidig behov for mer kunnskap om enkelte temaer, blant annet er det gjort få konkrete studier av tap av villrein til rovvilt i Norge. Ekspertgruppen bak NINA Rapport 1400 – Miljøkvalitetsnorm for villrein: forslag fra en ekspertgruppe (2017), har fremhevet behovet for mer kunnskap om dette temaet i tillegg til kunnskap om dyrehelse.

I mange villreinområder er det sau på utmarksbeite. Beiting er viktig for å motvirke gjengroing. Samtidig kan husdyr konkurrere med villreinen om beitegrunnet. I NIBIO -rapport volum 7 nr. 208 fra 2021 – «Arealrekneskap i utmark Utmarksbeite – ressursgrunnlag og beitebruk» - er det samlet mye kunnskap om beitetrykk og bærekraftig utnytting av utmarka.

Klima- og miljødepartementet mener det foreligger god kunnskap om situasjonen for de fleste villreinbestandene, jf. naturmangfoldloven § 8, og om effekten av påvirkninger. Det sentrale kunnskapsgrunnlaget for tiltaksplanene etter kvalitetsnormen er klassifiseringen av de nasjonale villreinområdene fra 2022. Departementet vurderer at kravene om at saken skal baseres på gjeldende og tilgjengelig vitenskapelig kunnskap, og erfaringsbasert kunnskap, er oppfylt.

4.5.2 § 9 (føre var-prinsippet)

Overordnet er det omfattende kunnskap om villreinens tilstand i Norge, jf. punkt 4.4.1 og kunnskapen om ulike faktorer som påvirker villreinen negativt er ytterligere styrket gjennom arbeidet med kvalitetsnormen og klassifisering av de enkelte villreinområdene.

Etter departementets vurdering er det videre i mange tilfeller tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger forslagene til tiltaksplaner vil ha for villreinen og villreinens leveområder. I disse tilfellene er føre var-prinsippet mindre relevant i vurderingen av fastsettelsen av tiltak i tiltaksplaner etter kvalitetsnormen.

For andre enkelttiltak, og for summen av tiltaksplanene, er det noe mer usikkert hvilken effekt som kan forventes for villreinen og dens leveområder. Blant annet er det usikkerheter knyttet til forventet måloppnåelse for enkelte av de ulike måleparameterne etter kvalitetsnormen, på grunn av manglende erfaring med utprøving av ulike typer tiltak. For å tilrettelegge for en kunnskapsbasert utvikling av kvalitetsnormsystemet med kommende tiltaksplaner, er det blant annet avgjørende med en god overvåking av utvikling på bestandsforhold, endring og utvikling av beiteområder, og overvåking av villreinens arealbruk og respons på de tiltakene som gjennomføres. Evaluering av tiltakene på bakgrunn av tilpasset overvåking vil være et viktig premiss for tilpasning og utvikling av en villreinforvaltning som er tilpasset villreinens behov fremover. Villreinbestandenes robusthet og tilpasningsevner til endrede miljøer vil være avgjørende for villreinens videre fremtid. Mye av dette avhenger igjen blant annet av tilgangen til store nok arealer gjennom året og tilstrekkelig genetisk variasjon og -utveksling. Innretningen av kvalitetsnormen skal sikre et verktøy for å overvåke utviklingen av de mest sentrale måleparameterne og kunne tilpasse forvaltningen til dette.

Føre var-prinsippet har derfor betydning i utarbeidelsen av tiltaksplanene i de tilfellene der det er usikkerhet om effekten av påvirkning, og der man vil unngå at bestanden utvikler seg negativt. Forventet effekt av tiltaksplanene er nærmere beskrevet i kapittel 5. Prinsippet innebærer blant annet at mangel på kunnskap ikke skal brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak, dersom det foreligger risiko for alvorlig skade på naturmangfoldet.

Oppsummert er det på bakgrunn av klassifiseringen av villreinområdene og arbeidet med faggrunnlaget for tiltaksplanene, god kunnskap om tilstanden i de ulike villreinområdene. Gjennom redegjørelsen for null-alternativet i Meld.St 18 (2023-2024) vurderer departementet at det er godtgjort et behov for å sette i verk kraftfulle tiltak for å forbedre tilstanden for villreinen. For å bygge videre på de eksisterende kunnskaper, er det nødvendig å vite hvordan villreinen responderer på

ulike tiltak ved hjelp av gjennomføringen av tiltaksplanene, og departementet legger på denne bakgrunn vekt på føre-var-prinsippet i § 9.

Vektleggingen av føre var-prinsippet vil sannsynligvis gradvis avta i kommende reviderte tiltaksplaner, ettersom det kommer kunnskap om effekten av ulike tiltak. Ettersom villreinområdene vil bli klassifisert etter kvalitetsnormen hvert fjerde år, er det naturlig å vurdere om det er nødvendig å revidere eksisterende tiltaksplaner etter hver klassifisering. Regjeringen vil gi Miljødirektoratet ansvaret for å koordinere at sektorene følger opp tiltaksplanene, og for at planene blir reviderte minimum hvert åttende år i samarbeid med de aktuelle etatene. Reviderte tiltaksplaner vil deretter fastsettes av Klima- og miljødepartementet, i samråd med berørte departementer.

4.5.3 § 10 (økosystemtilnærming og samlet belastning)

Ved vedtagelsen av kvalitetsnormen for villrein ble det gjort en overordnet vurdering av påvirkningsfaktorene som villrein er eller vil bli utsatt for. I villreinmeldingen har regjeringen også redegjort for relevante påvirkningsfaktorer for villreinbestanden i Norge, både nå og på sikt, og tilsvarende er det på områdenivå gjennomført klassifisering av villreinområdene som gir kunnskap om de konkrete utfordringene for villreinene i det enkelte området. Departementet vurderer at det foreligger et svært godt grunnlag for å kunne vurdere den samlede belastningen som villreinen utsettes for, og at gjennomføringen av tiltaksplanene vil gi god kunnskap om effekten av ulike tiltak for å redusere de negative påvirkningsfaktorene i leveområdene til villreinen. Dette vil gi grunnlag for en bedre og mer treffsikker forvaltning fremover.

4.5.4 § 11 (kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver)

Prinsippet om at kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet skal bæres av tiltakshaver er vektlagt indirekte gjennom tiltaksplanprosessen, og kommer dels til uttrykk i angivelsen under de ulike tiltakene av hvem som foreslås å være ansvarlig for å gjennomføre tiltakene. Prinsippet vil videre være relevant, og danne et utgangspunkt, i det videre arbeidet med gjennomføringen av tiltaksplanene.

Kvalitetsnormen gir i seg selv ikke hjemmel til å pålegge private tiltakshavere, eller kommuner og fylkeskommuner, kostnader med gjennomføring av tiltak eller undersøkelser. Pålegg om tiltak og gjennomføring av undersøkelser som medfører kostnader for private tiltakshavere kan likevel bli aktuelt med hjemmel i sektorregelverk som regulerer den aktuelle aktiviteten. § 11 vil legges til grunn som en retningslinje for slike vurderinger.

4.5.5 § 12 (miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder)

Det følger av naturmangfoldloven § 12 at det, for å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal tas utgangspunkt i driftsmetoder, teknikk og lokalisering som, ut fra en samlet vurdering av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold, gir de beste samfunnsmessige resultater. Klima- og miljødepartementet anser at dette har ligget til grunn for vurderingene som ligger bak faggrunnlagene for tiltaksplanene. Hensynet til naturmangfoldloven § 12 vil primært vil få betydning når tiltak i tiltaksplanene fremover skal gjennomføres, der dette er relevant. Eksempelvis vil bestemmelsen bli lagt til grunn som en retningslinje når tiltak som forutsettes gjennomført gjennom myndighet etter sektorregelverk som regulerer ulike aktiviteter skal gjennomføres.

4.5.6 § 14 (vektlegging av andre viktige samfunnsinteresser og samiske interesser)

I henhold til naturmangfoldloven § 14 skal tiltak etter loven veies mot andre viktige samfunnsinteresser. De økonomiske og administrative konsekvensene av forslagene til tiltaksplaner etter kvalitetsnormen for villrein og avveiningene mot andre viktige samfunnsinteresser er nærmere vurdert i kapittel 5 om økonomiske og administrative konsekvenser. Når det gjelder hensynet til

samiske interesser, er de aktuelle forslagene til tiltaksplaner, som virkeområdet til kvalitetsnormen for øvrig, avgrenset til villreinområdene i Sør-Norge og berører ikke samiske reinbeiteområder eller andre samiske interesser.

Det følger også av kvalitetsnormen artikkel 5 at planer (tiltaksplaner) skal avveies mot hensynet til igangværende virksomhet av stor samfunnsmessig betydning i området. Dette kan for eksempel være anlegg for kraftproduksjon eller nasjonale veier i de aktuelle områdene. Gjennom arbeidet i prosjektgruppene er hensynet til igangværende virksomhet av stor samfunnsmessig betydning vektlagt i de enkelte villreinområdene, enten indirekte eller mer eksplisitt vurdert og hensyntatt.

Departementet vurderer overordnet at forslagene til tiltaksplaner slik de foreligger før høring er tilstrekkelig balansert, og at det er tatt nødvendig hensyn til igangværende virksomhet av stor samfunnsmessig betydning. Når det gjelder tidligere store inngrep som er skjedd i villreinområdene, som for eksempel kraftutbygging, er det i flere tilfeller foreslått avbøtende tiltak som kan redusere påvirkningen disse inngrepene har på villreinområdet. Et slikt eksempel er blant annet operasjonalisering av et villreinfond.

5. Overordnet om forventet effekt og konsekvenser

5.1 Forventet effekt for villrein

Klima- og miljødepartementet har etter innspill fra Miljødirektoratet overordnet vurdert forventet effekt av forslagene til tiltaksplaner for Knutshø, Snøhetta og Rondane villreinområder opp mot målsetningene i villreinemeldingen frem mot 2030 og 2050. Generelt inneholder tiltaksplanene mange tiltak med potensial for å bidra til å forbedre tilstanden for villrein. Tiltaksplanene inneholder tiltakspakker som retter seg mot noen av de mest sentrale utfordringene i det enkelte villreinområdet. Samtidig er det for mange av tiltakene knyttet usikkerhet til om de, etter justeringer i forkant av alminnelig høring, vil få virkningen som var ment i de opprinnelige faggrunnlagene til tiltaksplaner. Flere tiltak handler også om kunnskapsinnhenting og har ingen effekt på utfordringene for villreinen i seg selv. Det er krevende å vurdere effekten av tiltak der utfallet er usikkert og/eller ligger langt frem i tid. Å stoppe dagens negative utvikling vil kreve tydelig politikk og avveininger mot andre tunge interesser.

Målet om å stoppe den negative utviklingen gjelder alle 24 villreinområdene enten de har god, middels eller dårlig kvalitet i dag. Det er trenden i utviklingen, som er generelt negativ på tvers av alle områdene, som skal stoppes, og målet retter seg mot alle påvirkningsfaktorene som utgjør truslene mot villreinen i Norge i dag. Vurderingene er likevel knyttet til det villreinområdet som den enkelte tiltaksplanen gjelder. Vurderingene tar utgangspunkt i om tiltakene samlet sett vil utgjøre nok til at den samlede belastningen på villrein i området ikke lenger øker, og at tiltakene vil ha virkning innen 2030.

Overordnet vurderer departementet at tiltaksplanene som foreslås vil ha liten mulighet til å stoppe den negative utviklingen for villreinen i Knutshø, Snøhetta og Rondane villreinområder innen 2030.

Målet om å oppnå middels kvalitet innen 2050 gjelder for alle de 24 villreinområdene, og innebærer at alle områder klassifisert som dårlig kvalitet må forbedres. Forventet måloppnåelse i denne sammenhengen er likevel vurdert for det villreinområdet som den enkelte tiltaksplanen gjelder. Tiltaksplanene for Knutshø, Snøhetta og Rondane retter seg mot tre nasjonale villreinområder som ble klassifisert til dårlig kvalitet i 2022. Vurderingene av forventet måloppnåelse har særlig sett hen til om tiltakene vil føre til en forbedring i delparametere som er vurdert til dårlig i dag. I tillegg er det slik at delparametere som i dag er grønne eller gule ikke må forverres til rødt. Det knytter seg

betydelig usikkerhet og utfordringer til effektene av klimaendringene på villrein og hvordan dette påvirker måloppnåelse. For å ha bedre mulighet til å håndtere forventede klimaendringer frem mot 2050, og for å opprettholde dagens tilstand, krever det at villreinen får tilbake større leveområder og trekkveier, og at bestandenes kondisjon bedres. Tilsvarende vil forekomsten av klassisk skrantesjuka ha betydning for status i 2050.

Oppsummert vurderer departementet at tiltaksplanene som foreslås vil ha følgende forventede måloppnåelse for målet om å oppnå middels kvalitet innen 2050:

- Knutshø – liten til middels mulighet
- Snøhetta – middels til stor mulighet
- Rondane – liten mulighet

Departementet viser videre til at tiltaksplanene gjennom justeringer i løpet av forhåndsinvolveringsprosessen også har blitt avveid mot hensynet til igangværende virksomhet av stor samfunnsmessig betydning i området, jf. kvalitetsnormen artikkel 5. Dette øker usikkerheten av om tiltaksplanene vil ha den tilsiktede virkningen for villrein som var ment i faggrunnlagene som ble oversendt til departementet i desember 2023.

Departementet vurderer at enkelttiltak eller tiltakspakker har blitt mindre kraftfulle enn det hensynet til villreinen ideelt sett ville tilsagt, og at dette tilsvarende svekker den samlede forventede effekten av tiltaksplanene. I tillegg er det krevende å vurdere effekten av tiltak der utfallet er usikkert og/eller ligger langt frem i tid. Å stoppe dagens negative utvikling for villreinen vil over tid kreve tydeligere prioriteringer av hensynet til villrein opp mot andre samfunnsinteresser enn tiltaksplanforslagene som er foreslått alene.

Departementet mener det er sentralt for oppslutningen og gjennomføringen av tiltaksplanene at de har aksept både lokalt og blant berørte aktører i de enkelte villreinområdene, og vurderer at dette vil ha betydning for å oppnå målsetningene i regjeringens villreinpolitikk i et lengre perspektiv. Det erkjennes at dette vil kunne innebære at det tar lengre tid for å nå målsetningene som er satt.

5.2. Administrative og økonomiske konsekvenser av tiltaksplanene

Utviklingen for villreinen har gått feil vei i lang tid, som følge av at andre hensyn og samfunnsinteresser har blitt vektet tyngre enn villreinen over tid. Tilstanden til villreinen er en reell konsekvens av vår bruk av naturen og fjellområdene den lever i, til næring og rekreasjon. Skal tiltaksplanene oppnå målene, så er det behov for at hensynet til villreinen vektlegges tyngre. På generelt grunnlag kan dette medføre at tiltak kan innebære endret adferd og slik sett vil ha konsekvenser for enkeltmennesker, næringsaktører og samfunnet. Flere tiltak vil på ulike måter kunne ha konsekvenser for lokalsamfunnet, men forslagene til tiltaksplaner har lagt stor vekt på at konsekvensene for lokalbefolkningen ikke skal være større enn det som er nødvendig. Det er samtidig et sentralt mål å oppnå målsetningene for villreinen til en lavest mulig kostnad for samfunnet. Overordnet kan det også være en stor kostnad ved å gjennomføre tiltak som ikke er kraftige nok. Dersom tiltak ikke blir innført i tilstrekkelig grad for å bedre forholdene til villreinen, kan det fortsatt føre til ulemper for flere aktører, men nyttevirkningen for villrein vil være begrenset.

Forslagene til tiltaksplaner beskriver mulige tiltak og virkemidler som har som formål å bidra til å forbedre tilstanden for villreinen i Knutshø, Snøhetta og Rondane villreinområder. Tiltakene i planene er en samlet oversikt over konkrete tiltak som kan bidra til å bedre tilstanden for villrein i de enkelte villreinområdene. Tiltaksplanforslagene inneholder både overordnede og svært detaljerte tiltak, der ansvarlig for gjennomføring varierer mellom nasjonale, regionale og lokale myndigheter og privat og frivillig sektor. Videre er det gjennomgående at tiltakene legger opp til at den ansvarlige aktøren

frivillig må tilslutte seg til det enkelte tiltak. Overordnet, gjør disse to forholdene det krevende å gi en presis og utfyllende samlet fremstilling av de samlede økonomiske og administrative konsekvensene av tiltakene i de respektive tiltaksplanene for Knutshø, Snøhetta og Rondane villreinområder. I det følgende gis en nærmere vurdering av de overordnede konsekvensene for ulike typer tiltak.

Tiltak i tiltaksplanen som allerede er vedtatt, i prosess eller som viderefører tiltak som følger av vedtatt politikk, vil ikke få administrative konsekvenser som følge av at de inngår i tiltaksplanen. Gjennomføring av tiltakene vil ikke føre til økte offentlige kostnader utover hva som tidligere er utredet og hva som ble vurdert da det ble besluttet å gjennomføre disse tiltakene.

Tiltak som innebærer faglige utredninger og vurderinger av regelverksendringer, eller som forutsetter at det treffes enkeltvedtak og lignende, vil kreve ressurser i forvaltningen. Dette vil dekkes innenfor de til enhver tid gjeldende budsjетtrammer. En nærmere utredning vil belyses konsekvenser av å gjennomføre slike tiltak. For kunnskapstiltak, må gjennomføringen av tiltakene sees i sammenheng og koordineres med eksisterende kunnskapsinnhenting om villrein generelt, bl.a. knyttet til fremtidige klassifiseringer av tilstanden i villreinområdene. Kostnader ved kunnskapstiltak vil prioriteres og gjennomføres innenfor de til enhver tid gjeldende budsjетtrammer. Videre vil oppfølgingstiltak (f.eks. evaluering av tiltaksplanene) og ulike informasjonstiltak kreve administrative og økonomiske ressurser hos statlige og private for å gjennomføre, men dette vil dekkes innenfor de til enhver tid gjeldende budsjетtrammer.

En stor del av enkelttiltakene i tiltaksplanene forutsetter at det oppnås enighet om gjennomføringen av tiltak og at aktørene som eventuelt skal gjennomføre tiltak gir sin tilslutning til dette. Eksempler på slike tiltak er stenging eller flytting av turisthytter og tiltak knyttet til regulering av ferdsel på private veier utenfor verneområder. Kompensasjon for frivillig sektor i forbindelse med gjennomføring av tiltak i tiltaksplanen må også ses i sammenheng med oppfølgingen av Stortingets anmodningsvedtak nr. 785 (2023-2024). De konkrete vurderingene av økonomiske og administrative konsekvenser av slike tiltak, vil derfor først kunne konkretiseres ytterligere gjennom den videre prosessen før tiltakene eventuelt skal gjennomføres. Gjennomføring av tiltakene vil dekkes innenfor de til enhver tids gjeldende budsjетtrammer over de årene tiltaksplanen skal gjelde for.

Klima- og miljødepartementet vil for enkelte tiltak kunne ha et delansvar for gjennomføring der det kreves at aktører frivillig slutter seg til tiltaket. For noen av disse tiltakene kan det søkes om tilskudd til gjennomføring, eller det eksisterer investeringsposter som verneområdeforvaltningen kan melde inn behov for midler til. De mest aktuelle ordningene på Klima- og miljødepartementets budsjett som det kan være aktuelt å søke om støtte til gjennomføring av enkelte tiltak på er:

- Kap. 1420, post 60 – Natursats: for tilskudd til blant annet revisjon av vedtatte naturmangfoldplaner og regionale planer for villrein fjellene, gjennomgang av eldre arealplaner (planvask), og til planlegging og gjennomføring av lokale tiltak for å ivareta naturmangfold.
- Kap. 1420, post 80 – Naturrestaurering: for tilskudd til naturrestaurering utenfor verneområder, for tiltak som bidrar til å forbedre eller gjenopprette tilstand i økosystemer for er blitt forringet eller ødelagt, er av en viss vesentlighet og er egnet til å gi varig virkning.
- Kap. 1420, post 81 - Villrein fjellet som verdiskaper: for tiltak som fremmer flere formål samtidig (bred verdiskaping). Ordningen er spesielt innrettet mot reiselivet og skal ha god samhandling med handlingsprogrammene til regionale planer.
- Kap. 1420, post 31 - Tiltak i verneområder og naturrestaurering: som er en statlig investeringspost, der forvaltningsmyndigheten for verneområder kan melde inn behov for midler for å bedre tilstanden til verneverdiene.

Tiltakene som foreslås vil i ulik grad kunne føre til endring i, eller opphør av, en eller flere aktiviteter for berørte aktører. Dette gjelder eksempelvis camping-aktivitet langs veier der det foreslås tiltak om campingforbud eller stopp- og parkeringsforbud, og tiltak om endringer i hytte- og løypenettet i villreinområdene. For noen tiltak vil det være behov for finansiering og kompensasjon. Det vil også være behov for ressurser i form av kompetanse og kapasitet for å gjennomføre en del tiltak, både i miljøforvaltningen og i andre sektorer. Gjennomføringen av disse tiltakene bygger derfor på en forutsetning om at det prioriteres midler til dette.

Flere av tiltakene i tiltaksplanene er ikke bare et statlig ansvar, men vil også kreve samarbeid med, og innsats fra, kommunale og regionale myndigheter og private aktører dersom disse frivillig ønsker å være ansvarlig for gjennomføring av tiltak. Kommunene forvalter store deler av arealene som påvirker villreinen, og har en sentral rolle i forvaltningen av villreinområdene etter plan- og bygningsloven.

Kommunale arealplaner er juridisk bindende og styrer arealbruken i villreinområdene utenfor verneområdene. Disse skal følge opp og gjennomføre både lokale, regionale og nasjonale føringer og mål, blant annet de som blir gitt i de regionale planene for villreinområdene. Kommunene må blant annet vurdere virkningen på villrein med arealplaner som legger til rette for tiltak og aktiviteter i og omkring villreinområdene.

Naturarealene representerer en betydelig verdi for mange distriktskommuner. En bærekraftig forvaltning av naturressursene legger grunnlaget for både arbeidsplasser og utvikling. For mange er naturen i seg selv en viktig faktor for valg av bosted, samtidig som den skaper arbeidsplasser innen jord- og skogbruk, og gir grunnlag for næringer knyttet til hytter, turisme og reiseliv. Nærhet til naturen, opplevelser og tette lokalsamfunn gjør distriktsområdene attraktive og unike. Attraktive omgivelser og tilgang til natur er også kvaliteter som påvirker identitet, folkehelse og miljø. Forvaltningen av naturarealene i villreinområdene er derfor sentral for mange distriktskommuner. Samtidig er naturarealer viktig i regional og nasjonal sammenheng, blant annet for å bevare leveområdene til villreinen eller annen verdifull natur.

I forslagene til tiltaksplaner er det lagt vekt på å verne om det lokale selvstyre i arealforvaltningen, og gjennom dialog med kommunene og fylkeskommunene, å finne gode felles løsninger på utfordringene for villreinen. Dette kommer blant annet til uttrykk ved at tiltakene som foreslås gjennomført helt eller delvis av kommunene og fylkeskommunene, er avhengige av frivillig tilslutning.

Videre vil tiltaksplanene påvirke utøvere av tradisjonelt friluftsliv, gjennom konsekvenser av flere av de foreslåtte tiltakene. Dette gjelder for eksempel forslag om å legge ned merkede stier, innskrenke åpningstidene på enkelte hytter eller stenge veier for allmenn trafikk. Sistnevnte har ofte vært viktige innfallsporter til mye brukte friluftslivsområder. I forkant av alminnelig høring har derfor departementet lagt stor vekt på å involvere organisasjoner som ivaretar friluftslivinteressene på vegne av fellesskapet - DNT, Norsk friluftsliv og NJFF.

Vurderinger og anslag over konsekvensene samlet for de respektive tiltaksplanene er nærmere redegjort for i kapittel 6.5, 7.5 og 8.5, samt i vedlagte forslag til tiltaksplaner.

6 Forslag til tiltaksplan for Knutshø villreinområde

6.1 Hovedinnholdet i departementets forslag til tiltaksplan

Særlige utfordringer i Knutshø er:

- *Lave slaktevekter på kalv:* Kalvene veier for lite når de felles.
- *Få kalver per simle/ungdyr:* Det er for få kalver per simle.
- *Begrenset arealbruk:* Villreinen bruker bare en liten del av området sitt.

Disse utfordringene må løses for å oppnå middels kvalitet. Lave slaktevekter er hovedårsaken til at Knutshø fikk dårlig tilstand i klassifiseringen i 2022, men de andre problemene er også nær ved å gi dårlig tilstand. Det er også viktig å forvalte reinen og villreinområdet på en slik måte at de andre parameterne i kvalitetsnormen ikke blir dårligere i fremtiden.

De mest sentrale tiltakene som foreslås for forbedring er knyttet til å:

- *Bevare urørte områder og trekkpassasjer:* Beskytte områdene villreinen bruker og gjøre det lettere for dem å bruke mer av området.
- *Lette tilgangen til områder som villreinen bruker i dag*
- *Redusere sykdomsrisiko:* Tiltak for å hindre spredning av sykdom og parasitter.

Det foreslås i tillegg tiltak knyttet til blant annet:

- *Helhetlig arealforvaltning:* Følge Stortingets føringer for en helhetlig og restriktiv arealforvaltning og økt tilrettelegging av villreinvennlig ferdsel, jf. Meld. St. 18 (2023-2024) jf. Innst. S 374 (2023-2024).
- *Bestandsforvaltning:* Mer bærekraftig bestandsforvaltning av villrein
- *Oppfølging og evaluering:* Jevnlig oppfølging og revidering av tiltakene for å sikre at målene nås.

6.2 Faggrunnlaget fra prosjektgruppen

Statsforvalteren i Trøndelag, sammen med Norsk villreinsenter nord (sekretær), har ledet arbeidet med utforming av utkast til tiltaksplan for Knutshø villreinområde. Arbeidet var organisert i en tverrfaglig prosjektgruppe bestående av representanter fra fire ulike kommuner, én fylkeskommune (representant for begge fylkeskommunene), verneområdeforvaltning, statlig villreinnemnd, rettighetshavernes villreikutvalg og to statsforvaltere. Gjennom prosessen ble det lagt opp til en bred involvering, med møter, innspillsrunder og fagdager, og det kom inn et stort antall innspill. Innspillene ble vurdert sammen med andre relevante tiltak. Arbeidet i prosjektgruppen har vurdert tiltak og tematikk på mange ulike samfunnsområder knyttet til ulike påvirkningsfaktorer, og har i tillegg til hensynet til villrein blant annet vektlagt andre viktige samfunnsinteresser som verdiskaping, lokalt selvstyre, næringsutvikling og lokal aksept i utformingen av utkastet til tiltaksplan.

For å så langt som mulig oppnå konsensus, har man for enkelte tiltak foreslått mildere tiltak fremfor kraftigere tiltak i første omgang, som kan påvirke tiden før mål nås. Samtidig vil dette også kunne gi tiltakene tid til å modnes hos alle berørte aktører, og at man oppnår større aksept.

Det ble i faggrunnlaget foreslått at det settes inn tiltak for sju utvalgte innsatsområder for å bedre tilstanden for villreinen i Knutshø villreinområde:

- Arealplanlegging og arealforvaltning
- Gjenopprette funksjonelt trekk mellom Knutshø og Snøhetta villreinområder

- Ivareta urørte områder og trekkpassasjer som villreinen bruker i dag
- Lette villreinens tilgang til områder som i dag brukes lite
- Redusere risiko for smitteoverføring av sykdom og parasitter i villreinområdet
- Bestandsforvaltning
- Redusere negativ påvirkning på villrein

Det foreslås i faggrunnlaget en del tiltak som regulerer ferdsel, arealforvaltning, bestandsforvaltning og som kan redusere smitteoverføring. Noen av tiltaksforslagene er verdivalgstiltak, noen er regelverkstiltak og andre er mulige å gjennomføre relativt raskt. For den motoriserte ferdselen på veier ble det foreslått ulike reguleringer og trinnvise løsninger. For å redusere smitteoverføringspunkter mellom dyr ble det foreslått en bred tilnærming med tiltak og overvåkning. Innenfor bestandsforvaltning ble det foreslått videre analyser, kunnskapsinnhenting og tiltak for å bedre datagrunnlaget. Prosjektgruppen vurderer at tålegrensen for ytterligere inngrep i Knutshø er nådd, og foreslo derfor et midlertidig bygge- og deleforbud for ny utbygging, at det utarbeides bindende statlige planbestemmelser og ulike forbud mot arealkrevende inngrep.

6.3 Departementets vurderinger og forslag

6.3.1 Innledning

Som det kommer frem av departementets vurderinger i kapittel 4.4. over, har departementet gjort en rekke justeringer i forslaget til tiltaksplan for Knutshø villreinområde, både knyttet til innhold og fremstilling. Nedenfor gjennomgås de mest sentrale endringene i departementets forslag sammenlignet med faggrunnlaget nærmere.

6.3.2 Tiltakspakke 1 En helhetlig og restriktiv arealplanlegging og arealforvaltning

Hovedformål med denne tiltakspakken er å styrke vektleggingen av villreinhensyn i arealforvaltningen i villreinområdet for å forebygge tap av villreinens leveområder. Departementet har gjort flere endringer i tiltakspakken som knytter seg til arealforvaltning, både grunnet forhåndsinnspill og for å sikre bedre samsvar mellom tiltaksplanen og stortingsmeldingen om villrein. Oppsummert utgår tiltak om statlig midlertidig bygge- og deleforbud, statlige planbestemmelser, forbud mot mineralutvinning- og undersøkelser, og forbud mot vindkraft – og solkraftutbygging i Knutshø villreinområde av hensyn til å tilpasse tiltaksplanen til villreinmeldingen. Departementet foreslår som erstatning for de overnevnte tiltakene blant annet tiltak om statlige planretningslinjer, vurdering av endringer i rundskrivet T-2/16 for å bidra til en mer helhetlig og restriktiv arealforvaltning i villreinområdet og, tiltak om høy terskel etter sektorregelverk for arealinngrep i villreinområdet i tråd med villreinmeldingen og Stortingets behandling av denne.

Departementet har videre innpasset justerte versjoner av tiltakene i faggrunnlagets tiltakspakke om å gjenopprette funksjonelt trekk mellom Knutshø og Snøhetta villreinområder i tiltakspakken om areal. Hovedformålet med dette tiltaket er å bedre beitefleksibiliteten for villreinen i Knutshø, som er et av de viktigste tiltakene mot kommende klimaendringer, gjennom å vurdere naturrestaurerende tiltak for å gjenopprette sesongtrekk mellom villreinområdene Snøhetta og Knutshø. I faggrunnlaget var det forslag om å legge E6 og jernbane i tunell fra Hjerkinntil Kongsvold. Vei og jernbaneprosjekter prioriteres i Nasjonal transportplan som legges frem en gang i hver stortingsperiode. Departementet viser til at prosjektene ikke er omtalt i Meld. St. nr. 14 Nasjonal transportplan 2025 – 2036. Miljødirektoratet skal ut fra dette gjøre en samlet vurdering av tiltak i de respektive faggrunnlagene i samråd med Statens vegvesen og Jernbanedirektoratet. I vurderingen skal det legges vekt på at størst mulig nytte for villreinen i forhold til kostnaden og i forhold til eventuelle naturinngrep.

Se nærmere om tiltakene i denne tiltakspakken i vedlagte forslag til tiltaksplan.

6.3.3 Tiltakspakke 2 Ivareta urørte områder og trekkpassasjer som villreinen bruker i dag

Hovedformålet med denne tiltakspakken er å sikre funksjonalitet i trekk innad i villreinområdet gjennom året, som tar høyde for variasjoner, mellom år og over tid, i populasjons- og klimatiske forhold. Sammenlignet med tiltakene som ble foreslått i faggrunnlaget, foreslår departementet for det første at tiltaket om å legge løyper for hundekjøring til utkanten av villreinområdet utgår som et eget tiltak, og heller innplasseres som en del av tiltaket om å kanalisere ferdsel gjennom sti- og løypeplaner i Knutshø villreinområde i tiltakspakken om å redusere negativ påvirkning på villrein. Videre foreslår departementet enkelte justeringer i tiltaket knyttet til veier i villreinområdet (*Unndalsvegen, Vinstradalsvegen, Bekkelægervegen, Tanglægervegen, Sætervegen, Einunndalsvegen*) sammenlignet med forslaget til trinnvis løsning for de samme veiene i faggrunnlaget. Departementet oppfordrer veieiere og kommuner til å gjennomføre tiltak om stopp- og parkeringsforbud på samtlige veier samt, for de mindre sideveiene (ikke Einunndalsvegen, Sætervegen og Orkelsjøvegen) også at det vurderes innføring av åpningstider på døgnet for motorisert ferdsel.

Når det gjelder tiltak knyttet til pilegrimsleden i Drotningdalen og Vinstradalen, oppfordrer departementet i første omgang til at det opparbeides en alternativ trase for pilegrimsleden i Drivdalen som kan benyttes i starten av sesongen (frem til 18 juni) samt å forsterke eksisterende informasjonstiltak og markedsføringstiltak. Dersom tiltakene ikke gjennomføres, eller gjennomføres uten tilstrekkelig effekt, kan det bli aktuelt å vurdere fjerning av merking av stier og løyper av hensyn til naturmiljøet og kulturminner i Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark, jf. verneforskriftens § 7, femte avsnitt. Se nærmere om tiltakene i denne tiltakspakken i vedlagte forslag til tiltaksplan.

For tiltaket knyttet til campingplassen «Sandtaket» ved Langtjønn, innebærer forslaget til tiltak at Klima- og miljødepartementet er ansvarlig for å innlede dialog med driver og grunneier på campingplassen om å vurdere nedlegging av campingplassen.

6.3.4 Tiltakspakke 3 Lette villreinens tilgang til områder som i dag brukes lite

Hovedformålet med denne tiltakspakken er å få villreinen til å ta i bruk større deler av villreinområdet enn de gjør i dag. Sammenlignet med tiltakene som ble foreslått i faggrunnlaget, foreslår departementet at tiltaket om å legge deler av elven Einunna i rør ikke videreføres. Tiltak om reduksjon av motorferdsel inn til Orkelsjøen videreføres som en del av tiltakene i tiltakspakken om å redusere negativ påvirkning for villrein om reduksjon og tilpasning av motorferdsel i utmark i villreinområder og økt kunnskap og bedre samordning av motorferdsel i utmark i villreinområder. Tiltaket om FoU-prosjekt om villreinens arealbruk og genetiske tilhørighet i Savalen videreføres.

Videre foreslår departementet enkelte justeringer i tiltaket knyttet til veier i villreinområdet (*Orkelsjøvegen, Orkeldalsvegen, Veslorkelsjøvegen, Setaldalen, Rødalsvegen og Gløtvegen*) sammenlignet med forslaget til trinnvis løsning for de samme veiene i faggrunnlaget. Departementet oppfordrer veieiere og kommuner til å gjennomføre tiltak om stopp- og parkeringsforbud på samtlige veier samt, for de mindre sideveiene (ikke Einunndalsvegen, Sætervegen og Orkelsjøvegen) også at det vurderes innføring av åpningstider på døgnet for motorisert ferdsel. Når det gjelder tiltaket om vinterbrøyting av Sjølivegen har departementet på bakgrunn av innspill om konsekvenser av tiltaket for brukerinteresser i området, foreslått ytterligere to alternative forslag til alternative brøytereimer for veien. Se nærmere om tiltakene i denne tiltakspakken i vedlagte forslag til tiltaksplan.

6.3.5 Tiltakspakke 4 Redusere risiko for overføring av sykdom og parasitter i villreinområdet

Hovedformålet med denne tiltakspakken er å få en bedre forståelse av hvorvidt, og eventuelt hvordan, sykdommer og parasitter i villreinområdet påvirker villrein. Tiltaket om å redusere risiko for overføring av sykdom og parasitter, er både knyttet til smitteoverføring mellom villrein og på tvers av

arter ved kjente smittepunkter. Det finnes mye kunnskap om påvirkning på villrein av sykdommer og parasitter. Hvorvidt det er behov for ytterligere kunnskapsinnhenting, må vurderes nærmere. Det foreslås å inngå et samarbeid med beitenæringen om felles kunnskapsutfordringer knyttet til beite, for å redusere eventuelle negative påvirkninger av beitedyr i enkelte områder. Departementets forslag inneholder, i stedet for faggrunnlagets fire forslag, ett forslag til tiltak. Dette tiltaket innebærer å gå i dialog med beitenæringen og andre relevante aktører om hvordan kunnskapsutfordringer og forebyggende tiltak kan bidra til å redusere risiko for overføring av sykdom og parasitter i villreinområdet.

6.3.6 Tiltakspakke 5 Bestandsforvaltning

Hovedformålet med denne tiltakspakken er å innhente kunnskap som kan bidra til å si noe om årsakene til lave kalvevekter, og vurdere endringer i bestandsforvaltningen som bidrar til å øke slaktevekter på kalv, øke andel eldre bukk og bedre kalveproduksjon i tråd med de overordnede målene i bestandsforvaltningen. Departementet foreslår ikke vesentlige endringer i tiltakspakken som er knyttet til bestandsforvaltning. Se nærmere om tiltakene i denne tiltakspakken i vedlagte tiltaksplan.

6.3.7 Tiltakspakke 6 Redusere negativ påvirkning på villrein

Hovedformålet med dette innsatsområdet er å redusere totalbelastningen for villreinen fra ferdsel, sykling og motorferdsel, og andre forstyrrelser i villreinområdet. Sammenlignet med tiltakene som ble foreslått i faggrunnlaget, foreslår departementet en justering av tiltakene knyttet til ferdsel, både for å bedre samordne disse på tvers av tiltaksplaner og for å følge opp føringene i stortingsmeldingen om villrein. Dels som justering og dels som forenkling og samordning, foreslår departementet blant annet tiltak om kanalisering av ferdsel gjennom sti- og løypeplaner, og tiltak knyttet til regulering av ferdsel henholdsvis utenfor og innenfor verneområder i villreinområdet. Departementet foreslår også tiltak knyttet til å utvikle en nasjonal godkjenningsordning for guider, digitalt saksbehandlingssystem for motorferdsel, reduksjon og tilpasning av motorferdsel og økt kunnskap og samordning av motorferdsel i villreinområdet, operasjonalisere villreinfond samt gjennomføre et FoU-prosjekt om klimaendringers påvirkning på villrein. Se nærmere om tiltakene i dette innsatsområdet i vedlagte tiltaksplan.

6.3.8 Tiltakspakke 7 Evaluering, oppfølging og revisjon av tiltaksplanen

Tiltakspakken er foreslått fra departementet. De øvrige tiltakspakkene inneholder en rekke tiltak som skal bedre tilstanden for villreinen i Knutshø villreinområde. Koordinering av videre arbeid med gjennomføring av tiltakspakkene, samt evaluering av tiltaksplanen og revidering av tiltaksplanen er sentrale elementer for å sikre at tiltaksplanen kan bidra å snu den negative utviklingen og forbedre tilstanden i villreinområdet.

6.4 Forventet effekt for villreinen

Klima- og miljødepartementet har etter innspill fra Miljødirektoratet vurdert den forventede effekten av tiltakspakkene i forslag til tiltaksplan for Knutshø villreinområde. Den forventede effekten for villrein er vurdert basert på muligheten for å stoppe den negative utviklingen innen 2030 og muligheten for å oppnå middels kvalitet innen 2050.

Når det gjelder muligheten for å oppnå middels kvalitet innen 2050, vises det til at Knutshø villreinområde har særlige utfordringer med lave slaktevekter på kalv, lavt antall kalv per simle/ungdyr, og dyrene har en begrenset arealbruk hvor de benytter en unaturlig liten andel av villreinområdet. De lave slaktevektene på kalv er årsaken til at Knutshø har dårlig status i klassifiseringen fra 2022, men den lave produksjonen av antall kalv per simle/ungdyr, og dyrenes begrensede arealbruk er svært nær å gi dårlig tilstand, og må løses hvis målet om middels kvalitet

skal nås. Det er i tillegg avgjørende å ha en forvaltning av reinen og villreinområdet slik at de øvrige parameterne i kvalitetsnormen ikke har negativ utvikling og får dårlig status i årene som kommer.

For å bedre tilstanden og nå mål om middels kvalitet for villreinen i Knutshø er det behov for kraftfulle tiltak. Mange av tiltakene i planen er kunnskapsinnhenting. Kunnskap er nyttig, men disse tiltakene har i seg selv ingen effekt på tilstanden til reinen. Mange av de foreslåtte tiltakene i tiltakspakkene har også usikkerhet knyttet til hvordan tiltakene vil gjennomføres, som gir stor usikkerhet rundt virkemidlenes endelige utforming og dermed hvor sterke de vil bli for å håndtere / dempe negative påvirkningsfaktorer for villrein. Det er i tillegg stor usikkerhet i hvor stor grad de foreslåtte virkemidlene vil bli etterlevd. Slik tiltakspakkene foreslås utformet, hvor mange av tiltakene ikke har noen direkte effekt, og hvor utforming og etterlevelse av andre tiltak er ukjent, vurderes tiltakspakkene samlet sett som svake.

De tiltakspakkene som vurderes å ha best effekt for å bedre tilstand antas å være tiltakspakkene knyttet til å ivareta urørte områder og trekkpassasjer som villreinen bruker i dag, til å lette tilgangen til områder som brukes lite av villreinen per i dag, samt tiltak for å redusere risiko for overføring av sykdom og parasitter i villreinområdet. Dersom tiltak i disse tiltakspakkene iverksettes raskt forventes det at det vil være effektivt.

Det forventes at de pågående klimaendringene vil forverre situasjonen for villreinen. Negative påvirkningsfaktorer forårsaket av klimaendringer må håndteres hvis reinen i Knutshø skal ha en middels kvalitet innen 2050.

Med utgangspunkt i at klimaendringene vil forverre situasjonen for villreinen i Knutshø, at det er usikkerhet knyttet til utfall og oppfølging av kunnskapsinnhenting, utfall og oppfølging av regelverksendringer, utfall av planendringer, samt at de konkrete tiltakene som foreslås gjennomført innenfor villreinområdet er svake, vurderes muligheten for å oppnå middels kvalitet innen 2050 som liten til middels. Spesielt er innsatsen rettet mot de to sentrale påvirkningsfaktorene, sykdom/parasitter og den utstrakte bruken av veinettet, for svak til at det forventes et utfall i tråd med målsetningen. Denne vurderingen kan endres etter hvert som tiltak gjennomføres.

Når det gjelder muligheten for å stoppe den negative utviklingen innen 2030 er prosessene med å følge opp stortingsmeldingen og slutføre tiltaksplanene tidkrevende. Det vil ta flere år å gjennomføre tiltakene. I tillegg vil det vil trolig ta flere år før tiltakene får målbar effekt på villreinen. Dette er årsaken til at muligheten for å stoppe den negative utviklingen i Knutshø villreinområde innen 2030 vurderes som liten.

6.5 Administrative og økonomiske konsekvenser

Samlet vil tiltakene i tiltaksplanen for Knutshø villreinområde, dersom de gjennomføres som foreslått, ha konsekvenser for en rekke ulike aktører, både for allmennheten, lokalsamfunn, forvaltningen og andre aktører.

For veieiere og andre brukere av veiene det oppfordres til å gjennomføre tiltak knyttet til, kan tiltaksplanen få konsekvenser i form av ulike begrensninger i bruken av veier eller reduksjon i veiinntekter. For allmennheten kan tiltak knyttet til kanalisering av ferdsel føre til endringer i utøvelsen av friluftslivet, og veitiltak kan i noen tilfeller påvirke allmennhetens tilgang til enkelte deler av villreinområdet.

For kommunen og fylkeskommunen vil tiltakene knyttet til eksempelvis arealforvaltning og samordning og reduksjon av motorferdselspraksis kunne ha konsekvenser i form av økt ressursbruk. Forslaget til tiltaksplan for Knutshø villreinområde pålegger ikke kommunen eller fylkeskommunen nye oppgaver, men inneholder flere tiltak der kommunene eller fylkeskommunene oppfordres til å

være ansvarlig for gjennomføringen av tiltakene, enten alene eller sammen med andre myndigheter eller aktører. Eksempelvis oppfordres kommunene i villreinområdet til å gjennomføre planvaskprosesser, til å samordne og redusere motorferdselen kommunen er ansvarlig for å tillate, og til å regulere ferdselen på veier der kommunen har myndighet til å gjøre dette. Fylkeskommunen oppfordres blant annet til å revidere eksisterende regionale planer på grunnlag av klassifiseringen etter kvalitetsnormen og tiltaksplaner for villreinen med sikte på bedre ivaretagelse av villreinens leveområder.

Samtlige av disse tiltakene forutsetter at kommunene eller fylkeskommunene frivillig slutter seg til gjennomføringen. De konsekvenser som vil inntreffe for kommunene og fylkeskommunene, vil derfor følge av i hvilken grad de frivillig velger å tilslutte seg tiltakene. Felles for tiltakene er også at de må følges opp i ordinære prosesser dersom kommunene og fylkeskommunene slutter seg til tiltaket i tiltaksplanen, for eksempel planprosesser etter plan- og bygningsloven eller prosesser for å fastsette lokale forskrifter etter friluftsløven.

Konsekvensene for kommunene og fylkeskommunene er stort sett både på kort og lang sikt at gjennomføringen av tiltakene kan medføre behov for noen administrative ressurser for aktuelle kommuner og fylkeskommuner. I mange tilfeller finnes det også tilskuddsordninger som kommunene kan søke om midler til å gjennomføre tiltak.

For beitenæringen vil tiltak knyttet til å redusere risiko for overføring av sykdom og parasitter ved smittepunkt, eksempelvis endret plassering, inngjerding og fjerning av saltsteinplasser, kunne innebære økt bruk av ressurser i form av tid og innsats for å føre tilsyn med beitedyrene. I enkelte tilfeller vil en slik endring kunne innebære beiterestriksjoner. Videre vil kostnader knyttet til eksempelvis utstyr og parasittbehandling før beiteslipp kunne ha kostnader for beitenæringen og Mattilsynet. Tiltak knyttet til endret bruk av beite vil også kunne føre til gjengroing, noe som potensielt vil kunne gi dårligere beitegrunnlag for beitedyr og villrein. Det er usikkert hva de samlede konsekvensene vil bli, derfor er det behov for å utrede dette nærmere. For tiltak knyttet til veier er det gjennomgående foreslått unntak for landbruksvirksomhet, og det antas derfor at konsekvensene for landbruket vil bli begrensede. Det bes i tillegg særskilt om at næringsaktører kommer med innspill knyttet til konsekvensene av tiltak som foreslås.

For forvaltningen av ulike sektorer vil forskjellige tiltak som innebærer kunnskapsinnhenting innebære økonomiske konsekvenser. I tillegg vil både gjennomføringen, oppfølgingen og evalueringen av tiltaksplanene generelt ha konsekvenser i form av behov for administrative og økonomiske ressurser. Dette vil dekkes innenfor gjeldende budsjettår.

Tiltaksplanen inneholder videre tiltak som forutsetter frivillig tilslutning og som kan få økonomiske konsekvenser for staten. Klima- og miljødepartementet vil eksempelvis kunne være delansvarlig for gjennomføring av tiltak som oppfordrer kommuner eller private aktører til å gjennomføre tiltak. For noen av disse tiltakene kan det søkes om tilskudd til gjennomføring, eller det eksisterer investeringsposter som verneområdeforvaltningen kan melde inn behov for midler til. Se nærmere om dette i pkt. 5.2 over og i vedlagte forslag til tiltaksplan. Omfanget av kostnader for staten vil derfor først kunne klargjøres i den videre oppfølgingsprosessen i etterkant av høring. Tiltak som fastsettes i endelige tiltaksplaner og som krever økonomiske og administrative ressurser dekkes innenfor berørte departementers gjeldende budsjettår. Gjennomføring av tiltakene vil dekkes innenfor de til enhver tids gjeldende budsjettår over de årene tiltaksplanen skal gjelde for.

Klima og miljødepartementet har vurdert forventede administrative og økonomiske konsekvenser på bakgrunn av de overordnede samfunnsøkonomiske vurderingene som fremgår av faggrunnlaget, samt det som har fremkommet i løpet av involveringen av berørte kommuner og andre i forkant av

høringen. De mer konkrete fremstillingene av konsekvensene for de ulike tiltakene i tiltaksplanen fremgår av vedlagte forslag til tiltaksplan for Knutshø villreinområde.

7. Forslag til tiltaksplan for Snøhetta villreinområde

7.1 Hovedinnholdet i departementets forslag til tiltaksplan

Særlige utfordringer i Snøhetta villreinområde er:

- *Få kalver per simle/ungdyr*: Det er for få kalver per simle
- *Lave slaktevekter på kalv*: Kalvene veier for lite
- *Lite funksjonelle trekkpassasjer*: Trekkpassasjene er forringet, slik at villreinens leveområde er fragmentert.

Disse problemene må løses for at villreinområdet skal oppnå middels kvalitet. Det er også viktig å forvalte villreinen og villreinområdet på en slik måte at de andre parameterne i kvalitetsnormen ikke blir dårligere i fremtiden.

Tiltak for forbedring er:

- *Restaurere, opprettholde og bedre villreinens trekkmuligheter og ivareta urørte områder som reinen bruker i dag*: Bevare villreinens leveområde og gjøre det lettere for reinen å bruke mer av leveområdet. Forbedrede vandringsmuligheter øker mulighetene for dyrene til å få jevnlig tilgang til gode beiter
- *Helhetlig arealforvaltning: Følge Stortingets føringer for en helhetlig og restriktiv arealforvaltning og økt tilrettelegging av villreinvennlig ferdsel, jf. Meld. St. 18 (2023-2024) jf. Innst. S 374 (2023-2024)*.
- *Bestandsforvaltning*: Mer bærekraftig bestandsforvaltning av villrein
- *Redusere sykdomsrisiko*: Sikre gode sykdomsforebyggende tiltak, samt fortsatt effektiv håndtering og bekjempelse av alvorlige sykdomsutbrudd
- *Oppfølging og evaluering*: Jevnlig oppfølging og revidering av tiltakene for å sikre at målene nås.

7.2 Faggrunnlaget fra prosjektgruppen

Statsforvalteren i Trøndelag, sammen med Norsk villreinsenter nord (sekretær), har ledet arbeidet med utforming av utkast til tiltaksplan for Snøhetta villreinområde. Arbeidet var organisert i en tverrfaglig prosjektgruppe bestående av representanter fra fire kommuner, én fylkeskommune (representant for fylkeskommunene), verneområdeforvaltning, statlig villreinnemnd, rettighetshavernes villreinutvalg og tre Statsforvaltere. I prosessen ble det lagt opp til en så bred involvering som mulig ut fra tilgjengelige ressurser. Gjennom møter, innspillsrunder og fagdager kom det inn et stort antall innspill. Samtlige innspill ble vurdert sammen med andre relevante tiltak.

Arbeidet i prosjektgruppen førte til konstruktive diskusjoner over et bredt spekter av temaer. Flere av representantene la vekt på verdiskaping, lokalt selvstyre, næringsutvikling og lokal aksept i mange av diskusjonene. Prosjektgruppa har vært viktig for å belyse samfunnsmessige kostnader. I arbeidet ble det tilstrebet å nå konsensus om tiltakene. Det ble oppnådd konsensus for mange av tiltakene, og der det var uenigheter ble det tatt dissens.

Det foreslås i faggrunnlaget at det settes inn tiltak for åtte utvalgte innsatsområder, som skal bidra til å bedre tilstanden for villreinen i Snøhetta villreinområde:

- Gjenopprette funksjonelle trekk til andre villreinområder
- Gjenopprette et funksjonelt trekk mellom Snøhetta øst og vest – nord for Aursjøen
- Gjenopprette et funksjonelt trekk mellom Snøhetta øst og vest – sør for Aursjøen
- Opprettholde og bedre villreinens trekkmuligheter øst for Snøhetta-massivet

- Bestandsforvaltning
- Snøhetta vest
- Arealplanlegging og arealforvaltning
- Redusere negativ påvirkning på villrein.

Noen av tiltakene er verdivalg, noen handler om regelverk mens andre er mulig å gjennomføre relativt raskt. For å håndtere ferdsel er det foreslått områder med ferdselsrestriksjoner i deler av året og andre reguleringer. Det er blant annet foreslått en del tunge infrastrukturtiltak som å fjerne en veistrekning i Torbuhalsen og fjerning av Reinheim turisthytte med tilhørende stier gjennom Stroplesjødalen. Det foreslås ferdselsrestriksjoner i deler av året, og i utvalgte områder og flere reguleringer av den organiserte ferdselen. Innenfor bestandsforvaltning er det foreslått videre analyser, kunnskapsinnhenting og tiltak for å bedre datagrunnlaget. For arealforvaltningen er det foreslått at det utarbeides statlige planbestemmelser og ulike forbud mot arealkrevende inngrep. Det foreslås at den motoriserte ferdselen gjennomgås og reguleres ytterligere. Tiltakene er rangert etter effekt for villrein, kostnader og effekter for andre.

7.3 Departementets vurderinger og forslag

7.3.1 Innledning

Som det fremgår av departementets vurderinger i kapittel 4.4. over, har departementet gjort en rekke justeringer i forslaget til tiltaksplan for Snøhetta villreinområde, både knyttet til innhold og fremstilling. Nedenfor gjennomgås de sentrale innholdsmessige endringene i departementets forslag, sammenlignet med faggrunnlaget.

7.3.2 Tiltakspakke 1 – En mer helhetlig og restriktiv arealplanlegging og arealforvaltning

Hovedformålet med dette innsatsområdet er å styrke vektleggingen av villreinhensyn i arealforvaltningen i villreinfylket for å forebygge tap av villreinens leveområder. Departementet har gjort flere endringer i tiltakspakken sammenlignet med faggrunnlaget, både grunnet forhåndsinnspill og for å sikre samsvar mellom tiltaksplanen og Stortingsmeldingen om villrein. I departementets forslag utgår følgende tiltak; å innføre statlige planbestemmelser, å ikke tillate nye hytter eller utvidelser av hytter, forbud mot mineralundersøkelser- og utvinning og forbud mot vindkraft- og solkraftutbygging i Snøhetta villreinområde, av hensyn til å tilpasse tiltaksplanen til villreinmeldingen. Departementet foreslår som erstatning for de nevnte tiltakene blant annet tiltak om statlige planretningslinjer, vurdering av endringer i T-2/16, regionale tiltak for arealforvaltningen i villreinområdet og tiltak om høy terskel etter sektorregelverk for arealinngrep i villreinfylket.

I departementets forslag videreføres følgende tiltak; dialogforum for villreinforvaltning og å sikre at villreinnemnda er høringspart i alle arealsaker i villreinfylket i villreinområdet. Tiltak som departementet foreslår i tillegg, er følgende tiltak; styrking av Norsk Villreinsenter som kompetansesenter for villrein og kompetanseheving om villrein for kommunestyre og fylkesting. Tiltaket i faggrunnlaget om oppkjøp og fjerning av hytter er i departementets forslag erstattet med tiltaket operasjonalisering av villreinfond, se tiltakspakke 6.

Departementet har videre tatt inn en justert versjon av tiltaket i faggrunnlagets tiltakspakke, om å gjenopprette funksjonelle trekk til andre villreinområder og internt i villreinområdet i tiltakspakken om areal. Hovedformålet er å bedre beitefleksibiliteten for villreinen i Snøhetta, gjennom å vurdere tiltak for å restaurere sesongtrekk mellom villreinområdene Snøhetta og Knutshø, og Snøhetta og Rondane. Ved klassifiseringen etter kvalitetsnormen ble tilstanden for funksjonelle trekkpassasjerer for villreinen i Snøhetta klassifisert til dårlig tilstand. Økte vandringsmuligheter øker mulighetene for dyrene til å få jevnlig tilgang til gode beiter. Restaurering av trekk er også et av de viktigste tiltakene for å forebygge negative effekter for villrein av kommende klimaendringer. I faggrunnlaget var det i

dette innsatsområdet/tiltaks pakken foreslått tiltak som innebærer å legge E6 og jernbane i tunell mellom Snøhetta og Knutshø villreinområder, og mellom Snøhetta og Rondane villreinområder. I tillegg var det i innsatsområde 3; Gjenopprette et funksjonelt trekk mellom Snøhetta øst og vest – nord for Aursjøen, foreslått som et trinn 2-tiltak å legge Aursjøvegen i tunell over Torbuhalsen. Vei og jernbaneprosjekter prioriteres i Nasjonal transportplan som legges frem en gang i hver stortingsperiode. Departementet viser til at prosjektene ikke er omtalt i Meld. St. nr. 14 Nasjonal transportplan 2025 – 2036. Miljødirektoratet skal ut fra dette gjøre en samlet vurdering av tiltak i de respektive faggrunnlagene i samråd med Statens vegvesen og Jernbanedirektoratet. I vurderingen skal det legges vekt på at størst mulig nytte for villreinen i forhold til kostnaden og i forhold til eventuelle naturinngrep.

Samtlige tiltak i denne tiltaks pakken er utformet felles for departementets forslag til tiltaksplaner for Knutshø, Rondane og Snøhetta. Se nærmere om tiltakene i dette innsatsområdet i vedlagte tiltaksplan.

7.3.3 Tiltakspakke 2 - Gjenopprette et funksjonelt trekk mellom Snøhetta øst og vest

Kraftutbygging har delt Snøhetta villreinområde i to; Snøhetta øst og vest. Hovedformålet med innsatsområdet/tiltaks pakken er å restaurere trekk mellom disse to delene av villreinområdet, ved å redusere den barriereeffekten som medfølger ferdsel på Torbuhalsen og ferdsel på og tilknyttet Aursjøvegen. Tiltakspakken er delt i to deler, nord (a) og sør (b) for Aursjøen av praktiske hensyn. I området nord for Aursjøen, del 2a, var det i faggrunnlaget foreslått å innføre ferdselsrestriksjon i en sone over Torbuhalsen i perioden 15. juni til 30. oktober. I departementets forslag videreføres ikke dette som et tiltak. I stedet foreslås det et tiltak om informasjon og kanalisering av ferdsel, for å bidra til å redusere ferdselen i dette området. I faggrunnlaget var det videre foreslått tiltak for å redusere ferdsel og aktivitet knyttet til Aursjøvegen. Av disse tiltakene foreslås det å ikke videreføre tiltaket om å sanere Aursjøvegen fra Krøsbekken til hytteområder ved Aursjøen i Molde kommune. I stedet foreslås det å stenge Aursjøvegen for gjennomkjøring ved at eksisterende bom ved Krøsbekken og en ny bom etter den østligste av hyttene ved Aursjøen brukes til å stenge for allmenn ferdsel. Dette vil gjøre det mulig å tillate nødvendig ferdsel gjennom det avstengte området, samtidig som man bidrar til mer ro i området. Fordi veien ikke saneres over Torbuhalsen, og på bakgrunn av forhåndsinnspill, inneholder departementets forslag et tiltak om å innføre sykkelforbud på Aursjøvegen over Torbuhalsen, som er nytt sammenlignet med faggrunnlaget.

Tiltakene fra faggrunnlaget om kortere åpningstider på Aursjøvegen fra Eikesdalen og Litldalen, kortere åpningstider på Aursjøvegen fra Litldalen til Krøsbekken og å innføre campingforbud og fjerne muligheter for villcamping langs Aursjøvegen, videreføres i departementets forslag. I dette innsatsområdet i faggrunnlaget var det foreslått et trinn 2-tiltak om å legge veien over Torbuhalsen i tunell. Dette tiltaket videreføres ikke i departementets forslag, men er en del av tiltaket i Innsatsområde 2 - Gjenopprette funksjonelle trekk til andre villreinområder og internt i villreinområdet, om å prioritere eventuell videre innsats med overordnede infrastrukturprosjekter i villreinområdene frem mot 2050. Se nærmere om tiltakene i dette innsatsområdet i vedlagte tiltaksplan.

Hovedformålet med tiltakene i del 2b sør for Aursjøen, er å redusere ferdselen på og aktivitet knyttet til Dalsidevegen. Departementets forslag viderefører de to tiltakene som dette innsatsområdet inneholdt i faggrunnlaget; kortere åpningstid på Dalsidevegen og campingforbud og fjerning av muligheter for villcamping langs Dalsidevegen med sideveier. Se nærmere om tiltakene i dette innsatsområdet i vedlagte tiltaksplan.

7.3.4 Tiltakspakke 3 - Opprettholde og bedre villreinens trekkmuligheter øst for Snøhetta-massivet

Hovedformålet med dette innsatsområdet er å opprettholde og bedre villreinens trekkmuligheter øst for Snøhetta-massivet, ved å redusere barriereeffekter og forstyrrelser fra ulike aktiviteter. I dette området er det betydelig ferdsel, spesielt knyttet til å oppleve moskus, og ferdselen ventes å øke. I faggrunnlaget inneholder innsatsområdet en rekke tiltak, hvorav flere var trinn 2-tiltak (fjerne moskusen fra Dovrefjell, stenge og rive Snøheim turisthytte, fjerne Snøheimvegen, flytte Viewpoint Snøhetta). I departementets forslag videreføres ikke trinn 2-tiltakene. Dette er imidlertid tiltak som det kan være aktuelle å komme tilbake til på bakgrunn av kommende klassifiseringer og evalueringer av tiltaksplanen.

I faggrunnlaget var det foreslått en ferdselsrestriksjon i et nærmere angitt område i tidsrommet fra 1. august til og med 28. februar. Tiltaket videreføres ikke som et eget tiltak i departementets forslag, men må ses i sammenheng med de mer overordnede tiltakene om å vurdere endringer i verneforskrifter for å muliggjøre regulering av ferdsel innenfor verneområder i villreinområdet og tiltaket om å vurdere regulering av ferdsel utenfor verneområder i villreinområdet. Tiltakene om å begrense ferdsel langs Snøheimvegen og begrense antallet daglige bussavganger til Snøheim, og å fjerne stien gjennom Stroplesjødalen, videreføres. Hensikten er blant annet å redusere barriereeffekten som disse ferdselsårene har. Tiltaket om å stenge og rive Reinheim turisthytte videreføres derimot ikke. I stedet foreslås det å redusere åpningstiden for Reinheim. Dette vil bidra til at færre besøker turisthytta i store deler av høst- og vintersesongene, samt deler av våren. Sammen med fjerning av stien i Stroplesjødalen vil dette bidra til mer ro i denne delen av Stroplesjødalen. Tiltaket om å vurdere campingforbud og fjerning av muligheter for villcamping langs E6 over Dovrefjell videreføres. Dette skal bidra til å redusere ferdsel inn i villreinområdet. Tiltaket om å styre ferdsel til Viewpoint Snøhetta, som er et eksisterende tiltak, videreføres.

I faggrunnlaget inneholdt innsatsområde 4 – Opprettholde og bedre villreinens trekkmuligheter øst for Snøhetta-massivet, et tiltak om å regulere organisert ferdsel i verneområder i villreinområdet. I departementets forslag er tiltaket flyttet til innsatsområde 8, for å synliggjøre at dette er et tiltak som kan gjelde generelt for verneområder i villreinområdet. Dette tiltaket vil likevel være av spesiell viktighet i området øst for Snøhetta-massivet, siden det er her mye av den organiserte ferdselen i villreinområdet foregår.

Faggrunnlaget inneholdt videre et tiltak om å forby fuglehundprøver og trening av fuglehunder vest for E6 over Dovrefjell. I departementets forslag er det to alternativer på høring. Det første alternativet samsvarer med tiltaket i faggrunnlaget. Det andre alternativet er en prioritering av områdene øst og vest for E6, som innebærer at hovedområdet for fuglehundprøver og trening av fuglehunder ved E6 over Dovrefjell er øst for E6, mens området vest for E6 kan benyttes som reserveområde. Sammenlignet med faggrunnlaget er det tydeliggjort at taksering av ryer inngår i tiltaket.

7.3.4 Tiltakspakke 4 - Snøhetta vest

Hovedformålet med dette innsatsområdet er å opprettholde og bedre villreinens trekkmuligheter innad i Snøhetta vest (Tiltakspakke 4a), og å ivareta urørte områder og trekkpassasjer som reinen bruker i dag i Snøhetta vest (Tiltakspakke 4b). Innsatsområdet er som i faggrunnlaget delt inn i to underområder i tråd med dette formålet. Departementets forslag viderefører denne inndelingen.

Den ene undergruppen har som formål å opprettholde og bedre villreinens trekkmuligheter innad i Snøhetta vest. I faggrunnlaget var det to tiltak i denne undergruppa, som begge er rettet mot Aursjøvegen; kortere åpningstid på Aursjøvegen fra Eikesdalen til Aursjøen og å innføre campingforbud og fjerne muligheter for villcamping langs Aursjøveien med sideveier. Begge tiltakene

inngår også i innsatsområde 2 i faggrunnlaget (Gjenopprette et funksjonelt trekk mellom Snøhetta øst og vest – nord for Aursjøen). Dette skyldes at Aursjøvegen både er en barriere for villreinens sesongavhengige trekk innad i Snøhetta vest, og en barriere for villreinens trekk mellom Snøhetta vest og Snøhetta øst. Trekket innad i Snøhetta vest foregår nedenfor Aursjødammen på sommer/høst og om sen vinteren, og er avgjørende for dyrenes bruk av leveområdet. I departementets forslag videreføres de to tiltakene fra faggrunnlaget. Det innebærer at disse to tiltakene både inngår i tiltakspakke 2 - Gjenopprette et funksjonelt trekk mellom Snøhetta øst og vest – nord for Aursjøen og i tiltakspakke 4– Snøhetta vest.

Den andre undergruppa har som formål å ivareta urørte områder og trekkpassasjer som reinen bruker i dag i Snøhetta vest. Ferdsel, turisme og utvikling av reiselivsdestinasjoner som Bjorli og Eikesdal medfører press på villreinens leveområde og kan skape barrierer som hindrer villreinens trekk og områdebruk i Snøhetta vest. Departementets forslag viderefører følgende tiltak i denne undergruppa, sammenlignet med faggrunnlaget; stenge veien inn Sandgrovbotn for allmenn motorferdsel, innføre forbud mot sykling på veien inn Sandgrovbotn, erstatte Fjelløypa og Kongelbergløypa på Bjorli med ny trasé, ta planer om videre utbygging av alpinanlegg og hytteområder i Eikesdalen ut av den gjeldende kommuneplanens arealdel og innføre campingforbud og fjerning av muligheter for villcamping langs Aursjøveien med sideveier. Sistnevnte tiltak inngår som nevnt over også i innsatsområde 3 og i den andre undergruppa i innsatsområde 6 – Snøhetta vest. Dette illustrerer betydningen Aursjøvegen har som barriere og som potensiell kilde til videre press på villreinens leveområde. Tiltaket i faggrunnlaget om å ta planer om videre utbygging av alpinanlegg og hytteområder på Bjorli ut av den gjeldende kommuneplanens arealdel videreføres ikke. I departementenes forslag er dette tiltaket erstattet med et tiltak som fokuserer på at det skal søkes å unngå å legge til rette for ferdsel inn i villreinområdet fra alpinanlegg og hytteområder på Bjorli. Se nærmere om tiltakene i dette innsatsområdet i vedlagte tiltaksplan.

7.3.5 Tiltakspakke 5 – Bestandsforvaltning

Hovedformålet med tiltakene i dette innsatsområdet er å innhente kunnskap som kan bidra til å si noe om årsakene til lave kalvevekter i villreinområdet og årsakene til det lave antallet kalver per 100 simle og ungdyr, og å vurdere endringer i bestandsforvaltningen som bidrar til å øke slaktevekter på kalv og gi bedre kalveproduksjon i tråd med de overordnede målene i bestandsforvaltningen. Departementet foreslår ikke vesentlige endringer i tiltakene i dette innsatsområdet. Nytt sammenlignet med faggrunnlaget er at departementets forslag inneholder et FoU-prosjekt i Knutshø, Rondane og Snøhetta om rovvilt og villrein. Se nærmere om tiltakene i dette innsatsområdet i vedlagte tiltaksplan.

7.3.6 Tiltakspakke 6 - Redusere negativ påvirkning på villrein

Hovedformålet med tiltakene i dette innsatsområdet er å bidra til å redusere belastningen fra en rekke faktorer som har negativ påvirkning på villreinen, og på den måten bidra til å redusere totalbelastningen på villreinen. I faggrunnlaget inneholdt dette innsatsområdet følgende tiltak; økte ressurser til oppsyn og forvaltning, redusere motorferdsel i villreinområdet, videreføre informasjonsrådgiverstilling for verneområdeforvaltningen, forby villreinsafari og redusere risiko for smitteoverføring. Disse tiltakene videreføres i det vesentlige, men noen av tiltakene har fått en noe annen form. Dette gjelder tiltakene om å vurdere styrking av villreinoppsyn og forvaltning, reduksjon og tilpasning av motorferdsel i utmark i villreinområder, økt kunnskap og bedre samordning av motorferdsel i utmark i villreinområder og digital saksbehandling og rapportering for motorferdsel i utmark. Tiltaket om å redusere risiko for overføring av sykdom og parasitter, er først og fremst knyttet til smitteoverføring mellom villrein og på tvers av arter ved kjente smittepunkter. Det finnes mye kunnskap om påvirkning på villrein av sykdommer og parasitter. Hvorvidt det er behov for

ytterligere kunnskapsinnhenting, må vurderes nærmere. Det foreslås å inngå et samarbeid med beitenæringen om felles kunnskapsutfordringer knyttet til beite, for å redusere eventuelle negative påvirkninger av beitedyr i enkelte områder. Tiltaket fra faggrunnlaget om å videreføre informasjonsrådgiverstilling for verneområdeforvaltningen omfattes av det bredere tiltaket om ferdselsrelaterte informasjons- og veiledningstiltak i villreinområdet. Tiltaket fra faggrunnlaget om å forby villreinsafari omfattes av det nye og bredere tiltaket om å vurdere endringer i verneforskrifter for å muliggjøre regulering av ferdsel innenfor verneområder i villreinområdet.

I faggrunnlaget inneholdt innsatsområde 4 – Opprettholde og bedre villreinens trekkmuligheter øst for Snøhetta-massivet et tiltak om å regulere organisert ferdsel i verneområder i villreinområdet. I departementets forslag er tiltaket flyttet til innsatsområdet her, for å synliggjøre at dette er et tiltak som gjelder generelt for verneområder i villreinområdet. Samtidig er dette et tiltak som er særlig betydningsfullt i området øst for Snøhetta-massivet, der det foregår mye organisert aktivitet, særlig knyttet til å oppleve moskus. I faggrunnlaget inneholdt tiltakspakke 1 – Arealplanlegging og arealforvaltning et tiltak om oppkjøp og fjerning av hytter. I departementets forslag foreslås i stedet operasjonalisering av villreinfond.

I tillegg er det lagt til en rekke nye tiltak i departementets forslag, sammenlignet med faggrunnlaget. Dette omfatter blant annet tiltaket om å vurdere regulering av ferdsel utenfor verneområder i villreinområdet, som er en oppfølging av stortingsmeldingen om villrein. Nye tiltak er også kanalisering av ferdsel gjennom sti- og løypeplaner i villreinområdet, å utvikle en nasjonal godkjenningsordning for lokal- og region guider, turledere og fjellførere i samarbeid med friluftsansjoner og et FoU-prosjekt om klimaendringers påvirkninger på villrein. Se nærmere om tiltakene i dette innsatsområdet i vedlagte tiltaksplan.

7.3.7 Tiltakspakke 7 Evaluering, oppfølging og revidering av tiltaksplanen

Tiltakspakken er foreslått fra departementet. De øvrige tiltakspakkene inneholder en rekke tiltak som skal bedre tilstanden for villreinen i Snøhetta villreinområde. Koordinering av videre arbeid med gjennomføring av tiltakspakkene, samt evaluering av tiltaksplanen og revidering av tiltaksplanen er sentrale elementer for å sikre at tiltaksplanen kan bidra å stoppe den negative utviklingen og forbedre tilstanden i villreinområdet.

7.4 Forventet effekt for villreinen

Klima- og miljødepartementet har etter innspill fra Miljødirektoratet vurdert den forventede effekten av tiltakspakkene i forslag til tiltaksplan for Snøhetta villreinområde. Den forventede effekten for villrein er vurdert basert på muligheten for å stoppe den negative utviklingen innen 2030 og muligheten for å oppnå middels kvalitet innen 2050.

Når det gjelder muligheten for å oppnå middels kvalitet innen 2050 vises det til at Snøhetta villreinområde har særlige utfordringer med å benytte viktige vandringskorridorer, det er lave slaktevekter på kalv, samt lavt antall kalv per simle/ungdyr. Disse parameterne er årsaken til at Snøhetta villreinområde er klassifisert til dårlig tilstand, og de underliggende årsakene må adresseres for at Snøhetta villreinområde skal oppnå middels kvalitet innen 2050. Det er i tillegg avgjørende å ha en forvaltning av reinen og villreinområdet slik at de øvrige parameterne i kvalitetsnormen ikke har negativ utvikling og får dårlig status i årene som kommer.

For å bedre tilstanden og nå mål om middels kvalitet for villreinen i Snøhetta er det behov for kraftfulle tiltak. Det er svært viktig at utfordringene knyttet til trekkpassasjer løses, og at reinen får tilgang til å bruke et stort, sammenhengende leveområde. Mange av de foreslåtte tiltakene er kunnskapsinnhenting. Kunnskap er nyttig, men disse tiltakene har i seg selv ingen effekt på tilstanden

til reinen. Mange av de foreslåtte tiltakene i tiltakspakkene er også uferdige. Det gir stor usikkerhet rundt virkemidlenes endelige utforming og dermed hvor sterke de vil bli for å håndtere/dempe negative påvirkningsfaktorer for villreinen. Det er i tillegg stor usikkerhet i hvor stor grad de skisserte virkemidlene vil bli etterlevd. Samtidig er det slik at andre tiltakspakker er relativt konkrete og forventes å ha positiv effekt.

Tiltakspakkene som vurderes å ha størst effekt for å bedre tilstand er knyttet til å gjenopprette trekk [til] Knutshø og Rondane villreinområder, gjenopprette et funksjonelt trekk mellom Snøhetta øst og vest, både nord og sør for Aursjøen, å opprettholde og bedre villreinens trekkmuligheter øst for Snøhetta-massivet, opprettholde og bedre villreinens trekkmuligheter innad i Snøhetta vest villreinområde, samt å ivareta urørte områder og trekkpassasjer som reinen bruker i dag. Dersom tiltakene gjennomføres, vurderes det at den samlede effekten av disse vil være god.

Klimaendringene vil forverre situasjonen for villreinen i Snøhetta, og det er en del usikkerhet knyttet til utfall og oppfølging av kunnskapsinnhenting, oppfølging av regelverksendringer, og planendringer. Likevel vurderes det at de nevnte tiltakspakkene over kan få såpass god effekt at muligheten for å oppnå middels kvalitet innen 2050 vurderes som middels til stor.

Når det gjelder muligheten for å stoppe den negative utviklingen innen 2030 er prosessene med å følge opp stortingsmeldingen og slutføre tiltaksplanene tidkrevende. Dette er årsaken til at muligheten for å stoppe den negative utviklingen i Knutshø villreinområde innen 2030 vurderes som lav.

7.5 Administrative og økonomiske konsekvenser

Samlet vil tiltakene i tiltaksplanen for Snøhetta villreinområde, dersom de gjennomføres som foreslått, ha konsekvenser for en rekke ulike aktører. Det omfatter allmennheten, lokalsamfunn, forvaltningen og andre aktører.

For veier der veieiere og andre brukere t oppfordres til å gjennomføre tiltak kan tiltaksplanen få konsekvenser i form av ulike begrensninger på bruken eller gi reduksjon i veiinntekter. Eksempelvis for hytteeiere, kan tiltaket som legger begrensning på bruk av veier vanskeliggjøre bruk av hytter. For DNT og andre reiselivsaktører kan begrensninger på bruk av veier medføre færre besøkende og reduserte inntekter. Veiltakene kan i noen tilfeller påvirke allmennhetens, inkludert lokalbefolkningens, tilgang til enkelte deler av villreinområdet. For allmennheten kan tiltak knyttet til kanalisering av ferdsel føre til endringer i utøvelsen av friluftslivet.

For DNT og annen reiselivs- eller opplevelsesnæring, kan tiltak knyttet til turisthytter, fjerning av stier, begrensninger på bruk av veier, regulering av organisert ferdsel, kanalisering av ferdsel og skrinlegging av utbyggingsplaner innebære tap av inntekter og tap av utviklingsmuligheter.

For beitenæringen vil tiltak knyttet til å redusere risiko for overføring av sykdom og parasitter ved smittepunkt, eksempelvis endret plassering, inngjerding og fjerning av saltsteinplasser, innebære økt bruk av ressurser i form av tid og innsats for å føre tilsyn med beitedyrene. I enkelte tilfeller vil en slik endring kunne innebære beiterestriksjoner. Videre vil kostnader knyttet til eksempelvis utstyr og parasittbehandling før beiteslipp kunne utgjøre betydelige kostnader for beitenæringen og Mattilsynet. Tiltak knyttet til endret bruk av beite vil også kunne føre til gjengroing, noe som potensielt vil kunne gi dårligere beitegrunnlag for beitedyr og villrein. Det er usikkert hva de samlede konsekvensene vil bli, derfor er det behov for å utrede dette nærmere. For tiltak knyttet til veier er det gjennomgående foreslått unntak for landbruksvirksomhet, og det antas derfor at konsekvensene for landbruket vil bli begrensede. Det bes i tillegg særskilt om at næringsaktører kommer med innspill knyttet til konsekvensene av tiltak som foreslås.

For kommunen og fylkeskommunen vil tiltakene knyttet til eksempelvis arealforvaltning og samordning og reduksjon av motorferdselspraksis ha konsekvenser i form av økt ressursbruk. Forslaget til tiltaksplan for Snøhetta villreinområde pålegger ikke kommunen eller fylkeskommunen nye oppgaver, men inneholder flere tiltak der kommunene eller fylkeskommunene oppfordres til å være ansvarlig for gjennomføringen av tiltakene, enten alene eller sammen med andre myndigheter eller aktører. Eksempelvis oppfordres kommunene i villreinområdet til å gjennomføre planvaskprosesser, til å samordne og redusere motorferdselen kommunen er ansvarlig for å tillate, og til å regulere ferdsele på veier der kommunen har myndighet til å gjøre dette. Fylkeskommunen oppfordres blant annet til å revidere eksisterende regionale planer på grunnlag av klassifiseringen etter kvalitetsnormen og tiltaksplaner for villreinen med sikte på bedre ivaretagelse av villreinens leveområder.

Samtlige av disse tiltakene forutsetter at kommunene eller fylkeskommunene frivillig slutter seg til gjennomføringen. Konsekvensene for kommunene og fylkeskommunene, vil derfor følge av i hvilken grad de frivillig velger å tilslutte seg tiltakene. Felles for tiltakene er også at de må følges opp i ordinære prosesser dersom kommunene og fylkeskommunene slutter seg til tiltaket i tiltaksplanen, for eksempel planprosesser etter plan- og bygningsloven eller prosesser for å fastsette lokale forskrifter etter friluftsløven.

Konsekvensene for kommunene og fylkeskommunene er stort sett både på kort og lang sikt at gjennomføringen av tiltakene kan medføre behov for noen administrative ressurser for aktuelle kommuner og fylkeskommuner. I mange tilfeller finnes det også tilskuddsordninger som kommunene kan søke om midler til å gjennomføre tiltak.

For forvaltningen vil også ulike tiltak som innebærer kunnskapsinnhenting innebære økonomiske konsekvenser. I tillegg vil både gjennomføringen, oppfølgingen og evalueringen av tiltaksplanene generelt ha konsekvenser i form av behov for administrative og økonomiske ressurser.

Tiltaksplanen inneholder videre tiltak som forutsetter frivillig tilslutning og som kan få økonomiske konsekvenser for staten. Klima- og miljødepartementet vil eksempelvis kunne være delansvarlig for gjennomføring av tiltak som oppfordrer kommuner eller private aktører til å gjennomføre tiltak. For noen av disse tiltakene kan det søkes om tilskudd til gjennomføring, eller det eksisterer investeringsposter som verneområdeforvaltningen kan melde inn behov for midler til. Se nærmere om dette i pkt. 5.2 over og i vedlagte forslag til tiltaksplan. Omfanget av kostnader for staten vil først kunne klargjøres i den videre oppfølgingsprosessen i etterkant av høring. Tiltak som fastsettes i endelige tiltaksplaner og som krever økonomiske og administrative ressurser dekkes innenfor berørte departementers gjeldende budsjetttrammer. Gjennomføring av tiltakene vil dekkes innenfor de til enhver tids gjeldende budsjetttrammer over de årene tiltaksplanen skal gjelde for.

Klima- og miljødepartementet har vurdert forventede administrative og økonomiske konsekvenser på bakgrunn av de overordnede samfunnsøkonomiske vurderingene som fremgår av faggrunnlaget, samt det som har fremkommet i løpet av involveringen av berørte kommuner og andre i forkant av høringen. De mer konkrete fremstillingene av konsekvensene for de ulike tiltakene i tiltaksplanen fremgår av vedlagte forslag til tiltaksplan for Snøhetta villreinområde.

8 Forslag til tiltaksplan for Rondane villreinområde

8.1 Hovedinnholdet i departementets forslag til tiltaksplan

Særlige utfordringer i Rondane villreinområde er:

- *Få kalver per simle/ungdyr:* Det fødes få kalver per simle.
- *Lave slaktevekter på kalv:* Kalvene veier for lite.
- *Dårlig funksjonell arealutnyttelse:* Infrastruktur og menneskelig aktivitet fører til at reinen viker unna områder hvor den ellers ville oppholdt seg.
- *Dårlige funksjonell trekkpassasjer:* Trekkpassasjene er forringet, slik at villreinens leveområde er fragmentert.

Disse problemene må løses for at villreinområdet skal oppnå middels kvalitet. Det er også viktig å forvalte villreinen og villreinområdet på en slik måte at de andre parameterne i kvalitetsnormen ikke blir dårligere i fremtiden.

Tiltak for forbedring er:

- *Redusere ferdselens påvirkning på villrein:* Kanalisering av ferdsel for å gjenopprette trekkveier og gi reinen ro i viktige områder.
- *Restaurere, opprettholde og bedre villreinens trekkmuligheter og ivareta urørte områder som reinen bruker i dag:* Bevare villreinens leveområde og gjøre det lettere for reinen å bruke mer av leveområdet.
- *Helhetlig arealforvaltning:* Følge Stortingets føringer for en helhetlig og restriktiv arealforvaltning og økt tilrettelegging av villreinvennlig ferdsel, jf. Meld. St. 18 (2023-2024) jf. Innst. S 374 (2023-2024).
- *Bestandsforvaltning:* Mer bærekraftig bestandsforvaltning av villrein
- *Redusere sykdomsrisiko:* Sikre gode sykdomsforebyggende tiltak, samt fortsatt effektiv håndtering og bekjempelse av alvorlige sykdomsutbrudd
- *Oppfølging og evaluering:* Jevnlig oppfølging og revidering av tiltakene for å sikre at målene nås.

8.2 Faggrunnlaget fra prosjektgruppen

Statsforvalteren i Innlandet, sammen med Norsk villreinsenter Nord (sekretariat), har ledet arbeidet med utforming av utkast til tiltaksplan for Rondane villreinområde. Statsforvalteren nedsatte en villreinfaglig prosjektgruppe med representanter fra Statsforvalteren, kommuner, Fylkeskommuner, villreinutvalg og villreinnemnd. Prosjektgruppa har underveis hatt møter med organisasjoner og virksomheter som på ulike vis vil være berørt av en tiltaksplan for villrein i Rondane. Innenfor den tidsrammen og føringene som ble gitt har Statsforvalteren lagt vekt på å skape så mye involvering som mulig og gjennomføre en transparent prosess, bl.a. gjennom orienteringer i formannskap/kommunestyre i alle berørte kommuner.

Prosjektgruppen leverte [sin tilråding](#) til Statsforvalteren 29. november 2023. Prosjektgruppens vurdering er at utfordringene i Rondane er så mange og så tett sammenvevde at det må tas noen overordnede grep. Å gjennomføre isolerte tiltak i enkeltområder vil kunne ha en positiv effekt, men vurderes ikke å være tilstrekkelig i et langsiktig perspektiv.

Prosjektgruppen foreslår fem hovedgrep for å bringe Rondane Nord villreinområde fra rødt til gult nivå, og å opprettholde middels (gul) kvalitet for Rondane Sør:

- 1.En «fot i bakken» for hyttebygging.
- 2.Sentrale trekkruiter må restaureres og ytterligere fragmentering må unngås.
- 3.Kalvings- og oppvekstperioden må skjermes.

4. Områder som er relativt uforstyrret må forbli uforstyrret.
5. Etablering av et overvåkingssystem, en samarbeidsarena og et koordinerende ledd for en helhetlig forvaltning av villreinen og dens arealer.

Forslagene til tiltak utgår fra disse hovedgrepene.

Noen utfordringer i Rondane er områdespesifikke, mens andre gjelder for Rondane som helhet. Prosjektgruppen har vurdert at følgende utfordringer gjelder for området som helhet, og foreslått overordna tiltak for disse:

- Ikke-motorisert ferdsel
- Fritidshus
- Sykdom og parasitter
- Jaktorganisering
- Predasjon – rovdyr
- Motorferdsel i utmark
- Bestandsforvaltning
- Klimaendringer
- Fragmentert forvaltning

I tillegg er situasjonen vurdert spesifikt for 12 ulike delområder, der menneskelig aktivitet allerede har skapt eller kan skape utfordringer for villreinens arealbruk. Prosjektgruppens tilrådning omfatter tiltak som regulerer ferdsel, en mer restriktiv arealforvaltning, bestandsforvaltning, naturrestaurering rovvilt og dyrehelse. Noen tiltak kan igangsettes relativt raskt, men mange tiltak krever videre utredning, planlegging og politiske prosesser. Noen tiltak forutsetter også endring i lov eller forskrift.

Prosjektgruppa peker bl.a. på hvordan hyttebebyggelsen i området fører til et for stort volum av ferdsel inn i villreinområdet og foreslår «en fot i bakken» for hyttebygging for å kunne gjennomføre en regional analyse av handlingsrommet for videre utbygging. For den ikke-motoriserte ferdselen dreier tiltakene seg om kanalisering av eksisterende ferdsel gjennom nedlegging av stier, begrensning av fremtidig ferdsel i det som i dag fremstår som relativt rolige «lommer» for villreinen, og begrensning av ferdselen i sårbare perioder av året. På noen felt, som dyrehelse og rovvilt, mener prosjektgruppa det er behov for å øke kunnskapsnivået før tiltak kan iverksettes. Her er det behov for økt FOU-innsats. Innenfor bestandsforvaltning og jaktorganisering er det foreslått tiltak for å minimere forstyrrelsen på villrein under jakten samt bedre kunnskap om mulige årsaker til bestandssvingningene man har sett i Rondane de siste årene. For den motoriserte ferdselen er det foreslått en bedre samordning mellom kommunene og et bedre saksbehandlingssystem.

8.3 Departementets vurderinger og forslag

8.3.1 Innledning

Som det kommer frem av departementets vurderinger i kapittel 4.4. over, har departementet gjort en rekke justeringer i forslaget til tiltaksplan for Rondane villreinområde, både knyttet til innhold og fremstilling. I fremstillingen av tiltakene har departementet valgt å slå sammen enkelte tiltakspakker, der det er naturlig overlapp mellom utfordringsområder i faggrunnlaget. Videre er det noen tiltakspakker som utgår fordi at tiltak er flyttet andre steder eller fordi tiltakene i tiltakspakken av andre grunner utgår fra departementets forslag til tiltaksplan. Nedenfor gjennomgås de sentrale endringene i departementets forslag sammenlignet med faggrunnlaget nærmere.

8.3.2 Tematiske tiltakspakker

8.3.2.1 En mer helhetlig og restriktiv arealplanlegging og arealforvaltning

Hovedformålet med denne tiltakspakken er å styrke vektleggingen av villreinhensyn i arealforvaltningen i villreinfjellet for å forebygge tap av villreinens leveområder. Departementet har

gjort flere endringer i tiltakspakken som knytter seg til arealforvaltning, både grunnet forhåndsinnspill og for å sikre bedre samsvar mellom tiltaksplanen og Stortingsmeldingen om villrein. I departementets forslag tas det utgangspunkt i utfordringstema 4.2 *fritidshus*, men også andre tiltak som omhandler arealforvaltning i faggrunnlaget. Tiltakspakken får nytt navn: *arealplanlegging og arealforvaltning*. I departementets forslag utgår tiltak om at regional analyse av status for hyttebygging skal gi bindene bestemmelser for videre hyttebygging, forslag om midlertidig statlige planbestemmelser og forslag om igangsetting av lovarbeid for å klargjøre grensene mellom næringsbygg og fritidsbygg spilles inn i andre prosesser. Departementet foreslår som erstatning for de overnevnte tiltakene blant annet tiltak om statlige planretningslinjer, vurdering av endringer i T-2/16, regionale tiltak for arealforvaltningen i villreinområdet og tiltak om høy terskel etter sektorregelverk for arealinngrep i villreinfeltet. Forslaget fra faggrunnlaget om etablering av nasjonalt fond for å innløse tomter i særlige viktige funksjonsområder for villreinen utgår og innpasses i et felles tiltak om operasjonalisering av villreinfond.

Departementet foreslår også tiltak om kompetanseheving om villrein for kommunestyre og fylkesting, dialogforum for villrein, styrking av Norsk Villreinsenter som kompetansesenter for villrein og tiltak om å sikre at villreinnemnda er høringspart i alle arealsaker i villreinfeltet i villreinområdet.

Samtlige tiltak i denne tiltakspakken er felles for departementets forslag til tiltaksplaner for Knutshø, Rondane og Snøhetta. Se nærmere om tiltakene i denne tiltakspakken i vedlagte tiltaksplan.

8.3.2.2 Skjerming av kalvings- og oppvekstperioden

Hovedformålet med denne tiltakspakken er å skjerme villreinen i den kritiske kalvings- og oppvekstperioden. I departementets forslag til denne tiltakspakken er det tatt utgangspunkt i to utfordringstemaer/innsatsområder i faggrunnlaget: *Skjerming av kalvings- og oppvekstperioden og motorferdsel*.

I faggrunnlaget legges det vekt på å prøve ut mindre inngripende tiltakene fremfor et forbud. Tiltak som foreslås er: senere åpning av flere vinterstengte veger, sluttdato for motorisert ferdsel på snøføre, begrensinger i åpningstider for overnattingstilbud og generelt streng dispensasjonspraksis. Videre foreslås det i faggrunnlaget tiltak for å få en mer fullstendig oversikt over motorferdsel i utmark, samt kommunale forskrifter for en sterkere styring av motorferdsel i utmark.

Departementet går i hovedsak videre med de foreslåtte tiltakene, med noen små justeringer og tilpasninger i utformingen av tiltakene slik at de blir likt utformet på tvers av forslag til tiltaksplan for Rondane, Snøhetta og Knutshø. Dette er gjort, både grunnet forhåndsinnspill og for å sikre bedre samsvar mellom tiltaksplanen og stortingsmeldingen om villrein. Departementet foreslår følgende tiltak i denne tiltakspakken, som også går igjen i Knutshø og Snøhetta: Reduksjon og tilpasning av motorferdsel i utmark i villreinområder, økt kunnskap og bedre samordning av motorferdsel i utmark i villreinområder og digital saksbehandling og rapportering for motorferdsel i utmark. I tillegg så foreslås det i Rondane at villreinhensyn bør vektlegges i større grad ved søknad om nye landbruksveier i villreinområdet. Videre foreslås det i Rondane å innskrenke åpningstiden for tilbydere av overnatting i området, som innebærer at disse ikke tilbyr overnatting mellom dagen etter andre påskedag og 18.juni. Se nærmere om tiltakene i dette innsatsområdet i vedlagte tiltaksplan.

8.3.2.3 Ikke-motorisert ferdsel

Hovedformålet med denne tiltakspakken er å redusere den ikke-motoriserte ferdselens negative påvirkning på villrein. Menneskelig ferdsel er en sentral påvirkningsfaktor for villreinen, og gjør det utfordrende for reinen å flytte seg fritt innenfor villreinområdet.

I faggrunnlaget inneholdt denne tiltakspakken følgende tiltak; informasjonstiltak for sporløs (villreinvennlig) ferdsel, ny hjemmel for å nedlegge et midlertidig, tidsavgrenset ferdselsforbud og sertifiseringsordninger for organisert ferdsel. Det presiseres her at dette er de overordnede tiltakene for villreinområdet og at det i geografiske tiltakspakker i tillegg foreslås tiltak om fjerne merking av en rekke stier, samt nedleggelse av flere av DNTs selvbetjeningstilbud som har til hensikt å kanalisere og redusere ferdselen i området.

Departementet viderefører i stor grad innholdet i de foreslåtte tiltakene, men innpasser de i tiltak som er felles for Rondane, Knutshø og Snøhetta. I tillegg foreslår departementet også nye ferdselstiltak. Departementet foreslår følgende tiltak for dette innsatsområdet; regulering av ferdsel utenfor verneområder i Rondane villreinområde, vurdere regelverksendringer for å muliggjøre regulering av ulike former for ferdsel innenfor verneområder, ferdselsrelaterte informasjons- og veiledningstiltak, kanalisering av ferdselen gjennom sti- og løypeplaner i villreinområdet, vurdere styrking av villreinoppsyn og forvaltning og tilrettelegging for økt sikkerhet, kvalitet og profesjonalitet i guidede reiselivsopplevelser, ved å støtte opp under arbeidet med en Norsk Standard for guider. Endringen er gjort både grunnet forhåndsinnspill og for å sikre bedre samsvar mellom tiltaksplanen og stortingsmeldingen om villrein. Se nærmere om tiltakene i dette innsatsområdet i vedlagte tiltaksplan.

8.3.2.4 Redusere risiko for sykdom og parasitter, samt økt kunnskap om rovvilt og klimaendringers påvirkning på villrein

Hovedformålet med denne tiltakspakken er å få økt kunnskap om påvirkningsfaktorer på villrein, herunder klimaendringer og rovviltets påvirkning på villrein, samt å redusere risiko for overføring av sykdom og parasitter.

I departementets forslag til denne tiltakspakken har vi tatt utgangspunkt i tiltak under følgende utfordringstemaer, slik de ble presentert i faggrunnlaget: sykdom og parasitter, predasjon – rovdyr og klimaendringer. Under disse utfordringstemaene ble det foreslått tiltak om økt kunnskap om ulike sykdommer og parasitter, en strukturert datainnsamling og overvåking av forekomster av sykdommer og parasitter i Rondane, utvikle veiledningsmateriell og tekniske løsninger for saltsteinplasser, økt oppsyn for å forhindre utplassering av saltsteiner for hjortedyr og at lokalisering av saltsteinplasser fastsettes gjennom beitebruksplaner. Videre ble det foreslått at man får bedre dokumentasjon av tapsomfanget til rovdyr.

Departementet viderefører i all hovedsak innholdet i tiltaket knyttet til kunnskap om rovvilt og villrein fra faggrunnlaget, med mindre justeringer gjennom tilpasning av tiltaket på tvers av de tre foreslåtte tiltaksplanene. I tillegg foreslår departementet et tiltak om et FoU-prosjekt om klimaendringers påvirkning på villrein, for å bedre forstå hvordan klimaendringer virker inn på villrein nå, og særlig hvordan dette kan påvirke villreinen på lengre sikt. Det foreslås videre å inngå et samarbeid med beitenæringen om felles kunnskapsutfordringer knyttet til beite, for å redusere eventuelle negative påvirkninger av beitedyr i enkelte områder.

Se nærmere om tiltakene i denne tiltaksplanen i vedlagte tiltaksplan.

8.3.2.5 Jaktorganisering

Hovedformålet med denne tiltakspakken er å minimere negativ stress for villreinen under villreinjakten og annen jakt. Det er foreslått en rekke mindre lokale tiltak i faggrunnlaget som gjennomføres av rettighetshaverne i samarbeid med departementet. Departementet har foretatt justeringer i disse tiltakene. I faggrunnlaget vektlegges det å øke kunnskapen om mulige årsaker til bestandssvingningene man har sett i Rondane Nord de siste årene, og om lav tilvekst i sør. Dette er

forsøkt hensyntatt gjennom fellestiltak for Rondane, Knutshø og Snøhetta i FoU-tiltak om rovvilt og villrein og klimaendringers påvirkninger på villrein.

Tiltakene som foreslås i departementets tiltaksplan er; Vurdere jaktfrie soner langs vei eller i andre viktige trekkområder, vurdere justeringer i jaktorganiseringen og jaktutøvelsen for å redusere forstyrrelser fra villreinjakten, vurdere omfang, tidspunkt og alternative områder for andre typer av jakt, treningsfelt og prøver i viktige funksjonsområder for villreinen og forbedre mengden av og kvaliteten på jegerrapportering.

Se nærmere om tiltakene i denne tiltakspakken i vedlagte tiltaksplan.

8.3.2.6 Evaluering, oppfølging og revidering av tiltaksplanen

Tiltakspakken er foreslått fra departementet. De øvrige tiltakspakkene inneholder en rekke tiltak som skal bedre tilstanden for villreinen i Rondane villreinområde. Koordinering av videre arbeid med gjennomføring av tiltakspakkene, samt evaluering av tiltaksplanen og revidering av tiltaksplanen er sentrale elementer for å sikre at tiltaksplanen kan bidra å stoppe den negative utviklingen og forbedre tilstanden i villreinområdet.

8.3.3 Geografiske tiltakspakker

I tillegg til de overordnede tematiske tiltakspakkene er det i Rondane foreslått en rekke geografiske tiltakspakker som knytter seg til fokusområder, dvs. områder hvor det er, eller man mistenker at det kan bli, utfordringer for villreinen som skyldes arealinngrep og menneskelig aktivitet. Departementet viderefører denne organiseringen av tiltaksplanen og legger frem våre justerte forslag til tiltak i de geografiske innsatsområdene nedenfor.

Departementet har redusert antall geografiske tiltakspakker sammenlignet med faggrunnlaget, på grunn av overlappende tiltak i enkelte områder (en rekke tiltak gjentas i de ulike områdene). Departementet har også funnet det hensiktsmessig å se enkelte områder i sammenheng med hverandre. Der tiltakspakker tilknyttet geografiske områder slås sammen eller utgår, omtales dette under beskrivelsen av tiltakspakkene nedenfor.

8.3.3.1 Tiltak for å redusere ferdsel og trafikk i området mellom Grimsdalen og E6 over Dovrefjell

Hovedformålet med denne tiltakspakken er å bevare gode funksjonsområder for villreinen ved å hindre økning av infrastruktur og ferdsel i et svært viktig område for villreinen.

I faggrunnlaget er det foreslått tiltak for å kanalisere ferdselen i området. Disse innebærer en senere markedsføring av pilegrimsleden i området og en senere utlegging av broen over elva Hondyrju, som leden går over. Det foreslås også å opparbeide en alternativ pilegrimstrasé ned i skogen vest og nord-vest fra dagens trasé som kan brukes før 18. juni. I tillegg foreslås det å forby sykling på hele denne strekningen, fra Åteigen i Dovre kommune til Fokstugu. Departementet viderefører disse tiltakene. I faggrunnlaget ligger det også inne et forslag om at stien til Kattuglhø ikke brukes. Hovedinnholdet i dette tiltaket videreføres, men justeres noe og flyttes til neste tiltakspakke (beskrevet under 8.3.3.2).

Det er for området også foreslått tiltak om forbud mot aktiviteter med stor rekkevidde eller som sprer ferdselen i området, streng dispensasjonspraksis for inngrep og ferdsel og et krav om sertifisering av organiserte virksomheter som operer i området. Disse tre tiltakene går igjen i flere av fokusområdene. Departementet justerer disse tiltakene og innpasser de i mer overordnede tiltak.

Tiltak om forbud mot aktiviteter med stor rekkevidde eller som sprer ferdselen i området utgår og innpasses i overordnet tiltak om å vurdere regelverksendringer for å muliggjøre regulering av ulike former for ferdsel innenfor verneområder og regulering av ferdsel utenfor verneområder.

Tiltaket om streng dispensasjonspraksis for inngrep og ferdsel utgår som de står, men innpasses i de overordnede tiltakene knyttet til arealforvaltning og motorferdsel.

Tiltaket om et krav om sertifisering av organiserte virksomheter som operer i området videreføres i hovedsak, men justeres noe og innpasses i overordnet tiltak om tilrettelegging for økt sikkerhet, kvalitet og profesjonalitet i guidede reiselivsopplevelser, ved å støtte opp under arbeidet med en Norsk Standard for guider

Endringene er gjort, både grunnet forhåndsinns spill og for å sikre bedre samsvar mellom tiltaksplanen og stortingsmeldingen om villrein. Se nærmere om tiltakene i denne tiltakspakken i vedlagte tiltaksplan.

8.3.3.2 Tiltak for å opprettholde og bedre villreintrekket over Grimsdalen og Haverdalen

Hovedformålet med denne tiltakspakken er å opprettholde og bedre villreintrekket over Grimsdalen og Haverdalen. Uten at det blir gjennomført tiltak for å regulere ferdselen i området, er det stor sannsynlighet for at det blir vanskeligere for reinen å bruke områdene som i dag, og fare for at trekket sør over Grimsdalen blir brutt eller sterkt forskyvet i tid.

I faggrunnlaget er det foreslått en innskrenking av åpningstiden på Grimsdalsvegen og Haverdalsvegen, som er veier som går inn i et sårbart villreinområde. Det foreslås også sykkelforbud i perioden veien ikke er åpen. Det foreslås også forbud mot camping i en sone på 1 kilometer fra begge sider av Grimsdalsvegen og Haverdalsvegen. Videre er det foreslått et tiltak som oppfordrer til at lokalt innførte tiltak for å redusere forstyrrelser fra villreinjakt fra 2023 videreføres, samt senere preparering av skiløype fra Eftansåe mot Vegaskillet.

Departementet viderefører tiltakene som er foreslått i faggrunnlaget, med mindre justeringer. I tillegg foreslår departementet å legge ned selvbetjeningstilbudet på Grimsdalshytta. Se nærmere om tiltakene i denne tiltakspakken i vedlagte forslag til tiltaksplan.

8.3.3.3 Tiltak for å redusere ferdsel i området Einsethø-Hornsjøhø-Haverdalen-Sletthø

Hovedformålet med denne tiltakspakken er å unngå økning av infrastruktur og ferdsel i området. Dette er et større område reinen i dag bruker og hvor det er særskilt viktig å unngå forstyrrelser for villreinen.

Det er i faggrunnlaget foreslått å fjerne T-merking og rutebeskrivelser på kart og nett for sti fra Høvringen over Sletthø til Grimsdalshytta (stisegment 11) og å ikke stikke skiløype 3 og 4 ved Haverdalen i de vintrene Haverdalseter turisthytte ikke har åpent. Departementet viderefører disse tiltakene.

I tillegg er det også i dette fokusområdet foreslått tiltak om forbud mot aktiviteter med stor rekkevidde eller som sprer ferdselen i området, streng dispensasjonspraksis for inngrep og ferdsel og et krav om sertifisering av organiserte virksomheter som operer i området. Disse innpasses i andre overordnede tiltak. Beskrivelse av hvordan tiltakene innpasses i andre tiltak og begrunnelsen for dette er omtalt i delkapittel 8.3.3.1.

Se nærmere om tiltakene i denne tiltakspakken i vedlagte tiltaksplan.

8.3.3.4. Tiltak for å gjenopprette villreintrekket på vestsiden av Rondane-massivet

Hovedformålet med denne tiltakspakken er å gjenopprette det som en gang var et viktig villreintrekk på vestsiden av Rondane-massivet. Dette er antatt å være sentralt for å komme fra rødt til gult nivå i Rondane nord (i henhold til kvalitetsnormen).

I faggrunnlaget foreslås det bl.a. å fjerne T-merking og rutebeskrivelser for to stier i området, senere utlegging av broer over Vesle-Ula og Bråkdalsbekken, stenge Bro over Ula for allmenn ferdsel og å redusere åpningstiden på selvbetjeningskvarteret til Rondvassbu. Departementet viderefører disse tiltakene. I tillegg foreslår departementet at DNT legger ned selvbetjeningstilbudet på Rondvassbu.

I faggrunnlaget ble det også foreslått å flytte nasjonalparkgrensa fra Spranget til øvre del av Tjønnebakken og at sykling fra toppen av Tjønnebakken til Rondvassbu er kun tillatt i perioden fra 18.juni til 10.oktober. Dette vil innebære flytting av parkeringa på Spranget ned til Mysusæter. Etter dialogen med kommunene i forkant av høring, utgår tiltaket slik det står i faggrunnlaget. Blant annet på bakgrunn av at det fremstår uønsket med utvidelse av nasjonalparken lokalt, går ikke departementet videre med dette forslaget fra faggrunnlaget. I stedet foreslår departementet tre alternative tiltak for å redusere ferdselen ved Spranget, som vil sendes på høring. Se nærmere om de tre alternativene og de øvrige tiltakene i denne tiltakspakken i vedlagte forslag til tiltaksplan.

8.3.3.5 Tiltak for å gjenopprette villreintrekket på østsiden av Rondane-massivet

Hovedformålet med denne tiltakspakken er å gjenopprette det som en gang var et viktig villreintrekk på østsiden av Rondane-massivet. Dette er antatt å være sentralt for å komme fra rødt til gult nivå i Rondane nord (i henhold til kvalitetsnormen).

Det er i faggrunnlaget foreslått å; redusere åpningstiden for Bjørnholia turisthytte og redusere åpningstiden for selvbetjeningskvarteret, fjerne t-merking og rutebeskrivelser for stien fra Bjørnholia til Eldåbu, at broen ved Atna kun er åpen i tiden Bjørnholia er åpen som betjent hytte og bruk av virtuelt gjerde for beitende storfe i Musvollalen.

Departementet viderefører i hovedsak tiltakene som er foreslått i faggrunnlaget, med noen justeringer. Tiltaket om bruk av virtuelt gjerde for beitende storfe i Musvollalen utgår da mobildekningen i området er for dårlig til at denne teknologien blir effektiv. Departementet foreslår å stenge selvbetjeningstilbudet på Bjørnholia, men at åpningstiden på den betjente hytta i praksis er tilsvarende som i dag.

Endringene er gjort etter forhåndspill og dialog med berørte aktører. Se nærmere om tiltakene i denne tiltakspakken i vedlagte tiltaksplan.

8.3.3.6 Tiltak for å ivareta trekkområdet mellom Gråhø/Tjønnseterfjellet og Vulufjell

Hovedformålet med denne tiltakspakken er å ivareta viktige funksjonsområder som fortsatt brukes, men der konsekvensene ville vært store dersom bruken opphører.

I departementets forslag til tiltak i dette innsatsområdet har vi slått sammen to fokusområder med tilhørende tiltakspakker i faggrunnlaget; trekkområdet til Gråhø/Tjønnseterfjellet og Vulufjell. Dette er gjort ettersom områdene ligger nært hverandre og fordi det i faggrunnlaget foreslås relativt få tiltak i begge områdene. I faggrunnlaget foreslås det å overvåke trafikkutviklingen på Peer Gynt Seterveg, at det ikke skal gis dispensasjon til tidligere brøyting enn 1. juni, en streng dispensasjonspraksis for utvidelser av boarealet av eksisterende hytter og setrer i området og at sti- og løypenettet i området ikke skal utvides. I Vulufjell er det foreslått å unngå tilrettelegging for økt vinterbruk gjennom merking av skiløyper. I tillegg er det også i dette fokusområdet foreslått tiltak om forbud mot aktiviteter med stor rekkevidde eller som sprer ferdselen i området, streng dispensasjonspraksis for inngrep og ferdsel og et krav om sertifisering av organiserte virksomheter som operer i området. Disse innpasses i andre overordnede tiltak. Beskrivelse av hvordan tiltakene innpasses i andre tiltak og begrunnelsen for dette er omtalt i delkapittel 8.3.3.1.

Departementet viderefører tiltak om å overvåke trafikkutviklingen på Peer Gynt Seterveg og at det ikke skal gis dispensasjon til tidligere brøyting enn 1. juni. Tiltaket om at sti- og løypenettet i området Gråhø/Tjønnseterfjellet ikke skal utvides og unngåelse av tilrettelegging for økt vinterbruk gjennom merking av skiløyper i Vulufjell, innpasses i overordnet tiltak om kanalisering av ferdsel gjennom sti- og løypeplan i villreinområdet. Tiltaket om en streng dispensasjonspraksis for utvidelser av boarealet av eksisterende hytter og setrer i området innpasses i overordnet tiltak om høy terskel for nye arealinngrep i Rondane villreinområde.

Endringene er gjort, både grunnet forhåndsinns spill og for å sikre bedre samsvar mellom tiltaksplanen og stortingsmeldingen om villrein. Se nærmere om tiltakene i denne tiltakspakken i vedlagte tiltaksplan.

8.3.3.7 Tiltak for å bedre trekkmulighetene over Venabygdsfjellet

Hovedformålet med denne tiltakspakken er å bedre trekkmulighetene mellom Rondane nord og Rondane Sør.

I faggrunnlaget foreslås det to tiltak knyttet til fylkesvei 27 over Venabygdsfjellet. I det første tiltaket foreslås det å forlenge perioden for dagens stopp- og parkeringsforbud til 18. juni, fra 1.mai som er dagens praksis. Det andre tiltaket retter seg mot sommerperioden og det foreslås å sanere avkjørsler og veilommer, samt å innføre et campingforbud langs veien.

Departementet viderefører i hovedsak de foreslåtte tiltakene, men foreslår at stopp- og parkeringsforbudet skal gjelde frem til 1. juni, istedenfor 18. juni. I tillegg legger departementet til at det er unntak fra stopp- og parkeringsforbud for nødvendig ferdsel i forbindelse med landbruksvirksomhet og parkering for bruk av eksisterende hytter. Endringene er gjort, både grunnet forhåndsinns spill og for å sikre bedre samsvar mellom tiltaksplanen og stortingsmeldingen om villrein. Se nærmere om tiltakene i denne tiltakspakken i vedlagte tiltaksplan.

8.3.3.8 Tiltak for å opprettholde og bedre villreintrekket ut til Fampen

Hovedformålet med denne tiltakspakken er å opprettholde og bedre trekket ut til Fampen. Dette er viktige funksjonsområder som fortsatt brukes, men der konsekvensene vil være store dersom bruken opphører.

I faggrunnlaget foreslås det følgende tiltak; observasjonsområdet E i regional plan gis status som nasjonalt villreinområde, utvidelse av nasjonalt villreinområde sørover fra Famphøgdene, forlenget vinterstengning på Friisvegen i Ringebu (til 1. juni) og at det innføres stopp og parkeringsforbud i perioden 1.-18. juni, forlenget vinterstengning på Vinjevegen, mellom kryss mot Lauvåsen i Stor-Elvdal (til 18. juni). I tillegg foreslås det å bruke mindre påler for å stikke skiløyper og at stier og løyper i området bør begrenses.

Departementet viderefører i all hovedsak tiltakene slik de er foreslått, men med noen justeringer. Tiltakene knyttet til veiene består som de er, men det legges til at det vil være unntak for nødvendig ferdsel i forbindelse med landbruksvirksomhet og for grunneiere/eiere av fritidshus. Tiltaket om å bruke mindre påler for stikking av skiløyper utgår fra tiltaksplanen, da dette kan ivaretas lokalt og tiltaket om begrensning av stier og løyper innpasses i overordnet tiltak om kanalisering av ferdsel gjennom sti- og løypeplan i villreinområdet.

Endringene er gjort, både grunnet forhåndsinns spill og for å sikre bedre samsvar mellom tiltaksplanen og stortingsmeldingen om villrein. Se nærmere om tiltakene i denne tiltakspakken i vedlagte tiltaksplan

8.3.3.9 Tiltak for å opprettholde og bedre sesongtrekket fra nordlige til sørlige områder i Rondane Sør
Hovedformålet med denne tiltakspakken er å opprettholde og bedre sesongtrekket til villreinen i Rondane Sør.

I departementets forslag til tiltak i denne tiltakspakken har vi slått sammen to fokusområder i faggrunnlaget; Rondane sør for Friisvegen til Hedmarksvidda og Bringbu - trekkpassasje til Hedmarksvidda. Dette er fordi områdene ligger relativt nærme hverandre og områdene adresserer lignende problemer.

I faggrunnlaget foreslås det tiltak i Rondane sør for Friisvegen til Hedmarksvidda for å unngå større nye hyttebygginger inn mot villreinens område, få en sti- og løypeplan i Rondane Sør, fjerne flyvraket fra Øverlihøgda, redusere åpningstid for Birkebeinervegen, at løypekjøring avsluttes rett etter påske, at sonen for nasjonalt villreinområde utvides og at ved anlegging av nye skogsveger må nytteverdien vurderes strengt opp mot villreinhensyn.

Departementet viderefører tiltak om å fortsette arbeidet med å fjerne flyvraket fra Øverlihøgda og redusere åpningstid for Birkebeinervegen slik de står i faggrunnlaget. De øvrige overnevnte tiltakene innpasses i henholdsvis overordnede arealtiltak, tiltaket om at villreinhensyn bør vektlegges i større grad ved søknad om nye landbruksveier i villreinområdet og kanalisering av ferdsel gjennom sti- og løypeplan i villreinområdet.

I tillegg er det også i dette fokusområdet foreslått tiltak i faggrunnlaget om forbud mot aktiviteter med stor rekkevidde eller som sprer ferdselen i området, streng dispensasjonspraksis for inngrep og ferdsel og et krav om sertifisering av organiserte virksomheter som operer i området. Disse innpasses i andre overordnede tiltak. Beskrivelse av hvordan tiltakene innpasses i andre tiltak og begrunnelsen for dette er omtalt i delkapittel 8.3.3.1.

For fokusområdet Bringbu foreslås det å overvåke ferdselen i området på sommerstid. Departementet viderefører dette tiltaket. Videre anmodes det i faggrunnlaget om at området må forbli rolig ved at det ikke etableres ny bebyggelse eller infrastruktur og at ferdselen her ikke øker. Departementet innpasser dette i overordnede arealtiltak, gjennom bl.a. høy terskel etter sektorregelverk for nye arealinngrep i villreinområdet med mer. Hensynet om å unngå økt ferdsel ivaretas gjennom tiltak i innsatsområde *ikke-motorisert ferdsel*.

Endringene i innsatsområdet er gjort, både grunnet forhåndsinnspill og for å sikre bedre samsvar mellom tiltaksplanen og stortingsmeldingen om villrein. Se nærmere om tiltakene i denne tiltakspakken i vedlagte tiltaksplan

8.3.3.10 Trekkområder mot andre villreinområder; Snøhetta, Knutshø og Sølnekletten

Denne tiltakspakken utgår i departementets forslag til tiltaksplan. Hovedformålet med tiltakene i denne tiltakspakken, slik de er foreslått i faggrunnlaget er å holde mulighetene åpne for å gjenopprette trekket over Dovrefjellaksen, få økt kunnskap om det er utveksling, og ev. omfang av utveksling av dyr mellom villreinområder, herunder Rondane og Sølnekletten og hvorvidt det har sammenheng med uforklarlige bestandssvingninger i Rondane Nord.

I faggrunnlaget foreslås det tiltak for å holde mulighetene åpne for å gjenopprette trekket over Dovrefjellaksen og øke kunnskapen om villretrekk mellom Rondane og Sølnekletten. Tiltakene går ut på å anmode om å ikke øke mengden av tekniske inngrep i området ved Fokstugu, hvor Dovre kommune er plan- og bygningslovsmyndighet og Dovrefjell nasjonalparkstyre er forvaltningsmyndighet. Det anmodes også om at det i Atndalen særlig skal hensynta villreinen i vurdering av nye arealinngrep. Disse tiltakene innpasses i overordnede tiltak i det tematiske

innsatsområde om arealplanlegging og arealforvaltning. Det ble i faggrunnlaget også foreslått to alternativer til tiltak for å få sikrere kunnskap om det fortsatt er utveksling av dyr mellom Rondane og Sølknletten. Departementet viderefører ikke disse tiltakene i forslag til tiltaksplan.

8.4 Forventet effekt for villreinen

Klima- og miljødepartementet har etter innspill fra Miljødirektoratet vurdert den forventede effekten av tiltakspakkene i forslag til tiltaksplan for Rondane villreinområde. Den forventede effekten for villrein er vurdert basert på muligheten for å stoppe den negative utviklingen innen 2030 og muligheten for å oppnå middels kvalitet innen 2050.

Rondane er klassifisert som dårlig kvalitet på grunn av store utfordringer med funksjonelle trekkpassasjer og fragmentering. Det er også ytterligere utfordringer med kondisjon, produksjon av kalv, og generell arealunnvikelse i delbestanden i Rondane Nord. De største påvirkningsfaktorene er menneskelig bruk og ferdsel i et område som er langt og smalt. Spesielt vil det være viktig å hindre ytterligere fragmentering og gjøre grep for å få tilbake trekkpassasjer som er gått ut av bruk. Tiltakene er spesifikke og målrettede når det gjelder bruk av vei og der menneskelig ferdsel på populære stier utgjør barrieren, men for svake og usikre til å gi sikker forbedring på dette punktet.

Klimaendringer vil gjøre konsekvensene av fragmenterte og degraderte leveområder større, og også i lys av dette vil spesielt arealforvaltning, ferdselsforvaltning og restaurering være spesielt viktige for å oppnå middels kvalitet innen 2050. Det gjelder blant annet utbygging av fritidsboliger i randsonene som gir et økt press inn i villreinområdet, infrastruktur og regelverk. Virkemidlene i tiltaksplanen innenfor dette feltet er begrensede og usikre, og det er derfor lite sannsynlig at det vil være tilstrekkelig for å oppnå middels kvalitet innen 2050. Jo lenger tid det tar før tap av leveområder stanser, jo større jobb vil det være å reversere og jo større grep vil det kreve å kompensere på andre måter, for eksempel gjennom ferdselsforbud.

På denne bakgrunn vurderes det at de samlede tiltakene i tiltaksplanen for Rondane har lav mulighet for å oppnå målet om middels tilstand innen 2050.

Når det gjelder muligheten for å stoppe den negative utviklingen innen 2030 er virkemidlene i tiltaksplanen som retter seg mot aktive negative påvirkningsfaktorer svake og usikre, og flere ligger mange år frem i tid. I tillegg vil det kunne ta flere år før tiltakene får målbar effekt på reinen. Noen tiltak er imidlertid igangsatt og vil kunne ha effekt raskt. Spesielt er det utfordringer knyttet til arealbruksendringer som vurderes som for svakt, og vi vurderer det som sannsynlig at samlet belastning fremdeles vil være økende i 2030 i Rondane villreinområde. På denne bakgrunn vurderes det at de samlede tiltakene i tiltaksplanen for Rondane har lav mulighet for å stoppe den negative utviklingen innen 2030.

8.5 Administrative og økonomiske konsekvenser

Samlet vil tiltakene i tiltaksplanen for Rondane villreinområde, dersom de gjennomføres som foreslått, ha konsekvenser for en rekke ulike aktører. Det omfatter allmennheten, lokalsamfunn, forvaltningen og andre aktører.

For veieiere og andre brukere av veiene det oppfordres til å gjennomføre tiltak knyttet til, kan tiltaksplanen få konsekvenser i form av ulike begrensninger på bruken av veier eller reduksjon i veiinntekter. For eksempelvis for hytteeiere kan tiltaket som legger begrensning på bruk av veier vanskeliggjøre bruk av hytter. For DNT og andre reiselivsaktører kan begrensninger på bruk av veier medføre færre besøkende og reduserte inntekter. Veitiltakene kan i noen tilfeller påvirke allmennhetens, inkludert lokalbefolkningens, tilgang til enkelte deler av villreinområdet. For allmennheten kan tiltak knyttet til kanalisering av ferdsel føre til endringer i utøvelsen av friluftslivet.

For DNT og annen reiselivs- eller opplevelsesnæring kan tiltak knyttet til turisthytter, fjerning av stier, begrensninger på bruk av veier, regulering av organisert ferdsel, kanalisering av ferdsel og skrinlegging av utbyggingsplaner innebære tap av inntekter og tap av utviklingsmuligheter.

For beitenæringen vil tiltak knyttet til å redusere risiko for overføring av sykdom og parasitter ved smittepunkt, eksempelvis endret plassering, inngjerding og fjerning av saltsteinplasser, innebære økt bruk av ressurser i form av tid og innsats for å føre tilsyn med beitedyrene. I enkelte tilfeller vil en slik endring kunne innebære beiterestriksjoner. Videre vil kostnader knyttet til eksempelvis utstyr og parasittbehandling før beiteslipp kunne utgjøre betydelige kostnader for beitenæringen og Mattilsynet. Tiltak knyttet til endret bruk av beite vil også kunne føre til gjengroing, noe som potensielt vil kunne gi dårligere beitegrunnlag for beitedyr og villrein. Det er usikkert hva de samlede konsekvensene vil bli, derfor er det behov for å utrede dette nærmere. For tiltak knyttet til veier er det gjennomgående foreslått unntak for landbruksvirksomhet, og det antas derfor at konsekvensene for landbruket vil bli begrensede. Det bes i tillegg særskilt om at næringsaktører kommer med innspill knyttet til konsekvensene av tiltak som foreslås. Tiltakene knyttet til jaktorganisering kan, dersom de får tilslutning fra rettighetshavere, medføre noe inntektsbortfall for rettighetshaverne, og vil kunne medføre blant annet kortere jakttid for jegerne. For kommunen og fylkeskommunen vil tiltakene knyttet til eksempelvis arealforvaltning og samordning og reduksjon av motorferdselspraksis ha konsekvenser i form av økt ressursbruk. Forslaget til tiltaksplan for Rondane villreinområde pålegger ikke kommunen eller fylkeskommunen nye oppgaver, men inneholder flere tiltak der kommunene eller fylkeskommunene oppfordres til å være ansvarlig for gjennomføringen av tiltakene, enten alene eller sammen med andre myndigheter eller aktører. Eksempelvis oppfordres kommunene i villreinområdet til å gjennomføre planvask-prosesser, til å samordne og redusere motorferdselen kommunen er ansvarlig for å tillate, og til å regulere ferdselen på veier der kommunen har myndighet til å gjøre dette. Fylkeskommunen oppfordres blant annet til å revidere eksisterende regionale planer på grunnlag av klassifiseringen etter kvalitetsnormen og tiltaksplaner for villreinen med sikte på bedre ivaretagelse av villreinens leveområder.

Samtlige av disse tiltakene forutsetter at kommunene eller fylkeskommunene frivillig slutter seg til gjennomføringen. De konsekvenser som vil inntreffe for kommunene og fylkeskommunene, vil derfor følge av i hvilken grad de frivillig velger å tilslutte seg tiltakene. Felles for tiltakene er også at de må følges opp i ordinære prosesser dersom kommunene og fylkeskommunene slutter seg til tiltaket i tiltaksplanen, for eksempel planprosesser etter plan- og bygningsloven eller prosesser for å fastsette lokale forskrifter etter friluftsløven.

Konsekvensene for kommunene og fylkeskommunene er stort sett både på kort og lang sikt at gjennomføringen av tiltakene kan medføre behov for noen administrative ressurser for aktuelle kommuner og fylkeskommuner. I mange tilfeller finnes det også tilskuddsordninger som kommunene kan søke om midler til å gjennomføre tiltak.

For forvaltningen vil også forskjellige tiltak som innebærer kunnskapsinnhenting innebære økonomiske konsekvenser. I tillegg vil både gjennomføringen, oppfølgingen og evalueringen av tiltaksplanene generelt ha konsekvenser i form av behov for administrative og økonomiske ressurser.

Tiltaksplanen inneholder videre tiltak som forutsetter frivillig tilslutning og som kan få økonomiske konsekvenser for staten. Klima- og miljødepartementet vil eksempelvis kunne være delansvarlig for gjennomføring av tiltak som oppfordrer kommuner eller private aktører til å gjennomføre tiltak. For noen av disse tiltakene kan det søkes om tilskudd til gjennomføring, eller det eksisterer investeringsposter som verneområdeforvaltningen kan melde inn behov for midler til. Se nærmere om dette i pkt. 5.2 over og i vedlagte forslag til tiltaksplan. Omfanget av kostnader for staten vil først

kunne klargjøres i den videre oppfølgingsprosessen i etterkant av høring. Tiltak som fastsettes i endelige tiltaksplaner og som krever økonomiske og administrative ressurser dekkes innenfor berørte departementers gjeldende budsjetttrammer. Gjennomføring av tiltakene vil dekkes innenfor de til enhver tids gjeldende budsjetttrammer over de årene tiltaksplanen skal gjelde for. Klima- og miljødepartementet har under vurdert forventede administrative og økonomiske konsekvenser på bakgrunn av de overordnede samfunnsøkonomiske vurderingene som fremgår av faggrunnlaget, samt det som har fremkommet i løpet av involveringen av berørte kommuner og andre i forkant av høringen. De mer konkrete fremstillingene av konsekvensene for de ulike tiltakene i tiltaksplanen fremgår av vedlagte forslag til tiltaksplan for Rondane villreinområde.

Vedlegg: forslag til tiltaksplaner for Knutshø, Snøhetta, og Rondane villreinområder

Forslag til tiltaksplan for Rondane villreinområde

Innhold

1. Tiltak for å bedre tilstanden for villrein i Rondane på tvers av fokusområder	2
1.1 En mer helhetlig og restriktiv arealplanlegging og arealforvaltning	2
1.2 Skjerming av kalvings- og oppvekstperioden	12
1.3 Ikke-motorisert ferdsel	18
1.4 Redusere risiko for sykdom og parasitter, samt økt kunnskap om predasjon og klimaendringers påvirkning på villrein	22
1.5 Jaktorganisering	25
1.6 Evaluering, oppfølging og revisjon av tiltaksplanen	28
2 Tiltak for å bedre tilstanden for villrein i Rondane – geografiske fokusområder	29
2.1 Tiltakspakke for å redusere ferdsel og trafikk i området mellom Grimsdalen og E6 over Dovrefjell (Dovre nasjonalpark)	30
2.2 Tiltakspakke for å opprettholde og bedre villreintrekket over Grimsdalen og Haverdalen	33
2.3 Tiltakspakke for å redusere ferdsel i området Einsethø-Hornsjøhø-Haverdalen-Sletthø	38
2.4 Tiltakspakke for gjenoppretting av villreintrekket på vestsiden av Rondane-massivet	39
2.5 Tiltakspakke for gjenoppretting av villreintrekket på østsiden av Rondane-massivet	46
2.6 Trekkområdet mellom Gråhø/Tjønnsseterfjellet og Vulufjell	49
2.7 Venabygdsfjellet, fylkesvei 27	51
2.8 Trekk ut til Fampen: Friisvegen/Storfjellseter/Skjerdingen/Vinjevegen/Lauvåsen	54
2.9 Rondane sør for Friisvegen til Hedmarksvidda	56

1. Tiltak for å bedre tilstanden for villrein i Rondane på tvers av fokusområder

Forslaget til tiltaksplan for Rondane villreinområde er ikke i seg selv et juridisk bindende dokument, men en samlet plan for tiltak som skal søkes å gjennomføres av myndigheter på statlig, fylkeskommunalt og kommunalt nivå, frivillige organisasjoner og lokale aktører innenfor villreinområdet. En rekke enkelttiltak i forslaget til tiltaksplanen vil måtte vedtas, avtales eller på andre måter gjennomføres i samsvar med et selvstendig rettsgrunnlag eller gjennom frivillig tilslutning. Formålet med tiltaksplanene er å samle de konkrete tiltakene som er, kan eller skal vedtas eller gjennomføres i en felles tiltaksplan, som alle berørte aktører kan bruke som et referansepunkt for arbeidet med å forbedre tilstanden for villreinen i villreinområdet. En rekke av de konkrete tiltaksforslagene forutsetter enighet med kommuner, fylkeskommuner, frivillige organisasjoner og veieiere. Det betyr at berørte aktører, inkludert private, selv bestemmer om de ønsker å bidra med tiltak og være en del av tiltaksplanen. Tiltaksplanene pålegger ikke kommunen eller fylkeskommunen nye oppgaver, men har tiltak der disse oppfordres til å være ansvarlig for gjennomføringen, enten alene eller sammen med andre. Alle tiltakene forutsetter at kommunene eller fylkeskommunene frivillig slutter seg til gjennomføringen. Konsekvensene for disse vil derfor avhenge av at de frivillig velger å bli med på tiltakene. Felles for mange tiltak er også at de må følges opp i ordinære prosesser, f.eks. gjennom prosesser etter plan- og bygningsloven eller for å fastsette lokale forskrifter etter friluftsløven. For flere av tiltakene eksisterer det også tilskuddsordninger det kan søkes om støtte til for å gjennomføre tiltaket. Dette er synliggjort i omtalen av de aktuelle tiltakene. Overfor private rettssubjekter (veieiere, grunneiere, turistforeningen o.l.), er forslagene til tiltak ikke statlige pålegg, men oppfordring til å frivillig slutte seg til gjennomføring av tiltaket. Hvorvidt slike tiltak skal gjennomføres, og eventuell endelig utforming av slike tiltak, herunder eventuelle budsjettmessige konsekvenser for Klima- og miljødepartementet vil først kunne fastslås i etterkant av alminnelig høring. Basert på tilbakemelding fra private rettssubjekter gjennom høringen vil tiltaket enten opprettholdes, justeres eller utgå før den endelige tiltaksplanen fastsettes.

1.1 En mer helhetlig og restriktiv arealplanlegging og arealforvaltning

1.1.1 Innledning

En av de største truslene mot villrein i dag er nedbygging av dens leveområder. Samlede effekter av infrastruktur, forstyrrende menneskelig aktivitet og klimaendringer fører til fragmentering og tap av habitat. Dette har stor innvirkning på villreinens utbredelse og arealbruk. Det er i dag mer enn 25.000 hytter/buer/setrer innenfor plangrensa til regionalplan Rondane. En ny analyse viser at 35 km² er avsatt til hyttebygging i godkjente planer. Merk at dette er et grovt estimat. Forutsettes det et areal pr. hytte på 3,5 daa tilsvarer dette mer enn 10.000 nye hytter (nye hyttefelt har normalt mindre tomter, mens i eldre planer kan det være større tomtearealer pr. hytte).

Målsetningene om en mer helhetlig og restriktiv arealforvaltning i villrein fjellet, jf. Meld. St. 18 (2023-2024), gjelder både for arealforvaltning etter plan- og bygningsloven og arealinngrep etter sektorregelverk. Med villrein fjellet menes villreinområdet samt de områdene utenfor villreinområdet som på ulike måter påvirker areal som brukes av villreinen. Kommuner og øvrige myndigheter har ansvar for å beskytte villreinens leveområder gjennom arealplanleggingen. Vektlegging av villreinhensyn i arealforvaltningen er derfor sentralt for å oppnå målsetningene fra villreinemeldingen, blant annet for å forebygge tap og forringelse av villreinens leveområder. En bærekraftig arealplanlegging kan spare samfunnet for store fremtidige ressurser til naturrestaurering. En

overgang til et grønnere samfunn vil kreve at kommuner, regionale og statlige myndigheter vektlegger kumulative effekter i vurderinger av fremtidige arealinngrep.

Tiltakspakke 1: En mer helhetlig og restriktiv arealplanlegging og arealforvaltning	
1	Statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet
2	Vurdere endringer i rundskriv T2/16 for å bidra til en mer helhetlig og restriktiv arealforvaltning i villreinfjellet
3	Revidere kommunale planer (planvask) og basere fremtidig utbygging på oppdatert kunnskap og en sterkere vektlegging av villreinhensyn
4	Regionale tiltak for arealforvaltningen i Rondane villreinområde
5	Høy terskel etter sektorregelverk for nye arealinngrep i Rondane villreinområde
6	Vurdere om villreinnemnda bør gjøres til høringspart i alle dispensasjonssaker i villreinfjellet i Rondane villreinområde
7	Styrking av Norsk villreinsenter som kompetansesenter for villrein
8	Dialogforum for villreinforvaltning
9	Kompetanseheving om villrein for kommunestyre og fylkesting
10	Samlet vurdering av nasjonale naturrestaureringsprosjekter for å bedre tilstanden til villreinen frem mot 2050
11	Operasjonalisering av villreinfond

1.1.2 Nærmere om de enkelte tiltakene i tiltakspakken

Tiltak 1: Statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet

Hovedansvar: Kommunal- og distriktsdepartementet

Delansvar: Klima- og miljødepartementet

Kommunal- og distriktsdepartementet har i samråd med berørte departementer fastsatt statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet (SPRAM). Kommunal- og distriktsdepartementet har et hovedansvar for retningslinjene og at praksis er i samsvar med retningslinjene. Klima- og miljødepartementet har gjennom samarbeid med Kommunal- og distriktsdepartementet om innholdet i og praktiseringen av retningslinjene et delansvar for miljø. De statlige planretningslinjene følger opp de nasjonale forventningene og gir flere retningslinjer som har betydning for villreinen og dens leveområder. For villrein står det i retningslinjene som ble fastsatt ved kgl.res av 20. desember 2024 punkt 3.8 følgende: «Arealplanleggingen skal bidra til å nå målet om en helhetlig og restriktiv arealforvaltning i villreinfjellet. Dette innebærer at det skal være en høy terskel for inngrep i villreinsens leveområder.» Det er også flere generelle retningslinjer som har betydning for villrein. Dette gjelder blant annet prinsippet om at fortetting og transformasjon skal vurderes og bør utnyttes før nye utbyggingsområder settes av og tas i bruk gjelder for alle utbyggingsformål. Videre at det i fjell og utmark er viktig at fritidsboligområder skal avgrenses mot sammenhengende natur-, villrein- og friluftsområder, kulturmiljøer og viktige områder for landbruk, reindrift og andre næringer. Virkningen av utbygging på landskap skal vurderes og minimeres.

Tiltak 2: Vurdere endringer i rundskriv T2/16 for å bidra til en mer helhetlig og restriktiv arealforvaltning i villreinfjellet

Hovedansvar: Klima- og miljødepartementet

Rundskriv T-2/16 – *Nasjonale og vesentlige regionale interesser på miljøområdet – klargjøring av miljøforvaltningens innsigelsespraksis* – handler om nasjonale og vesentlige regionale interesser på

miljøområdet og klargjør hvordan miljøforvaltningen skal bruke virkemiddelet innsigelse i forbindelse med kommunal planlegging.

Klima- og miljødepartementet har et hovedansvar for rundskrivet og at praksisen på miljøområdet er i samsvar med rundskrivet. For å bidra til en mer ensartet forvaltningspraksis og gi økt forutsigbarhet for kommunal arealplanlegging klargjør dette rundskrivet hva som er spørsmål av nasjonal eller vesentlig regional betydning på klima- og miljøområdet. Rundskrivet skal legges til grunn for innsigelsespraksisen i miljøforvaltningen og bidra til økt bevissthet om hvilke nasjonale og vesentlige regionale klima- og miljøhensyn staten mener man skal ta i den kommunale arealplanleggingen. Dersom et planforslag rammer nasjonale eller vesentlige regionale miljøverdier, kan innsigelse vurderes, jf. plan- og bygningsloven § 5-4. Det vil likevel hvile på en konkret vurdering i den enkelte saken om man skal fremme innsigelse. Viktige funksjonsområder for villreinen er et slikt nasjonalt hensyn som er omtalt i dette rundskrivet, og Statsforvalteren skal derfor vurdere om det skal bli fremmet innsigelse dersom et planforslag inneholder en ny arealbruk som vil komme i konflikt med slike områder.

Klima- og miljødepartementet vektlegger i tråd med Stortingets behandling av villreinmeldingen at statsforvalterne gjennom meldingen, utarbeidelse av tiltaksplaner og nye statlige planretningslinjer får et tydeligere mandat enn i dag til å gripe inn mot tiltak i villreinområder for slik å sikre at målene i stortingsmeldingen om høy terskel for nye inngrep i villreinområdene følges opp i praksis, jf. Innst.374 S (2023-2024) s. 4. For å følge opp Stortingets føringer, er det også behov for å vurdere en formalisering av dette gjennom endringer i rundskriv T2/16 om Nasjonale og vesentlige regionale miljøinteresser på miljøområdet. Tiltaket innebærer å utrede endringer i punkt 3.6 om hensyn til villrein som en nasjonal miljøinteresse i rundskrivet.

Tiltak 3: Revidere kommunale planer (planvask) og basere fremtidig utbygging på oppdatert kunnskap og en sterkere vektlegging av villreinhensyn

Hovedansvar: Kommunene i villreinområdet

Delansvar: Klima- og miljødepartementet

Tiltaket forutsetter frivillig tilslutning fra kommunene, og innebærer ikke statlige pålegg overfor disse kommunene. Prosessen for en eventuell planvask vil følge ordinære prosesser etter plan- og bygningsloven og sikre bred medvirkning fra alle berørte interesser. Dersom kommunene frivillig slutter seg til tiltaket, vil de være hovedansvarlig for å gjennomføre tiltaket. Klima- og miljødepartementet vil være delansvarlig for tiltaket gjennom veiledning og informasjon om villreinhensyn, og gjennom at kommunen kan søke om tilskudd til planvask etter kap. 1420, post 60 på Klima- og miljødepartementets budsjett.

Kommunen er den primære arealmyndigheten i forvaltningen av villreinområdene etter plan- og bygningsloven. Dette er også understreket av Stortinget under behandlingen av villreinmeldingen. Kommunale arealplaner styrer arealbruken i villreinområdene utenfor verneområdene. Ved å gjennomgå eldre planer og fjerne arealer som er avsatt til bebyggelse, men ennå ikke bygget ut, kan man forebygge en videre nedbygging og forringelse av villreinområdet og de områdene utenfor villreinområdene som på ulike måter påvirker areal som brukes av villreinen. Videre bør fremtidig planlegging og utbygging baseres på oppdatert kunnskap og en sterkere vektlegging av villreinhensyn. Flere av kommunene i Rondane villreinområde har allerede satt i gang planvask, eller prosesser med revisjon av kommunale arealplaner.

Formålet med tiltaket er at kommunene, før eller underveis i revisjonsprosessen, foretar en helhetlig gjennomgang av samtlige kommunale arealplaner i Rondane villreinområde, og at planverket oppdateres og revideres på bakgrunn av ny kunnskap om konsekvenser for villreinen. Klima- og miljødepartementet oppfordrer kommuner i Rondane villreinområde til å slutte seg til tiltaket i løpet av høringsperioden. Tiltaket innebærer at alle kommunene som slutter seg til tiltaket gjennomfører en såkalt «planvask» av samtlige juridiske bindende kommunale arealplaner i villreinområdet. Planvaskingen må følge ordinære prosesser for revisjon av kommuneplanens arealdel. Tiltaket vil ikke ha noen direkte målbar effekt i dag, siden det er snakk om å hindre fremtidig utbygging, men vil forebygge en videre nedbygging og forringelse av villreinområde som er negativt for villrein. Gjennomføring av tiltaket forutsetter at de kommunene som har behov for det søker og får innvilget tilskudd gjennom ordinære ordninger. Departementet oppfordrer til at følgende punkter av hensyn til villrein minimum skal ligge til grunn for revisjonsprosessen:

- gamle kommuneplaner og reguleringsplaner bør gjennomgås og oppdateres med bakgrunn i ny kunnskap om konsekvenser for villreinen, jf. Innst.374 S-2023-2024 s. 9. Vedtatte, ikke-realiserte reguleringsplaner som er negative for villreinen, bør endres eller oppheves. Dette gjelder byggeområder både innenfor villreinens leveområder, i randsonene til disse og i trekkutene mellom villreinområdene.
- kritisk gjennomgang av tomtereserver, med sikte på å ta ut tomtereserver som ikke bør videreføres i henhold til ny kunnskap om villrein, dvs. arealer som er avsatt til fritidsbebyggelse enten i kommuneplanens arealdel eller som ligger som godkjent i reguleringsplaner, men som enda ikke er bebygd. Det vises til at Stortinget har understreket at kommunene har ansvar for å ta hensyn til villreinen også ved planlegging av fritidsboliger i randsonene, jf. Innst.374 S-2023-2024 s. 7.

Bakgrunnen for tiltaket er blant annet potensialet for å forverre situasjonen for villrein som kan ligge i de ikke-realiserte utbyggingsområdene i gjeldende arealplaner, og behovet for å tilbakeføre slike områder til LNF-områder dersom målsetningene om å ivareta villreinen skal nås. Planvask er også fremhevet i regjeringens naturmelding (Meld. St. 35 (2023-2024)), og tiltaket er også i tråd med de nye *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023–2027*, der det blant annet forventes at kommunen, ved revisjon av kommuneplanens arealdel, vurdere om tidligere godkjent arealbruk skal tilbakeføres til landbruks-, natur- og friluftsmål samt reindrift (LNFR-formål) av hensyn til naturmangfold.

Tiltak 4: Regionale tiltak for arealforvaltningen i Rondane villreinområde

Hovedansvar: Innlandet fylkeskommune

Delansvar: Klima- og miljødepartementet

Tiltaket forutsetter frivillig tilslutning fra fylkeskommunene, og innebærer ikke statlige pålegg.

Prosessen for en eventuell planvask vil følge ordinære prosesser etter plan- og bygningsloven og sikre bred medvirkning fra alle berørte interesser.

Dersom fylkeskommunen frivillig slutter seg til tiltaket, vil de være hovedansvarlig for å gjennomføre tiltaket. Klima- og miljødepartementet vil være delansvarlig for tiltaket gjennom veiledning og informasjon om villreinhensyn, og gjennom at fylkeskommunen kan søke om tilskudd til planvask etter kap. 1420, post 60 på Klima- og miljødepartementets budsjett.

Regionale planer for villrein skal sikre en helhetlig forvaltning av fjellområder som er særlig viktige for fremtiden til villreinen i Norge. Planene fastsetter en langsiktig arealforvaltning som balanserer bruk og vern for de aktuelle fjellområdene med randområder, og gjelder inntil de er revidert. Det er

utarbeidet planer for alle de ti nasjonale villreinområdene. Fylkeskommunen har det overordnede ansvaret for å utarbeide de regionale planene for helhetlig forvaltning av arealene i villrein fjella og oppfølgingen av disse planene, herunder å utarbeide og følge opp handlingsprogram og vurdere behov for revisjon av den regionale planen. Regional plan har også en viktig funksjon for å gjennomføre og innarbeide nasjonale forventninger etter pbl. § 6-1 i den regionale og kommunale arealplanleggingen.

Regionale planer skal følges opp av andre sektorer og legges til grunn som føringer for den kommunale planleggingen. Avvik fra de regionale planene gir grunnlag for innsigelse fra statsforvalter. Det kan også bli gitt regionale planbestemmelser som gjør hele eller deler av den regionale planen bindende for inntil 10 år, men ingen av de regionale planene for villrein har hittil tatt i bruk dette virkemiddelet.

Det følger av villreinmeldingen (Meld. St. 18 (2023 – 2024)) at eksisterende regionale og kommunale planer i villrein fjella vil bli evaluert. Ny kunnskap blant annet fra klassifiseringen av villreinområdene tilsier videre at de regionale planene bør oppdateres, det følger derfor av meldingen at regjeringen vil oppfordre fylkeskommunene til å revidere eksisterende regionale planer på grunnlag av klassifiseringen etter kvalitetsnormen og tiltaksplaner for villreinen med sikte på bedre ivaretagelse av villreinens leveområder. Dette er også i tråd med nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023–2027, der det blant annet står at «vedtatte regionale planer for villrein fjella oppdateres i samsvar med ny kunnskap».

Klima- og miljødepartementet oppfordrer fylkeskommuner i Rondane villreinområde å slutte seg til tiltaket. Tiltaket innebærer, i tråd med villreinmeldingen, at fylkeskommunene som slutter seg til tiltaket i høringsperioden, senest etter evaluering av eksisterende regional plan skal revidere regional plan i tråd med oppdatert kunnskapsgrunnlag om villrein. Klima- og miljødepartementet oppfordrer fylkeskommunene til å ta utgangspunkt i følgende punkter ved revisjon av regionale planer:

- hensynta oppdatert kunnskap om villrein, og vektlegge hensynet til villrein tungt både når det gjelder retningslinjer og eventuelle bestemmelser, og utstrekning av arealsonene
- for å sikre god samordning på tvers av arealforvaltningen i villreinområdet, bes fylkeskommunene vurdere å definere soner i plankart med ulike grader av restriksjonsnivåer
- vurdere behovet for eventuelle bindende regionale planbestemmelser etter plan- og bygningsloven § 8-5
- tilrettelegge for samordnede interkommunale kommunedelplaner der dette kan være viktig av hensyn til villreinens arealbruk

I tillegg er en rekke av de øvrige tiltakene i denne tiltaksplanen som det kan være aktuelt å følge opp i en videre prosess knyttet til revisjon av regional plan, for eksempel oppfølging gjennom gjensidig forpliktende avtaler mellom kommuner og fylkeskommuner ved en fremtidig revisjon av handlingsprogrammet til regional plan for Rondane villreinområde. Dette gjelder blant annet tiltak om kanalisering av ferdsel gjennom sti- og løypeplaner, samordning av motorferdselspraksisen mellom kommuner, og opprettelse av dialogforum for villrein.

Tiltak 5: Høy terskel etter sektorregelverk for nye arealinngrep i Rondane villreinområde

Hovedansvar: Klima- og miljødepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet, Energidepartementet, Samferdselsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet

Klima- og miljødepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet, Energidepartementet, Samferdselsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet vil være hovedansvarlig for å gjennomføre tiltaket. De skal på sine ansvarsområder sørge for en bærekraftig forvaltning av villreinfjellet på tvers av kommune- og fylkesgrenser.

Arealinngrep er overordnet den største utfordringen for villreinen i villreinområdene i Norge. Som hovedregel vil alle typer arealinngrep i villreinfjellet, på tvers av ulike sektorer og interesser, påvirke villreinen negativt. Derfor er det ut fra villreinhensyn ønskelig å i størst mulig grad begrense arealinngrep i villreinfjellet, og hensynet til villreinen må vektes tungt opp mot andre samfunnshensyn. Dette er også i tråd med de statlige planretningslinjene for arealbruk og mobilitet beskrevet i tiltak 1. Statens rolle som sektormyndighet og utbygger påvirker arealbruken gjennom ulike sektorregelverk. Tiltaket sikter særlig til disse typene av arealinngrep, og innebærer en synliggjøring av enkelte tiltak fra villreinmeldingen.

Både nye vannkraftanlegg og opprustning av eksisterende anlegg i villreinområdene kan ha negative konsekvenser for villrein, blant annet kan det medføre oversvømte trekkruter og beiteområder, usikker is på vann, og forstyrrelser i forbindelse med anleggsarbeid og driftsaktivitet knyttet til kraftverkene. Vindkraftverk vil kunne føre til at reinen blir forstyrret og fortrent fra området både i anleggsfasen og i driftsfasen. Dette vil også kunne påvirke dyrenes kondisjon og produktivitet. Utbygging av vindkraft kan i verste fall føre til at villreinen blir avskåret fra å bruke deler av leveområdet. Anleggsveier kan også ha en negativ effekt som fører til unnvikelse, og utgjøre en barriere for reinen. Mange av de samme problemene vil også gjelde ved utbygging og drift av solkraftverk i villreinområdene. Solkraftverk vil også beslaglegge betydelige areal i seg selv, i tillegg til drift av solkraftverk. Solkraftverk vil potensielt gjerdes inn som helhet, og medføre støy fra konvertere. Mineralutvinning påvirker reinens arealbruk, spesielt i perioder med høy aktivitet. Rein reagerer med frykt på høylytt aktivitet som boring, sprenging og dumping av masser. Gruvedrift kan også påvirke bruk av trekkruter og føre til at reinen endrer sin bruk av landskapet. Gruvedrift vil kunne medføre barriereeffekter i forbindelse med aktivitet, veger og anleggstrafikk, og vil øke belastningen for villreinen og kunne påvirke deres arealbruk og beitemuligheter.

Stortinget har ved behandlingen av villreinmeldingen understreket viktigheten av at nasjonale myndigheter sørger for en bærekraftig forvaltning av villreinfjellet på tvers av kommune- og fylkesgrenser. Dette gjelder på tvers av ulike sektorer som er ansvarlig for arealinngrep i villreinområdene. Tiltaket innebærer, i tråd med føringene fra Stortingets behandling av villreinmeldingen, å sikre at målene i meldingen om høy terskel for nye inngrep i villreinområdene følges opp i praksis, at det skal være høy terskel for blant annet nye vannkraft-, energi-, samferdsel- og mineraltiltak i villreinområdene. Det å, så langt som mulig, unngå slike arealinngrep i villreinområdet, vil være et viktig forebyggende tiltak for å unngå negativ påvirkning på villrein. Dersom det likevel tillates nye utbygginger skal det settes vilkår som tar hensyn til villreinen gjennom bygge- og driftsfasen, så langt det lar seg gjøre.

I tråd med villreinmeldingen skal det blant annet tas hensyn til villrein i behandlingen av arealplaner for mineralutvinning og i vurderingen av om søknader om driftskonsesjon etter mineralloven skal bli innvilget. I saker der det blir tildelt driftskonsesjon etter mineralloven i villreinområdene, skal det bli tatt nødvendige hensyn til villrein gjennom for eksempel avbøtende tiltak, tilpasninger i driften og lignende. Det skal i tillegg legges til rette for at det blir tatt hensyn til villrein ved revisjon av eksisterende driftskonsesjoner etter mineralloven i villreinområder. Energi- og vassdragsmyndighetene blant annet videreføre en restriktiv praksis med å gi konsesjoner til nye energiproduksjonsanlegg i villreinområder dersom anleggene har vesentlig negativ påvirkning for villreinen, med mindre anlegget er viktig for andre vesentlige samfunnshensyn, slik som

forsyningssikkerheten og kraftbalansen. Videre skal energi- og vassdragsmyndighetene, i de tilfellene det likevel blir gitt konsesjon til nye energi- og vassdragsanlegg, sette vilkår som tar hensyn til villreinen gjennom bygge- og driftsfasen, så langt det lar seg gjøre. For samferdselsprosjekter skal det blant annet utredes tekniske løsninger som forbedrer tilstanden til villreinen, ved utarbeidelse av planer for alle nye samferdselsanlegg i definerte villreinområder. Utredning av tunnelløsninger som bedrer tilstanden for villrein skal videre inngå i all planlegging, der det er relevant. Statens vegvesen og andre veiforvaltere som er ansvarlige for å drifte statlige veier, skal i tillegg gå gjennom alle driftskontrakter som er knyttet til veier som går gjennom villreinområder, og vurdere behovet for å innføre overnattingsforbud for bobil, stenging av gjeldende parkeringsplasser, forbud mot parkering langs veien og lignende av hensyn til villrein. Ved vurderingene bør hensynet til landbrukets behov vektlegges.

Tiltak 6: Vurdere om villreinnemnda bør gjøres til høringspart i alle dispensasjonssaker i villreinfjellet i Rondane villreinområde

Hovedansvar: Kommunal- og distriktsdepartementet

Delansvar: Klima- og miljødepartementet, Landbruks- og matdepartementet

Tiltaket innebærer at Kommunal- og distriktsdepartementet, i samråd med Klima- og miljødepartementet og Landbruks- og matdepartementet skal vurdere om villreinnemnda bør gjøres til høringspart i alle dispensasjonssaker som berører villrein.

Vurdering av negative konsekvenser av planlagte utbygginger er avgjørende for å ta veloverveide valg i arealforvaltningen, og for å unngå potensielt negative konsekvenser for villreinen. Av hensyn til å sikre et best mulig beslutningsgrunnlag i arealsaker bør det utredes om villreinnemnda sine synspunkter skal innhentes i konkrete plansaker om dispensasjoner fra gjeldende planer etter plan- og bygningsloven i villreinområdet, eller i områder utenfor villreinområdet som påvirker areal som blir brukt av villrein. Konkret innebærer tiltaket at det vurderes om villreinnemnda skal være høringspart i dispensasjonssaker som berører villreinen og villreinens leveområder. Tiltaket vil dersom det medfører at villreinnemnda gjøres til høringspart i slike saker kunne medføre økte kostnader knyttet til en økt saksmengde for nemndsmedlemmene og et behov for hyppigere møter. Tiltaket vil dekkes innenfor de til enhver tids gjeldende budsjetttrammer.

Tiltak 7: Styrking av Norsk villreinsenter som kompetansesenter for villrein

Hovedansvar: Klima- og miljødepartementet

Klima- og miljødepartementet er hovedansvarlig for å styrke Norsk villreinsenter. Villreinforvaltningen består av en rekke ulike aktører fra privat, kommunal og statlig sektor. Villreinsenteret er i dag blant annet et viktig bindeledd mellom forskning, forvaltning og allmennheten i sin rolle som kunnskapsformidler. Villreinsenteret er derfor på Klima- og miljødepartementets budsjett 2025 styrket med 3 mill. kroner, jf. Prop.1 S (2024-2025). Tiltaket innebærer en styrking av Norsk villreinsenters rolle som kompetansesenter for fagsaker og rådgivning til blant annet myndigheter, og er et ledd i oppfølgingen av Meld. St. 18 (2023–2024) *Ein forbetra tilstand for villrein* og Stortingets behandling av denne.

Tiltak 8: Dialogforum for villreinforvaltning

Hovedansvar: Statsforvalteren/ fylkeskommunen/ villreinnemnda

I 2018 etablerte Rondane Nord Villreinutvalg, Rondane Sør Villreinutvalg, Sølknkletten Villreinområde og villreinnemnda for Rondane og Sølknkletten samarbeidsorganet «Villreinforum Rondane-Sølknkletten», med mål om at samarbeidet kan bidra til å til en god dialog mellom villreininteressene og andre aktører.

Formålet med tiltak 8 er å etablere en samarbeidsarena med en bredere representasjon, samtidig som det er hensiktsmessig at dialogforumet har lik utforming som tilknyttede villreinområder – tiltaket også foreslås for Knutshø og Snøhetta villreinområder i tilhørende tiltaksplaner.

Det foreslås likevel at det etableres et dialogforum for villrein der enten statsforvalteren eller fylkeskommunen villreinnemnda er hovedansvarlig for å opprette og drifte et dialogforumet.

Formålet med tiltaket er å etablere en samarbeidsarena Denne samarbeidsarenaen vil inkludere villreinnemnder og andre aktører i villreinforvaltningen, verneområdeforvaltningen, lokale, regionale og nasjonale reiselivsaktører (destinasjonsselskaper), lokalt næringsliv, landbruksnæringen, turistforeninger, samt berørte kommuner og fylkeskommuner, rettighetshavere og øvrige aktører i fjellet møtes. En slik arena vil være nyttig for å samarbeide om kanalisering og styring av ferdsel, muligheter for næringsutvikling innenfor gjeldende regelverk og for å utforme rett type markedsføring på tider av året hvor det ikke går utover sårbare villreinområder. Et dialogforum kan også benyttes for å samarbeide og gi råd om utplassering av turposter, plassering av oppkjørte løyper til hundekjøring og lignende.

Et dialogforum kan innrettes på ulike måter. Nedenfor skisseres tre mulige alternative innretninger av et dialogforum:

- I) Statsforvalteren oppretter et dialogforum
- II) Fylkeskommunene oppretter et dialogforum gjennom handlingsprogrammet til regional plan
- III) Villreinnemnda for Rondane Sølknkletten oppretter et dialogforum, som ledd i å forsterke nemdenes rolle i villreinforvaltningen

En fordel med alternativ I) er at et slikt forum vil kunne fungere som et naturlig koblingspunkt mellom de ulike delene av forvaltningen og ha en rolle i å samordne dialogen om arbeidet med oppfølgingen av tiltaksplanene lokalt i villreinområdene med oppfølgingen fra overordnet statlig myndighet. For eksempel kan forumet bidra til dialog om koordinering og oppfølging av tiltak i villreinområdet (iverksetting, datainnsamling som ferdselsteller, overvåking osv.). En fordel med alternativ II) er at fylkeskommunen gjennom ansvaret for regional plan har en sentral rolle i den regionale forvaltningen, og at forumet kan etableres som en del av handlingsprogrammer for regional plan.

Vedr. alternativ III) er villreinnemnda allerede gitt myndighet som et særlig samarbeidsorgan i villreinforvaltningen og med ansvar for bestandsforvaltningen av villrein samt arbeid med ivaretagelse av leveområdene i forhold til bl.a. næringsutvikling og menneskelig påvirkning. Villreinnemnda samarbeider tett med kommuner, fylkeskommuner, og statsforvalteren er representert i nemda. Som oppfølging av villreinformeldinga, og for å videreutvikle og styrke nemdenes rolle i villreinforvaltningen, foreslås det at Villreinnemnda for Rondane og Sølknkletten oppretter et dialogforum

Uavhengig av innretning vil tiltaket trolig ikke gi en umiddelbart målbar effekt, men kan bidra til større samordning og koordinering på tvers av en fragmentert fjellforvaltning som kan ha effekt over tid. Det foreslås at et slikt dialogforum bistås med villrein faglig kompetansestøtte fra Norsk Villreinsenter. Effekten vil avhenge av hva slags oppslutning forumet får, hva slags saker en tar opp og jobber med og hvilken etterlevelse de ulike sakene får hos ansvarlige aktører. Tiltaket kan medføre behov for midler til å opprette et slikt forum, uavhengig av hvilket organ som skal være ansvarlig for gjennomføringen av tiltaket. Dette vil dekkes innenfor gjeldende budsjетtrammer.

Tiltak 9: Kompetanseheving om villrein for kommunestyre og fylkesting

Hovedansvar: Statsforvalteren i innlandet og Innlandet fylkeskommune

Statsforvalteren i Innlandet, i samarbeid med Innlandet fylkeskommune er hovedansvarlig for kompetanseheving om villrein i kommunestyre og fylkesting.

En generell utfordring i arealforvaltningen er at ønsket om å ivareta villreinen er til stede, men den konkrete kunnskapen om hvordan hensynet til villrein best kan ivaretas ikke alltid er tilstedeværende i forberedelse og vedtagelsen av saker som kan få negative konsekvenser for villrein. Tiltaket innebærer at Statsforvalteren, i samarbeid med fylkeskommunen skal sørge for styrking av villreinkompetansen for nye folkevalgte etter kommunevalg, med søkelys på villrein og hvordan ta hensyn til villrein i arealforvaltningen. Det bør være et mål å gjennomføre en slik opplæring regelmessig. Det kan også være aktuelt å invitere fjellstyrer, relevante grunneiere og lignende. Norsk villreinsenter, som har stor kompetanse på villrein og som kan bidra med veiledning, er også en aktuell bidragsyter. Tiltaket vil trolig ikke gi en umiddelbar målbar effekt, men økt kunnskap vil kunne bidra til at politiske beslutninger som påvirker villreinen tas på et bedre oppdatert faggrunnlag når det gjelder villrein.

Tiltak 10: Samlet vurdering av nasjonale naturrestaureringsprosjekter for å gjenopprette trekk mellom villreinområder og bedre tilstanden til villreinen frem mot 2050

Hovedansvar: Miljødirektoratet

Miljødirektoratet vil ha hovedansvaret for å gi en samlet vurdering av nasjonale naturrestaureringsprosjekter for å gjenopprette trekk mellom villreinområder og bedre tilstanden til villrein frem mot 2050.

I tidligere tider var villreinen i Snøhetta, Knutshø og Rondane del av en større stamme som trakk over disse områdene til ulike tider av året. Med utbygging av infrastruktur som vei og jernbane over Dovrefjell ble denne bestanden delt i mindre villreinområder, og i dag er det ingen kjent utveksling mellom disse villreinområdene. Dersom slike sesongtrekk skal gjenopprettes kreves det store naturrestaureringstiltak. Dersom dagens infrastruktur, menneskelige bebyggelse og aktivitet i området opprettholdes vil vei og jernbane fortsette å være fullstendige barrierer for villreinens trekk mellom de ulike villreinområdene, og beitefleksibiliteten, som er et av de viktigste klimatilpasningstiltakene for villrein, vil ikke forbedres.

Naturrestaurering kan defineres som tiltak som bidrar til å forbedre eller gjenopprette tilstand i økosystemer som er blitt forringet eller ødelagt. Regjeringen har i Meld.St. 35 (2023-2024) blant annet varslet at de innen 2030 vil klargjøre omfanget av landarealer som er forringet eller ødelagt, og vurdere målrettede og effektive naturrestaureringstiltak gjennom blant annet arbeidet med menyer av tiltak.

Det er i faggrunnlaget for Rondane, som for flere av de andre faggrunnlagene, foreslått overordnede nasjonale infrastrukturtiltak, her knyttet til miljøtunnel/viltovergang i området øst for Muen. Klima- og miljødepartementet mener det er viktig å foreta en samlet vurdering av disse forslagene, for å prioritere eventuell videre innsats med overordnede infrastrukturprosjekter i villreinområdene frem mot 2050. Det er naturlig å se til koblinger for FNs tiår for naturrestaurering, som går fram mot 2030, for å planlegge og komme i gang med utvalgte ambisiøse restaureringsprosjekter.

Vei og jernbaneprosjekter prioriteres i Nasjonal transportplan som legges fram en gang i hver stortingsperiode. Departementet viser til at prosjektene ikke er omtalt i Meld. St. nr. 14 Nasjonal transportplan 2025 – 2036. Miljødirektoratet skal ut fra dette gjøre en samlet vurdering av tiltak i de respektive faggrunnlagene i samråd med Statens vegvesen og Jernbanedirektoratet. I vurderingen skal det legges vekt på at størst mulig nytte for villreinen i forhold til kostnaden og i forhold til eventuelle naturinngrep.

I mellomtiden er det viktig at det ikke legges annen irreversibel infrastruktur i det aktuelle tiltaksområdet, og at trekk-korridoren må skjermes mot utbygging som kan hindre mulighetene til å gjenopprette gamle trekkveier. Dette er i tråd med Meld. St 18 (2023-2024) der det ble lagt vekt på at det skal være høy terskel for nye inngrep i villreinområdene. Fra Stortingets behandling av meldingen følger det også at Statsforvalterne gjennom blant annet tiltaksplanene får et tydeligere mandat til å gripe inn mot tiltak i villreinområder for å sikre at målene i meldingen om en høy terskel for nye inngrep følges opp i praksis. Tiltaket vil i seg selv ikke ha effekter for villreinen, men dersom det iverksettes naturrestaureringsprosjekter vil det ha effekt. Tiltak medfører noe merarbeid for Miljødirektoratet og dekkes innenfor gjeldende budsjettammer.

Tiltak 11: Operasjonalisering av villreinfond

Hovedansvar: Energidepartementet og Klima- og miljødepartementet

Det følger av villreinmeldingen at energimyndighetene i framtidige revisjonssaker, vil pålegge konsesjonærene å bidra til finansiering av villreinfond, i tråd med ny beregningsmetode, der det ikke finnes egnede avbøtende tiltak. For noen villreinområder er det gjennom relativt nyere vilkårsrevisjoner avsatt betydelige midler allerede. Det er behov for å etablere en ordning for at disse midlene raskt skal kunne tas i bruk til villreinformålene de er opprettet for å ivareta. Arbeidet er pågående, og Energidepartementet og Klima- og miljødepartementet tar sikte på å ferdigstille dette arbeidet i løpet av 2025.

For sammenhengens skyld kan det nevnes at det også følger av villreinmeldingen at regjeringen vil utrede om og hvordan villreinfondet kan gjøres tverrsektorielt og i tråd med miljøpåvirker-betaler-prinsippet i naturmangfoldloven § 11, i forbindelse med tyngre tekniske inngrep som vil påvirke areal som blir brukt av villrein. Klima- og miljødepartementet vil følge opp dette gjennom oppfølgingen av villreinmeldingen i samarbeid med berørte departementer.

1.1.3 Forventet effekt og konsekvenser

Klima- og miljødepartementet har etter innspill fra Miljødirektoratet vurdert hvilke forventede effekter tiltakspakken har for villrein. Overordnet vurderes tiltakene å ha liten effekt på eksisterende tilstandsutfordringer da de i liten grad har tilbakevirkende effekt på eksisterende negative faktorer. Tiltakene kan samtidig dempe framtidige negative påvirkningsfaktorer. Effekten av tiltaket knyttet til vurdering av fremtidige naturrestaureringsprosjekter avhenger av hvilke naturrestaureringsprosjekter som prioriteres og vil ikke ha effekt før på lang sikt. Tiltaket om operasjonalisering av villreinfond vil ikke utgjøre noen effekt i Rondane pr. nå da det ikke er

kraftanlegg av betydning i Rondane på nåværende tidspunkt. Usikkerhetsmomenter for den forventede effekten av tiltakene for villrein er i stor grad knyttet til etterlevelseshetsgraden av virkemidlene, noe som gjør det utfordrende å gi en god vurdering av forventet effekt på villreinen i Rondane. Gitt utfall om mindre vektlegging av villrein i både utforming og oppfølging av tiltakene, vil tiltakspakken ha liten effekt på framtidige negative påvirkningsfaktorer. Gitt utfall om særlig vektlegging av villreininteresser i både utforming og oppfølging av tiltakene, vil tiltakspakken, sammen med andre tiltakspakker kunne bidra til å stanse irreversible arealendringer og vil være svært viktig for å ha mulighet til å oppnå middels kvalitet innen 2050. Gitt de særlig store utfordringene knyttet til infrastruktur, arealutnyttelse og fritidsbebyggelse i Rondane villreinområde og randsonene rundt, er usikkerheten knyttet til utformingen og etterlevelsen av disse tiltakene en kritisk svakhet som har stor betydning for måloppnåelsen.

Klima og miljødepartementet har vurdert administrative og økonomiske konsekvenser av tiltakspakken på bakgrunn av det som fremgår i faggrunnlaget, samt det som har fremkommet i løpet av involveringen i forkant av høringen. Departementets vurdering er at tiltakene knyttet til arealforvaltning samlet sett vurderes å ha lave negative konsekvenser for berørte parter og lave økonomiske kostnader. Tiltakene om kommunal planvask samt om regional og statlig arealforvaltning i tiltaksplanen, vil bidra til å gjennomføre målsetningen fra villreinmeldingen om en høy terskel for nye inngrep og en mer helhetlig arealforvaltning i villreinområdene. Dette vil ha konsekvenser for annen offentlig og privat virksomhet, men vil samlet sett verken på kort eller lang sikt medføre særlige endringer økonomisk og administrativt for fylkeskommuner, kommuner og privat virksomhet.

For enkelte tiltak i tiltakspakken der aktører oppfordres til frivillig å være ansvarlig for å gjennomføre tiltak, kan tiltaket ha konsekvenser for Klima- og miljødepartementet eksempelvis gjennom at det kan søkes om støtte til gjennomføring gjennom tilskuddsordninger på departementets budsjett. Eventuelle kostnader for gjennomføring av slike tiltak dekkes innenfor de til enhver tids gjeldende budsjetttrammer.

1.2 Skjerming av kalvings- og oppvekstperioden

1.2.1 Innledning

Våren og forsommeren er en kritisk periode for villreinen. For å skjerme denne perioden har forvaltningen valget mellom å redusere tilgjengeligheten til villreinens leveområder eller å innføre juridiske ferdselsreguleringer, som ferdselsforbud i visse soner. Det foreslås å prøve ut mindre inngripende tiltakene enn forbud; Seinere åpning av flere vinterstengte veier, sluttdato for motorisert ferdsel på snøføre, begrensinger i åpningstider for overnattingstilbud og generelt streng dispensasjonspraksis. Både for å skjerme kalvings- og oppvekstperioden og for at uforstyrta områder skal forbli uforstyrta, foreslås det felles tidsrammer for når ulike former for bruk er tillatt. «Åpningsdato» er foreslått til 18.juni og «stengingsdato» er satt til 10.oktober. Dette samsvarer med start av skolenes sommerferie og høstferie. Det hadde vært mulig å differensiere denne tidsrammen noe mellom ulike områder. Gjennom prosessen har imidlertid behovet for likebehandling vært framhevet av mange. Det vurderes derfor at det er mest hensiktsmessig med en overordnet felles tidsramme.

Tiltakspakke 2: Skjerming av kalvings- og oppvekstperioden fra etter påske og fram til 18.juni	
12	Reduksjon og tilpasning av motorferdsel i utmark i villreinområder
13	Økt kunnskap og bedre samordning av motorferdsel i utmark i villreinområder
14	Digital saksbehandling og rapportering for motorferdsel i utmark

15	Villreinhensyn bør vektlegges i større grad ved søknad om nye landbruksveier i villreinområdet
16	Innskrenking av åpningstid for overnattingstilbud i villreinområdet

1.2.2 Nærmere om tiltakene i tiltakspakken

Tiltak 12: Reduksjon og tilpasning av motorferdsel i utmark i villreinområder

Hovedansvar: Staten, kommunene, verneområdemyndighetene og øvrige aktører

Tiltaket omfatter både myndigheter som gir tillatelser til motorferdsel i utmark (del A) og aktører som har direktehjemmel til motorferdsel i utmark (trenger ikke søke om tillatelse) (del B). Kommunene og verneområdestyrene har et hovedansvar på sitt myndighetsområde innenfor gjeldende regelverk å redusere og tilpasse motorferdselen i utmark i villreinområdene. Dette er ikke et pålegg eller en instruks, men en oppfordring til at kommunene og verneområdestyrene bidrar til redusert og tilpasset motorferdsel. De aktører som gjennomfører motorferdsel i tråd med en direktehjemmel i regelverket bør gjennomgå sin egen motoriserte ferdsel i villreinområdet, og så langt mulig reduserer motorferdselen til det som er nødvendig.

Det pågår en del motorisert ferdsel i villreinområder, blant annet motorferdsel til private hytter, turisthytter, oppsyns- og forvaltningsvirksomhet, forskningsaktivitet, samt motorferdsel i forbindelse med drift av offentlige anlegg, og aktivitet i regi av forsvaret. Motorferdselen skjer typisk med snøskuter, helikopter, sjøfly, ATV, biler og andre kjøretøyer på veier og «sleper». Motorferdsel en av mange faktorer som kan forstyrre villreinen og utgjør i sum en betydelig belastning på villreinens arealbruk og trekk-adferd. Den samlede belastningen av motorferdsel omfatter både lovlige motorferdsel og eventuell ulovlig motorferdsel. Lovlig motorferdsel i villreinområdene skjer på grunnlag av regelverk som tillater ferdsel direkte, uten søknad, og ferdsel som tillattes gjennom søknad.

Med det faggrunnlaget vi i dag besitter, har departementet grunn til å mene at det totale omfanget av motorferdsel er for høyt i en del villreinområder. Det er vår oppfatning at det enkelte steder er en svært liberal tillatelsespraksis som bidrar til negativ påvirkning på villreinen.

For å legge til rette for en bedre tilstand for villreinen, må det samlede omfanget av motorferdselen reduseres og i større grad enn i dag tilpasses villreinens behov. Dette innebærer at det totale omfanget av motorferdsel må nedjusteres, kanaliseres og at sårbare områder må skjermes.

For å bidra til dette foreslår departementet flere tiltak som bør ses i sammenheng. Departementet mener det er behov for økt kunnskap om dagens praksis, økt kunnskap om hvordan motorferdsel kan bedre tilpasses villreinens behov og økt samordning mellom aktørene som forvalter motorferdsel i villreinområdene, se tiltak 13. Et digitalt saksbehandlingssystem kan bidra til dette, se tiltak 14. Fordi tilstanden for villreinen i mange områder er kritisk eller i dårlig tilstand, mener departementet at det allerede er grunn til å oppfordre forvaltningsmyndighetene i villreinområdene om å vurdere kritisk den motorferdsel de tillater eller selv utfører og å bidra til at omfanget av motorferdsel reduseres. Tiltak 12 handler derfor om å redusere omfanget av motorferdselen og justere aktiviteten i villreinområdene. Særlig er det viktig å redusere omfanget i sårbare perioder og/eller områder for villreinen.

Del A:

Forvaltningsmyndigheter som vurderer søknader som motorferdsel bør blant annet ta utgangspunkt i følgende målsetninger:

- Utgangspunktet for vurderingen er en avveining av nytteverdien av motorferdselen holdt opp mot ulemper- og skadevirkninger
- Antall turer som innvilges vurderes kritisk ut fra en vurdering av behov og hva som anses nødvendig
- Motorferdsel kanaliseres utenom områder og tidsperioder som er viktige for villrein
- Motorisert ferdsel i utmark på snødekt mark opphører senest 10. april eller første virkedag etter påske om den faller senere.
- Økt samordning ved utforming av tillatelser og rapportering, se tiltak 13.

For å vurdere om forvaltningsmyndighetene faktisk bidrar til en reduksjon i motorferdsel, er det nødvendig å utvikle bedre oversikt over den motorferdsel som gjennomføres i dag og å følge med på utviklingen over tid. Departementets forslag til tiltak 14 vil forenkle rapportering på området. I tråd med planen som presenteres i tiltak 13 vil det videre avdekkes hvorvidt motorferdselen ikke reduseres eller bedre tilpasses villreinen, og i så tilfelle vil departementet vurdere om det er behov for å ta i bruk statlige virkemidler. Dette kan for eksempel være å regulere motorferdsel etter motorferdselregelverket, eller å benytte seg av instruksjonsmyndighet i verneområder i større grad. Det vil være særlig aktuelt å bruke slike virkemidler i områder der omfanget av motorisert ferdsel er over det som er forsvarlig for villreinen og der en i utgangspunktet forventer en betydelig nedgang i motorisert ferdsel.

Del B:

Motorferdsel som gjennomføres i tråd med en direktehjemmel i regelverket oppfyller forutsetningsvis et samfunnsnyttig behov, og det er derfor i utgangspunktet større grunn til å tillate mer ulemper ved slik ferdsel enn ved annen ferdsel. Det er likevel grunn til at aktører med slik adgang til motorferdsel kritisk gjennomgår sin egen motoriserte ferdsel i villreinområdet, og så langt mulig reduserer motorferdselen til det som er nødvendig. Hensynet til å ivareta samfunnsnyttig virksomhet kan i flere tilfeller ivaretas gjennom mindre justeringer eller tilpassing av aktivitet. Akutte behov vil det sjeldent være mulig å tilpasse, men aktivitet det er mulig å planlegge på forhånd bør i størst mulig grad legges til tider og steder som er tilpasset villreinens behov. Siktemålet om å redusere og justere motorferdsel omfatter også statlige myndigheters motorferdsel. Miljødirektoratet får ansvar for å kartlegge, og koordinere i samråd med berørte sektorer, en mulig reduksjon i den statlige motorferdselen i villreinområdene vurdert opp mot samfunnsnyttene av aktivitetene.

Tiltaket skal føre til reduserte forstyrrelser fra motorferdsel og kan samlet gi betydelig positiv effekt for villrein. Tiltaket vil medføre mindre fleksibilitet og mindre aktivitet for utøvere av motorferdsel i villreinområdene. Kostnadene ved tiltaket anses forholdsvis lave, og knytter seg i hovedsak til administrative kostnader for forvaltningen.

Tiltak 13: Økt kunnskap og bedre samordning av motorferdsel i utmark i villreinområder

Hovedansvar: Miljødirektoratet

Delansvar: Statsforvaltere, kommunene, verneområdemyndighetene, andre aktører

Tiltaket omfatter både myndigheter som gir tillatelser til motorferdsel i utmark og aktører som har direktehjemmel til motorferdsel i utmark (trenger ikke søke om tillatelse). Miljødirektoratet har et

hovedansvar for at det kommer på plass økt kunnskap og for å koordinere arbeidet med bedre samordning av motorferdsel. Kommuner, statsforvaltere, verneområdemyndigheter og andre aktører har et delansvar for tiltaket ved å bidra til økt kunnskap og sikre at det blir en bedre samordning av motorferdselen.

Forvaltningen av motorferdsel i utmark er preget av at den reguleres av flere regelverk og flere aktører. Regulering av motorferdsel i villreinområdene skjer gjennom motorferdselloven og - der det er verneområder – gjennom verneforskrifter. Lovlig motorferdsel i verneområdene forutsetter at motorferdselen er tillatt også i eller i medhold av motorferdselloven. Utgangspunktet er at motorferdsel i utmark er forbudt, men regelverkene åpner i hovedsak for at motorferdsel som skal dekke et allment anerkjent nytteformål er direkte tillatt. Utover dette kan motorferdsel tillates etter søknad for visse formål som er angitt i regelverket eller etter dispensasjon på visse vilkår.

Regelverkene begrenser motorferdsel for rene rekreasjonsformål og det er ikke adgang til å legge for eksempel snøskuterløyper i nasjonale villreinområder, men for øvrig har forvaltningsmyndighetene et visst handlingsrom til å bestemme omfanget av motorferdselen. Restriksjonsnivå og hjemler for motorferdsel kan variere både mellom de ulike verneforskriftene og mellom verneforskrifter og motorferdselloven.

I tillegg til at det er flere regelverk som regulerer motorferdselen i villreinområdene, forvaltes den tillatelsesbaserte motorferdselen av en rekke ulike aktører. De totalt 209 verneområdene som ligger i villreinområdene forvaltes av 40 ulike forvaltningsmyndigheter (nasjonalpark- og verneområdestyrer, tilsynsutvalg, statsforvaltere og kommuner). Kommunen er ansvarlig myndighet etter motorferdselloven. Det er ikke en helhetlig samordning av praksis mellom aktørene som er ansvarlig for tillatelsesbasert motorferdsel i villreinkommuner. Ulik praksis kan delvis være et naturlig og ønsket resultat av lokal forvaltning. En mer liberal praksis i ett område kan imidlertid bidra til å fordrive villreinen til områder med mindre motorferdsel og dermed redusere villreinenes areal totalt sett. Ulik praksis kan også legge press på myndigheter som ønsker å være restriktive og også utfordre regelverkets legitimitet. Flere aktører har pekt på en liberal og/eller varierende dispensasjonspraksis og manglende oversikt over samlet motorferdsel og vurderinger av effekt

På denne bakgrunn er det behov for en bedre samordning av tillatelses- og dispensasjonspraksisen blant kommuner og verneområdemyndigheter. Forvaltningsmyndighetene oppfordres til å samordne seg mer med sikte på en mer restriktiv og ensartet praktisering av tillatelser og krav til motorferdsel i villreinområdene. Tiltaket må ses i sammenheng med tiltak 12 der forvaltningsmyndighetene og andre aktører oppfordres til å vurdere kritisk den motorferdsel de tillater eller selv utfører og å bidra til at omfanget av motorferdsel reduseres.

Departementet ønsker å legge til rette for bedre samordning og at tillatelses- og dispensasjonspraksisen blir bedre tilpasset villreinens behov. Miljødirektoratet har, på oppdrag fra departementet, utarbeidet en anbefaling til samordningsplan i tråd med dette. Departementet vurderer flere av anbefalingene som fornuftige, og foreslår å ta utgangspunkt i en trinnvis samordningsprosess:

- 1) Etablere et kunnskapsgrunnlag om dagens forvaltningspraksis
- 2) Gjennomgå vedtak om motorferdsel i utmark
- 3) Utvikle og gjennomføre kursserie om regelverk og villreinens behov
- 4) Etablere dialogforum for de enkelte villreinområdene
- 5) Vurdere effekten av økt samordning og økt veiledning

Arbeidet skal ledes og koordineres av Miljødirektoratet.

Tiltak 14: Digital saksbehandling og rapportering for motorferdsel i utmark

Hovedansvar: Miljødirektoratet

Delansvar: statsforvaltere, verneområdestyrer og kommuner

Tiltaket omfatter myndigheter som gir tillatelser til motorferdsel i utmark. Miljødirektoratet har et hovedansvar for at systemet kommer på plass. Kommuner som frivillig vil bruke systemet, samt statsforvaltere og verneområdemyndigheter har et delansvar for å bruke systemet.

Et enklere og mer samordnet system for saksbehandling i motorferdselsaker er etterspurt både nasjonalt og i villreinområdene spesielt. Miljødirektoratet skal derfor utarbeide et digitalt system for saksbehandling og rapportering i forbindelse med tillatelser og dispensasjoner til motorferdsel i utmark. Systemet skal utformes med sikte på at det kan brukes i hele landet, dvs. både innenfor og utenfor villreinområdene, og på saker både etter motorferdselloven og etter verneforskriftene. Et slikt system kan ha flere fordeler. Det vil gjøre søknadsbehandlingen mer brukervennlig, og samtidig være ressursbesparende for den myndigheten som behandler søknaden. Et digitalt saksbehandlingssystem kan legge til rette for bedre kunnskap om den samlede motorferdselen både i ett område, og på et nasjonalt nivå. Det er i dag ingen samlet oversikt over omfanget av motorisert ferdsl i utmark innenfor villreinområdene. Gjennom et digitalt system kan en for eksempel legge til rette for enklere og mer enhetlig rapportering og eller en kan hente ut data det er særlig interesse av å belyse, for eksempel omfanget av motorferdsel i et sårbart villreinområde. Det er også mulig å tenke seg at vedtakene automatisk overføres til Miljøvedtaksregisteret. Digital saksbehandling kan også bidra til å gjøre tillatelsesbasert kjøring mer kontrollerbart for kontrollmyndigheter i felt.

Tiltaket i seg selv vil ikke bedre forholdene for villreinen, men det vil gi et svært viktig grunnlag for en god forvaltning av motorferdselen i villreinområdene. Tiltaket vil medføre en del kostnader til utarbeidelse som tas innenfor gjeldende budsjetttrammer, og kan føre til en justering av forvaltningen av motorferdselen med tilhørende behov for blant annet opplæring. På sikt kan tiltaket imidlertid gi gevinster i form av mer effektiv saksbehandling, bedre kvalitet på vedtakene og bedre kunnskap.

For at etableringen av et slikt system skal fungere etter hensikten er det nødvendig at publikum og forvaltningsmyndigheter benytter systemet. Departementet kan i dag ikke pålegge kommuner å bruke et slikt system. Det er derfor frivillig. Dersom det eventuelt skal være pliktig for kommunene å bruke et slikt system, kreves det etter departementets vurdering lovendringer. Departementet vil se nærmere på hvilke eventuelle lov- eller forskriftsendringer som kreves. Departementet kan derimot pålegge statlige forvaltningsmyndigheter for verneområder, det vil si statsforvalterne og verneområdestyrene, å bruke et nasjonalt saksbehandlingssystem for motorferdsel i verneområder i kraft av den generelle instruksjonsmyndigheten over underordnede organer.

Tiltak 15: Villreinhensyn bør vektlegges i større grad ved søknad om nye landbruksveier i villreinområdet

Hovedansvar: Kommunene

Tiltaket innebærer at kommunene oppfordres til å vektlegge villreinhensyn i større grad ved søknad om nye landbruksveier etter landbruksveiforskriften. Formålet med tiltaket er å bidra til å unngå økt tilgjengelighet inn i sårbare områder for villreinen ved etablering av nye landbruksveier.

Behandling av søknader om nybygging og ombygging av landbruksveier skjer etter forskrift om planlegging og godkjenning av landbruksveier. Formålet med forskriften er å sikre at planlegging og bygging av landbruksveier skjer på en måte som skal gi landbruksfaglige helhetsløsninger, og samtidig at det skal legges vekt på hensynet til miljøverdier som blant annet naturmangfold. Det følger videre av forskriftens § 3-2 at saker etter forskriften skal undergis landbruksfaglige og miljøfaglige vurderinger, hvor det blant annet skal legges vekt på konsekvenser som bygging, ombygging og bruk

av veien vil ha for miljøverdier. Det skal framgå av vedtaket at det er gjort vurderinger i samsvar med naturmangfoldloven § 7. Fra dette følger det at villrein hensyn skal vurderes ved søknader om nye landbruksveier i og nær villreinområder. Ved godkjenning av søknader kan kommunen i tillegg etter § 3-3 sette vilkår om blant annet miljømessig tilpasning av veien, vilkår som begrenser motorisert ferdsel på veien eller vilkår som er påkrevd av hensyn til de formålene denne forskriften skal tjene, jf. § 1-1.

Statsforvalteren i Innlandet har i tillegg presisert praksisen for høring av saker om nye landbruksveier i villreinområdene gjennom brev til kommunene. Fra dette følger:

Dersom nye landbruksveger går inn i sonen for nasjonalt villreinområde, skal søknadene sendes på høring til Statsforvalteren og den berørte villreinnemnda. Dette gjelder uansett vegklasse, unntatt enkle driftsveger og traktorveger utelukkende til skogbruksformål som bare går i produktiv skog. Kommunene vurderer da selv om det er behov for høring.

Villreinnemnda har klagerett på landbruksveier i nasjonalt villreinområde. Det er imidlertid ønskelig at villreinnemnda gjøres til høringspart når det søkes om bygging av nye landbruksveier, i tråd med brevet fra statsforvalteren i innlandet, slik at man på den måten sikrer at villrein hensyn ivaretas.

Videre følger det av regional plan for Rondane-Sølnkletten at dersom det gis tillatelse til etablering av nye veier, skal det settes vilkår om stenging av bom. Eksisterende veier som er anlagt i landbrukssammenheng, bør stenges med bom. Gjennom dette tiltaket oppfordres kommunen til å gi vilkår om at det skal skiltes med motorferdsel forbudt, og at det fremgår av skiltet at forbudet også gjelder el-syssel. Veiene kan brukes til tradisjonell jord- og skogbruksdrift. I tillegg bør Mattilsynet og andre faginstanser ha adgang i forbindelse med nødvendig bruk.

Tiltak 16: Innskrenking av åpningstid for overnattingstilbud i villreinområdet

Hovedansvar: Kommunene og eventuelle private eiere/gjeterlag

DNT har allerede på frivillig basis gått inn for en ordning der turisthyttene, også selvbetjeningskvarterene er stengt fra 1. mai til 10. juni av hensyn til villreinkalvingen og den første tiden etter kalving. Tiltaket innebærer at denne perioden foreslås utvidet til å gjelde fra dagen etter andre påskedag til 18. juni, jf. «felles åpningsdato» i villreinområdet. I villreinområdet er det i tillegg flere hytter og buer, eid av private, fjellstyrer og gjeterlag. Det oppfordres til at også disse hyttene stenges for allmenn tilgang/utleie i samme periode (dagen etter 2. påskedag til 18. juni), med unntak av nødvendig formål. Kommersiell reiselivsbedrifter vil berøres av tiltaket. For hytter og buer lengre inn i fjellet vurderes konsekvensene å være lave. Tiltaket oppfordrer til at aktørene frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøvelse dersom aktørene ikke ønsker å gjennomføre tiltaket. Kommuner, gjennom drift av fjellstyrene, private og gjeterlag er ansvarlige for gjennomføring av tiltaket.

1.2.3 Forventet effekt og konsekvenser

Klima- og miljødepartementet har etter innspill fra Miljødirektoratet vurdert hvilke forventede effekter tiltakspakken har for villrein. En reell reduksjon av motorferdsel vil kunne bidra til å skjerme villreinen i kalvings- og oppvekstperioden. Redusert tilgjengelighet for utøvere av friluftsliv ved at hyttetilbud stenger i den samme perioden vil også bidra til redusert ferdsel og forstyrrelser i viktige

områder for reinen. Det er imidlertid knyttet usikkerhet til effekten av tiltakene ettersom de avhenger av frivillig tilslutning, og fordi deler av dagens ferdselsmønster ikke er omfattet.

Klima og miljødepartementet har vurdert administrative og økonomiske konsekvenser av tiltakspakken på bakgrunn av det som fremgår i faggrunnlaget, samt det som har fremkommet i løpet av involveringen i forkant av høringen. Departementets vurdering er at tiltak som vil føre til endringer i praksis for å tillate ulike former for bruk og aktivitet, blant annet knyttet til ferdsel eller motorferdsel, vil ha konsekvenser for brukere av fjellet på ulike måter.

For tiltaket knyttet til samordning av motorferdsel vil den videre oppfølgingen av tiltaket kreve administrative og begrensede økonomiske ressurser fra kommunene, verneområdemyndighetene og eventuelt også fylkeskommunene og statsforvalterne. Dersom tiltaket resulterer i en samlet reduksjon av motorferdselen i villreinområdet etter formålet, vil tiltaket innebære at enkelte brukere vil få tildelt færre motorferdsel-tillatelser enn tidligere, som kan gi noe mindre fleksibilitet for transport av mat, utstyr og personer til og fra private hytter. Økonomiske og administrative konsekvenser knyttet til tiltaket om innføring av et digitalt saksbehandlingssystem for motorferdsel vil vurderes nærmere i den pågående utredningen. Tiltaket om utsatt åpningstid for kommersielle overnattingstilbud i nasjonalt villreinområde som innebærer at det ikke er tillat å tilby overnatting mellom dagen etter andre påskedag og 18. juni vil berøre tilbydere av overnattingstilbud i villreinområdet, for buer lengre inn i fjellet vurderes konsekvensene å være lave.

Kostnader knyttet til gjennomføring av tiltakene vil dekkes innenfor de til enhver tid gjeldende budsjетrammer.

1.3 Ikke-motorisert ferdsel

1.3.1 Innledning

Folk ferdes i Rondane både i forbindelse med næring (reiseliv, landbruk) og fritid. Det store volumet av ferdsel utgjøres av fritidsferdsel. Det er også her vi sannsynligvis har hatt den største økningen de siste femti årene.

Menneskelig ferdsel er en sentral påvirkningsfaktor for villreinen, og gjør det utfordrende for reinen å flytte seg fritt innenfor villreinområdet. I de tilfellene der mildere virkemidler ikke lykkes med å oppnå en mer villreinvennlig ferdsel er det derfor behov for muligheter for å kunne regulere ferdselen i større grad enn i dag, både innenfor og utenfor verneområdene. Som en del av oppfølgingen av Meld.St. 18 (2023-2024) har Klima- og miljødepartementet igangsatt en utredning i Miljødirektoratet av virkemidler for ferdselsregulering, der det blant annet skal vurderes å innføre en ny hjemmel i naturmangfoldloven for å kunne fastsette tids- og arealavgrensede ferdselsrestriksjoner i villreinområder. Eventuelle forslag til endringer i naturmangfoldloven vil gjennomføres som en alminnelig regelverksprosess.

Tiltakspakke 3: Ikke-motorisert ferdsel	
17	Regulering av ferdsel utenfor verneområder i Rondane villreinområde
18	Vurdere regelverksendringer for å muliggjøre regulering av ulike former for ferdsel innenfor verneområder i Rondane villreinområde
19	Ferdselsrelaterte informasjons- og veiledningstiltak i Rondane villreinområde
20	Kanalisering av ferdselen gjennom sti- og løypeplaner i Rondane villreinområde
21	Vurdere styrking av villreinoppsyn og forvaltning
22	Tilrettelegging for økt sikkerhet, kvalitet og profesjonalitet i guidede reiselivsopplevelser, ved å støtte opp under arbeidet med en Norsk Standard for guider

4.3.2 Nærmere om de enkelte tiltakene

Tiltak 17: Regulering av ferdsel utenfor verneområder i Rondane villreinområde

Hovedansvar: Klima- og miljødepartementet og Miljødirektoratet

Menneskelig ferdsel er en sentral påvirkningsfaktor for villreinen, og gjør det utfordrende for reinen å flytte seg fritt innenfor villreinområdet. I de tilfellene der mildere virkemidler ikke lykkes med å oppnå en mer villreinvennlig ferdsel er det derfor behov for muligheter for å kunne regulere ferdselen i større grad enn i dag, både innenfor og utenfor verneområdene. Som en del av oppfølgingen av Meld. St. 18 (2023-2024) har Klima- og miljødepartementet igangsatt en utredning i Miljødirektoratet av virkemidler for ferdselsregulering, der det blant annet skal vurderes å innføre en ny hjemmel i naturmangfoldloven for å kunne fastsette tids- og arealavgrensede ferdselsrestriksjoner i villreinområder utenfor eksisterende verneområder. Eventuelle forslag til endringer i naturmangfoldloven vil gjennomføres som en alminnelig regelverksprosess.

Tiltak 18: Vurdere regelverksendringer for å muliggjøre regulering av ulike former for ferdsel innenfor verneområder i Rondane villreinområde

Hovedansvar: Klima- og miljødepartementet og Miljødirektoratet

Det er omfattende overlapp i areal mellom verneområder og villreinområder, og flere verneområder har formål som omfatter hensynet til villreinen. Verneforskriftene er imidlertid ikke systematisk gjennomgått med tanke på regulering av ulike typer ikke-motorisert ferdsel som forstyrrer villrein. Eksempler er villreinsafari, hundekjøring, fatbike-sykling på snøføre, el-sykling, kiting og pack-rafting. Som ledd i oppfølgingen av Meld.St. 18 (2023-2024) er Miljødirektoratet derfor bedt om å gjøre en overordnet vurdering av behovet for endringer i reglene for ferdsel i alle verneforskrifter for verneområder som ha overlappende areal med villreinområder. Eksempelvis er organisert ferdsel per i dag ikke søknadspliktig innenfor en del landskapsvernområder som har overlappende areal med villreinområder. Naturmangfoldloven åpner ikke opp for å regulere ferdsel til fots i landskapsvernområder. Det kan derfor blant annet være grunn til å vurdere behovet for at enkelte landskapsvernområder også helt eller delvis blir vernet som biotopvernområde i de tilfellene det er særlige ferdselsutfordringer. Biotopvernområde er en underkategori av verneområder etter naturmangfoldloven kapittel V om områdevern. Biotopvernområde kan verne et område som har eller kan få særskilt betydning som økologisk funksjonsområde for en eller flere nærmere bestemte arter, eksempelvis for villrein. I biotopvernområder kan det blant annet fastsettes forbud mot ferdsel som kan påvirke eller forstyrre arten eller dens livsbetingelser.

Det er behov for å se på om enkelte ferdselsformer, som for eksempel kiting, bør reguleres nærmere av hensyn til villrein i gjeldende verneforskrifter. Tiltaket innebærer at Miljødirektoratet vurderer behovet for endringer i eksisterende verneforskrifter. Klima- og miljødepartementet vil deretter vurdere behovet for å sette i verk regelverksprosesser for å regulere ferdsel i eksisterende verneområder av hensyn til villrein. Tiltaket har ikke til hensikt å begrense eksisterende rettigheter knyttet til landbruksnæring. Eventuelle forslag til endringer vil gjennomføres gjennom alminnelige regelverksprosesser.

Tiltak 19: Ferdselsrelaterte informasjons- og veiledningstiltak i Rondane villreinområde

Hovedansvar: Klima- og miljødepartementet, Miljødirektoratet og DNT

Dagens bruk og brukere av Rondane er mange og ulike, og det er behov for lett tilgjengelig og kvalitetssikret kunnskap om villreinområdet og hvordan ta hensyn til villreinen. Økt satsning på informasjon rettet mot besøkende bør ha fokus på både å kanalisere folk bort fra de mest sårbare

områdene for villreinen, men også å informere folk om hvordan man bør oppføre seg i møte med villrein. Det er behov for en økt satsning på både fysisk og digital informasjon rettet mot brukere av villreinområdet, både lokale og tilreisende. Følgende informasjonstiltak er nødvendige: flerspråklig, fysisk informasjon (plakater og infoskilt ved parkeringsplasser og innfallsporter), informasjon på digitale plattformer (Ut.no, sosiale medier etc.) og å videreføre informasjonsrådgiverstilling for verneområdeforvaltningen. Tiltaket er en langsiktig investering som det er vanskelig å måle konkrete effekter av, men vil kunne virke holdningsskapende og dermed bidra i det langsiktige arbeidet med bevaring av villrein. Klima- og miljødepartementet vil kunne være delansvarlig for tiltaket eksempelvis gjennom at støtte til gjennomføring kan falle inn under tilskuddsordningene på kap. 1420, post 81, og kap. 1420, post 60 på Klima- og miljødepartementets budsjett, og at aktørene kan søke om tilskudd til tiltaket.

Tiltak 20: Kanalisering av ferdselen gjennom sti- og løypeplaner i Rondane villreinområde

Hovedansvar: Kommunene og fylkeskommunen

Ett av de fem strategiske områdene for villreinmeldingen (Meld. St. 18 (2023-2024)) er økt tilrettelegging av villreinvennlig ferdsel, og det er viktig at tiltaksplanene etter kvalitetsnormen bidrar til å tilrettelegge for ferdsel knyttet til rekreasjon som tar bedre hensyn til villrein. Dette kan eksempelvis innebære å kanalisere ferdselen i et villreinområde vekk fra områder som er viktige for villreinen, og ut mot områder der ferdsel ikke forstyrrer villreinen. Tiltaket er ikke ment å ramme ferdsel knyttet til utøvelse av næringsvirksomhet. I tillegg til tiltakene i tiltaksplanen knyttet til friluftsansjoner hytte-, sti- og løypenett, og tiltak knyttet til ulike veier som skaper ferdsel innover i villreinområdet, er det også ønskelig med en helhetlig sti- og løypeplanlegging på tvers av kommunene i Rondane Sør. Utarbeiding av kommunale og eventuelt regionale sti- og løypeplaner kan være et viktig virkemiddel for å lykkes med en helhetlig kanalisering av ferdselen innad i et villreinområde. Alle kommunene bør ha en sti- og løypeplan, eventuelt bør det utarbeides en felles plan som innarbeides i regional plan. Det bør være en målsetning å kanalisere ferdselen gjennom én merket hovedsti fra nord til sør i Rondane. Tiltaksplanen foreslår å legge ned flere stier i villreinområdet, noe som bidrar mot denne målsetningen

Tiltaket innebærer at fylkeskommunene i forbindelse med revidering av handlingsprogrammet i regional plan oppfordres til å tilrettelegge for en samordnet planleggingsprosess for en felles sti- og løypeplan i Knutshø villreinområde. Dette er også i tråd med handlingsplanen for friluftsliv fra 2018, der kommunene og fylkeskommunene ble oppfordret til å revidere sine sti- og løypeplaner. Klima- og miljødepartementet vil kunne være delansvarlig for tiltaket eksempelvis gjennom at støtte til gjennomføring kan falle inn under tilskuddsordningene på kap. 1420, post 81, og kap. 1420, post 60 på Klima- og miljødepartementets budsjett, og at aktørene kan søke om tilskudd til tiltaket.

Tiltak 21: Vurdere styrking av villreinoppsyn og veiledning

Hovedansvar/delansvar: Klima- og miljødepartementet og Landbruks- og matdepartementet

For at ferdselsrelaterte informasjons- og kanaliseringstiltak skal fungere etter hensikten, er det også viktig at det er personer ute i villreinområdene som kan informere og veilede de som ferdes i disse områdene, og at oppsynsaktiviteter styrkes. Det er derfor behov for å vurdere om det på sikt er nødvendig med styrking av oppsyn og veiledning av hensyn til å tilrettelegge for en mer villreinvennlig ferdsel. Dette dekkes innenfor gjeldende økonomiske rammer.

Tiltak 22: Tilrettelegging for økt sikkerhet, kvalitet og profesjonalitet i guidede reiselivsopplevelser, ved å støtte opp under arbeidet med en Norsk Standard for guider

Hovedansvar: Nærings- og fiskeridepartementet

I Hurdalsplattformen har regjeringen uttrykt en ambisjon om å utvikle en nasjonal godkjenningsordning for lokal- og region guider, turledere og fjellførere, i samarbeid med friluftsansjonerne. Regjeringen følger nå opp dette med å støtte opp om arbeidet med å utvikle en Norsk Standard til guider.

Organisert ferdsel innebærer et potensiale for kanalisering av ferdsel, mer hensynsfull ferdsel og formidling av kunnskap. I motsetning til i mange andre land er det imidlertid ikke noen krav om slik kunnskap til de som ønsker å arrangere organiserte turer i naturen. Dette har vært etterlyst i flere sammenhenger, også av reiselivsnæringen selv, jfr. den siste nasjonale reiselivsstrategien (2030) og i reisemålsutvalgets tilråding (NOU 2023:10). En norsk standard kan, dersom næringen selv ønsker det, være et første steg på veien til en sertifiseringsordning. Tiltaket kan på sikt bli et positivt virkemiddel også for villreinforvaltningen.

1.3.3 Forventet effekt og konsekvenser

Klima- og miljødepartementet har etter innspill fra Miljødirektoratet vurdert hvilke forventede effekter tiltakspakken har for villrein. Tiltakspakken inneholder tiltak som på sikt skal utvikle konkrete virkemidler som kan brukes i forvaltningen. Det dreier seg om å få etablert hensiktsmessige hjemler for å regulere ferdsel, som senere vil kunne komme til anvendelse for å skjerme villreinen. Disse vurderes at vil fylle mangler i dagens lovverk og vil kunne ha god virkning i Rondane villreinområde. I tillegg er det myke virkemidler innenfor informasjon og veiledning, som kan bidra positivt til å redusere forstyrrelser, men som det er usikker effekt av. Gitt utfordringen med omfanget av menneskelig ferdsel i fjellområdet i dag, er det allikevel knyttet usikkerhet til hvorvidt tiltakene vil være tilstrekkelige til å få denne påvirkningsfaktoren under kontroll. Et tiltak som vil være viktig er kanalisering av ferdsel og kritisk gjennomgang av løypenett og annen infrastruktur i fjellområdet, og at det tas hensiktsmessige grep for kanalisering av ferdselen. Videre vil det være sentralt hvorvidt tiltaket om kanalisering av ferdsel gjennom sti- og løypeplan fører til at det i Rondane vil være én t-merket sti gjennom Rondane Nord til Sør.

Klima og miljødepartementet har vurdert administrative og økonomiske konsekvenser av tiltakspakken på bakgrunn av det som fremgår i faggrunnlaget, samt det som har fremkommet i løpet av involveringen i forkant av høringen. Departementets vurdering er at tiltak som vil føre til endringer i praksis for å tillate ulike former for bruk og aktivitet, vil ha konsekvenser for brukere av fjellet på ulike måter. Som en konsekvens av tiltaket kan det også bli mer krevende å kunne få gjennomført enkelte former for aktiviteter. For eksempel kan konsekvensen av en mer villreinvennlig ferdsel være negative for personer som bruker villreinområdene til opplevelse og rekreasjon, dersom tur- og bruksmulighetene blir endret. Generelt forventes tiltak som fører til at tillatelser og løyper til menneskelig aktivitet blir unngått eller redusert, fører til positiv endring for villreinen eller unngått negativ endring.

Eventuelle endringer i verneforskrifter for å muliggjøre regulering av ferdsel innenfor verneområder i Rondane villreinområde, vil kreve utredninger og følge alminnelige rutiner for høring før vedtagelse. Tiltak knyttet til informasjon er både alene, og i kombinasjon med andre ferdselsrelaterte tiltak, et virkemiddel som forventes å føre til en mer villreinvennlig ferdsel i villreinområdet.

Informasjonsarbeid vil kreve betydelige ressurser, både knyttet til oppfølging og forsterking av andre

ferdselsrelaterte tiltak i tiltaksplanen, fysisk informasjon (plakater og infoskilt ved parkeringsplasser og innfallsporter), informasjon på digitale plattformer (Ut.no, sosiale medier etc.), og eventuelt knyttet til finansiering av en kommunikasjonsrådgi-verstilling i verneområdeforvaltningen. Tiltak knyttet til kanalisering av ferdsel gjennom sti- og løypeplanlegging vil kreve enkelte administrative og økonomiske ressurser i kommunene og fylkeskommunene.

For enkelte tiltak i tiltakspakken der aktører oppfordres til frivillig å være ansvarlig for å gjennomføre tiltak, kan tiltaket ha konsekvenser for Klima- og miljødepartementet eksempelvis gjennom at det kan søkes om støtte til gjennomføring gjennom tilskuddsordninger på departementets budsjett. Eventuelle kostnader for gjennomføring av slike tiltak dekkes innenfor de til enhver tids gjeldende budsjettrammer.

Kostnader knyttet til gjennomføring av tiltakene vil dekkes innenfor de til enhver tid gjeldende budsjettrammer.

1.4 Redusere risiko for sykdom og parasitter, samt økt kunnskap om predasjon og klimaendringers påvirkning på villrein

1.4.1 Innledning

Utmarksbeite, både i fjellet og i lavereliggende skogsområder, er en driftsform med lang tradisjon i Norge, og er en svært viktig del av næringsgrunnlaget i mange kommuner. Tamreindrift, seterdrift, skogsdrift, beitebruk og andre utmarksnæringer skaper og holder i hevd spesielle natur- kulturmiljø og landskapsverdier. Blant annet ble norsk seterdrift oppført på UNESCOs liste *over immateriell kulturarv* 4. desember 2024. Gjennom å utnytte føreheter som ikke kan høstes på noen annen måte enn gjennom beitebruk, utgjør utmarksbeite en viktig ressurs. Utmarksbeiting legger også grunnlag for mulig økt selvforsyning. Det er flere planter som er direkte knyttet til beitebruk, og beitebruk fører således til økt biologisk mangfold. Mange naturtyper og plantearter er avhengig av beiting. Beitedyr rydder terreng, og bidrar til å forsinke eller forhindre gjengroingen i fjellet. Dette gjør landskapet mer tilgjengelig. Villreinen har i årtier levd i sameksistens med beitedyr deler av året i flere av de nasjonale villreinområdene. Det er behov for mer kunnskap om effekten av beitetrykk, villreinens arealutnyttelse, dyrehelse, samt størrelse og kondisjon på villreinen. Det er ingen generell regulering for bruk av saltstein til husdyr i Norge, med unntak av i Nordfjella og på Hardangervidda. I disse to villreinområdene er bruken av saltstein strengt regulert. Kunnskap viser at saltsteinplasser for husdyr tiltrekker seg villrein og andre hjortedyr. Funn av saueparasitter hos villrein og utbrudd av skrantesyke i Nordfjella og på Hardangervidda, gjør det aktuelt å se nærmere på i hvor stor grad saltsteinplasser kan bidra til overføring av sykdom og parasitter mellom sau og villrein. Det finnes mye kunnskap om hvordan sykdom og parasitter påvirker villrein. Hvorvidt det er behov for ytterligere kunnskapsinnhenting om effekten av saueparasitter på villrein, og hvordan parasittbelastning kan virke inn på villreinhelse og kalvevekter, må utredes nærmere. Det foreslås å inngå et samarbeid med beitenæringen om felles kunnskapsutfordringer knyttet til beite, for å finne frem til lokale tiltak som kan redusere eventuelle negative påvirkninger av beitedyr i Rondane. Et slikt samarbeid vil legge til rette for å finne frem til gode løsninger lokalt som er tilpasset områdets utfordringer, og som ivaretar både villreinhensynet og hensynet til bruk og utnytting av utmarksbeitet.

Tiltakspakke 4: Redusere risiko for sykdom og parasitter, samt økt kunnskap om rovvilt- og klimaendringers påvirkning på villrein

23	FoU-prosjekt i Rondane, Knutshø eller Snøhetta om rovvilt og villrein
24	FOU-prosjekt om klimaendringers påvirkninger på villrein (inklusive klimatilpasning)
25	Inngå samarbeid med beitenæringen for å vurdere tiltak som eksempelvis plassering, utsetting og reduksjon av antall saltsteinplasser, parasittbehandling før beiteslipp, områdebruk mv.

1.4.2 Nærmere om tiltakene i tiltakspakken

Tiltak 23: FoU-prosjekt i Rondane, Knutshø eller Snøhetta om rovvilt og villrein

Hovedansvar: Miljødirektoratet

Det er behov for økt kunnskap om hvordan både nærvær og fravær av rovvilt påvirker villreinen i de norske villreinområdene. Regjeringen varslet derfor i villreinemeldingen (Meld. St. 18 (2023-2024)) at de vil øke kunnskapen om rovviltet sin påvirkning på villrein.

Kunnskapen om rovviltets predasjon på villrein er begrenset. Det er lite dokumentasjon på effekten av kongeørn og jerv har på villreinstammene. Tiltaket innebærer et FoU-prosjekt enten i Rondane, Knutshø eller Snøhetta villreinområder om rovvilt, økologiske sammenhenger og hvor rovviltets påvirkning på villrein, herunder predasjon på kalv, undersøkes nærmere. Tiltaket kan gi kunnskap om relasjonen mellom rovvilt og villrein, og kunnskap som kan benyttes ved fastsettelse av kvoter for villreinjakt. Kostnadene ved et slikt prosjekt vil avhenge av metode, varighet og problemstilling, og vil gjennomføres innenfor gjeldende budsjettammer. Tiltaket kan bidra til å styrke kunnskapsgrunnlaget, men vil ikke gi en direkte målbar effekt.

Tiltak 24: FOU-prosjekt om klimaendringers påvirkninger på villrein (inklusive klimatilpasning)

Hovedansvar: Miljødirektoratet

Vi vet at et varmere og våtere klima vil medføre større arealer som blir liggende i klimasoner der isingshendelser vil skje hyppigere. Endrede nedbørsforhold vil også endre plantesamfunn og dermed beitetilbudet i villreinområdene. I tillegg kommer endringer i forekomst av sykdom, parasitter og fysiologiske tilpasninger hos villrein som følge av varmere klima. Mindre og færre snøfonner i sommerhalvåret som følge av varmere klima medfører dårligere muligheter for villrein å komme unna insekter. Et endret klima vil også kunne medføre endret ferdsel, hvor områder som i dag er vanskelig tilgjengelig til fots eller på ski under kalvingsperioden kan bli mer tilgjengelig.

Det er derfor behov for studier på klimaendringenes effekter på villreinens bestandsforhold. Bestandsmodellering med analyser av effekter av vær og klimaendringer vil gi grunnlag for framtidsprediksjoner basert på for eksempel lokale klimascenarier.

Tiltak 25: Inngå samarbeid med beitenæringen for å vurdere tiltak som eksempelvis plassering, utsetting og reduksjon av antall saltsteinplasser, parasittbehandling før beiteslipp, områdebruk mv.

Hovedansvar/delansvar: Landbruks- og matdepartementet, Mattilsynet, Landbruksdirektoratet, beitenæringen, kommunene og statsforvalterne

Dersom tiltaket gjennomføres er Landbruks- og matdepartementet, Mattilsynet og Landbruksdirektoratet hovedansvarlig. Beitenæringen vil være delansvarlig.

Tiltaket oppfordrer beitenæringen frivillig til å samarbeide med landbruksmyndighetene om gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøving dersom beitenæringen ikke ønsker å gjennomføre tiltaket.

Håndtering av risiko for overføring av parasitter og andre smittestoffer er en felles utfordring for beitenæringen og for villreinen i Rondane villreinområde. Alle aktører er tjent med å redusere mengden parasitter og redusere risiko for smitteoverføring mellom dyr. Undersøkelser gjort i Knutshø, Forollhogna og Nordfjella¹ har vist at reinsdyrkalver er mottagelige for flere parasitter fra sau. Infeksjon av rundormen *Nematodirus battus* har blitt pekt på som en mulig årsak, sammen med flere andre innvirkende faktorer, til redusert kalveproduksjon og slaktevekter i disse områdene. Disse resultatene kan tilsi at det er tilsvarende problemer i Rondane. Det er viktig å legge til rette for et samarbeid med beitenæringen om felles kunnskapsutfordringer som er tilknyttet beite, for å redusere eventuelle negative påvirkninger fra beitedyr i enkelte villreinområder. For eksempel kan det være behov for å vurdere om man bør redusere antallet saltsteinsplassene eller legge dem til nye steder, og om husdyrene bør få parasittbehandling før beiteslipp.

Dersom tiltak knyttet til saltsteinsplasser fører til mindre smitteoverføring mellom villrein og fra sau til villrein, vil det være bra for tilstanden til villreinen, og det kan være viktig for å forebygge nye sykdommer. Også tamreinnæringen kan ha interesse av at helsetilstanden til villreinen er god, fordi potensialet for smitteoverføring til tamrein blir mindre. Parasittbehandling før beiteslipp vil kunne ha positive effekter, fordi parasittbelastningen på beitet blir redusert, slik at smittepresset på sauene også blir mindre. Det vil blant annet forebygge nedsatt matlyst, diaré og dehydrering, nedsatt tilvekst og i alvorlige tilfeller dødelighet hos sau. I tillegg vil det gi positive effekter for villreinen da smittepresset reduseres. Dersom man reduserer antallet saltsteinsplasser eller legger dem til nye steder, vil dette påvirke beitenæringen i form av at tilsynet blir mer arbeidskrevende, og at det krever ressurser i form av tid og kostnader å flytte slike plasser. Gjennom slike tiltak må man unngå at disse i praksis innebærer beiterestriksjoner i form av at det blir for kostnadskrevende å sende sau på beite. Parasittbehandling før beiteslipp vil også ha en kostnad for beitebruker. Tiltak som gir redusert eller endret beite, vil også kunne føre til gjengroing og potensielt gi dårligere ernæringsgrunnlag for beitedyr. Det er behov for mer kunnskap om hvilke konsekvenser dette vil ha både for beitenæringen, villreinen og myndighetene. Før konkrete tiltak iverksettes, må de samfunnsøkonomiske kostnadene for tiltakene knyttet til plassering, utsetting, reduksjon av antall saltsteinsplasser og en eventuell parasittbehandling før beiteslipp utredes.

1.4.3 Forventet effekt og konsekvenser

Klima- og miljødepartementet har etter innspill fra Miljødirektoratet vurdert hvilke forventede effekter tiltakspakken har for villrein. Tiltaket om å i samarbeid med beitenæringen for å vurdere tiltak som eksempelvis plassering, utsetting og reduksjon av antall saltsteinsplasser, parasittbehandling før beiteslipp og områdebruk, vil ikke automatisk føre til en umiddelbar forbedret tilstand for villreinen i Rondane. På lengre sikt, og dersom det gjennomføres konkrete tiltak, vurderes det at dette kan ha en svak positiv effekt på villreinen. Det er også FOU-tiltak i tiltakspakken, noen knyttet til Rondane spesielt, og andre generelle som kan gjennomføres i andre villreinområder. Kunnskapstiltak har ingen direkte effekt i seg selv, men kan bidra til en forståelse av

¹ Utaaker, K.S., Ytrefhus, B., Davey, M.L., Fossøy, F., Davidson, R.K., Miller, A.L., Robertsen, P.-A., Strand, O. & Rauset, G.R. 2023. Parasite Spillover from Domestic Sheep to Wild Reindeer—The Role of Salt Licks. *Pathogens*, 12, 186

påvirkningsfaktorer. Avhengig av hvordan de følges opp med innretting av tiltak vil de kunne være danne grunnlag for å identifisere effektive tiltak senere.

Klima og miljødepartementet har vurdert administrative og økonomiske konsekvenser av tiltakspakken på bakgrunn av det som fremgår i faggrunnlaget, samt det som har fremkommet i løpet av involveringen i forkant av høringen. Kostnadene knyttet til FoU-prosjektene om rovvilt og villrein i Rondane, Knutshø eller Snøhetta og om klimaendringers påvirkninger på villrein (inklusive klimatilpasning) vil avhenge av metode, varighet og problemstilling, men er forventet å kreve midler som vil måtte dekkes innenfor enhver tids gjeldende budsjettammer.

Det foreslåtte tiltaket om å inngå samarbeid med beitenæringen for å vurdere tiltak som eksempelvis plassering, utsetting og reduksjon av antall saltsteinplasser, parasittbehandling før beiteslipp, områdebruk vil samlet sett gi vesentlige økonomiske og administrative konsekvenser. Det er derfor behov for å gjennomføre en grundig samfunnsøkonomisk analyse, som ivaretar og balanserer hensynet til både villrein og beitenæringen.

1.5 Jaktorganisering

1.5.1 Innledning

Aktørene bak faggrunnlaget for tiltaksplanen viser til at villreinjakt er i flere bygder fortsatt viktig som matauk, og er en sentral del av en levende høstingstradisjon. Jakt er også nødvendig ut fra hensynet til dyrevelferden. I fraværet av store rovdyr er jakt den viktigste faktoren for å opprettholde en balanse mellom veksten i villreinbestandene og tilgjengelige beiter. Når reinen ikke har mulighet til å trekke over så store områder som tidligere og rovdyrbestanden er begrenset, vil en ukontrollert vekst av bestanden føre til overbeiting, og etter hvert magre og små dyr. Dette skjedde i Snøhettaområdet på 1950 og -60 tallet. Uttaket av et visst antall dyr hver høst er derfor nødvendig.

Overordnet, forutsettes jegere å utøve villreinjakta hensynsfullt i samsvar med utøvelsesregler som følger av viltloven og utøvelsesforskriften, men der også dyrevelferdsloven og naturmangfoldsloven legger overordnede rammer. Fra faggrunlaget går det videre fram at jakt må utøves på en måte som er minst mulig stressende for dyra. Rettighetshaverne som organiserer jakta, kan sette direkte vilkår til den enkelte jeger gjennom jegerkontrakter som inngås ved kjøp av jaktkort. Alle tiltakene som er foreslått i denne tiltakspakken fordrer derfor tilslutning fra rettighetshaverne. Utprøving av ulike tiltak vil følges opp med evaluering og justering av tiltakene dersom ønsket effekt ikke blir oppnådd.

Rettighetshaverne har allerede prøvd ut en rekke lignende tiltak for å begrense forstyrrelsen jakt har på villreinen i Grimsdalen og Haverdalen fra 2023, se tiltak 38.

Tiltakspakke 5: Jaktorganisering	
26	Vurdere jaktfrie soner langs vei eller i andre viktige trekkområder
27	Vurdere justeringer i jaktorganiseringen og jaktutøvelsen for å redusere forstyrrelser fra villreinjakten
28	Vurdere omfang, tidspunkt og alternative områder for andre typer av jakt, treningsfelt og prøver i viktige funksjonsområder for villreinen
29	Forbedre mengden av og kvaliteten på jegerrapportering

1.5.2 Nærmere om de enkelte tiltakene

Tiltak 26: Vurdere jaktfrie soner langs vei eller i viktige trekkområder

Hovedansvar: Rettighetshaverne

Tiltaket oppfordrer til at rettighetshaverne frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøving dersom aktørene ikke ønsker å gjennomføre tiltaket. Basert på tilbakemelding fra rettighetshaverne vil tiltaket enten opprettholdes, justeres eller utgå før tiltaksplanen fastsettes. Dersom tiltaket gjennomføres er det rettighetshaverne som er hovedansvarlig for gjennomføring.

Tiltaket innebærer at jaktrettshavere vurderer jaktfrie soner langs veier der kryssing av vei allerede kan være en utfordring, eller i andre viktige trekkområder. Slike soner er allerede innført i en 500 meters bred jaktforbudssone langs veien mellom Spranget og Rondvassbu.

I trekkpassasjer generelt kan det oppstå en uønsket opphopning av jegere, da sjansen for å felle dyr er stor når reinen passerer. For mange jegere på et lite område kan føre til at det oppstår en uønsket barriereeffekt. Jaktforbud i en sone vil kunne løse slik utfordringer hvis nødvendig.

Tiltak 27: Vurdere justeringer i jaktorganiseringen og jaktutøvelsen for å redusere forstyrrelser fra villreinjakten

Hovedansvar: Rettighetshaverne

Ev. Delansvar: Landbruksdirektoratet

Jakt er det primære virkemiddelet for å forvalte villreinen i samsvar med beitegrunnlaget og for å opprettholde sunne og friske bestander i alle norske villreinområder. Ferdsel i forbindelse med villreinjakta, både selve jakta og uttransport av jaktutbytte, vil i ulik grad uroe villreinen. Hvordan jegere og selve jakta forstyrrer villreinen, henger sammen med mange faktorer, blant annet jaktorganiseringen, antallet jegere, topografien, størrelsen på villreinområdet og veidekningen. Fordi villreinen er et nomadisk flokkdyr, kan organiseringen av jaktområder og tilretteleggingen for jaktutøvelsen være en del av utfordringene, men også en del av løsningene for bestandsforvaltningen. Utover de kravene som fremgår av hjorteviltforskriften, kan grunneieren/kortutskriveren – gjennom privatrettslige avtaler med jegere som kjøper fellingstillatelse på villrein – stille vilkår som kan dempe forstyrrelser og stress for villreinen under jaktperioden.

Tiltaket innebærer at rettighetshaverne oppfordres til å vurdere justeringer i jaktorganiseringen og jaktutøvelsen med formål å redusere forstyrrelser fra villreinjakten gjennom privatrettslige avtaler med jegere. I faggrunnlaget vises det til flere konkrete eksempler på slike tiltak, bl.a. kveldsfredning, reduksjon i lagjakt med flere jegere som kan jakte på samme jaktkort, kanalisering av overnatting av jegere i jaktområdet og obligatoriske informasjonsmøter i forkant av jakta.

Tiltaket oppfordrer til at rettighetshaverne frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket for å redusere forstyrrelser fra villreinjakten, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøving dersom aktørene ikke ønsker å gjennomføre tiltaket. Basert på tilbakemelding fra rettighetshaverne vil tiltaket enten opprettholdes, justeres eller utgå før tiltaksplanen fastsettes.

Tiltak 28: Vurdere omfang, tidspunkt og alternative områder for andre typer av jakt, treningsfelt og prøver i viktige funksjonsområder for villreinen

Hovedansvar: Rettighetshaverne

Tiltaket oppfordrer til at rettighetshaverne frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøving dersom aktørene ikke ønsker å

gjennomføre tiltaket. Basert på tilbakemelding fra rettighetshaverne vil tiltaket enten opprettholdes, justeres eller utgå før tiltaksplanen fastsettes.

Innenfor Rondane villreinområde er det en betydelig aktivitet knyttet til andre former for jakt enn villreinjakt, og ulike treningsaktiviteter i forbindelse med jakt som kan forstyrre villreinen. Med den forstyrrelseeffekt trening, prøver og jakt kan ha for villreinen, bør imidlertid omfanget og alternative områder vurderes.

I gjeldende jakttidsforskrift er det åpnet for jakt på rype og hare ut februar. Særlig vil jakt med hund kunne være forstyrrende i denne perioden. Trening av hund kan også skape forstyrrelser, herunder er enkelte treningsfelt for fuglehunder åpne også i vinterperioden etter jul, er også uheldig i viktige funksjonsområder for villreinen.

Tiltaket innebærer at rettighetshavere vurderer justeringer i omfang, tidspunkt og alternative områder for andre typer av jakt, treningsfelt og prøver i viktige funksjonsområder for villreinen. Særlig viktig er det å vurdere tilpasninger av den aktiviteten som foregår i perioden etter jul, som tradisjonelt er en rolig periode i villreinfjellet og en krevende periode for villreinen. Eventuelle justeringer vil kunne få konsekvenser i form av inntektsbortfall for rettighetshaverne, og kortere jakttid for jegerne. Tiltaket forutsetter at rettighetshavere slutter seg til gjennomføringen frivillig.

Tiltak 29: Forbedre mengden av og kvaliteten på jegerrapportering

Hovedansvar: Villreinnemnda, villreinutvalget, valdansvarlige representanter og jegere

Delansvar: Landbruksdirektoratet

Villreinjegere bidrar med innsamling av prøver som for eksempel kjeve og CWD-prøver og innrapportering av data som fellingsdato, kjønn, alderskategori og slaktevekter fra villrein som felles under jakt. Dette representerer et svært viktig datagrunnlag for bruk i den løpende forvaltningen i samsvar med forskrift om forvaltning av hjortevilt, i bestands- og helseovervåkingen og etter kvalitetsnormen. Det er potensial for å øke mengden og kvaliteten av data fra villrein som felles under jakt. Det følger av hjorteviltforskriften § 32 tredje ledd hjemmel til å pålegge jeger og/eller jaktrettshaver å rapportere data og innsamling av prøver fra felte villrein. Landbruksdirektoratet har fra 1. januar 2025 overtatt forvaltningsoppgavene etter denne forskriften fra Miljødirektoratet, herunder for villreinnemdene. Landbruksdirektoratet vil videreføre arbeidet på dette området, bl.a. gjennom veiledning, utvikling av digitale tjenester og forvaltning av økonomiske virkemidler.. Det er likevel en rekke tiltak som kan gjennomføres lokalt, og uten pålegg, for å forbedre mengden og kvaliteten av jegerrapportering. Eksempler på slike tiltak kan være utdeling av vekter til jegere, og utstasjonering av vekter ved felles innfartsområder samt å forbedre informasjonsarbeidet. Videre, at det kan veiledes bedre i enhetlig rapportering av slaktevekter, særlig for kalv, veielykt ved bemannede veiastasjoner og digitale informasjonsmøter for alle jegere. Tiltaket oppfordrer til at aktørene frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket.

1.5.3 Forventet effekt og konsekvenser

Klima- og miljødepartementet har etter innspill fra Miljødirektoratet vurdert hvilke forventede effekter tiltakspakken har for villrein. Tiltakspakken inneholder flere mindre tiltak som bidrar til å redusere forstyrrelsen fra jakt samlet sett, og at jakten gir en effektiv bestandsregulering. Alle tiltakene implementeres av lokale rettighetshavere, og det må vurderes lokalt når og hvor de kan ha effekt for villreinen.

Klima og miljødepartementet har vurdert administrative og økonomiske konsekvenser av tiltakspakken på bakgrunn av det som fremgår i faggrunnlaget, samt det som har fremkommet i løpet av involveringen i forkant av høringen. Tiltakene berører primært jegere som driver med villreinjakt, men også annen type jakt, gjennom at rettighetshvaere oppfordres til å gjennomføre ulike tiltak for å redusere forstyrrelser knyttet til hvordan jakten utøves eller lignende. Tiltakspakken vil også kunne berøre grunneiere og lokale næringsaktører gjennom noe inntektsbortfall.

1.6 Evaluering, oppfølging og revisjon av tiltaksplanen

1.6.1 Innledning

Tiltakspakkene i tiltaksplanen inneholder en rekke tiltak som skal bedre tilstanden for villreinen i Rondane villreinområdet. Koordinering av videre arbeid med gjennomføring av tiltakspakkene, samt evaluering av tiltaksplanen og revidering av tiltaksplanen er sentrale elementer for å sikre at tiltaksplanen kan bidra å snu den negative utviklingen og forbedre tilstanden i villreinområdet.

Tiltakspakke 6: Evaluering, oppfølging og revidering av tiltaksplanen	
30	Evaluering av tiltaksplanen for Rondane villreinområde
31	Oppfølging og revidering av tiltaksplanen for villreinen i Rondane villreinområde

4.6.2 Nærmere om de enkelte tiltakene

Tiltak 30: Evaluering av tiltaksplanen for Rondane villreinområde

Hovedansvar/delansvar: Miljødirektoratet og Norsk villreinsenter

Tiltaksplanene for villrein er det viktigste enkeltinitiativet for å snu den negative utviklingen og forbedre tilstanden i villreinområdene. Kunnskapen om villrein generelt og om villreinen i de ulike villreinområdene er overordnet god, og oppdateres regelmessig hvert fjerde år gjennom klassifiseringen av villreinområdene etter kvalitetsnormen. Det er samtidig knyttet usikkerhet til den forventede effekten av både enkelttiltak og ulike tiltakspakker i tiltaksplanene. Av den grunn er det avgjørende å evaluere tiltaksplanene underveis i gjennomføringen. Evaluering av enkelttiltak og tiltakspakker vil kunne gi verdifull innsikt og informasjon om effekten for villrein og bidra til å unngå unødvendige kostnader og innsats på tiltak som ikke gir ønsket effekt. Evaluering bidrar også til å bygge en kunnskapsbase som kan brukes til å utvikle mer effektive strategier og tiltak i fremtiden. Det gir en mulighet til å lære av erfaringer og tilpasse tilnærminger basert på konkrete data og resultater, slik at tiltakene som settes inn systematisk kan forbedre og tilpasse innsatsen for å oppnå best mulig måloppnåelse.

Evaluering av tiltakene på bakgrunn av tilpasset overvåking vil være grunnlaget for en lærende forvaltning som tilpasser seg reinens behov fremover. Det bør etableres en samordning på nasjonalt nivå for alle tiltaksplanområdene som ser på mulighetene for å lære av tiltakene som iverksettes. Eksempelvis kan det være behov for et nasjonalt overvåkings-/FoU-program til bruk på datainnsamling og analyser for å evaluere effekten av ulike tiltak som iverksettes i villreinområdene. Den samlede usikkerheten knyttet til ulike tiltak vil kunne reduseres ved en planmessig utprøving av tiltakene. En slik utprøving må ha tilstrekkelig tidshorisont for villreinen, og forvaltningen må kunne gjøre justeringer underveis basert på erfaringene en opparbeider seg. I videre oppfølging av tiltaksplanene er det svært viktig at det utarbeides en plan for overvåking og evaluering av tiltakene som iverksettes. Blant annet bør det evalueres om tiltakene har ønsket effekt, om det er behov for endringer, forsterkning av tiltak, fjerne tiltak som viser seg å ikke ha ønsket effekt, eller at flere tiltak skal iverksettes for å oppnå ønsket effekt.

Evaluering av tiltaksplanene skal gjennomføres innen 2030, og skal se nærmere på effekten av tiltak og virkemidler og på hva som er årsaken til at målene eventuelt ikke blir nådd. Evalueringen skal også gi råd om hvilke nye tiltak eller nye eller endrede virkemidler som er nødvendige for at målsetningene likevel kan nås. Miljødirektoratet vil ha det overordnede ansvaret for å evaluere tiltaksplanene for villrein, og vil også ha ansvar for å involvere berørte sektormyndigheter ved behov. Villreinsenteret har også en sentral rolle som kunnskapsleverandør for arbeidet med tiltaksplaner etter kvalitetsnormen. Dette gjelder også når tiltaksplanene skal iverksettes, gjennom bistand i forbindelse med gjennomføring av tiltak og evaluering av effekter.

Tiltak 31: Oppfølging og revidering av tiltaksplanen for villreinen i Rondane villreinområde

Hovedansvar: Miljødirektoratet

Samtidig som den ansvarlige for de ulike tiltakene har eller påtar seg ansvar for å følge opp tiltakene dersom de vedtas som en del av tiltaksplanene, er det behov for en koordinering av videre arbeid med gjennomføring av tiltaksplanen for å sikre at målene blir nådd. I den løpende oppfølgingen vil det blant annet inngå å vurdere effekten av tiltak og å vurdere behov for justeringer i tiltak. På bakgrunn av at villreinområdene blir klassifisert etter kvalitetsnormen hvert fjerde år, vil det være naturlig å vurdere om det er nødvendig å revidere tiltaksplanene også hvert fjerde år. Regjeringen vil gi Miljødirektoratet ansvaret for å koordinere at de statlige sektorene bidrar til å følge opp tiltaksplaner etter kvalitetsnormen. Miljødirektoratet skal også ha ansvaret for at planene blir revidert minimum hvert åttende år i samarbeid med de aktuelle etatene. Arbeidet med oppfølging og revidering av tiltaksplanen vil kreve koordinering og involvering med berørte aktører.

1.6.3 Forventet effekt og konsekvenser

Klima- og miljødepartementet har etter innspill fra Miljødirektoratet vurdert hvilke forventede effekter tiltakspakken har for villrein. Tiltakspakken handler om hvordan tiltaksplanen skal følges opp og evalueres. Tiltakene har ingen direkte effekt, men det er viktig at disse tiltakene synliggjøres i tiltaksplanen fordi gjennomføringen av dem er helt avgjørende for at tiltaksplanen kan føre til en forbedret tilstand for villrein.

Klima og miljødepartementet har vurdert administrative og økonomiske konsekvenser av tiltakspakken på bakgrunn av det som fremgår i faggrunnlaget, samt det som har fremkommet i løpet av involveringen i forkant av høringen. Evaluering, oppfølging og revidering av tiltaksplanen vil kreve administrative og økonomiske ressurser hos ansvarlig myndigheter. Dette vil dekkes innenfor den til enhver tid gjeldende budsjetttramme.

2 Tiltak for å bedre tilstanden for villrein i Rondane – geografiske fokusområder

Fokusområder omfatter områder hvor det er, eller man mistenker at det kan bli, utfordringer for villreinen som skyldes arealinngrep og menneskelig aktivitet. Ved klassifiseringen av de nasjonale villreinområdene etter kvalitetsnormen for villrein ble det identifisert hele 28 fokusområder i Rondane der det trengs tiltak for å bedre forholdene for villreinen. Fokusområdene dekker betydelige arealer, særlig i Rondane Nord.

Videre i kapittelet omtales hvert område for seg, i rekkefølge fra nord til sør. Av plasshensyn vises det til prosjektgruppas faggrunnlag for utdyping av problematikken i de ulike områdene. Her vil det kun gis en kort overordnet beskrivelse av utfordringene.

2.1 Tiltakspakke for å redusere ferdsel og trafikk i området mellom Grimsdalen og E6 over Dovrefjell (Dovre nasjonalpark)

2.1.1 Innledning

I dette området har villreinen i noen grad blitt fortrent fra beiteområder i ytterkanten av området på grunn av hovedstiene i området; Kongevegen/Pilegrimsleden og stien mellom Hageseter og Grimsdalshytta. Tiltakene i tiltakspakken har som formål å redusere ferdselen i de vestlige delene av området på våren, slik at vårbeitene i området blir tilgjengelige for villreinen i kalvings- og oppvekstperioden. Ut fra villreinhensyn ville det vært ønskelig å fjerne de gjenværende stiene i området. Av hensyn til andre samfunnsinteresser foreslås det i tiltakspakken å opparbeide en alternativ trasé for Pilegrimsleden ned under skoggrensa.

Figur 1 Kart over området. Merkede stier er vist med blå, prikkede linjer

Tiltakspakke 7: Tiltak for å redusere ferdsel og trafikk i området mellom Grimsdalen og E6 over Dovrefjell	
32	Pilegrimsleden markedsfører ikke turen før etter 18.juni og brua over elva Hondyrju skal ikke legges ut før 18. juni
33	Opparbeiding av alternativ pilegrimstrasé i skogen vest- og nordvest fra dagens trasé som kan brukes før 18. juni
34	Sykling forbyes på Kongevegen/pilegrimsleden på strekningen fra Åteigen i Dovre kommune til Fokstugu

2.1.2 Nærmere om de enkelte tiltakene i tiltakspakken

Tiltak 32: Pilegrimsleden markedsfører ikke turen før etter 18.juni og brua over elva Hondyrju skal ikke legges ut før 18. juni

Hovedansvar: Nasjonalt Pilegrimssenter

Tiltaket oppfordrer til at aktørene frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøving dersom aktørene ikke ønsker å gjennomføre tiltaket. Om tiltaket skal gjennomføres, og eventuell endelig utforming av tiltaket, herunder eventuelle budsjettmessige konsekvenser for Klima- og miljødepartementet vil først kunne fastslås i etterkant av alminnelig høring. Basert på tilbakemelding fra aktørene vil tiltaket enten opprettholdes, justeres eller utgå før tiltaksplanen fastsettes.

Formålet med tiltaket er å redusere påvirkningen av ferdsel langs pilegrimsleden i en sårbar periode, ettersom periodevis my ferdsel på denne delen av Pilegrimsleden medfører forstyrrelser for villreinen. Datoen settes til 18. juni, som er satt som en felles åpningsdato for hele villreinområdet. Av samme grunner bes nasjonalt pilegrimssenter å ikke markedsføre turen før 18. juni. Dette er et oppfordringstiltak som krever videre dialog mellom staten og Nasjonalt Pilegrimssenter. Nasjonalt Pilegrimssenter vil ha ansvar for gjennomføringen, dersom de slutter seg til tiltaket.

Tiltak 33: Opparbeiding av alternativ pilegrimstrasé i skogen vest- og nordvest fra dagens trasé som kan brukes før 18. juni

Hovedansvar: Nasjonalt pilegrimssenter i samarbeid med grunneier og andre relevante aktører

Delansvar: Klima- og miljødepartementet, Miljødirektoratet

Tiltaket oppfordrer til at aktørene frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøving dersom aktørene ikke ønsker å gjennomføre tiltaket. Om tiltaket skal gjennomføres, og eventuell endelig utforming av tiltaket, herunder eventuelle budsjettmessige konsekvenser for Klima- og miljødepartementet vil først kunne fastslås i etterkant av alminnelig høring. Basert på tilbakemelding fra aktørene vil tiltaket enten opprettholdes, justeres eller utgå før tiltaksplanen fastsettes. Klima- og miljødepartementet vil kunne være delansvarlig for tiltaket eksempelvis gjennom at støtte til gjennomføring kan falle inn under tilskuddsordningene på kap. 1420, post 81 og kap. 1420, post 60 på Klima- og miljødepartementets budsjett, og at aktørene kan søke om tilskudd til tiltaket.

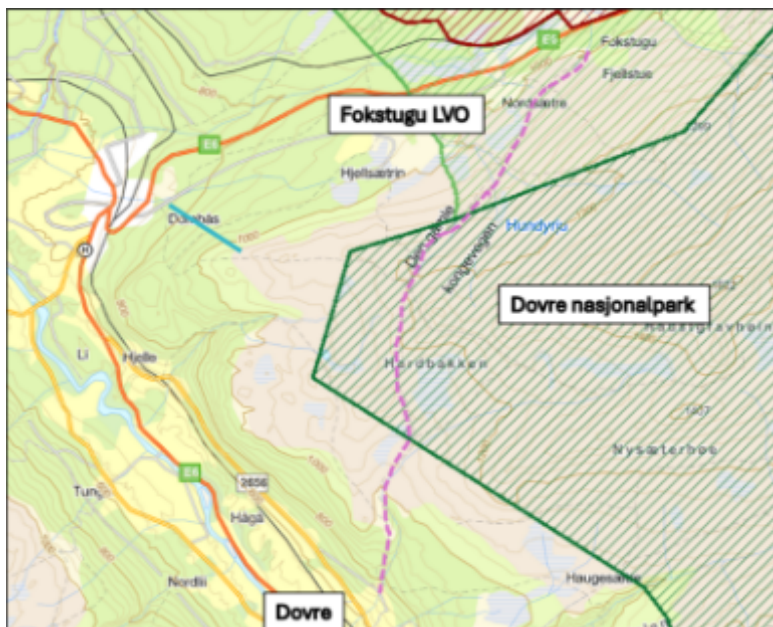
For å redusere ferdselen på traséen i hele vårperioden og tilby et alternativ til de som går Pilegrimsleden på våren, innebærer tiltaket at det opparbeides en alternativ trasé vestover ned under skoggrensen som kan brukes før 18. juni. Den alternative traséen er lettgått sammenlignet med den opprinnelige traséen som er meget kupert. Den alternative traséen muliggjør derfor at et bredere publikum kan gå pilegrimsleden via Rondane. Dette kan også bidra til at flere ønsker å benytte den nye alternative traséen også i perioden den opprinnelige traséen markedsføres. Dette vil i så fall bidra til å redusere den negative påvirkning fra ferdsel på villrein også i perioden den opprinnelige pilegrimstraséen er åpen. Gjennomføring av tiltaket, herunder innhenting av tillatelse fra grunneiere, må avklares gjennom alminnelig planprosess.

Tiltak 34: Sykling forbys på Kongevegen/pilegrimsleden på strekningen fra Åteigen i Dovre kommune til Fokstugu

Hovedansvar: Dovre kommune, grunneier

Tiltaket oppfordrer til at aktørene frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøving dersom aktørene ikke ønsker å gjennomføre tiltaket. Om tiltaket skal gjennomføres, og eventuell endelig utforming av tiltaket, herunder eventuelle budsjettmessige konsekvenser for Klima- og miljødepartementet vil først kunne fastslås i etterkant av alminnelig høring. Basert på tilbakemelding fra aktørene vil tiltaket enten opprettholdes, justeres eller utgå før tiltaksplanen fastsettes.

Det er i dag forbud mot sykling på den midterste delen av traséen (gjennom Dovre nasjonalpark). Det er ønskelig at sykkelforbudet utvides til å gjelde en større del av strekningen. Dette vil kreve en forskrift etter friluftsløven for de delene som er utenfor verneområdet. Tiltaket krever vedtak i kommunen, etter samtykke fra grunneier. Nord for nasjonalparken går stien gjennom Fokstugu landskapsvernområde, hvor det i dag ikke er forbud mot sykling. Det er derfor enklest at kommunen innfører et sykkelforbud både for strekningen nord og sør for nasjonalparken.

Den strekningen dette gjelder er vist med lilla, stiplet strek på kartet. Opp fra Dombås er det et skitrekk (se turkis strek på kartet). Her er det et omfattende stinett innover som ikke vises på kartet i denne målestokken. Det er en fin sykkelsti fra Dombås til Fokstugu som også kan benyttes.

2.1.3 Forventet effekt og konsekvenser

Klima- og miljødepartementet har etter innspill fra Miljødirektoratet vurdert hvilke forventede effekter tiltakspakken har for villrein. Denne tiltakspakken inneholder flere mindre tiltak som kan gi effekt i form av å gjøre områdene roligere og dermed redusere den negative menneskelige påvirkningen på villreinen. Videre vil effekten av tiltakspakken avhenge av i hvilken grad den nye alternative traséen benyttes istedenfor den opprinnelige traséen, også i perioden den opprinnelige traséen markedsføres av nasjonalt pilegrimssenter.

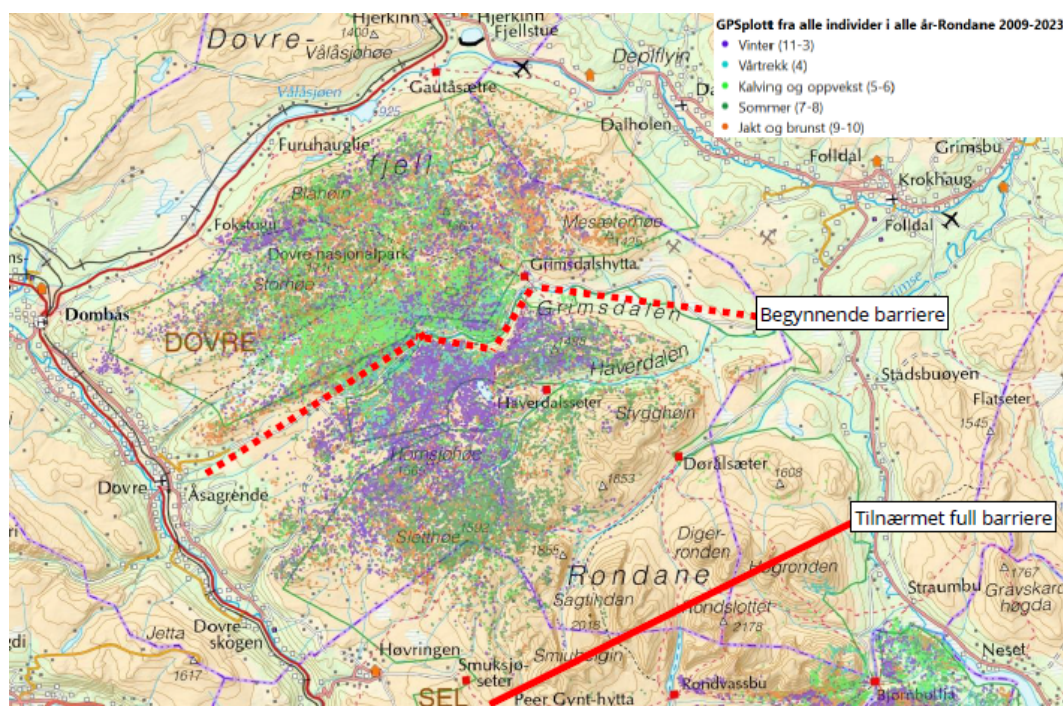
Klima og miljødepartementet har vurdert administrative og økonomiske konsekvenser av tiltakspakken på bakgrunn av det som fremgår i faggrunnlaget, samt det som har fremkommet i løpet av involveringen i forkant av høringen. Tiltak om senere utsetting av broen ved Hondyrju og senere markedsføring av pilegrimsleden i området, har ingen direkte kostnad. Kostnaden for opparbeiding av den alternative traséen må avklares gjennom en planprosess, men det er sannsynlig at eksisterende stier/veger kan brukes for deler av traséen. Opparbeiding av en slik sti er avhengig av tillatelse fra grunneierne. Tiltaket vil være positivt også for Pilegrimssenteret, som da får en trasé som kan nyttes tidligere på forsommeren enn dagens trasé. Tiltak 34 forventes å medføre lave kostnader og mindre negative konsekvenser ettersom det allerede er forbud mot sykling på den midterste delen av strekningen, samt at det finnes gode alternative sykkelmuligheter i området.

For enkelte tiltak i tiltakspakken der aktører oppfordres til frivillig å være ansvarlig for å gjennomføre tiltak, kan tiltaket ha konsekvenser for Klima- og miljødepartementet eksempelvis gjennom at det kan søkes om støtte til gjennomføring gjennom tilskuddsordninger på departementets budsjett. Eventuelle kostnader for gjennomføring av slike tiltak dekkes innenfor de til enhver tids gjeldende budsjettrammer.

2.2.1 Innledning

Seinere åpning av vegen på forsommeren vil også føre til at de rike beiteområdene i Grimsdalen er tilgjengelige i en større del av den sårbare kalvings- og oppvekstperioden.

De foreslåtte restriksjonene anbefales innført som en del av en revisjon av verneforskriftene, slik at adferdsreglene blir samlet hos forvaltningsmyndigheten for verneområdet. Klima- og miljødepartementet har myndigheten til å sette i gang arbeidet med å endre verneforskriften.

Figur 2 GPS-plott fra aller merkede individer etter sesong 2009-2023

Tiltakspakke 8: Tiltak for å opprettholde og bedre villreintrekket over Grimsdalen og Haverdalen	
35	Regulering og innskrenking av åpningstid for Grimsdalsvegen og Haverdalsvegen
36	Sykling, både motorisert og ikke-motorisert, på Grimsdalsvegen og Haverdalsvegen forbys i samme periode (før 18. juni og etter 10.oktober), samt nattestengning også for syklist (21.00-07.00) fra 18.juni til 15.juli
37	Forbud mot camping i en sone på 1 km fra begge sider av Grimsdalsvegen og Haverdalsvegen, inkludert fjelltelt. Camping tillates kun på fjellcampen ved Barthbua, ved Steinbrotet i Haverdalen og på eksisterende vinterparkeringsplass ved Eftansåe
38	Videreføre lokalt innførte tiltak for å redusere forstyrrelser fra villreinjakt

39	Skiløype fra Eftansåe mot Vegaskillet prepareres først en uke før påske
40	Det bør ikke anbefales toppturer i området rundt Grimsdalshytta
41	Selvbetjeningstilbudet på Grimsdalshytta legges ned

2.2.2 Nærmere om de enkelte tiltakene i tiltakspakken

Tiltak 35: Regulering og innskrenking av åpningstid for Grimsdalsvegen og Haverdalsvegen

Hovedansvar: Samarbeid med veieier, Dovre fjellstyre og Dovre kommune

Delansvar: Nasjonalparkstyret for Rondane og Dovre (fysiske tiltak), Klima- og miljødepartementet (forskriftsendring)

Tiltaket oppfordrer til at aktørene frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøving dersom aktørene ikke ønsker å gjennomføre tiltaket. Om tiltaket skal gjennomføres, og eventuell endelig utforming av tiltaket, herunder eventuelle budsjettmessige konsekvenser for Klima- og miljødepartementet vil først kunne fastslås i etterkant av alminnelig høring. Basert på tilbakemelding fra aktørene vil tiltaket enten opprettholdes, justeres eller utgå før tiltaksplanen fastsettes.

Grimsdalsvegen har i dag åpningstid fra 5.juni-1.desember, Haverdalsvegen fra 15.juni til 1.desember. Veiene ligger i Dovre kommune og eies av Grimsdalsvegen SA.

Tiltaket innebærer at åpningstiden på Grimsdalsvegen og Haverdalsvegen innskrenkes til 18.juni-10. oktober. I tillegg innføres det nattestenging av Grimsdalsvegen (21.00-07.00) fra 18.juni til 15.juli. Stoppforbud innføres på Grimsdalsvegen på strekningen mellom Eftansåa og Bjørnsgardsetra og Haverdalsvegen. Det bør settes opp fysiske stengsler og gjennomføres informasjonstiltak i en overgangsperiode.

Næringsdrivende (inkl. tradisjonell landbruksdrift) har unntak fra nattestenging, stoppforbud og åpningstid, som reguleres gjennom fysisk bom på begge sider av Grimsdalsvegen. Elgjegere har unntak etter 10.oktober.

Tiltaket må skje i samarbeid med og er en oppfordring til Grimsdalsvegen SA, Dovre fjellstyre og Dovre kommune om å innføre de reguleringer på veiene, som beskrevet ovenfor.

Kostnadene ved tiltaket er knyttet til behov for fysiske sperrer i den tiden veien er stengt, og informasjonstiltak i et par år etter at nattestenging er innført. Det understrekes fra lokalt hold at restriksjoner ikke må innføres før det er sikret midler til den praktiske gjennomføringen. Parallelt med at det igangsettes et arbeid med endringer av verneforskriften for Grimsdalen landskapsvernområde, må det derfor arbeides med løsninger for en praktisk gjennomføring, inkludert finansiering.

Tiltak 36: Forbud mot sykling, både motorisert og ikke-motorisert, på Grimsdalsvegen og Haverdalsvegen i samme periode (før 18. juni og etter 10.oktober), samt nattestengning også for syklist (21.00-07.00) fra 18. juni til 15. juli

Hovedansvar: Dovre fjellstyre, Dovre kommune, veieiere

Delansvar: Klima- og miljødepartementet

Tiltaket oppfordrer til at aktørene frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøvelse dersom aktørene ikke ønsker å gjennomføre tiltaket. Om tiltaket skal gjennomføres, og eventuell endelig utforming av tiltaket, herunder eventuelle budsjettmessige konsekvenser for Klima- og miljødepartementet vil først kunne fastslås i etterkant av alminnelig høring. Basert på tilbakemelding fra aktørene vil tiltaket enten opprettholdes, justeres eller utgå før tiltaksplanen fastsettes.

Tiltaket innebærer at kommunen innfører et forbud etter friluftsløven, slik at også sykling blir underlagt reguleringer på Grimsdalsvegen og Harverdalsvegen. Dette krever tilslutning fra veieier. Endringene som skjer i verneforskriften for motorisert ferdsel langs Grimsdalsvegen vil gjelde også for el-syklister, men ikke for sykling uten el-motor. Klima- og miljødepartementet har ansvar for å utrede i hvilken grad verneforskriften kan regulere sykling uten el-motor. Et alternativ kan være å legge på et biotopvern på landskapsvernområdet, som åpner for større handlingsrom i regulering av ferdsel i området. Tiltaket forutsetter tilslutning fra aktørene som står oppført som ansvarlig for tiltaket.

Tiltak 37: Forbud mot camping i en sone på 1 km fra begge sider av Grimsdalsvegen og Haverdalsvegen, inkludert fjelltelt. Camping tillates kun på fjellcampen ved Barthbua, ved Steinbrotet i Haverdalen og på eksisterende vinterparkeringsplass ved Eftansåe

Hovedansvar: Klima- og miljødepartementet (forskriftsendring)

Delansvar: Rondane-Dovre nasjonalparkstyre (reducere antall fjellcamper)

Tiltaket oppfordrer til at aktørene frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøvelse dersom aktørene ikke ønsker å gjennomføre tiltaket. Om tiltaket skal gjennomføres, og eventuell endelig utforming av tiltaket, herunder eventuelle budsjettmessige konsekvenser for Klima- og miljødepartementet vil først kunne fastslås i etterkant av alminnelig høring. Basert på tilbakemelding fra aktørene vil tiltaket enten opprettholdes, justeres eller utgå før tiltaksplanen fastsettes.

Parkering av campingbiler og bobiler er i dag regulert gjennom verneforskriften og forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane. Regelverket dekker imidlertid ikke andre typer camping. Det er også ønskelig å redusere antall fjellcamper i området. Et slik tiltak vil redusere ferdselen i området fra kveld til morgen, og gjøre det enklere for reinen å krysse. Det vil fremdeles være tre fjellcamper samt teltplassen ved Grimsdalshytta, hvor det fortsatt vil være lov å parkere og campe. Tiltaket forutsetter tilslutning fra aktørene som står oppført som ansvarlig for tiltaket.

Tiltak 38: Videreføre lokalt innførte tiltak for å redusere forstyrrelser fra villreinjakt

Hovedansvar: Rettighetshavere

For å begrense stresset for villreinen under jakta innførte rettighetshaverne i 2023 en rekke begrensninger på jakta:

- Forbud mot å jakte nærmere åpen veg enn 500 meter.
- Stopp- og parkeringsforbud utenom fastsatte plasser.
- Veien til Haverdalseter på strekingen fra Vegaskillet til Hellberget var stengt mellom 08:00 15:00 og 16:00-19:00. Motorisert ferdsel videre inn til Haverdalseter var forbudt
- Jaktstopp kl. 20.00.
- Forbud mot bruk av drone.
- Det ble henstilt til ikke å bruke jaktradio under aktiv jaktutøvelse.

Tiltaket oppfordrer til at rettighetshaverne frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøving dersom aktørene ikke ønsker å gjennomføre tiltaket. Basert på tilbakemelding fra rettighetshaverne vil tiltaket enten opprettholdes, justeres eller utgå før tiltaksplanen fastsettes.

Tiltak 39: Skiløype fra Eftansåe mot Vegaskillet prepareres først en uke før påske

Hovedansvar: Rondane-Dovre nasjonalparkstyre

Løypa prepareres i dag fra februar for å få en såle for seinere løypekjøring. En slik såle fører imidlertid til at ferdselen på ski innover fjellet blir enklere tidlig i sesongen. Ved å avvente løypeprepareringen kan forstyrrelser av reinen reduseres. Det er alternative løypestraséer både i dette området og rundt Dombås. Tiltaket forutsetter gjennomføring av Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

Tiltak 40: Det bør ikke anbefales toppturer i området rundt Grimsdalshytta

Hovedansvar: Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, Dovre fjellstyre, DNT, reiselivsorganisasjoner

Det gikk tidligere en merket sti fra Fokstugu til Grimsdalshytta, som også ble brukt for tilkomst til Kattuglhø fra Grimsdalshytta. Denne ble «nedlagt» (stimerkinga fjernet) i [forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane](#) fra 2009 av hensyn til villreinen. Stien blir imidlertid fremdeles brukt, noe som ikke er ønskelig ettersom den går rett inn i et sårbart villreinområde.

Det er et generelt behov for å informere tilreisende om villreinen i området. Det henstilles i stedet til turer nede i dalen, hvor det finnes ulike turmuligheter. Tiltaket er en oppfordring til reiselivsaktører i området om å ikke anbefale toppturer i området.

Tiltak 41: Selvbetjeningstilbudet på Grimsdalshytta legges ned

Hovedansvar: DNT

Tiltaket oppfordrer til at DNT frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøving dersom aktørene ikke ønsker å gjennomføre tiltaket. Om tiltaket skal gjennomføres, og eventuell endelig utforming av tiltaket, herunder eventuelle budsjettmessige konsekvenser for Klima- og miljødepartementet vil først kunne fastslås i etterkant av alminnelig høring. Basert på tilbakemelding fra DNT vil tiltaket enten opprettholdes, justeres eller utgå før tiltaksplanen fastsettes.

Selvbetjeningskvarteret er i dag åpent hele året unntatt når Grimsdalshytta er betjent og i reinkalvingen fra 1. mai til 10. juni. Stenging av selvbetjeningskvarteret vil redusere ferdselen i området primær senhøst og vinter.

Gjennomsnittlig antall overnattinger på det selvbetjente kvarteret på Grimsdalshytta for årene 2018, 2019, 2022 og 2023 er 161 overnattinger (2020 og 2021 er ikke tatt med pga. koronarestriksjonene). Tiltaket vil føre til mindre forstyrrelser for villreinen i de deler av året Grimsdalshytta ikke er åpen.

Tiltaket krever tilslutning fra DNT.

2.2.3 Forventet effekt og konsekvenser

Klima- og miljødepartementet har etter innspill fra Miljødirektoratet vurdert hvilke forventede effekter tiltakspakken har for villrein. Tiltakspakken retter seg mot et avgrenset område der situasjonen i dag er kritisk for å forhindre ytterligere fragmentering som kan føre til helt separate delbestander, samt at bestanden vil reduseres svært mye. Tiltakene som er foreslått vurderes å kunne ha god effekt for å redusere barriereeffekten av Grimsdalsvegen og Haverdalsveien. Dersom

det viser seg at flokken likevel har problemer med å krysse veien vil det være nødvendig med flere begrensninger.

Klima og miljødepartementet har vurdert administrative og økonomiske konsekvenser av tiltakspakken på bakgrunn av det som fremgår i faggrunnlaget, samt det som har fremkommet i løpet av involveringen i forkant av høringen.

Tiltaket om endring av åpningstider på Grimsdalsvegen og Haverdalsvegen m.m. vi tiltaket med de unntakene som er foreslått først og fremst ha negative konsekvenser for friluftslivutøvere og gjester på reiselivsbedriftene, samt at det kan innebære tap av inntekt veieiere og de som driver overnattingsteder i Dovre og Folldal. Tiltakene koster ikke noe i seg selv, men krever kostnader til skilting og informasjon, midlertidig fysiske stengsler, i tillegg til eventuell kompensasjon til veglag. Nord-Gudbrandsdalen er har et svært godt tilbud til friluftsliv, og det vil være mange alternative turmuligheter i perioden Grimsdalsvegen og Haverdalsvegen er stengt. Den gruppen som har færrest alternativer vil være de som har fritidshus i Grimsdalen. Dette er imidlertid et fåtall. En nattestenging vil medføre at gjester på hytter og setrer i området vil måtte reise ut av området før kl. 21, dersom de ikke overnatter. Grimsdalshytta har en del middagsgjester fra Dovre og Folldal. De negative konsekvensene vurderes samlet sett til å relativt lave.

Tiltaket om å begrense sykling på veiene vil redusere mulighetene for sykling i Grimsdalen og på rundturen «Tour de Dovre» i en periode på våren. Den kommersielle trafikken knyttet til «Tour de Dovre» er begrenset i denne perioden. Det er imidlertid mange alternative sykkelruter som kan benyttes i regionen.

Tiltak 37 vil berøre campingmulighetene til campere i området. Med tre fjellcamper samt teltplassen ved Grimsdalshytta, hvor det fortsatt er lov å parkere/campe, vil imidlertid tilbudet til campere i stor grad opprettholdes. Tiltaket må følges opp med jevnlig tilsyn fra verneområdeforvaltningen for å sikre at det overholdes.

De negative virkningene av tiltak 38 er begrensede sammenlignet med dagens situasjon, ettersom dette er begrensninger på jaktutøvelsen som allerede er innført. Noen av tiltakene, som stopp- og parkeringsforbud, fører imidlertid at reinen får trekke friere, slik at flere jegere også kan få bedre jaktmuligheter.

Tiltak 39 berører mulighetene til friluftslivsutøvelse i området, men det er flere alternative løypetraséer, både i dette området og rundt Dombås.

Tiltaket om at det ikke anbefales toppturer i området rundt Grimsdalshytta, berører Grimsdalshyttas gjester og kan berøre driften av hytta. Det finnes imidlertid gode turalternativer i dalføret, inkludert attraksjonen Grimsdalsgruva.

Tiltaket om å stenge selvbetjeningskvarteret på Grimsdalshytta vil korte ned sesongen for langturer på ski i Rondane (tilbud kun i perioden de betjente hyttene er åpne). Det er imidlertid mange alternative skiløyper i randsona til Rondane, og det er også etablert en langturrute (Trolløypa) fra Høvringen til Lillehammer. Eventuelle utbygginger av selvbetjeningshytter langs denne ruta vil kunne komme i konkurranse med kommersiell reiselivsvirksomhet.

Kostnader knyttet til gjennomføring av tiltakene vil dekkes innenfor de til enhver tid gjeldende budsjettrammer. For enkelte tiltak i tiltakspakken der aktører oppfordres til frivillig å være ansvarlig for å gjennomføre tiltak, kan tiltaket ha konsekvenser for Klima- og miljødepartementet eksempelvis gjennom at det kan søkes om støtte til gjennomføring gjennom tilskuddsordninger på departementets budsjett. Eventuelle kostnader for gjennomføring av slike tiltak dekkes innenfor de

til enhver tids gjeldende budsjettrammer.

2.3 Tiltakspakke for å redusere ferdsel i området Einsethø-Hornsjøhø-Haverdalen-Sletthø

2.3.1 Innledning

Dette er i dag et område i hovedsak uten t-merkede stier, med unntak av stien over Sletthø. Det er heller ingen topper over 2000 meter i området eller andre attraksjoner som trekker store grupper av besøkende. Det er noen mindre buer i området, men ferdselen ser ut til å være begrenset slik at villreinen ikke unnviker området i særlig grad. Hovedformålet med tiltakspakken er å forebygge økt ferdsel i dette området.

Tiltakspakke 9: Tiltak for å redusere ferdsel i området Einsethø-Hornsjøhø-Haverdalen-Sletthø	
42	Fjerning av T-merking og rutebeskrivelser på kart og nett for sti fra Høvringen over Sletthø til Grimsdalshytta (stisegment 11)
43	Skiløype 3 og 4 ved Haverdalen stikkes ikke de vintrene Haverdalsseter ikke har åpent

2.3.2 Nærmere om de enkelte tiltakene i tiltakspakken

Tiltak 42: Fjerning av T-merking og rutebeskrivelser på kart og nett for sti fra Høvringen over Sletthø til Grimsdalshytta (stisegment 11).

Hovedansvar: Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, DNT

Strekningen fra Grimsdalshytta til Høvringen er på over 27 km og med en høydeøkning på over 1100 meter. Det er derfor en krevende dagsturetappe og bruken av stien har vært begrenset de siste årene. I perioden fra 1.juli til og med første uken i oktober ble det i 2024 registrert under 400 passeringer.

Fjerning av merking og redusert markedsføring av denne stien vil sammen med tilsvarende tiltak for stien mellom Høvringen gjennom Kvannslådalen til Dørålen (se tiltak 44) bidra til mindre ferdsel i et relativt stort område. Slike rolige områder er av stor verdi for villreinen, særlig i perioder med stor ferdsel da en ser at reinen trekker unna andre områder når ferdselen blir for stor.

Kostnaden ved tiltakene vil først og fremst kreve arbeidsinnsats, men vil være lav. Tiltaket krever tilslutning fra Rondane-Dovre nasjonalparkstyre og DNT. Klima- og miljødepartementet vil kunne være delansvarlig for relevante deler av tiltaket, eksempelvis gjennom at støtte til gjennomføring kan falle inn under kap. 1420, post 31 på Klima- og miljødepartementets budsjett, og at aktørene kan søke om tilskudd til tiltaket.

Tiltak 43: Skiløype 3 og 4 ved Haverdalen kvistes ikke de vintrene Haverdalsseter ikke har åpent

Hovedansvar: Rondane-Dovre nasjonalparkstyre

Skiføret i de nordligste delene av Rondane varierer fra påske til påske. I noen år har det vært så lite snø at turisthytter i området, inkludert Haverdalsseter har holdt stengt. Tiltaket krever tilslutning fra Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

2.3.3 Forventet effekt og konsekvenser

Klima- og miljødepartementet har etter innspill fra Miljødirektoratet vurdert hvilke forventede effekter tiltakspakken har for villrein. Dette er en liten tiltakspakke, men den vil bidra til å redusere ferdselen i dette området, og kan bidra til å åpne noen rolige lommer for villreinens arealbruk. Slike rolige områder er av stor verdi for villreinen, særlig i perioder med stor ferdsel da en ser at reinen trekker unna andre områder når ferdselen blir for stor.

Klima og miljødepartementet har vurdert administrative og økonomiske konsekvenser av tiltakspakken på bakgrunn av det som fremgår i faggrunnlaget, samt det som har fremkommet i løpet av involveringen i forkant av høringen.

Med begrenset ferdsel langs stien, særlig fra Høvringen, vil de negative virkningene være lave for særlig strekningen Høvringen - Haverdalen. Uten at stien fjernes i terrenget og revegeteres, vil det fortsatt være mulig å bruke stien på dagsturer fra de to endepunktene. Kostnaden ved tiltakene knytter seg til fysisk fjerning av t-merking, samt fjerne ruter på nettbaserte kart. Dette vil først og fremst kreve arbeidsinnsats, men det vil være begrenset.

Fra Grimsdalshytta til Haverdalshytta er det to ruter i dag. Dersom ruta fra Haverdalen til Grimsdalshytta over Storrvatnet legges ned, betyr det at den ene ruta blir borte. Hvilke konsekvenser dette vil ha for overnattinger på Haverdalshytta er uvisst, men her kan virkningene bli noe større enn for strekningen Høvringen-Haverdalen.

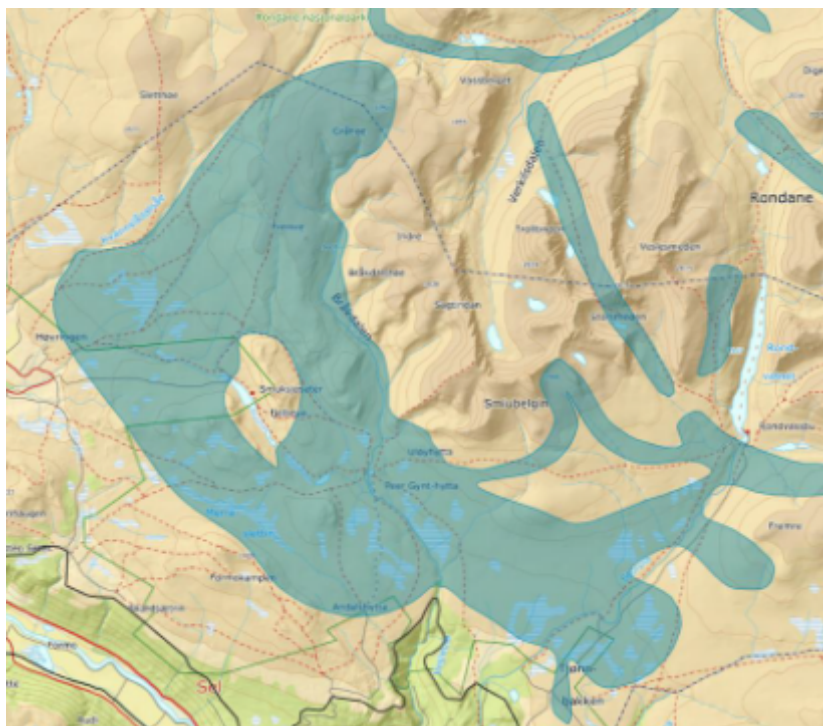
Å ikke kviste løypa inn til Haverdalseter de vintrene Haverdalseter ikke er åpen vil derfor være kostnadsbesparende, med liten negativ virkning.

For enkelte tiltak i tiltakspakken der aktører oppfordres til frivillig å være ansvarlig for å gjennomføre tiltak, kan tiltaket ha konsekvenser for Klima- og miljødepartementet eksempelvis gjennom at det kan søkes om støtte til gjennomføring gjennom tilskuddsordninger på departementets budsjett. Eventuelle kostnader for gjennomføring av slike tiltak dekkes innenfor de til enhver tids gjeldende budsjettrammer.

2.4 Tiltakspakke for gjenoppretting av villreintrekket på vestsiden av Rondane-massivet

2.4.1 Innledning

Data fra GPS-merkede simler viser at det har oppstått en trekkbarriere på aksen Mysusæter-Spranget-Rondvassbu-Bjørnhollia-Straumbu, som følge av ferdsel og infrastruktur. GPS-registreringene kom først i gang etter at det hadde skjedd endringer med trekket forbi Rondane-massivet. En kartfesting av skutte dyr under jakten i Sel indikerer at trekket gradvis ble redusert fra rundt 2000 før det opphørte helt.

Figur 3 Trekkpassasjer på vestsiden av Rondane-massivet

Tidligere trakk reinen nordover vest for Rondane-massivet og sørover igjen øst ved Dørålen. Trekket på begge sider av Rondane-massivet har så å si opphørt. Dette påvirker hele Rondane Nord ved at populasjonen nå er delt i to delbestander der begge bestandene har mistet tilgang til viktige funksjonsområder. Sårbarheten for hendelser som nedising av vinterbeiter, har også økt.

Dagens kunnskap tilsier at dersom Rondane Nord skal gå fra rødt til gult nivå etter kvalitetsnormen (fra dårlig til middels kvalitet), krever dette at trekkmulighetene forbi Rondane-massivet bedres vesentlig.

Tiltakspakke 10: Tiltak for å gjenopprette villreintrekket på vestsiden av Rondane-massivet	
44	Fjerning av T-merking og rutebeskrivelser på kart og nett for sti fra Høvringen gjennom Kvannslådalen til Dørålen (stisegment 14)
45	Bruene over Vesle-Ula og Bråkdalsbekken legges tidligst ut 18. juni og tas senest vekk 10. oktober
46	Fjerning av sti fra Peer Gynt til Mysusæter over Randen
47	3 alternative tiltak for å redusere ferdsel ved Spranget
48	Bro over Ula ved Spranget stenges for allmenn ferdsel utenom den perioden Rondvassbu har åpent vinterstid
49	Selvbetjeningstilbudet på Rondvassbu legges ned

2.4.2 Nærmere om de enkelte tiltakene i tiltakspakken

Tiltak 44: Fjerning av T-merking og rutebeskrivelser på kart og nett for sti fra Høvringen gjennom Kvannslådalen til Dørålen (stisegment 14)

Hovedansvar: Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, DNT

Strekningen fra Dørålen til Høvringen er på 24 km. Dette er en krevende dagsturetappe, i likhet med turen fra Grimsdalshytta til Høvringen. Også dette er en sti med begrenset bruk.

Fjerning av merking og markedsføring av denne stien vil sammen med tilsvarende tiltak for stien fra Høvringen til Grimsdalshytta (se tiltak 42) bidra til mindre ferdsel i et relativt stort område. Slike rolige områder er av stor verdi for villreinen, særlig i perioder med stor ferdsel da en ser at reinen trekker unna andre områder når ferdselen blir for stor. Tiltaket krever tilslutning fra Rondane-Dovre nasjonalparkstyre og DNT. Klima- og miljødepartementet vil kunne være delansvarlig for relevante deler av tiltaket, eksempelvis gjennom at støtte til gjennomføring kan falle inn under kap. 1420, post 31 på Klima- og miljødepartementets budsjett, og at aktørene kan søke om tilskudd til tiltaket.

Tiltak 45: Bruene over Vesle-Ula og Bråkdalsbekken legges tidligst ut 18. juni og tas senest vekk 10. oktober

Hovedansvar: Peer Gynt-hytta

Tiltaket oppfordrer til at aktøren frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøving dersom aktøren ikke ønsker å gjennomføre tiltaket. Om tiltaket skal gjennomføres, og eventuell endelig utforming av tiltaket, herunder eventuelle budsjettmessige konsekvenser for Klima- og miljødepartementet vil først kunne fastslås i etterkant av alminnelig høring. Basert på tilbakemelding fra aktøren vil tiltaket enten opprettholdes, justeres eller utgå før tiltaksplanen fastsettes.

Formålet med tiltaket er å redusere ferdselstrykket på et sentralt punkt for villreintrekket på vestsiden av Rondane-massivet, slik at trekkmulighetene og tilgangen til beiteområder bedres.

De foreslåtte datoene er de felles datoene som er satt for Rondane villreinområde som helhet. Sommeren 2024 var åpningstidene fra 1. juli tom. 10. august, samt 17. august og 24. august. Ut- og innlegging av bruer mellom Kampen og Peer Gynt fulgte åpningstidene. Det vil si at broen over til Kampen lå ute en kortere periode enn det som her foreslås.

Peer-Gynt hytta er et populært turmål for gjester fra reiselivsbedriftene i Høvringen-området. På det foreslåtte stengingstidspunktet er imidlertid skolens høstferie langt på vei over, og trafikken begrenset. Den negative virkningen av tiltaket vil derfor være begrenset. Tiltaket krever tilslutning fra Peer Gynt-hytta.

Tiltak 46: Fjerning av T-merking og rutebeskrivelser på kart og nett for sti fra Peer Gynt til Rondvassbu over Randen

Hovedansvar: Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, DNT

Formålet med å fjerne denne stien er å bedre trekkmulighetene på vestsida av Rondanemassivet, samt bedre tilgangen til beiteområdene på nordsiden av elven Ula. Tidligere kunne dyr oppholde seg i botnene mellom toppene nord for Ula og trekke ned til myrområdene for å beite om natten.

Strekningen er en del av ruta mellom Rondvassbu og Høvringen. For dagsturister fra Mysusæter er det en lang tur å gå fra Mysusæter til Peer Gynt-hytta til Rondvassbu og tilbake til Mysusæter. Bruken av ruten er begrenset. I perioden 1. juli til og med første uken i oktober ble det registrert ca. 1700 passeringer på stien.

Kostnaden ved tiltaket er lav. Det omfatter noe arbeidsinnsats for å fjerne merking og informasjon om ruten. Virkningene av å fjerne ruten fra DNTs-rutenett innebærer en reduksjon av turalternativer fra Rondvassbu. Fra Rondvassbu er det fortsatt ruter nordover, sørover og østover. De negative

konsekvensene ved tiltaket er derfor noe begrenset. Klima- og miljødepartementet vil kunne være delansvarlig for relevante deler av tiltaket, eksempelvis gjennom at støtte til gjennomføring kan falle inn under kap. 1420, post 31 på Klima- og miljødepartementets budsjett, og at aktørene kan søke om tilskudd til tiltaket.

Tiltak 47: 3 Alternative tiltak for å redusere ferdsel ved Spranget

Generelt om utfordringene rundt Spranget og formålet med tiltak:

Spranget er den mest brukte innfallsporten i Rondane, og utgangspunktet for turer på flere 2000-meterstopper. Få andre steder i landet er tilgjengeligheten til 2000-meterstopper så enkel som fra Spranget. De siste to-tre kilometerne av veien inn til Spranget er i dag åpen i perioden 15. juni til 1. desember, i henhold til verneforskriften for Frydalen landskapsvernområde. Vinterstid er veien stengt nede ved Mysusæter.

Det går en bussrute inn til Spranget i sommersesongen. I 2023 var det bussrute i perioden 19. juni til 20. august, med tre daglige avganger, unntatt lørdag da det var to daglige avganger. Spranget er et av de første stedene hvor det ble registrert direkte negative konsekvenser av ferdsel for villrein, og konsekvensene av opphør av villreintrekket er store.

Formålet med de alternative tiltakene er å redusere ferdselen ved og rundt Spranget. Dette er en sentral del, og antakeligvis en forutsetning, for å gjenopprette villreintrekket på vestsiden av Rondane-massivet. Dersom tiltak ikke gjennomføres, eller der tiltak gjennomføres uten tilstrekkelig effekt, vil Klima- og miljødepartementet vurdere bruk av fremtidige muligheter for å etablere statlige ferdselsrestriksjoner for å redusere ferdselen i området.

Alternativ 1: Sel kommune i samarbeid med nasjonalparkstyret og Statskog fjerner parkeringsplassen på Spranget og flytter den ned til Mysusæter. Veien stenges også for bilkjøring og sykling fra krysset Storulvegen/Tjønnebakkvegen og inn til Spranget. Sistnevnte følges opp ved endring av forskriften for Frydalen landskapsvernområde.

Tiltaket skal følges opp med oppsyn av at bestemmelsene overholdes.

Hovedansvar: Sel kommune, Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, Statskog

Delansvar: Klima- og miljødepartementet

Alternativet innebærer at Klima- og miljødepartementet oppfordrer de aktuelle aktørene til å komme til enighet om å gjennomføre tiltaket. Å legge ned parkeringsplassen på Spranget vil være den enkleste måten å redusere ferdselen ved Spranget, og det alternative som best vil ivareta hensynet til villreinen. De besøkende må da gå to-tre kilometer ekstra for å komme inn til 2000-meterstopperne, noe som vil redusere volumet av ferdsel inn i dette sårbare villreinområdet.

Tiltaket krever samarbeid mellom og tilslutning fra Sel kommune, Rondane-Dovre nasjonalparkstyre og Statskog ettersom de to førstnevnte er forvaltningsmyndighet for Frydalen landskapsvernområde, og Statskog er grunneier. Tiltaket vil innebære at Sel kommune sørger for at den nye parkeringsplassen er regulert i henhold til plan- og bygningslovens bestemmelser. For at dette tiltaket skal gjennomføres vil det også være nødvendig å endre verneforskriften for Frydalen landskapsvernområde, som i dag tillater kjøring inn til Spranget.

Ved å flytte parkeringen ned til Mysusæter kan man, gjennom bred involvering og samarbeid mellom ulike interesser og aktører, utvikle tilbudet og attraktiviteten på Mysusæter. Dette er i tråd med St.

Meld. 18 (2023-2024) og tiltak om kanalisering av ferdsel, ettersom det vil kanalisere ferdsel vekk fra et sårbart villreinområde til randsonen, som er mindre sårbar for ferdsel. Klima- og miljødepartementet vil kunne være delansvarlig for relevante deler av tiltaket, eksempelvis gjennom at støtte til gjennomføring kan falle inn under kap. 1420, post 31 på Klima- og miljødepartementets budsjett, og at aktørene kan søke om tilskudd til tiltaket.

Alternativ 2: Sel kommune utarbeider en forskrift etter frilufsloven §15 for parkeringsområdet på Spranget og veien fra Tjønnebakken og inn til Spranget. Forskriften skal inneholde tidsbestemmelser for når det er tillatt å kjøre på veien og bruke parkeringsplassen fra 18. juni til 10. september, forbud mot overnatting på parkeringsplassen, samt forbud mot parkering langs veien på veistrekningen fra krysset Storulvegen/Tjønnebakkvegen og til Spranget. For å hindre sykling på veien i samme tidsrom (før 18. juni og etter 10. september) må det i tillegg utarbeides en forskrift etter frilufsloven § 2. Denne vedtas av kommunen, med samtykke fra grunneier.

Klima- og miljødepartementet må endre verneforskriften for Frydalen landskapsvernområde slik at motorferdsel på veien ikke er tillatt.

Tiltaket skal følges opp med oppsyn av at bestemmelsene overholdes.

Nasjonalparkstyret vurderer fysiske tiltak for å hindre parkering og overnatting på vegstrekningen fra krysset Storulvegen/Tjønnebakkvegen til Spranget.

Hovedansvar: Sel kommune, Rondane-Dovre nasjonalparkstyre,

Delansvar: Klima- og miljødepartementet, Statskog

En forskrift er et enkelt og relativt raskt tiltak å gjennomføre for å prøve ut ferdselsreguleringer i dette området. Det har også en lav kostnad. Eidfjord kommune har fastsatt en tilsvarende [forskrift om «atferdsreglar og parkering på og ved Tinnhøvegen, Eidfjord kommune, Vestland](#) bl.a. for å sikre trekkveier for villreinen. Tiltaket krever tilslutning fra Sel kommune og Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

Gjennomføring av de foreslåtte tiltakene vil bety at tilgjengeligheten til Rondane-massivet blir mindre på høsten, etter 10. september (på forsommeren er det kun foreslått en innskrenkning på tre dager, ut fra en felles «åpningsdato»). De besøkende må da gå to-tre kilometer ekstra for å komme inn til 2000-meterstoppene.

Det er i dag tillatt å sykle helt inn til Rondvassbu. Blir det forbudt å sykle på veien inn til Spranget, så vil dette også begrense syklingen fra Spranget og inn til Rondvassbu og tilgjengeligheten til 2000-meterstoppene blir dårligere. Syklister på veien er i seg selv ikke mer forstyrrende for reinen enn fotturister, men sykkelbruk gir langt større rekkevidde, og potensielt vil forstyrrelsene da dekke et større område enn turer til fots. Ved å redusere ferdselstrykket på våren/forsommeren og senhøsten blir det større muligheter for reinen til å trekke i perioden.

Med et overnattingsforbud på parkeringsplassen på Spranget og langs den foreslåtte strekningen, blir det ikke mulig å villcampe/campe gratis med bobiler eller campingvogner i området. Det er imidlertid mulig å parkere på parkeringsplassen nede på Mysusæter, der det er tilgang på vann og toalettømming.

For at tiltaket skal ha effekt, må også verneforskriften for Frydalen landskapsvernområde endres, slik at motorferdsel på veien fra Tjønnebakken og inn til Spranget forbys tilsvarende, jf. pkt. 5.2 bokstav e i forskriften (FOR-2003-10-24-1270).

Tiltaket vil berøre og ha konsekvenser for lokalbefolkning, reiselivsbedrifter, hytteeiere og tilreisende.

Alternativ 3: Klima- og miljødepartementet foreslår å endre verneforskriften for Frydalen landskapsvernområde slik at landskapsvernområdet også blir vernet som biotopvernområde. Det kan da legges føringer om at det ikke er lov med overnatting i området og at det kun skal være tillatt med motorisert ferdsel og sykling langs veien på veistrekningen fra krysset Storulvegen/ Tjønnebakkvegen til Spranget i en viss periode på sommeren (18. juni – 10. september).

Tiltaket skal følges opp med oppsyn av at bestemmelsene overholdes.

Hovedansvar: Klima- og miljødepartementet

Delansvar: Sel kommune, Rondane-Dovre nasjonalparkstyre

Tiltaket innebærer at Klima- og miljødepartementet gjennomfører en ordinær forskriftsendringsprosess for å utrede og foreslå endringer i verneforskriften for Frydalen landskapsvernområde slik at landskapsvernområdet også blir vernet som biotopvernområde.

Det samme tiltaket er gjennomført på Snøheimvegen i Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark for å kunne styre ferdselen på veien inn til Snøheim. Selv om nasjonale myndigheter vil være ansvarlig for gjennomføring av tiltaket, vil det legges vekt på å sikre dialog med Sel kommune og Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

Tiltak 48: Bro over Ula ved Spranget stenges for allmenn ferdsel utenom den perioden Rondvassbu har åpent vinterstid

Hovedansvar: Statskog, DNT

Formålet med tiltaket er å unngå en dobbelt barriere for villreintrekk på strekningen Mysusæter-Rondvassbu, og å bedre tilgjengeligheten til beiteområdene på nordsida av elven Ula. Det vil være unntak for nødvendig ferdsel for DNT, beitenæring, oppsyn og beredskapsenheter. Tiltaket krever frivillig tilslutning fra Statskog og DNT.

Statskog er eier broen og ønsker å rive eksisterende bruk av sikkerhetshensyn (broen er i dårlig stand). DNT bruker broen i dag for vintertransport til Rondvassbu. Alternative traséer har vært vurdert, men det er konkludert med at disse antakelig vil kreve større inngrep enn ei ny bru ved Spranget. DNT er interessert i å bygge ny bru og ta kostnadene med brua, og det er utarbeidet skisser til hvordan bru og stengsler kan utformes.

Tiltak 49: Selvbetjeningstilbudet på Rondvassbu legges ned

Hovedansvar: DNT

Tiltaket oppfordrer til at DNT frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøving dersom aktørene ikke ønsker å gjennomføre tiltaket. Om tiltaket skal gjennomføres, og eventuell endelig utforming av tiltaket, herunder eventuelle budsjettmessige konsekvenser for Klima- og miljødepartementet vil først kunne fastslås i etterkant av

alminnelig høring. Basert på tilbakemelding fra DNT vil tiltaket enten opprettholdes, justeres eller utgå før tiltaksplanen fastsettes.

Selvbetjeningskvarteret er i dag åpent hele året unntatt når Rondvassbu er betjent og i reinkalvingen fra 1. mai. - 10. juni. Stenging av selvbetjeningskvarteret vil redusere ferdselen i området primært senhøst/tidlig vinter. Gjennomsnittlig antall overnattinger på det selvbetjente kvarteret på Rondvassbu for årene 2018, 2019, 2022 og 2023 er 477 overnattinger (2020 og 2021 er ikke tatt med pga. koronarestriksjonene).

Å stenge selvbetjeningskvarteret på Rondvassbu vil korte ned sesongen for langturer på ski i Rondane (tilbud kun i perioden de betjente hyttene er åpne). Det er mange alternative skiløyper i randsona til Rondane, og det er også etablert en langturrute (Trolløypa) fra Høvringen til Lillehammer. Utbygging av selvbetjeningshytter langs denne ruta vil kunne komme i konkurranse med kommersiell reiselivsvirksomhet. Tiltaket krever frivillig tilslutning fra DNT.

2.4.3 Forventet effekt og konsekvenser

Klima- og miljødepartementet har etter innspill fra Miljødirektoratet vurdert hvilke forventede effekter tiltakspakken har for villrein. Tiltakspakken retter seg mot et område med store utfordringer i dag. Effekten av tiltakspakken avhenger av hvilket av de alternativet tiltakene som knytter seg til ferdselen på Spranget som gjennomføres. Det forventes at ferdselen vil reduseres noe, men det er usikkert om det er nok til å endre den sterke barriereeffekten som er i dag, med flere parallelle barrierer. Uten flytting av parkeringen fra Spranget til Mysusæter vil det være krevende å minimere den sterke barriereeffekten som eksisterer i dag.

Klima og miljødepartementet har vurdert administrative og økonomiske konsekvenser av tiltakspakken på bakgrunn av det som fremgår i faggrunnlaget, samt det som har fremkommet i løpet av involveringen i forkant av høringen.

Kostnaden ved fjerning av t-merking og rutebeskrivelse på nett vil først og fremst kreve arbeidsinnsats, men vil være lav. Med begrenset ferdsel langs stien vil de negative virkningene være lave. Uten at stien fjernes i terrenget og revegeteres, vil det fortsatt være mulig å bruke stien på dagsturer fra de to endepunktene. Peer-Gynt hytta er et populært turmål for gjester fra reiselivsbedriftene i Høvringen-området. På det foreslåtte stengingstidspunktet er imidlertid skolens høstferie langt på vei over, og trafikken begrenset.

Gjennomføring av de foreslåtte tiltakene vil kunne ha betydelige konsekvenser for reiselivsbedrifter, hytteiere og tilreisende ved at tilgjengelighet til friluftslivferdsel i området begrenses, og vil ha direkte økonomiske konsekvenser for eierne av Peer-Gynt-hytta dersom driften må opphøre.

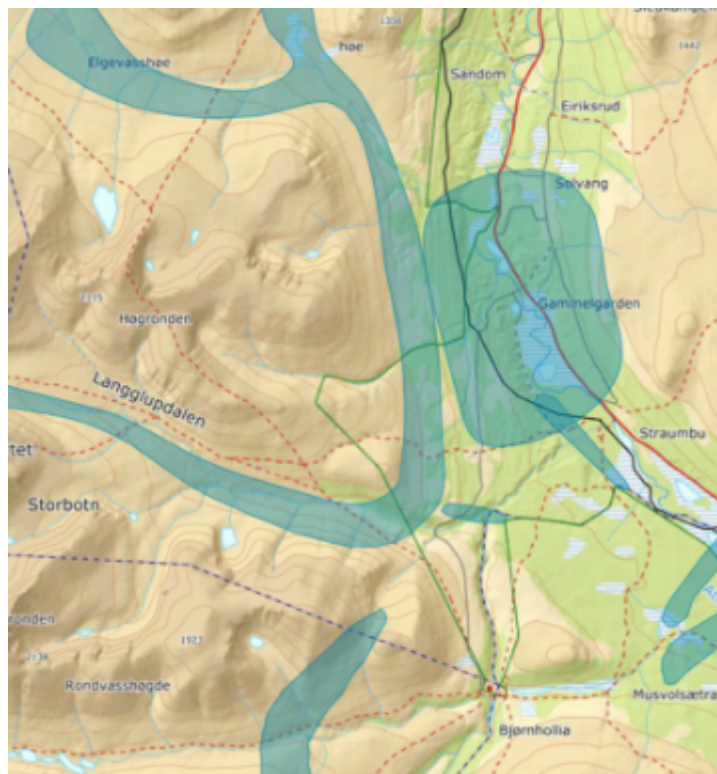
Alternative til tiltak på Spranget for å redusere negativ påvirkning på villrein fra ferdsel vil ha administrative konsekvenser for Sel kommune og Klima- og miljødepartementet, og tiltaket vil få konsekvenser for tilgangen til området på ulike måter. Avhengig av hvilket av alternativene som gjennomføres, vil inntektene på bomveien inn til Spranget for veistyret for Tjønnebakken kunne bli redusert. For lokale reiselivsbedrifter utenom Peer Gynt-hytta vil opplevelsestilbudet bli redusert, og høyst sannsynlig medføre redusert besøk. Mindre bruk av fritidshytter sommerstid vil kunne ha negativ betydning for varehandel og servicenæring i Sel kommune. DNT vil også berøres av tiltakspakken i form av fjerning av sti fra DNTs rutenett og tapte inntekter som følge av nedleggelse av selvbetjeningskvarteret på Rondvassbu.

For enkelte tiltak i tiltakspakken der aktører oppfordres til frivillig å være ansvarlig for å gjennomføre tiltak, kan tiltaket ha konsekvenser for Klima- og miljødepartementet eksempelvis gjennom at det kan søkes om støtte til gjennomføring gjennom tilskuddsordninger på departementets budsjett. Eventuelle kostnader for gjennomføring av slike tiltak dekkes innenfor de til enhver tids gjeldende budsjettrammer.

2.5 Tiltakspakke for gjenoppretting av villreintrekket på østsiden av Rondane-massivet

2.5.1 Innledning

Som nevnt i delkapittel 2.4 trakk reinen tidligere nordover vest for Rondane-massivet og sørover igjen øst ved Dørålen. Disse trekkene har opphørt. Dette påvirker hele Rondane Nord ved at populasjonen nå er delt i to delbestander der begge bestandene har mistet tilgang til viktige funksjonsområder. Områdene langs stien og veien inn til Bjørnhollia er preget av bratte daler og gjel. Det er derfor få alternative trekkruiter for villreinen nord-sør på denne siden av Rondanemassivet. Et gammelt villreintrekk krysser veien inn til Bjørnhollia. Dette trekket går omtrent der Myldinge og Langglupbekken møtes. GPS-registreringer vinteren 2023 viste at reinen også kan trekke innenfor Vesl'svulten.

Figur 4 Trekkpassasjer på østsiden av Rondane-massivet

Tiltakspakke 11: Tiltak for å gjenopprette villreintrekket på østsiden av Rondane-massivet	
50	Selvbetjeningstilbudet på Bjørnhollia legges ned
51	Broen over Atna ved Straumbu holdes kun åpen i tida Bjørnhollia er åpen som betjent hytte (utenom dette tidsrommet stenges brua)
52	T-merking og rutebeskrivelser på kart og nett fjernes for stien fra Bjørnhollia til Eldåbu i en prøveperiode på minimum 4 år eller til neste klassifisering

2.5.2 Nærmere om de enkelte tiltakene i tiltakspakken

Tiltak 50: Selvbetjeningstilbudet på Bjørnhollia legges ned

Hovedansvar: DNT

Tiltaket oppfordrer til at DNT frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøving dersom aktørene ikke ønsker å gjennomføre tiltaket. Om tiltaket skal gjennomføres, og eventuell endelig utforming av tiltaket, herunder eventuelle budsjettmessige konsekvenser for Klima- og miljødepartementet vil først kunne fastslås i etterkant av alminnelig høring. Basert på tilbagemelding fra DNT vil tiltaket enten opprettholdes, justeres eller utgå før tiltaksplanen fastsettes.

Selvbetjeningskvarteret er i dag åpent hele året unntatt når Bjørnhollia er betjent og i reinkalvingen fra 1.5. - 10.6. Stenging av selvbetjeningskvarteret vil redusere ferdselen i området primært senhøst/vinter. Gjennomsnittlig antall overnattinger på det selvbetjente kvarteret på Bjørnhollia for årene 2018, 2019, 2022 og 2023 er 274 overnattinger (2020 og 2021 er ikke tatt med pga. koronarestriksjonene).

Å stenge selvbetjeningskvarteret på Bjørnhollia vil korte ned sesongen for langturer på ski i Rondane (tilbud kun i perioden de betjente hyttene er åpne). Det er mange alternative skiløyper i randsonen til Rondane på vestsiden av området, og det er også etablert en langturroute (Trolløypa) fra Høvringen til Lillehammer. Tiltaket krever frivillig tilslutning fra DNT.

Tiltak 51: Broen over Atna ved Straumbu holdes kun åpen i tida Bjørnhollia er åpen som betjent hytte (utenom dette tidsrommet stenges brua)

Hovedansvar: DNT, Statens vegvesen

Delansvar: Statsforvalteren i Innlandet (vernemyndighet)

Formålet med tiltaket er å redusere ferdselen inn til østsiden av Rondanemassivet på våren og senhøsten, slik at mulighetene for trekk forbi Rondanemassivet bedres.

Det vil kreve kostander å finne fungerende ordninger for å stenge broen. Det bør være en stengeanordning som kodelås eller lignende som gjør det mulig å låse opp stengeselet og passere for de som kommer fra vestsiden, og ikke har informasjon om at brua er stengt. Dette av sikkerhetsmessige grunner, da det er tre km til neste krysningspunkt og elven er stri. Det må også settes opp informasjon langs stiene mot broen i god tid før kryssing.

Tiltaket vil redusere tilgjengeligheten til østsiden av Rondanemassivet. Dette vil blant annet berøre lokalbefolkningen og hytteiere i Folldal og Sollia/Atndalen. Lokalkjente har imidlertid mulighet til å krysse elven ca. tre km lenger nord, ved Gammelgarden.

Nasjonal turistveg Rondane går fra Muen på fv. 27 over Venabygdsfjellet til Folldal. På Straumbu er det etablert en rasteplass med varmetue og takterasse med utsikt over Rondane. Med veifarende som hovedmålgruppe vil imidlertid de foreslåtte tiltakene ha begrensede negative virkninger for Nasjonal turistveg Rondane.

Broen ligger i Atnsjømyrene naturreservat der Statsforvalteren i Innlandet er vernemyndighet. Broen kan stenges gjennom en forskriftsendring, men dette krever en omfattende prosess. Tiltaket er derfor en oppfordring til en frivillig samarbeidsordning med DNT og Statens vegvesen, gjennom Turistvegprosjektet, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøving dersom aktørene ikke ønsker å gjennomføre tiltaket. Om tiltaket skal gjennomføres, og eventuell endelig utforming av tiltaket, herunder eventuelle budsjettmessige konsekvenser for Klima- og miljødepartementet vil

først kunne fastslås i etterkant av alminnelig høring. Basert på tilbakemelding fra aktørene vil tiltaket enten opprettholdes, justeres eller utgå før tiltaksplanen fastsettes.

Tiltak 52: T-merking og rutebeskrivelser på kart og nett fjernes for stien fra Bjørnhollia til Eldåbu i en prøveperiode på minimum 4 år eller til neste klassifisering

Hovedansvar: Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, DNT

Tiltaket vil evalueres og på bakgrunn av dette vil det vurderes om det skal videreføres eller ikke. Stien er en del av rutenettet til og fra Bjørnhollia. Til Bjørnhollia turisthytte er det i tillegg stier fra Dørålseter i nord, fra Straumbu i øst og til Rondvassbu i vest. Antall passeringer ved Vulutjern var ca. 1000 både i 2020 og 2024. Stien skjærer tvers gjennom Vulufjell, som er av de områdene der det er relativt lite forstyrrelser i dag. Å legge ned stien som t-merket sti vil både bedre trekkmulighetene forbi Bjørnhollia, og det vil redusere arealunnavikelsen for sommerbeiteområder.

Basert på erfaringene fra nedleggelse av to andre stier i samme området (gjennom Steinbudalen 1995 og Musvoldalen 2011), kan det forventes en stor nedgang i ferdselen dersom den t-merkede stien legges ned, anslagsvis 70-80% reduksjon over litt tid. En forutsetning er at det samtidig informeres godt om alternative ruter.

Stien brukes både av de som går fra hytte-til-hytte og av lokalbefolkningen i Fron for å fiske/overnatte i buone ved Vulutjønnene og i forbindelse med beitebruk. For hytte-til-hyttevandrerne som går Rondane på langs vil dette fortsatt være mulig med alternativ trasé mellom Eldåbu-Rondvassbu-Bjørnhollia. Denne traséen blir imidlertid en dag lengre enn direkte fra Bjørnhollia til Eldåbu. Dette kan få effekter for antall overnattinger på Bjørnhollia, dersom de som går Rondane på langs velger å gå direkte fra Rondvassbu til Dørålseter, uten å «svinge innom» Bjørnhollia.

Tiltaket innebærer å fjerne T-merking og rutebeskrivelser på kart og nett i en prøveperiode, det innebærer ikke revegetering/tilbakeføring av stien. For lokalbefolkningen vil fjerning av merking og rutebeskrivelser derfor ha små negative konsekvenser, om noen. For beitenæringen vil tiltaket kunne ha positiv effekt, ved at det blir mindre forstyrrelser i beiteområdet.

Det er naturlig at evaluering av tiltaket innlemmes i det pågående FOU-prosjektet i Rondane på villrein og ferdsel, men vil også evalueres som en del av evaluering av tiltaksplan i henhold til tiltak 30.

2.5.3 Forventet effekt og konsekvenser

Klima- og miljødepartementet har etter innspill fra Miljødirektoratet vurdert hvilke forventede effekter tiltakspakken har for villrein. Tiltakspakken retter seg mot trekkmulighet nord-sør på østsiden av Rondane, for å gjenopprette de tapte trekkveiene. Østsiden av Rondane-massivet vurderes å ha mindre forstyrrelser og barrierer enn vestsiden. Tiltakene vil bidra til å ta ned forstyrrelsen fra ferdsel. Det er allikevel usikkert om tiltakene er sterke nok til å ha tilstrekkelig effekt for å gjenopprette trekket. Når et villreintrekk har opphørt er det forventet at det vil ta tid før reinen tar i bruk gamle trekkveier, selv når barrierene er borte.

Klima og miljødepartementet har vurdert administrative og økonomiske konsekvenser av tiltakspakken på bakgrunn av det som fremgår i faggrunnlaget, samt det som har fremkommet i løpet av involveringen i forkant av høringen.

Tiltakene vil redusere tilgjengeligheten til østsiden av Rondanemassivet. De vil blant annet berøre lokalbefolkningen og hytteeiere i Folldal og Sollia/Atndalen, og redusere turtilbudet for flerdagsvandrere i Rondane. Dette vil ha konsekvenser for tilkomsten til området langs veien. Driftsperioden og inntektene på Bjørnhollia turisthytte vil bli redusert, og det er usikkert hvilke konsekvenser dette vil få på sikt, sett hen til tiltaket om avmerking av stien til Eldåbu. Stien brukes både av de som går fra hytte-til-hytte og av lokalbefolkningen i Fron for å fiske og overnatte i buene ved Vulutjønnene og i forbindelse med beitebruk. For hytte-til-hyttevandrere som går Rondane på langs vil dette fortsatt være mulig med alternativ trasé mellom Eldåbu-Rondvassbu-Bjørnhollia. Denne traséen blir imidlertid en dag lengre enn direkte fra Bjørnhollia til Eldåbu. Dette kan få effekter for antall overnattinger på Bjørnhollia. Kostnaden ved å fjerne fysiske og digitale spor er begrenset til administrasjonskostnader.

For enkelte tiltak i tiltakspakken der aktører oppfordres til frivillig å være ansvarlig for å gjennomføre tiltak, kan tiltaket ha konsekvenser for Klima- og miljødepartementet eksempelvis gjennom at det kan søkes om støtte til gjennomføring gjennom tilskuddsordninger på departementets budsjett. Eventuelle kostnader for gjennomføring av slike tiltak dekkes innenfor de til enhver tids gjeldende budsjетtrammer.

2.6 Trekkområdet mellom Gråhø/Tjønnseterfjellet og Vulufjell

2.6.1 Innledning

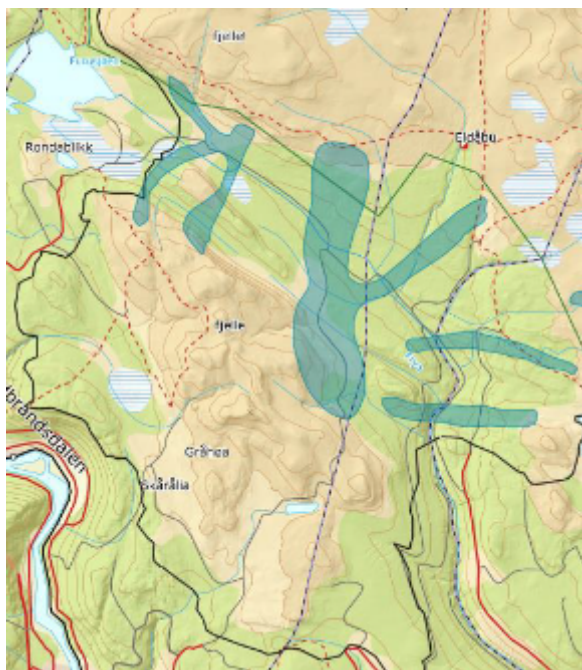
Gråhø/Tjønnseterfjellet er et «øy-område» som brukes av bukk fra Vulufjell, med trekk ut til området på våren, fra midten av april, og tilbake til Vulufjell før brunsten på høsten. Området utgjør et viktig habitat for bukken i Vulufjell, særlig på våren.

I trekkområdet ut til Tjønnseterfjellet er det betydelig ferdsel. Vinterstid er det en skiløype som skjærer tvers over trekkvegene ut til området. Sommerstid er Peer Gynt seterveg åpen for allmenn ferdsel.

Vulufjell brukes i villreinsammenheng som betegnelse for området mellom Ula elv i nord og fv. 27 i sør. Den forvaltningsmessige grensa mellom Rondane Sør og Rondane Nord går riktignok mellom kommunegrensene for Sør-Fron og Stor-Elvdal/Ringebu, men uten et fungerende trekk over fv. 27. går den biologiske leveområdegrensa ved fv. 27.

Når villreintrekket sørover og nordover ser ut til å ha gått ut av bruk, blir stammen her sårbar. Dette selv om Vulufjell-området har en god sammensetning av beiter alle sesonger.

Tiltak 52 «T-merking og rutebeskrivelser på kart og nett fjernes for stien fra Bjørnhollia til Eldåbu i en prøveperiode på minimum 4 år eller til neste klassifisering» er relevant også for dette fokusområdet. Tiltaket, som innebærer å fjerne stien mellom Eldåbu og Bjørnhollia, vil både bedre trekkmulighetene forbi Bjørnhollia, og det vil redusere arealunnvikelsen for sommerbeiteområder.

Figur 5 Trekkpassasjer til Tjønnseterfjellet

Tiltakspakke 12: Tiltak for å ivareta trekkområdet mellom Gråhø/Tjønnseterfjellet og Vulufjell	
53	Overvåking av trafikkutviklingen på Peer Gynt seterveg
54	Det bør ikke gis dispensasjon til tidligere brøyting av Peer Gynt seterveg enn 1. juni

2.6.2 Nærmere om de enkelte tiltakene i tiltakspakken

Tiltak 53: Overvåking av trafikkutviklingen på Per Gynt seterveg

Hovedansvar: Rondane-Dovre nasjonalparkstyre

Delansvar: Veieier

Deler av vegen går gjennom Frydalen landskapsvernområde. Her det tillatt med motorferdsel i perioden 1. juni til 1. desember. Veien krysser villreinens trekkvei, og som et forebyggende tiltak bør trafikkutviklingen på veien overvåkes. Ettersom veien er bomvei, har det private veiselskapet mulighet til å innhente trafikkdata. De årlige registreringene bør rapporteres til forvaltningsmyndigheten for landskapsvernområdet.

Per Gynt seterveg eies av et privat vegselskap. Tiltaket henstiller veieier til å innhente og dele ferdselsdata med Rondane-Dovre nasjonalparkstyre. Det er imidlertid Rondane-Dovre nasjonalparkstyre som vil være ansvarlig for selve overvåkingen av trafikkutviklingen.

Tiltaket oppfordrer til at veieier frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøving dersom aktøren ikke ønsker å gjennomføre tiltaket. Om tiltaket skal gjennomføres, og eventuell endelig utforming av tiltaket, herunder eventuelle budsjettmessige konsekvenser for Klima- og miljødepartementet vil først kunne fastslås i etterkant av alminnelig høring. Basert på tilbakemelding fra veieier vil tiltaket enten opprettholdes, justeres eller utgå før tiltaksplanen fastsettes.

Tiltak 54: Det bør ikke gis dispensasjon til tidligere brøyting av Peer Gynt seterveg enn 1. juni

Hovedansvar: Rondane-Dovre nasjonalparkstyre

Det har vært eksempler på at veien har vært brøytet tidligere enn 1. juni. Det er uheldig dersom dette åpner for økt ferdsel i den perioden reinen trekker ut i området på våren. Dispensasjoner om å brøyte vegen tidligere bør derfor kun gis i helt særskilte tilfeller i henhold til verneforskriften for Frydalen landskapsvernområde.

Verneforskriften for Frydalen LVO åpner i 5.2 bokstav c for motorferdsel på Peer Gynt seterveg i perioden 1. juni til 1. desember. Men det kan søkes om dispensasjon om å brøyte tidligere, fra disse datoene etter punkt 5.3 bokstav a.

Forslag til tiltak går ut på at dispensasjon til motorisert transport i forbindelse med jord- og beitebruk jf. verneforskriften, skal være avklart med skog- og landbruksmyndighetene før vedtak treffes. Tiltaket er derfor en henstilling til nasjonalparkstyret om å endre dagens praksis.

2.6.3 Forventet effekt og konsekvenser

Klima- og miljødepartementet har etter innspill fra Miljødirektoratet vurdert hvilke forventede effekter tiltakspakken har for villrein. Dette er en liten tiltakspakke som har liten, men positiv effekt i form av å unngå fremtidige negative påvirkninger fra motorferdsel på villreinen i området, samt å få bedre kunnskap om ferdsel i området.

Klima og miljødepartementet har vurdert administrative og økonomiske konsekvenser av tiltakspakken på bakgrunn av det som fremgår i faggrunnlaget, samt det som har fremkommet i løpet av involveringen i forkant av høringen.

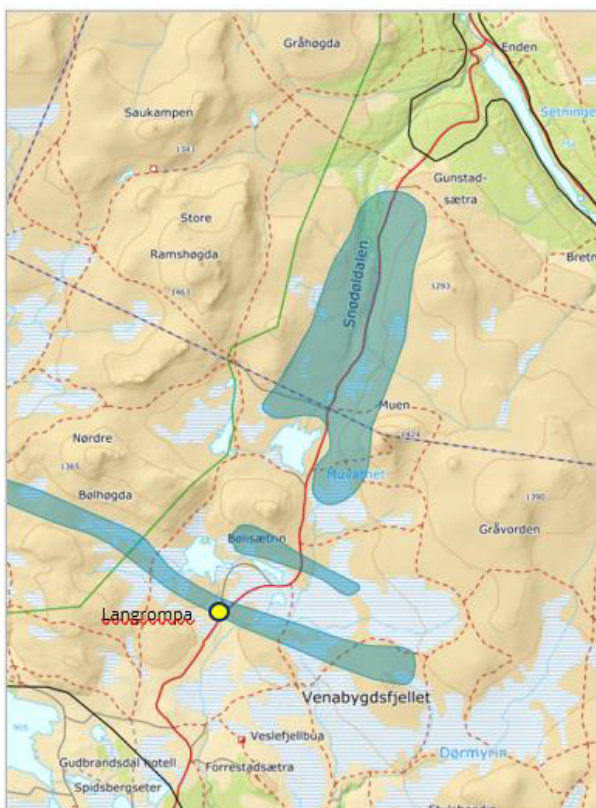
Tiltak 54 vil medføre begrensede konsekvenser i form av at veien i noen år brøytes opp noe senere enn i dag for brukere av veien. Det kan imidlertid berøre noen hytteiere som i noen år har fått brukt veien tidligere, som følge av tidligere brøyting. Overvåkning av trafikkutviklingen på Peer Gynt vil være positivt for utvikling av kunnskapsgrunnlaget for villreinen i Rondane. Tiltaket vil innebære begrensede administrative og økonomiske konsekvenser, og dette vil dekkes innenfor gjeldende budsjettammer.

2.7 Venabygdsfjellet, fylkesvei 27

2.7.1 Innledning

Fv. 27 over Venabygdsfjellet krysser hovedtrekket mellom Rondane Nord og Rondane Sør. Fv. 27 er utgangspunkt blant annet for turer til Muen, Bølhøgden og Ramstindene/Store Ramshøgda. Det er en rekke avkjørsler og lommer langs vegen, som er populære «villcamping»-plasser sommerstid. Forstyrrelser på og langs vegen gjør at villreinen unngår området i sommer- og høstbeiteperioden, i tillegg til at trekket over vegen nær har forsvunnet de siste årene.

Det er flere faktorer som sannsynligvis påvirker bruken av dette trekket: Bestandsstørrelse, flokkstruktur, snødybde, vær og vind, beitetilgang, trafikk og menneskelig ferdsel. Men veien reduserer uansett sannsynligheten for trekk mellom Rondane Sør og Rondane Nord, og er av de faktorene det er mulig å gjøre noe med.

Figur 6 Trekkområder ved fylkesvei 27

Tiltakspakke 13: Tiltak for å bedre trekkmulighetene over Venabygdsfjellet	
55	Stopp og parkeringsforbud langs fv. 27 over Venabygdsfjellet forlenges til 1. juni
56	Sanering av avkjørsler og veilommer og andre naturrestaureringstiltak, samt campingforbud langs til fv. 27 på strekningen Spidsbergseter-Enden vurderes i pågående prosjekt

5.7.2 Nærmere om tiltakene i tiltakspakken

Tiltak 55: Stopp og parkeringsforbud langs fv. 27 over Venabygdsfjellet forlenges til 1. juni

Hovedansvar: Innlandet fylkeskommune

Delansvar: Ringeby kommune

Tiltaket oppfordrer til at Innlandet fylkeskommune i samarbeid med Ringeby kommune, frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøvelse dersom kommunen og fylkeskommunen ikke ønsker å gjennomføre tiltaket. Klima- og miljødepartementet vil kunne være delansvarlig for relevante deler av tiltaket, eksempelvis gjennom at støtte til gjennomføring kan falle inn under tilskuddsordningen på kap. 1420, post 87 på Klima- og miljødepartementets budsjett, og at aktørene kan søke om tilskudd til tiltaket.

Tiltaket vil kreve at oppsynsinnsatsen må intensiveres, og det er behov for opplysningsskilt i begge ender av forbudssonen. Av hensyn til villreinen er det i dag stopp- og parkeringsforbud på deler av veien fra ca. 20. desember fram til 1. mai. For å øke mulighetene for trekk over vegen og for å unngå arealunnvikelse i den sårbare kalvings- og oppvekstperiode, foreslås det å forlenge stopp- og parkeringsforbudet til 1.juni. Unntak for nødvendig ferdsel i med landbruksvirksomhet, og parkering for bruk av eksisterende hytter.

Vinteren 2023 førte mye snø og en kald vår til fine forhold for vårskiløping. Klimaendringer vil kunne føre til mer nedbør, inkludert snø, slik at et utvidet stopp- og parkeringsforbud også vil fungere som et forebyggende tiltak i forhold til klimaendringer.

Tiltak 56: Sanering av avkjørsler og veilommer og andre naturrestaureringstiltak, samt campingforbud langs til fv.27 på strekningen Spidsbergseter-Enden vurderes i pågående prosjekt

Hovedansvar: Innlandet fylkeskommune

Delansvar: Ringeby kommune, Stor-Elvdal kommune, Statskog

Formålet med tiltaket er å øke mulighetene for trekk over veien og for å unngå arealunnnvikelse. Det er en rekke avkjørsler og lommer langs veien, som benyttes for parkering og utgangspunkt for turer nord og sør for veien, og for «villcamping» sommerstid. Ved å sanere avkjørsler og veilommer på strekningen Spidsbergseter-Enden, vil forstyrrelsene i området reduseres. I kombinasjon med dette foreslås det å innføre campingforbud mot camping på strekningen etter Friluftslovens §15.

Eiere av fritidshus på strekningen og landbruksnæring må sikres tilstrekkelig avkjørselsmuligheter.

Det er naturrestaureringstiltak, som blant annet innebærer sanering av veilommer, allerede under planlegging i regi av Innlandet fylkeskommune og Ringeby og Stor-Elvdal kommuner, som tiltaket må ses i sammenheng med. Kostnadene for dette er ikke ferdig utredet. Tiltaket oppfordrer til at aktørene frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøvelse dersom aktørene ikke ønsker å gjennomføre tiltaket. Basert på tilbakemelding fra aktørene vil tiltaket enten opprettholdes, justeres eller utgå før tiltaksplanen fastsettes. Klima- og miljødepartementet vil kunne være delansvarlig for relevante deler av tiltaket, eksempelvis gjennom at støtte til gjennomføring kan falle inn under tilskuddsordningen på kap. 1420, post 87 og kap. 1420, post 80 på Klima- og miljødepartementets budsjett, og at aktørene kan søke om tilskudd til tiltaket.

5.7.3 Forventet effekt og konsekvenser

Klima- og miljødepartementet har etter innspill fra Miljødirektoratet vurdert hvilke forventede effekter tiltakspakken har for villrein. Tiltakspakken forventes å redusere barriereeffekten av fv.27. Det er imidlertid knyttet usikkerhet til framtidens bruk av veien, særlig knyttet til utviklingen av trafikkvolumet. Som en del av tiltaksplaner for villrein foreslås det at Miljødirektoratet skal foreta en samlet vurdering av nasjonale naturrestaureringsprosjekter for å gjenopprette trekk mellom villreinområder og bedre tilstanden til villreinen frem mot 2050, se tiltak 10. Her vil miljøtunnel for villreinen ved Muen mot Sollia være et alternativ som skal vurderes. Dette vil utredes og kan på lang sikt, dersom det blir vedtatt, bedre trekkmulighetene for villreinen i dette området.

Klima og miljødepartementet har vurdert administrative og økonomiske konsekvenser av tiltakspakken på bakgrunn av det som fremgår i faggrunnlaget, samt det som har fremkommet i løpet av involveringen i forkant av høringen.

Tiltak 55 innebærer å forlenge tidsperioden for stopp- og parkeringsforbud. Dette vil kun kreve administrativ innsats. Det har vist seg nødvendig å kontrollere at forbudet etterleves med jevne mellomrom. Midlene til oppsyn er i dag begrenset, og en økning vil medføre økte kostnader som må dekkes innenfor gjeldende budsjettammer. Oppsetting av opplysningsskilt i begge ender av forbudssonen vil medføre en kostnad, men denne er lav. Beitenæringen unntas fra forbudet. Det samme gjelder hytteeiere som parkerer langs fylkesveien i vinterperioden. De negative virkningene er da knyttet til mulighetene for friluftslivutøvelse i området i mai måned. Dette er en måned der det kan være fine forhold for vårskiløping, men det er også en måned der snøsmelting kan gjøre det

vanskelig å ferdes i høyfjellet. Dette er tradisjonelt en periode der reiselivsbedrifter på fjellet er stengt grunnet lite trafikk.

Tiltak 56 vil føre til at parkering og «villcamping» vil bli samlet på eksisterende parkeringsplass ved Muen. For de som går tur i området kan dette innebære at de må gå litt lengre for å komme til sitt turmål. Campere vil fortsatt ha en mulighet til å campe oppe på fjellet. I begge ender av strekningen er det kommersielle campingplasser, og tiltaket kan ha en positiv lokaløkonomisk konsekvens dersom noe av «villcampingtrafikken» sluses hit.

For enkelte tiltak i tiltakspakken der aktører oppfordres til frivillig å være ansvarlig for å gjennomføre tiltak, kan tiltaket ha konsekvenser for Klima- og miljødepartementet eksempelvis gjennom at det kan søkes om støtte til gjennomføring gjennom tilskuddsordninger på departementets budsjett. Eventuelle kostnader for gjennomføring av slike tiltak dekkes innenfor de til enhver tids gjeldende budsjettrammer.

2.8 Trekk ut til Fampen: Friisvegen/Storfjellseter/Skjerdningen/Vinjevegen/Lauvåsen

2.8.1 Innledning

Trekket fra vinterbeitene rundt Storvola og ut til Fampenområdet på våren (særlig i perioden mars-april) er et sentralt villreintrekk i Rondane Sør. Fampen er et viktig kalvingsområde, og brukes også som sommerbeiteområde. Som kalvingsområde har det betydning for villreinbestanden i Rondane Sør som helhet.

Dette er et trekk som fortsatt er funksjonelt, men det går gjennom et område der det er viktig ikke å øke ferdsel eller infrastruktur. GPS-registreringer viser allerede at hastigheten til villreinen øker betydelig når den skal krysse Vinjevegen, spesielt på sommeren, og at den forflytter seg en lang strekning (gjennomsnittlig 5 kilometer). Det samme gjelder ved kryssing av Trylvegen (gjennomsnittlig 3 kilometer).

For å opprettholde funksjonaliteten av trekket er det imidlertid nødvendig å se på et større område og flere fokusområder samlet.

Figur 7 Trekkområder ut til Fampen-området

Tiltakspakke 14: Tiltak for å opprettholde og bedre villreintrekket ut til Fampen	
57	Observasjonsområdet E i regional plan gis status som nasjonalt villreinområde
58	Utvidelse av nasjonalt villreinområde sørover fra Famphøgdene

59	Fv. 2204 på strekningen mellom Øksendalen og Storfjellsetra holdes vinterstengt til 1. juni og det innføres stopp og parkeringsforbud i perioden 1-18. juni
60	Fv. 2204 på strekningen på Vinjevegen mellom kryss mot Lauvåsen og Storfjellsætra holdes vinterstengt frem til 18. juni

5.8.2 Nærmere om de enkelte tiltakene i tiltakspakken

Tiltak 57: Observasjonsområdet E i regional plan gis status som nasjonalt villreinområde

Hovedansvar: Innlandet fylkeskommune

Tiltak 58: Utvidelse av nasjonalt villreinområde sørover fra Famphøgden gjennom delrevisjon av Regional plan Rondane-Sølnkletten

Hovedansvar: Innlandet fylkeskommune

Grensene for nasjonalt villreinområde defineres gjennom regional plan. Dette er avklart gjennom brev fra daværende miljøvernminister i 2005 til fylkene. Her ble de nasjonale villreinområde definert, og det ble presisert at avgrensninger og retningslinjer for arealbruk i det enkelte område avklares gjennom regionale planprosesser. Videre ble det sagt at *det skal kartfestes en klar grense for de nasjonale villreinområdene hvor ny utbygging bør unngås. På denne måten vil de nasjonale villreinområdene framstå som et eget tema eller sone på plankartet*. Regionale planer vedtas av regional planmyndighet. Saken kan likevel kreves bragt inn til departementet for endelig vedtak, dersom det foreligger innvendinger til planen. Tiltakene oppfordrer Innlandet fylkeskommune gjennom en delrevisjon av regional plan for Rondane-Sølnkletten å gi disse områdene status som nasjonalt villreinområde.

Området øst for Vinjevegen, med Bjørsjøen og Kvannskardkletten, ble klassifisert som «observasjonsområde» da det daværende Miljøverndepartementet fastsatte regionalplanen for Rondane-Sølnkletten i 2013. Dette fordi kunnskapsgrunnlaget var mangelfullt. I etterkant ble det gjennomført et registreringsprosjekt i området, og det ble anbefalt at større deler av Famphenområdet ble klassifisert som nasjonalt villreinområde. I henhold til den regionale planens retningslinjer skulle observasjonsområdet vært evaluert i 2016, men dette skjedde ikke. Deler av observasjonsområdet er senere vernet gjennom frivillig skogvern-ordningen (Kvannskardkletten naturreservat).

For å forebygge økte forstyrrelser i dette funksjonsområdet foreslås det å gjennomføre en delrevisjon av regional plan for Rondane-Sølnkletten, der observasjonsområdet E i regional plan gis status som nasjonalt villreinområde og en utvidelse av nasjonalt villreinområde sørover fra Famphøgden inngår.

Det er allerede en streng planpraksis for hvilke tiltak som tillates i de aktuelle områdene. Tiltakene må følges opp i alminnelige planprosesser som vil sikre at berørte interesser ivaretas. Tiltakene krever frivillig tilslutning fra Innlandet fylkeskommune.

Tiltak 59: Fv. 2204 på strekningen på Friisvegen mellom Øksendalen og Storfjellsetra holdes vinterstengt til 1. juni og det innføres stopp og parkeringsforbud i perioden 1-18. juni

Hovedansvar: Innlandet fylkeskommune

Tiltak 60: Fv. 2204 på strekningen på Vinjevegen mellom kryss mot Lauvåsen og Storfjellsætra holdes vinterstengt frem til 18. juni

Hovedansvar: Ringebu og Stor-Elvdal kommuner

Formålet med tiltakene er å redusere forstyrrelser i kalvings- og oppvekstperioden, og å sikre trekkvegene i området.

Friisvegen er også i dag vinterstengt fram til begynnelsen av juni. I og med at dette er en fylkesveg med høyere status enn en privat veg, foreslås det i perioden 1.-18. juni et stopp- og parkeringsforbud langs vegen, som et alternativ til stenging. Det vil være unntak for nødvendig ferdsel i forbindelse med landbruksvirksomhet og for grunneiere/eiere av fritidshus

Vinjevegen er også vinterstengt mellom kryss mot Lauvåsen i Stor-Elvdal og Storfjellsætra ved Fv. 2204 Friisvegen i Ringebu. Denne strekningen bør fortsatt holdes vinterstengt fram til 18. juni. Det vil være unntak for nødvendig ferdsel i forbindelse med landbruksvirksomhet og for grunneiere/eiere av fritidshus.

Tiltakene krever frivillig tilslutning fra henholdsvis Innlandet fylkeskommune og Ringebu og Stor-Elvdal kommuner.

2.8.3 Forventet effekt og konsekvenser

Klima- og miljødepartementet har etter innspill fra Miljødirektoratet vurdert hvilke forventede effekter tiltakspakken har for villrein. Tiltakspakken kan gi bidra til å gjøre området roligere for villreinen gjennom å redusere ferdselen i området.

Klima og miljødepartementet har vurdert administrative og økonomiske konsekvenser av tiltakspakken på bakgrunn av det som fremgår i faggrunnlaget, samt det som har fremkommet i løpet av involveringen i forkant av høringen. En utvidelse av nasjonalt villreinområde til området øst for Vinjevegen, med Bjørsjøen og Kvannskardkletten, vil øke restriksjonsgraden noe for tiltak knytta til eksisterende fritidshusområder. Tradisjonell landbruksdrift vil ikke bli berørt. Det vil kunne medføre noen kostnader med en delrevisjon av regional plan, disse må dekkes innenfor gjeldende budsjетtrammer.

Tiltakene knyttet til Vinjevegen og Friisvegen vil ikke medføre ekstra kostnader sammenlignet med dagens praksis for stenging/åpning av vegene.

Beitebrukere og hytteeiere kan bruke veiene som i dag. Et stoppforbud på Friisvegen hindrer ikke tilgangen til fiske i Imsdalen for de bruksberettigede i Ringebu.

For enkelte tiltak i tiltakspakken der aktører oppfordres til frivillig å være ansvarlig for å gjennomføre tiltak, kan tiltaket ha konsekvenser for Klima- og miljødepartementet eksempelvis gjennom at det kan søkes om støtte til gjennomføring gjennom tilskuddsordninger på departementets budsjett. Eventuelle kostnader for gjennomføring av slike tiltak dekkes innenfor de til enhver tids gjeldende budsjетtrammer.

2.9 Rondane sør for Friisvegen til Hedmarksvidda

2.9.1 Innledning

For å opprettholde sesongtrekket til villreinen i Rondane Sør må reinen kunne passere fritt på «kjølen» mellom Gudbrandsdalen og Østerdalen. Kjølen ned til Øyer er også et viktig vinterbeiteområde. Det er et stort antall hytter i randområdene, særlig i vest. Da Regional Plan for Rondane-Sør-Innkletten ble fastsatt i 2013, hadde en ikke lykket med å merke simler som trakk sør for Åsta. Den erfaringsbaserte kunnskapen ble ikke hensyntatt, og grensa for nasjonalt villreinområde ble lagt nord for Åsta. Seinere har en fått merket simler som trekker over Åsta, og dokumentert reinens bruk av myrområdene på Hedmarksvidda.

Det viktigste tiltaket i Rondane sør er å unngå større nye hyttebygginger inn mot villreinens leveområder. Det er tidligere sæterområder med betydelig innslag av hytter inne i og nær villreinområdene på østsida. Det bør ikke tillates ny utbygging i disse områdene, og eksisterende hytter må forholde seg til gjeldende planer og rammer satt i regional plan.

Tiltakspakke 15: Tiltak for å opprettholde og bedre sesongtrekket fra nordlige til sørlige områder i Rondane Sør	
61	Fortsette arbeidet med å fjerne flyvraket ved Øverlihøgda
62	Utsatt åpningstid for Birkebeinervegen (18. juni) og forbud mot gjennomkjøring etter 10. oktober.
63	Nasjonalt villreinområde utvides i tråd med oppdaterte GPS-registreringer som viser utstrakt bruk av områdene sør for Åsta.
64	Overvåking av ferdselen i trekkområdet over Åsta (ved Bringbusetra)

2.9.2 Nærmere om tiltakene i tiltakspakken

Tiltak 61: Fortsette arbeidet med å fjerne flyvraket ved Øverlihøgda

Hovedansvar: Innlandet fylkeskommune

Delansvar: Statskog, Ringeby kommune

Flyvraket som stammer fra andre verdenskrig, har blitt en attraksjon og et turmål som bør fjernes av hensyn til villreinen. Ferdselsteller i området sommeren 2020 og 2022 viser nær en fordobling av antall passeringer, fra om lag 2.500 passeringer i 2002 til over 4.500 passeringer i 2024.

Formålet med tiltaket er å redusere reinens arealunnvikelse, dvs. å oppnå større bruk av området av villreinen.

Innlandet fylkeskommune har avklart forholdet til kulturarvhensyn, og klarlagt at flyvraket kan fjernes, men det er viktige kulturminneverdier knyttet til flyvraket som må ivaretas på en god måte. Fylkeskommunen jobber med å finne en løsning. Planlegging av flytting av vraket er ikke endelig klarlagt. Tiltaket krever tilslutning fra Innlandet fylkeskommune, og det oppfordres til at berørte aktørers interesser, herunder Ringeby kommune og Statskog SF høres gjennom dialog med fylkeskommunen. Klima- og miljødepartementet vil kunne være delansvarlig for relevante deler av tiltaket, eksempelvis gjennom at støtte til gjennomføring kan falle inn under tilskuddsordningen på kap. 1420, post 80 på Klima- og miljødepartementets budsjett, og at aktørene kan søke om tilskudd til tiltaket.

Tiltak 62: Utsatt åpningstid for Birkebeinervegen (18.juni) og stengt for gjennomkjøring etter 10.oktober

Hovedansvar: Veieier og kommuner

Tiltaket oppfordrer til at veieier frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøvelse dersom aktøren ikke ønsker å gjennomføre tiltaket. Om tiltaket skal gjennomføres, og eventuell endelig utforming av tiltaket, herunder eventuelle budsjettmessige konsekvenser for Klima- og miljødepartementet vil først kunne fastslås i etterkant av alminnelig høring. Basert på tilbakemelding fra veieier vil tiltaket enten opprettholdes, justeres eller utgå før tiltaksplanen fastsettes.

Birkebeinervegen skjærer gjennom Rondane Sør fra øst (Messelt i Stor-Elvdal) til vest (Sjusjøen). Veien er i dag stengt i vinterhalvåret, de siste fem årene fra 25.oktober til 8.juni. Totaltrafikken har i gjennomsnitt de siste 5 årene vært på ca. 10.000 passeringer, hvorav 7.500 er gjennomgangstrafikk

(resten er grunneiere og et fåtall med sesongkort). Det vil være unntak for nødvendig ferdsel i forbindelse med landbruksvirksomhet og for grunneiere/eiere av fritidshus.

Tiltaket krever tilslutning fra det private veistyret som eier av veien.

Birkebeinervegen regnes som brutt trekkpassasje sommer og høst, men tilnærmet funksjonell vinterstid. Senere åpning av veien på våren vil skjerme perioden for kalving og oppvekst. 18. juni settes som en felles åpningsdato i villreinområdet, herunder for vinterstengte gjennomgangsveger. Videre anbefales forbud mot gjennomkjøring etter 10.oktober av hensyn til høsttrekket nordover.

Tiltak 63: Nasjonalt villreinområde utvides i tråd med oppdaterte GPS-registreringer som viser utstrakt bruk av områdene sør for Åsta

Hovedansvar: Innlandet fylkeskommune

Grensene for nasjonalt villreinområde defineres gjennom regional plan. Dette er avklart gjennom brev fra daværende miljøvernminister i 2005 til fylkene. Her ble de nasjonale villreinområde definert, og det ble presisert at avgrensninger og retningslinjer for arealbruk i det enkelte område avklares gjennom regionale planprosesser. Videreble det sagt at *det skal kartfestes en klar grense for de nasjonale villreinområdene hvor ny utbygging bør unngås. På denne måten vil de nasjonale villreinområdene framstå som et eget tema eller sone på plankartet.* Regionale planer vedtas av regional planmyndighet. Saken kan likevel kreves bragt inn til departementet for endelig vedtak, dersom det foreligger innvendinger til planen. Tiltaket oppfordrer Innlandet fylkeskommune gjennom en delrevisjon av regional plan for Rondane-Sølnkletten å innlemme gi dette området status som nasjonalt villreinområde.

Da Regional Plan for Rondane-Sølnkletten ble fastsatt i 2013, hadde en ikke lyktes med å merke simler som trakk sør for Åsta. Den erfaringsbasert kunnskapen ble ikke hensyntatt, og grensen for nasjonalt villreinområde ble lagt nord for Åsta. Senere har en fått merket simler som trekker over Åsta, og dokumentert reinens bruk av myrområdene på Hedmarksvidda. Selv om myrområdene er sikret for en stor del som naturreservater, er ikke trekkområdene mellom myrene sikret (flere veier og hytter ligger i disse områdene). Formålet med tiltaket er å sikre villreinens tilgang og bruk av sommerbeitene på myrene her.

Tiltaket gjennomføres som en delrevisjon av regional plan Rondane-Sølnkletten og må følges opp i alminnelige planprosesser og dekkes innenfor til enhver tids gjeldende budsjetttrammer.

Tiltak 64: Overvåking av ferdselen i trekkområdet over Åsta (ved Bringbusetra)

Hovedansvar: Statsforvalteren i Innlandet

I de store myrområdene på Hedmarksvidda (sør for Åsta elv) er det gode sommerbeiter, selv i tørre somre. En flokk på ca. 150 dyr trekker derfor hver vår sør over Åsta, til disse beiteområdene. Trekkpassasjen over Åsta er svært smal og dersom trekket brytes, betyr det at sommerbeiteområder sør for Åsta ikke blir tilgjengelige. Det er derfor svært viktig at området forblir rolig og fredelig, dvs. at det ikke etableres ny bebyggelse eller infrastruktur i området, og at aktiviteten her ikke øker. Formålet med tiltaket er å sørge for at ferdselsutviklingen overvåkes, som grunnlag for eventuelt å iverksette tiltak dersom utviklingen blir negativ. Tiltaket kan inkorporeres i pågående FoU-prosjekt om villrein og ferdsel i Rondane. Dette må skje innenfor enhver tids gjeldende budsjetttrammer.

2.9.3 Forventet effekt og konsekvenser

Klima- og miljødepartementet har etter innspill fra Miljødirektoratet vurdert hvilke forventede effekter tiltakspakken har for villrein. Tiltakspakken inneholder flere mindre tiltak som kan bidra til å gjøre området roligere og dermed redusere negativ menneskelig påvirkning på villreinen i området.

Klima og miljødepartementet har vurdert administrative og økonomiske konsekvenser av tiltakspakken på bakgrunn av det som fremgår i faggrunnlaget, samt det som har fremkommet i løpet av involveringen i forkant av høringen.

Tiltaket om å fjerne flyvraket fra Øverlihøgda gjør at det blir et turmål/en attraksjon mindre for friluftslivutøvere og gjester på reiselivsbedriftene i området. Disse har imidlertid mange alternative turmål. På forespørsel våren 2024 ble turforslaget til flyvraket som lå ute på Ut.no og Visit Lillehammer umiddelbart fjernet. Dette er en god indikator på at disse brukerinteressene aksepterer at villreinen går foran egne interesser i dette området.

Tiltaket knyttet til utsatt åpningstid for Birkebeinervegen og stenging for gjennomkjøring etter 10. oktober vil ikke medføre ekstra kostnader sammenlignet med dagens praksis for stenging/åpning av veiene. Senere åpning vil kunne berøre veiselskapet. For juni som helhet er det en gjennomsnittlig døgntrafikk på 40 biler de siste fem årene. For oktober har døgntrafikken de senere årene vært 30 biler. Det må antas at trafikken er mindre første del av juni enn siste del av juni, og at en betydelig del av trafikken tidlig på sommeren og seint på høsten skjer i regi av grunneiere og innehavere av sesongkort. På våren vil veien åpne ti dager senere. Med de unntak som gjøres vil tradisjonell landbruksnæring og grunneiere/hytteiere ha adgang til å kjøre som i dag. Et forbud mot gjennomkjøring etter 10.oktober vil heller ikke ramme elgjakten i vesentlig grad.

Tiltaket om å utvide nasjonalt villreinområdet sør for Åsta vil øke restriksjonsgraden noe for tiltak knytta til eksisterende fritidshusområder. Tradisjonell landbruksdrift vil ikke bli berørt. Det vil imidlertid medføre noen kostnader å gjennomføre tiltaket om å overvåke ferdselen i trekkområdet over Åsta (ved Bringbusetra). Dette må dekkes innenfor enhver tids gjeldende budsjetttrammer.

For enkelte tiltak i tiltakspakken der aktører oppfordres til frivillig å være ansvarlig for å gjennomføre tiltak, kan tiltaket ha konsekvenser for Klima- og miljødepartementet eksempelvis gjennom at det kan søkes om støtte til gjennomføring gjennom tilskuddsordninger på departementets budsjett. Eventuelle kostnader for gjennomføring av slike tiltak dekkes innenfor de til enhver tids gjeldende budsjetttrammer.

Forslag til tiltaksplaner etter kvalitetsnormen for villrein – foreslåtte tiltak Rondane villreinområde

Orientering for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre

6. mars 2025

Sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre

Høringsnotat – forslag til tiltaksplaner etter kvalitetsnorm for villrein for Knutshø, Snøhetta og Rondane villreinområder

All tekst i presentasjonen er utdrag hentet fra:

Høringsnotat – forslag til tiltaksplaner etter kvalitetsnorm for villrein for Knutshø, Snøhetta og Rondane villreinområder

- Vedlegg 3 – Forslag til tiltaksplan for Rondane villreinområde

Tiltakspakke for å redusere ferdsel og trafikk i området mellom Grimsdalen og E6 over Dovrefjell (Dovre nasjonalpark)

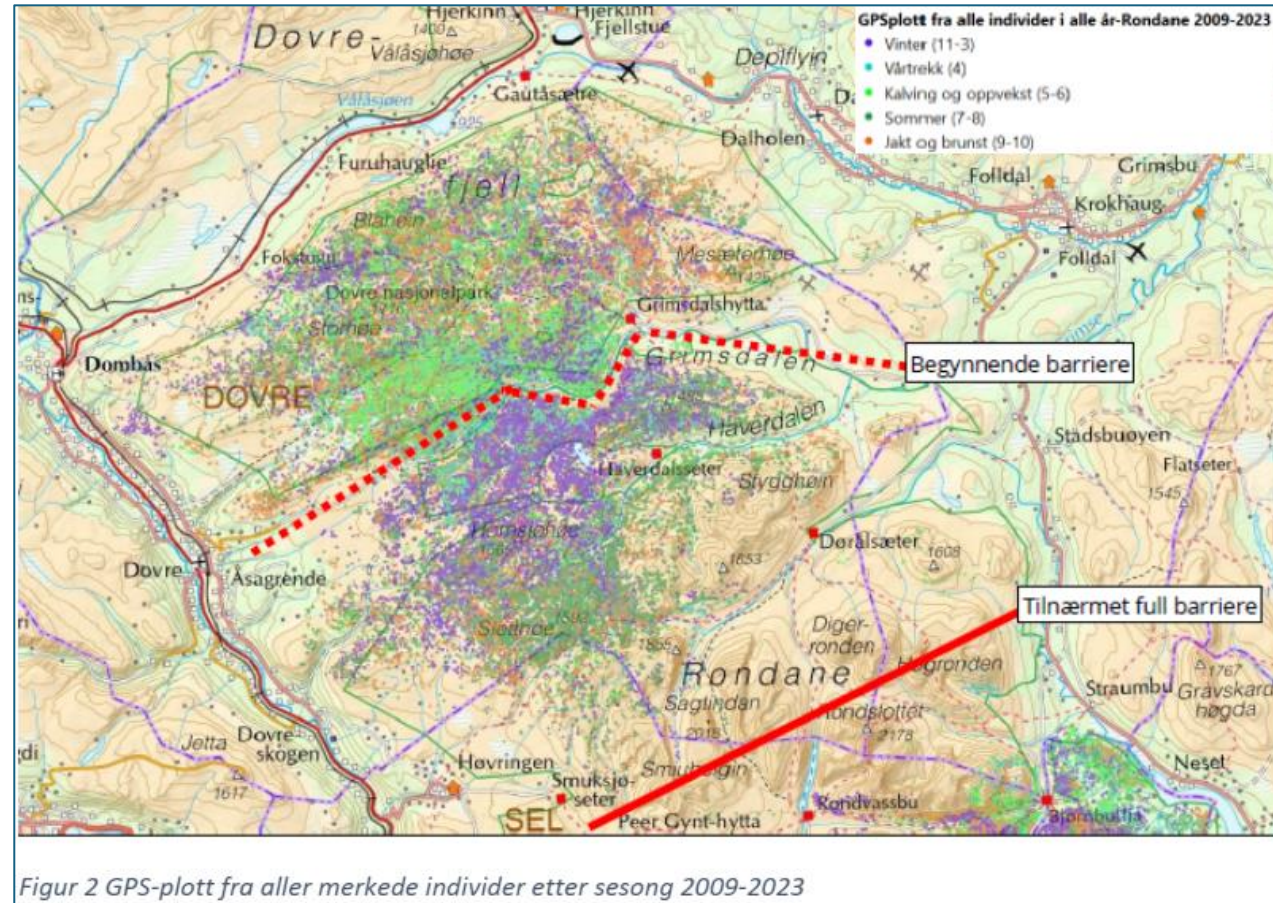

Figur 1 Kart over området. Merkede stier er vist med blå, prikkede linjer

Tiltakspakke 7

32	Pilegrimsleden markedsfører ikke turen før etter 18.juni og brua over elva Hondyrju skal ikke legges ut før 18. juni.	Hovedansvar: Nasjonalt Pilegrimssenter Tiltaket oppfordrer til at aktørene frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøving dersom aktørene ikke ønsker å gjennomføre tiltaket.
33	Opparbeiding av alternativ pilegrimstrasé i skogen vest- og nordvest fra dagens trasé som kan brukes før 18. juni.	Hovedansvar: Nasjonalt pilegrimssenter i samarbeid med grunneier og andre relevante aktører Delansvar: Klima- og miljødepartementet, Miljødirektoratet.
34	Sykling forbys på Kongevegen/pilegrimsleden på strekningen fra Åteigen i Dovre kommune til Fokstugu.	Hovedansvar: Dovre kommune, grunneier.

Tiltakspakke for å opprettholde og bedre villreintrekket over Grimsdalen og Haverdalen

Tiltakspakke 8

35	Regulering og innskrenking av åpningstid for Grimsdalsvegen og Haverdalsvegen.	Hovedansvar: Samarbeid med veieier, Dovre fjellstyre og Dovre kommune Delansvar: Nasjonalparkstyret for Rondane og Dovre (fysiske tiltak), Klima- og miljødepartementet (forskriftsendring) Tiltaket oppfordrer til at aktørene frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøving dersom aktørene ikke ønsker å gjennomføre tiltaket. Om tiltaket skal gjennomføres, og eventuell endelig utforming av tiltaket, herunder eventuelle budsjettmessige konsekvenser for Klima- og miljødepartementet vil først kunne fastslås i etterkant av alminnelig høring. Basert på tilbakemelding fra aktørene vil tiltaket enten opprettholdes, justeres eller utgå før tiltaksplanen fastsettes.
36	Sykling, både motorisert og ikke-motorisert, på Grimsdalsvegen og Haverdalsvegen forbys i samme periode (før 18. juni og etter 10.oktober), samt nattestengning også for syklist (21.00-07.00) fra 18.juni til 15.juli.	Tiltaket oppfordrer til at aktørene frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøving dersom aktørene ikke ønsker å gjennomføre tiltaket. Om tiltaket skal gjennomføres, og eventuell endelig utforming av tiltaket, herunder eventuelle budsjettmessige konsekvenser for Klima- og miljødepartementet vil først kunne fastslås i etterkant av alminnelig høring. Basert på tilbakemelding fra aktørene vil tiltaket enten opprettholdes, justeres eller utgå før tiltaksplanen fastsettes.

Tiltakspakke 8

37	Forbud mot camping i en sone på 1 km fra begge sider av Grimsdalsvegen og Haverdalsvegen, inkludert fjelltelt. Camping tillates kun på fjellcampen ved Barthbua, ved Steinbrotet i Haverdalen og på eksisterende vinterparkeringsplass ved Eftansåe.	Hovedansvar: Klima- og miljødepartementet (forskriftsendring) Delansvar: Rondane-Dovre nasjonalparkstyre (redusere antall fjellcamper) Tiltaket oppfordrer til at aktørene frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøving dersom aktørene ikke ønsker å gjennomføre tiltaket. Om tiltaket skal gjennomføres, og eventuell endelig utforming av tiltaket, herunder eventuelle budsjettmessige konsekvenser for Klima- og miljødepartementet vil først kunne fastslås i etterkant av alminnelig høring. Basert på tilbakemelding fra aktørene vil tiltaket enten opprettholdes, justeres eller utgå før tiltaksplanen fastsettes.
38	Videreføre lokalt innførte tiltak for å redusere forstyrrelser fra villreinjakt.	Hovedansvar: Rettighetshavere • Forbud mot å jakte nærmere åpen veg enn 500 meter. • Stopp- og parkeringsforbud utenom fastsatte plasser. • Veien til Haverdalseter på strekingen fra Vegaskillet til Hellberget var stengt mellom 08:00 15:00 og 16:00-19:00. Motorisert ferdsel videre inn til Haverdalseter var forbudt • Jaktstopp kl. 20.00. • Forbud mot bruk av drone. • Det ble henstilt til ikke å bruke jaktradio under aktiv jaktutøvelse.

Tiltakspakke 8

39	Skiløype fra Eftansåe mot Vegaskillet prepareres først en uke før påske.	Hovedansvar: Rondane-Dovre nasjonalparkstyre. Løypa prepareres i dag fra februar for å få en såle for seinere løypekjøring. En slik såle fører imidlertid til at ferdselen på ski innover fjellet blir enklere tidlig i sesongen. Ved å avvente løypeprepareringen kan forstyrrelser av reinen reduseres. Det er alternative løypetraséer både i dette området og rundt Dombås. Tiltaket forutsetter gjennomføring av Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.
40	Det bør ikke anbefales toppturer i området rundt Grimsdalshytta.	Hovedansvar: Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, Dovre fjellstyre, DNT, reiselivsorganisasjoner.
41	Selvbetjeningstilbudet på Grimsdalshytta legges ned.	Hovedansvar: DNT

Tiltakspakke for å redusere ferdsel i området Einsethø – Hornsjøhø – Haverdalen - Sletthø

Tiltakspakke 9

42	Fjerning av T-merking og rutebeskrivelser på kart og nett for sti fra Høvringen over Sletthø til Grimsdalshytta (stisegment 11)	Hovedansvar: Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, DNT Strekningen fra Grimsdalshytta til Høvringen er på over 27 km og med en høydeøkning på over 1100 meter. Det er derfor en krevende dagsturetappe og bruken av stien har vært begrenset de siste årene. I perioden fra 1.juli til og med første uken i oktober ble det i 2024 registrert under 400 passeringer.
43	Skiløype 3 og 4 ved Haverdalen stikkes ikke de vintrene Haverdalsseter ikke har åpent	Hovedansvar: Rondane-Dovre nasjonalparkstyre Skiføret i de nordligste delene av Rondane varierer fra påske til påske. I noen år har det vært så lite snø at turisthytter i området, inkludert Haverdalsseter har holdt stengt. Tiltaket krever tilslutning fra Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

Tiltakspakke for gjenoppretting av villreintrekket på vestsiden av Rondane-massivet

Figur 3 Trekkpassasjer på vestsiden av Rondane-massivet

Tiltakspakke 10

44	Fjerning av T-merking og rutebeskrivelser på kart og nett for sti fra Høvringen gjennom Kvannslådalen til Dørålen (stisegment 14)	Hovedansvar: Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, DNT. Strekningen fra Dørålen til Høvringen er på 24 km. Dette er en krevende dagsturetappe, i likhet med turen fra Grimsdalshytta til Høvringen. Også dette er en sti med begrenset bruk.
45	Bruene over Vesle-Ula og Bråkdalsbekken legges tidligst ut 18. juni og tas senest vekk 10. oktober.	Hovedansvar: Peer Gynt-hytta Tiltaket oppfordrer til at aktøren frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøvelse dersom aktøren ikke ønsker å gjennomføre tiltaket. Om tiltaket skal gjennomføres, og eventuell endelig utforming av tiltaket, herunder eventuelle budsjettmessige konsekvenser for Klima- og miljødepartementet vil først kunne fastslås i etterkant av alminnelig høring. Basert på tilbakemelding fra aktøren vil tiltaket enten opprettholdes, justeres eller utgå før tiltaksplanen fastsettes.
46	Fjerning av sti fra Peer Gynt til Mysusæter over Randen.	Hovedansvar: Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, DNT Formålet med å fjerne denne stien er å bedre trekkmulighetene på vestsida av Rondanemassivet, samt bedre tilgangen til beiteområdene på nordsiden av elven Ula. Tidligere kunne dyr oppholde seg i botnene mellom toppene nord for Ula og trekke ned til myrområdene for å beite om natten.

Tiltakspakke 10

47	3 alternative tiltak for å redusere ferdsel ved Spranget	Se egne plansjer.
48	Bro over Ula ved Spranget stenges for allmenn ferdsel utenom den perioden Rondvassbu har åpent vinterstid.	Hovedansvar: Statskog, DNT. Formålet med tiltaket er å unngå en dobbelt barriere for villreintrekk på strekningen MysusæterRondvassbu, og å bedre tilgjengeligheten til beiteområdene på nordsida av elven Ula.
49	Selvbetjeningstilbudet på Rondvassbu legges ned.	Hovedansvar: DNT Tiltaket oppfordrer til at DNT frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøving dersom aktørene ikke ønsker å gjennomføre tiltaket. Om tiltaket skal gjennomføres, og eventuell endelig utforming av tiltaket, herunder eventuelle budsjettmessige konsekvenser for Klima- og miljødepartementet vil først kunne fastslås i etterkant av lminnelig høring. Basert på tilbakemelding fra DNT vil tiltaket enten opprettholdes, justeres eller utgå før tiltaksplanen fastsettes.

Tiltakspakke 10 – tiltak 47 alt. 1

Sel kommune i samarbeid med nasjonalparkstyret og Statskog fjerner parkeringsplassen på Spranget og flytter den ned til Mysusæter. Veien stenges også for bilkjøring og sykling fra krysset Storulvegen/Tjønnbakkvegen og inn til Spranget. Sistnevnte følges opp ved endring av forskriften for Frydalen landskapsvernområde. Tiltaket skal følges opp med oppsyn av at bestemmelsene overholdes.	Hovedansvar: Sel kommune, Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, Statskog Delansvar: Klima- og miljødepartementet. Alternativet innebærer at Klima- og miljødepartementet oppfordrer de aktuelle aktørene til å komme til enighet om å gjennomføre tiltaket. Å legge ned parkeringsplassen på Spranget vil være den enkleste måten å redusere ferdselen ved Spranget, og det alternative som best vil ivareta hensynet til villreinen. De besøkende må da gå to-tre kilometer ekstra for å komme inn til 2000- meterstoppene, noe som vil redusere volumet av ferdsel inn i dette sårbare villreinområdet.
--	--

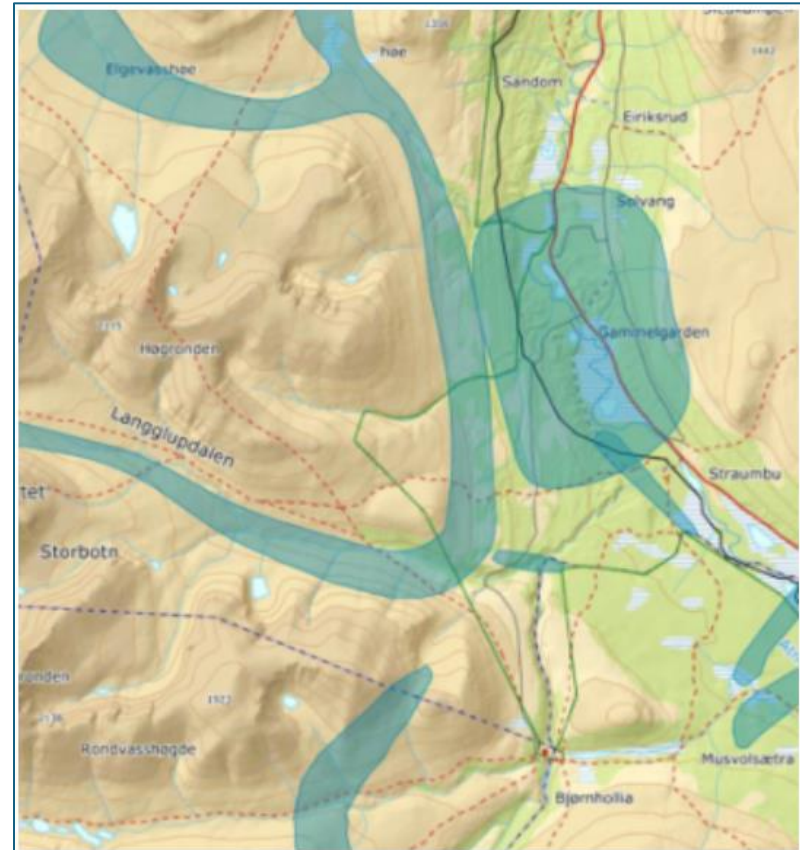
Tiltakspakke 10 – tiltak 47 alt. 2

Sel kommune utarbeider en forskrift etter friluftsløven §15 for parkeringsområdet på Spranget og veien fra Tjønnbakken og inn til Spranget. Forskriften skal inneholde tidsbestemmelser for når det er tillatt å kjøre på veien og bruke parkeringsplassen fra 18. juni til 10. september, forbud mot overnatting på parkeringsplassen, samt forbud mot parkering langs veien på veistrekningen fra krysset Storulvegen/Tjønnbakkvegen og til Spranget. For å hindre sykling på veien i samme tidsrom (før 18. juni og etter 10. september) må det i tillegg utarbeides en forskrift etter friluftsløven § 2. Denne vedtas av kommunen, med samtykke fra grunneier. Klima- og miljødepartementet må endre verneforskriften for Frydalen landskapsvernområde slik at motorferdsel på veien ikke er tillatt. Tiltaket skal følges opp med oppsyn av at bestemmelsene overholdes. Nasjonalparkstyret vurderer fysiske tiltak for å hindre parkering og overnatting på vegstrekningen fra krysset Storulvegen/Tjønnbakkvegen til Spranget.	Hovedansvar: Sel kommune, Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, Delansvar: Klima- og miljødepartementet, Statskog. En forskrift er et enkelt og relativt raskt tiltak å gjennomføre for å prøve ut ferdselsreguleringer i dette området. Det har også en lav kostnad. Eidfjord kommune har fastsatt en tilsvarende forskrift om «atferdsreglar og parkering på og ved Tinnhølvegen, Eidfjord kommune, Vestland bl.a. for å sikre trekkveier for villreinen. Tiltaket krever tilslutning fra Sel kommune og Rondane-Dovre nasjonalparkstyre. Gjennomføring av de foreslåtte tiltakene vil bety at tilgjengeligheten til Rondane-massivet blir mindre på høsten, etter 10. september (på forsommeren er det kun foreslått en innskrenkning på tre dager, ut fra en felles «åpningsdato»). De besøkende må da gå to-tre kilometer ekstra for å komme inn til 2000-meterstoppene.
--	--

Tiltakspakke 10 – tiltak 47 alt. 3

Klima- og miljødepartementet foreslår å endre verneforskriften for Frydalen landskapsvernområde slik at landskapsvernområdet også blir vernet som biotopvernområde. Det kan da legges føringer om at det ikke er lov med overnatting i området og at det kun skal være tillatt med motorisert ferdsel og sykling langs veien på veistrekningen fra krysset Storulvegen/ Tjønnbakkvegen til Spranget i en viss periode på sommeren (18. juni – 10. september). Tiltaket skal følges opp med oppsyn av at bestemmelsene overholdes.	Hovedansvar: Klima- og miljødepartementet Delansvar: Sel kommune, Rondane-Dovre nasjonalparkstyre Tiltaket innebærer at Klima- og miljødepartementet gjennomfører en ordinær forskriftsendringsprosess for å utrede og foreslå endringer i verneforskriften for Frydalen landskapsvernområde slik at landskapsvernområdet også blir vernet som biotopvernområde.
---	---

Tiltakspakke for gjenoppretting av villreintrekket på østsiden av Rondane-massivet

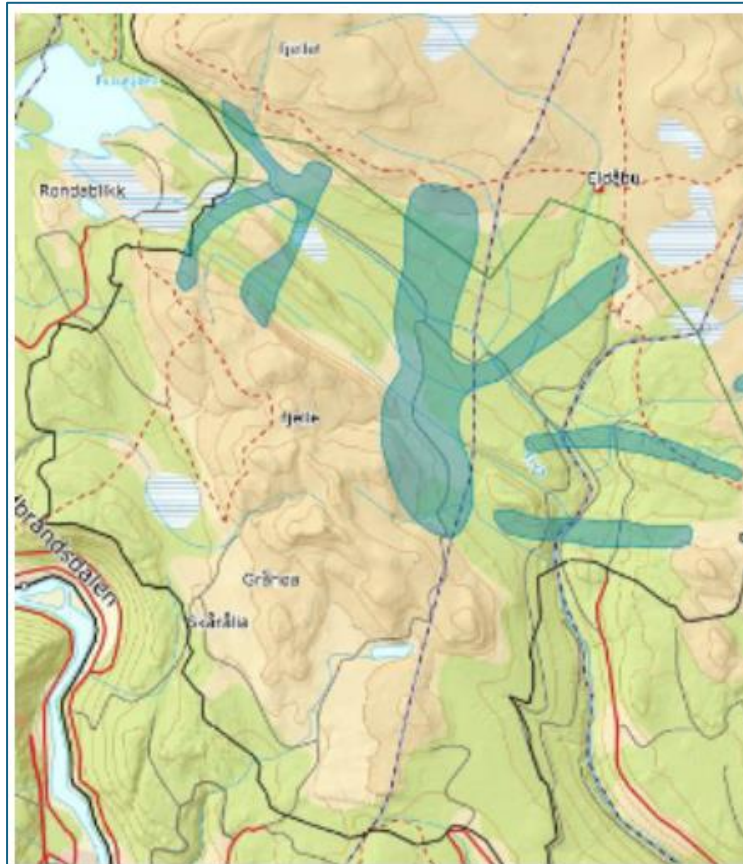

Figur 4 Trekkpassasjer på østsiden av Rondane-massivet

Tiltakspakke 11

50	Selvbetjeningstilbudet på Bjørnhollia legges ned.	Hovedansvar: DNT Tiltaket oppfordrer til at DNT frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøving dersom aktørene ikke ønsker å gjennomføre tiltaket. Om tiltaket skal gjennomføres, og eventuell endelig utforming av tiltaket, herunder eventuelle budsjettmessige konsekvenser for Klima- og miljødepartementet vil først kunne fastslås i etterkant av alminnelig høring. Basert på tilbakemelding fra DNT vil tiltaket enten opprettholdes, justeres eller utgå før tiltaksplanen fastsettes.
51	Broen over Atna ved Straumbu holdes kun åpen i tida Bjørnhollia er åpen som betjent hytte (utenom dette tidsrommet stenges brua)	Hovedansvar: DNT, Statens vegvesen Delansvar: Statsforvalteren i Innlandet (vernemyndighet) Formålet med tiltaket er å redusere ferdselen inn til østsiden av Rondanemassivet på våren og senhøsten, slik at mulighetene for trekk forbi Rondanemassivet bedres. Det vil kreve kostander å finne fungerende ordninger for å stenge broen. Det bør være en stengeanordning som kodelås eller lignende som gjør det mulig å låse opp stengselet og passere for de som kommer fra vestsiden, og ikke har informasjon om at brua er stengt. Dette av sikkerhetsmessige grunner, da det er tre km til neste krysningspunkt og elven er stri. Det må også settes opp informasjon langs stiene mot broen i god tid før kryssing. Tiltaket vil redusere tilgjengeligheten til østsiden av Rondanemassivet.
52	T-merking og rutebeskrivelser på kart og nett fjernes for stien fra Bjørnhollia til Eldåbu i en prøveperiode på minimum 4 år eller til neste klassifisering.	Hovedansvar: Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, DNT Tiltaket vil evalueres og på bakgrunn av dette vil det vurderes om det skal videreføres eller ikke. Stien er en del av rutenettet til og fra Bjørnhollia. Til Bjørnhollia turisthytte er det i tillegg stier fra Dørålseter i nord, fra Straumbu i øst og til Rondvassbu i vest. Antall passeringer ved Vulutjern var ca. 1000 både i 2020 og 2024. Stien skjærer tvers gjennom Vulufjell, som er av de områdene der det er relativt lite forstyrrelser i dag. Å legge ned stien som t-merket sti vil både bedre trekkmulighetene forbi Bjørnhollia, og det vil redusere arealunnvikelsen for sommerbeiteområder.

Trekkområdet mellom Gråhø/Tjønnseterfjellet og Vulufjell

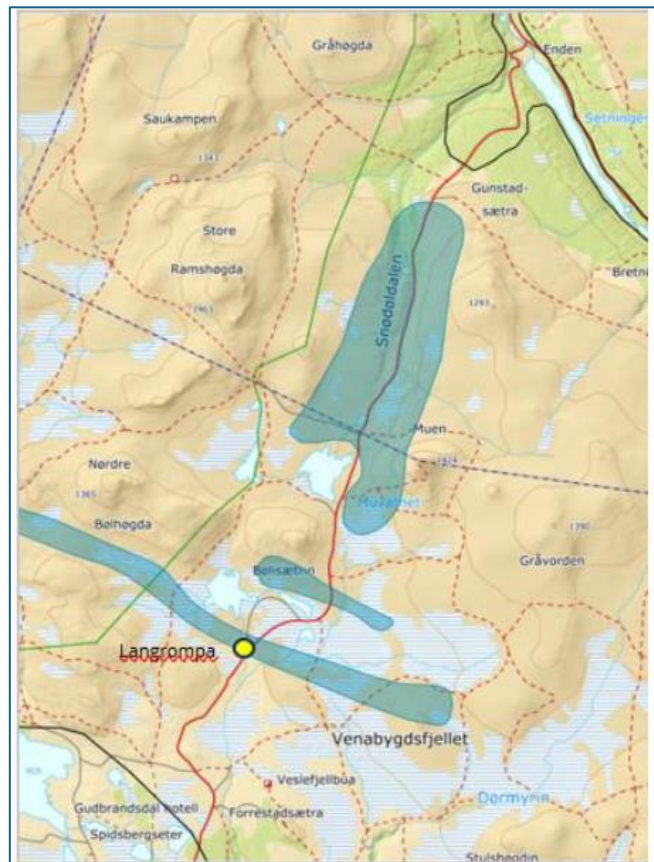

Figur 5 Trekkpassasjer til Tjønnseterfjellet

Tiltakspakke 12

52	Overvåking av trafikkutviklingen på Peer Gynt seterveg.	Hovedansvar: Rondane-Dovre nasjonalparkstyre Delansvar: Veieier Deler av vegen går gjennom Frydalen landskapsvernområde. Her det tillatt med motorferdsel i perioden 1. juni til 1. desember. Veien krysser villreinens trekkvei, og som et forebyggende tiltak bør trafikkutviklingen på veien overvåkes.
53	Det bør ikke gis dispensasjon til tidligere brøyting av Peer Gynt seterveg enn 1. juni.	Hovedansvar: Rondane-Dovre nasjonalparkstyre. Det har vært eksempler på at veien har vært brøytet tidligere enn 1. juni. Det er uheldig dersom dette åpner for økt ferdsel i den perioden reinen trekker ut i området på våren. Dispensasjoner om å brøyte vegen tidligere bør derfor kun gis i helt særskilte tilfeller i henhold til verneforskriften for Frydalen landskapsvernområde.

Venabygdsfjellet, fylkesvei 27

Figur 6 Trekkområder ved fylkesvei 27

Tiltakspakke 13

55	Stopp og parkeringsforbud langs fv. 27 over Venabygdsfjellet forlenges til 1. juni.	Hovedansvar: Innlandet fylkeskommune Delansvar: Ringeby kommune. Tiltaket oppfordrer til at Innlandet fylkeskommune i samarbeid med Ringeby kommune, frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøving dersom kommunen og fylkeskommunen ikke ønsker å gjennomføre tiltaket
56	Sanering av avkjørsler og veilommer og andre naturrestaureringstiltak, samt campingforbud langs til fv. 27 på strekningen Spidsbergseter-Enden vurderes i pågående prosjekt.	Hovedansvar: Innlandet fylkeskommune Delansvar: Ringeby kommune, Stor-Elvdal kommune, Statskog Formålet med tiltaket er å øke mulighetene for trekk over veien og for å unngå arealunnavvikelse. Det er en rekke avkjørsler og lommer langs veien, som benyttes for parkering og utgangspunkt for turer nord og sør for veien, og for «villcamping» sommerstid.

Trekk ut til Fampen: Friisvegen/Storfjellseter/Skjerdningen/Vinjevegen/Lauvåsen

Figur 7 Trekkområder ut til Fampen-området

Tiltakspakke 14

57	Observasjonsområdet E i regional plan gis status som nasjonalt villreinområde.	Hovedansvar: Innlandet fylkeskommune
58	Utvidelse av nasjonalt villreinområde sørover fra Famphøgdene.	Grensene for nasjonalt villreinområde defineres gjennom regional plan. Dette er avklart gjennom brev fra daværende miljøvernminister i 2005 til fylkene. Her ble de nasjonale villreinområde definert, og det ble presisert at avgrensninger og retningslinjer for arealbruk i det enkelte område avklares gjennom regionale planprosesser.
59	Fv. 2204 på strekningen mellom Øksendalen og Storfjellsetra holdes vinterstengt til 1. juni og det innføres stopp og parkeringsforbud i perioden 1-18. juni.	Hovedansvar: Innlandet fylkeskommune Formålet med tiltakene er å redusere forstyrrelser i kalvings- og oppvekstperioden, og å sikre trekkvegene i området. Friisvegen er også i dag vinterstengt fram til begynnelsen av juni. I og med at dette er en fylkesveg med høyere status enn en privat veg, foreslås det i perioden 1.-18. juni et stopp- og parkeringsforbud langs vegen, som et alternativ til stenging.
60	Fv. 2204 på strekningen på Vinjevegen mellom kryss mot Lauvåsen og Storfjellsætra holdes vinterstengt frem til 18. jun.	Hovedansvar: Ringebu og Stor-Elvdal kommuner Formålet med tiltakene er å redusere forstyrrelser i kalvings- og oppvekstperioden, og å sikre trekkvegene i området. Friisvegen er også i dag vinterstengt fram til begynnelsen av juni. I og med at dette er en fylkesveg med høyere status enn en privat veg, foreslås det i perioden 1.-18. juni et stopp- og parkeringsforbud langs vegen, som et alternativ til stenging.

Rondane sør for Friisvegen til Hedmarksvidda

Tiltakspakke 15

61	Fortsette arbeidet med å fjerne flyvraket ved Øverlihøgda.	Hovedansvar: Innlandet fylkeskommune Delansvar: Statskog, Ringeby kommune
62	Utsatt åpningstid for Birkebeinervegen (18. juni) og forbud mot gjennomkjøring etter 10. oktober.	Hovedansvar: Veieier og kommuner Tiltaket oppfordrer til at veieier frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøving dersom aktøren ikke ønsker å gjennomføre tiltaket. Om tiltaket skal gjennomføres, og eventuell endelig utforming av tiltaket, herunder eventuelle budsjettmessige konsekvenser for Klima- og miljødepartementet vil først kunne fastslås i etterkant av alminnelig høring. Basert på tilbakemelding fra veieier vil tiltaket enten opprettholdes, justeres eller utgå før tiltaksplanen fastsettes.

Tiltakspakke 15

63	Nasjonalt villreinområde utvides i tråd med oppdaterte GPS-registreringer som viser utstrakt bruk av områdene sør for Åsta.	Hovedansvar: Innlandet fylkeskommune Grensene for nasjonalt villreinområde defineres gjennom regional plan. Dette er avklart gjennom brev fra daværende miljøvernminister i 2005 til fylkene. Her ble de nasjonale villreinområde definert, og det ble presisert at avgrensninger og retningslinjer for arealbruk i det enkelte område avklares gjennom regionale planprosesser.
64	Overvåking av ferdselen i trekkområdet over Åsta (ved Bringbusetra)	Hovedansvar: Statsforvalteren i Innlandet I de store myrområdene på Hedmarksvidda (sør for Åsta elv) er det gode sommerbeiter, selv i tørre somre. En flokk på ca. 150 dyr trekker derfor hver vår sør over Åsta, til disse beiteområdene. Trekkpassasjen over Åsta er svært smal og dersom trekket brytes, betyr det at sommerbeiteområder sør for Åsta ikke blir tilgjengelige.

ST 15/2025 Eventuelt